ကမ္ဘာရေးရာ

Global Affairs

အမှတ်(၂၈) အောက်တိုဘာလ၊ ၂၀၂၄

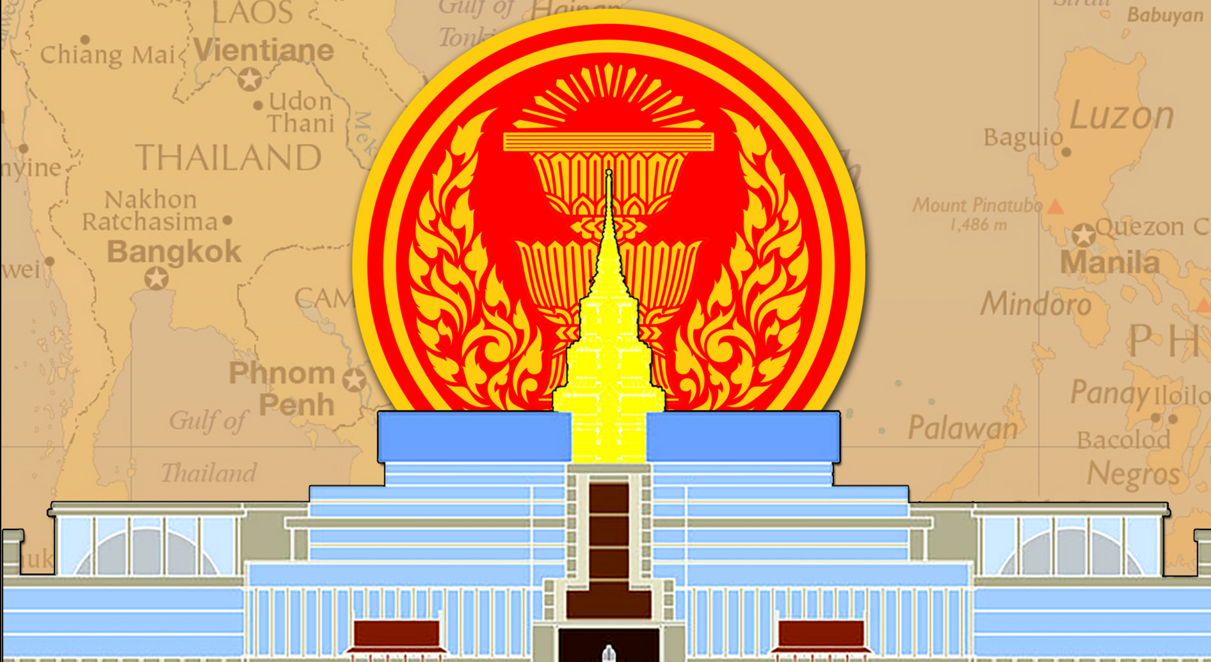

အလှည့်အပြောင်း နိုင်ငံရေးမြင်ကွင်းစုံနှင့်

ထိုင်းနိုင်ငံ၏လားရာ

urÇa&;&m

trSwf(28) atmufwdkbmv? 2024

အကြမ်းဖက်မှုပပျောက်ရေးအတွက် ပြည်သူသို့ အသိပေးနှိုးဆော်ချက်

၁။ ပြည်သူအတွက်ဟုသုံးနှုန်း၍ ရဟန်းသံဃာများ၊ ဆရာ၊ ဆရာမများအပါအဝင် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများနှင့် ပြည်သူကိုသတ်ဖြတ်၊ လုယက်ခြင်းကို CRPH၊ NUG၊ PDF အမည်ခံ အကြမ်းဖက်အုပ်စုများက ဥပဒေမဲ့ကျူးလွန်နေသည်။

၂။ ခြိမ်းခြောက်၊ လူသတ်၊ အဖျက်အမှောင့် လုပ်ရပ်များလုပ်ဆောင်နေသည့် CRPH၊ NUG၊ PDF အကြမ်းဖက်သမားများကို အားပေးမှု၊ ထောက်ခံမှု၊ ကူညီထောက်ပံ့မှု မပြုခြင်းသည် ပြည်သူလူထု၏ အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ်ကို ကာကွယ်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။

၃။ ယင်းတို့၏ လက်နက်/ခဲယမ်း ကိုင်တွယ်သယ်ဆောင်မှုနှင့် အကြမ်းဖက်သမား တို့၏ သတင်းကို လျှို့ဝှက်ပေးပို့ခြင်းသည် အပြစ်မဲ့ပြည်သူများ၏ အသက်အိုးအိမ် စည်းစိမ်ကို ကာကွယ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။

Public Notice for elimination of violence

1. So called "CRPH", "NUG" and "PDF" terrorist groups are unlawfully committing killings monks, teachers, civil servants and general people and lotting under the pretext of sayings "for the people".
2. Not rendering encourage support and assistance to the "CRPH", "NUG" and "PDF" terrorists that are committing intimidations, killings and destructive activities could be construed as protecting lives and property of general public.
3. Giving Information secretly relating to bearing of their arms, ammunitions and terrorists to authorities could be tantamount to protecting lives and property of innocent people.

urÇa&;&m

trSwf (28) atmufwdkbmv? 2024

jrefma&;&mavhvma&; tzGJU

jrefma&;&m
trSwf- (22^24) yxrxyf? yef;qdkvrf;vrf?
auswfwH;rk;U, f&ef ukefwdkU
zkef; 01- 8387568
Email: myanmaaffairs@gmail.com

jrefrma&;&mav vma&; tzJU xkwfa0onf/

wefzdk;	5500 usyf
tkyf&a&	1000
vkyfief;tpD;tpOf	jrefrma&;&mav vma&; tzJU
xkwfa0ol	0,Dwuf xef;wdk;(02506)
ykHESdyfol	0,ZZmjrifh xef;(00241)
	atZuykHESdyfwdkuf
	trSwf(118)? (4)vrf;?
	ykodrfjr&yf uuf;a'gykHESdyfwdkuf,
	&efukefrdkU

rmwum

t,fDwm\bu;

အလှည့်အပြောင်း နိုင်ငံရေးမြင်ကွင်းစုံနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၏လားရာ ၉

txl;aqmif;yg;

၁။ ထိုင်းနိုင်ငံရေး လာရာနှင့်လားရာ ၁၄

ukd&Sd

၂။ ထိုင်းနိုင်ငံ စီးပွားရေးတိုးတက်မှု ၂၅

aumfaumfvdk(SMART)

၃။ အတိတ်သမိုင်းနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ပထဝီနိုင်ငံရေး ၄၁

a'ufwmat;rif;d

၄။ အလှည့်အပြောင်းများနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံရေး မြင်ကွင်းစုံ ၅၀

oefxGef;Daoe*F

၅။ ထိုင်းတပ်မတော်အတွက် အခန်းကဏ္ဍသစ် သို့မဟုတ် ၆၇

ရာစုသစ်အတွက် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်း

a'ufwmESif;qGJDaoe*F

EdkifiHa&;

၆။ ဘက်မလိုက် နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒနှင့် ဘန်ဒေါင်းမူ ၇၉

wlukd&Sd

၇။ ၂၁ ရာစု အစ္စရေး-အာရှ ဆက်ဆံရေးများ ၉၁

arif;aZmf

၈။ သတင်းအမှားများနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၏ ခေတ်သစ်ဒီမိုကရေစီအန္တရာယ် ၉၇

KMA

၉။ မျိုးချစ်သူရဲကောင်းတို့၏တိုင်းပြည် သို့မဟုတ် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ ၁၀၃

pef;Dwif

၁၀။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသစ်တစ်ခု ပေါ်ထွန်းလာချေပြီ ၁၁၀

ZkdK;awmif

၁၁။ ကမ္ဘာ့အထိုင်သစ် ဘယ်အချိန် ပုံပေါ်လာမှာလဲ ၁၁၇

aumfEkdif

စီးပွားရေး

၁၂။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဆီမီးကွန်ဒက်တာ ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်နှင့် အင်ဒိုနီးရှား၏ကြိုးပမ်းမှု ၁၂၆

[illegible]

၁၃။ အာဆီယံနိုင်ငံများ၏ ဂျီဒီပီ ၁၃၂

[illegible]

၁၄။ ဘိုင်ဒန်နိုမီ၊ တရုတ်ထုတ်ကုန်နှင့် အကျပ်ရိုက် အမေရိကန်ကုမ္ပဏီများ ၁၃၉

[illegible]

၁၅။ အာရှ-ပစိဖိတ်ဒေသအတွင်း အာဆီယံ အချက်အချာ၊ အမေရိကန်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံအကြား မဟာဗျူဟာအားပြိုင်မှု ၁၄၇

[illegible]

စစ်ရေး

၁၆။ တတိယကမ္ဘာစစ် အမှန်တကယ် ဖြစ်တော့မှာလား ၁၅၅

[illegible]

၁၇။ ခြေလေးချောင်း စစ်ဆင်ရေး ၁၆၃

[illegible]

၁၈။ ရုရှား-ယူကရိန်းစစ်ပွဲ ချိန်ခွင်လျှာ အလားအလာ ၁၇၂

[illegible]

လူမှုစီးပွား

၁၉။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ ခရီးသွားလုပ်ငန်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ၁၈၀

[illegible]

ကျန်းမာရေး

၂၀။ ဗီဇမွမ်းမံမှုနည်းပညာနှင့် ရောဂါကုသမှု ၁၈၉

[illegible]

၂၁။ စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ် ၁၉၉

[illegible]

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး

၂၂။ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးကို လေ့လာခြင်း ၂၀၇

[illegible]

နည်းပညာ

၂၃။ ကမ္ဘာ့အဏုမြူစွမ်းအင်အရင်းအမြစ်တွင် ပြင်သစ်နှင့်အမေရိကန် တို့ကို ကျော်တက်နိုင်ဖွယ်ရှိသည့် တရုတ်နိုင်ငံ ၂၂၀
စုရဏ္ဏ

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်

၂၄။ ကမ္ဘာကြီးကို ပြောင်းလဲစေမည့် နေရောင်ခြည်စွမ်းအင် ဆတိုးနှုန်း ၂၂၆
ရွှေန်မေ

ကမ္ဘာ့[illegible] ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ

၂၅။ ရုရှား–ယူကရိန်းစစ်ပွဲ ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ ၂၃၂
မြန်မာရေးရာလေ့လာရေးအဖွဲ့
၂၆။ အစ္စရေး–ဟားမားစ်ပဋိပက္ခ ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ ၂၄၁
မြန်မာရေးရာလေ့လာရေးအဖွဲ့

အယ်ဒီတာ့စကား

tvSfta ajymif;EdkifaA;rifu Gpk ESh
xdk;EdkifHvm;&m

t ,fD m tzGJ

" ထိုင်းနိုင်ငံရေးသမိုင်းကြောင်းကို
လေ့လာကြည့်လျှင် ဘုရင်၏အခန်းကဏ္ဍ၊
ပါလီမန်၏အခန်းကဏ္ဍနှင့် ထိုင်းတပ်မတော်၏
ဘုရင်နှင့်ဆက်စပ်နေသော အခန်းကဏ္ဍဟူ၍
အကြမ်းဖျင်းအားဖြင့် ခွဲခြားနိုင်သည်။ "

အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်သော ထိုင်းနိုင်ငံသည် ကျောက်ဖရားမြစ်ဝှမ်းကို မဏ္ဍိုင်ပြုထားသော မြစ်ဝှမ်းနိုင်ငံဖြစ်သည်။ ပထဝီအနေအထားအရ ထိုင်းနိုင်ငံသည် အနောက်ဘက်နှင့်မြောက်ဘက်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၊ တောင်ဘက်တွင် မလေးရှားနိုင်ငံ၊ အရှေ့တောင်ဘက်တွင် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၊ အရှေ့မြောက်ဘက်တွင် လာအိုနိုင်ငံတို့နှင့် နယ်နိမိတ်ချင်း ထိစပ်နေသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံအနေဖြင့် အခြားအာဆီယံနိုင်ငံများနှင့် မတူညီသောအချက်မှာ ၁၉ ရာစုနှစ်များအတွင်း အခြားကုန်းတွင်းပိုင်း အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများသည် ဥရောပနယ်ချဲ့လက်အောက် ကျရောက်ခဲ့သော်လည်း ထိုင်းနိုင်ငံသည် လွတ်လပ်ရေးကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က ထိုင်းနိုင်ငံကိုအုပ်ချုပ်ခဲ့သော မောင်းကွတ် (Mong Kut) ဘုရင်နှင့် ၎င်း၏သားတော် ချူလာလောင်ကွန်း (Chu La Long Kom) ဘုရင်တို့၏ လိမ္မာပါးနပ်သော နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထူးခြားသည်ကား ဗြိတိန်နှင့်ပြင်သစ်တို့ အားပြိုင်ရာတွင် ထိုင်းနိုင်ငံအား ၎င်းတို့ပိုင်နက်ကြားတွင် ကြားခံဇုန် (Buffer Zone) အဖြစ် နှစ်ဦးသဘောတူ ချန်ထားခဲ့ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါ ဘုရင်နှစ်ပါးလက်ထက်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံအား ခေတ်မီနိုင်ငံတော်ဖြစ်စေရန် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများ ပြုလုပ်ခဲ့သော်လည်း သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်အုပ်ချုပ်သည့်နိုင်ငံအဖြစ် ရှိနေခဲ့သည်။ ၁၉၃၂ ခုနှစ်တွင် ပညာတတ်များဦးဆောင်သော သွေးမြေမကျသည့် တော်လှန်ရေးတစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်လာကာ သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်စနစ်မှ စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်သို့ ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ ၁၉၃၉ ခုနှစ်တွင် အနောက်တိုင်းနိုင်ငံများက ထိုင်းနိုင်ငံကို Thailand ဟုခေါ်ရန် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။

ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း ထိုင်းနိုင်ငံသည် မဟာမိတ်များဘက်မှနေ၍ ဂျာမန်၊ ဩစတြီးယားနှင့် တူကီယဲတို့အား စစ်ကြေညာခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ထိုင်းနိုင်ငံသည် ဂျပန်နှင့် ပူးပေါင်းခဲ့သည်။ စစ်ပြီးခေတ် စစ်အေးကာလတွင် ထိုင်းနိုင်ငံသည် အနောက်အုပ်စုလိုလားသော နိုင်ငံအဖြစ် ရပ်တည်ခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် ထိုင်းဘုရင်ဘူမိဘောသည် စစ်တပ်နှင့် နားလည်မှုယူပြီး မဟာမိတ်အဖြစ်သွတ်သွင်းကာ ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးရေးကို တပ်မတော်နှင့် လက်တွဲဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံသည် စစ်ဘက်မှ အာဏာသိမ်းယူမှု အများဆုံးနိုင်ငံဖြစ်ပြီး ၂၀၂၄ ခုနှစ်အထိ အာဏာသိမ်းယူမှုပေါင်း ၁၉ ကြိမ်ရှိခဲ့သည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဘုရင်စနစ်သည် ယဉ်ကျေးမှုဝိသေသလက္ခဏာများနှင့် နိုင်ငံရေးစနစ်၏ အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍတွင် တည်ရှိနေသည်။ ဘုရင်သည် အခြေခံစည်းမျဉ်းဥပဒေများကို ပြောင်းလဲပြင်ဆင်နိုင်သော အခွင့်အာဏာ မရှိသော်လည်း အပြောင်းအလဲကိစ္စများတွင် ဘုရင်၏ သဘောတူညီချက်ကို ရယူရသည်။ ဤနည်းဖြင့် ထိုင်းဘုရင်သည် ဆန့်ကျင်ဘက်အုပ်စုများအကြား အလွန်အကျွံကိစ္စရပ်များမဖြစ်ပွားစေရန် ထိန်းသိမ်းပေးသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံရေးသမိုင်းကြောင်းကို လေ့လာကြည့်လျှင် ဘုရင်၏အခန်းကဏ္ဍ၊ ပါလီမန်၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် ထိုင်းတပ်မတော်၏ ဘုရင်နှင့်ဆက်စပ်နေသော အခန်းကဏ္ဍဟူ၍ အကြမ်းဖျင်းအားဖြင့် ခွဲခြားနိုင်သည်။ ဘုရင်တွင် ကြည်ညိုလေးစားဖွယ်ရာ အမှတ်သင်္ကေတရှိရာ နိုင်ငံရေးပဋိပက္ခများကို ဖျန်ဖြေခြင်း၊ ကိုယ်ကျင့်သိက္ခာဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်မှုပေးခြင်းနှင့် အမျိုးသားရေးကိစ္စ

ရပ်များတွင် နောက်ကွယ်မှ နက်ရှိုင်းစွာ ပါဝင်ပတ်သက်လေ့ရှိသည်။ ထိုင်းပါလီမန်ကို အထက်လွှတ်တော်နှင့် အောက်လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ စစ်အုပ်ချုပ်ရေး ကာလတွင် ဘုရင်စနစ်က နိုင်ငံတည်ငြိမ်အောင် ထိန်းညှိပေးသော အင်အားစုဖြင့် ဩဇာ ကြီးမားစွာ ရပ်တည်နေသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးသမိုင်းကြောင်းတွင် အလှည့်အပြောင်းမြင်ကွင်းစုံဖြင့် ရှုပ်ထွေးသည်ကို တွေ့မြင်ခဲ့ရသည်။ ဘုရင်စနစ်၊ ကိုလိုနီတော်လှန်ရေး၊ စစ်အာဏာသိမ်းမှုနှင့် ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားမှုများ ပေါင်းစပ်နေသောအနေအထားကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ၁၃ ရာစုနှစ် အတွင်း ထိုင်းနိုင်ငံသည် ခမာအင်ပါယာလက်အောက်မှ လွတ်မြောက်ပြီး ဆူခိုထိုင်းနိုင်ငံကို စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် အယုဒ္ဓယနိုင်ငံကို တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ၁၇၆၇ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ သိမ်းပိုက်မှုအောက်သို့ ရောက်ခဲ့ရသည်။ ချက္ကရီ (Cha Kri) ဘုရင်သည် ၁၇၈၂ ခုနှစ်တွင် ဘန်ကောက်မြို့ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၃၂ ခုနှစ်တွင် သက်ဦးဆံပိုင် ဘုရင်စနစ်ကို အဆုံးသတ်ကာ စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်ကို ဖော်ဆောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၃၅ ခုနှစ်မှ စ၍ ထိုင်းနိုင်ငံသည် ပါလီမန်စနစ်ဆီသို့ ကူးပြောင်းသွားခဲ့သည်။ ၁၉၃၉ ခုနှစ်တွင် Siam ကို ထိုင်းနိုင်ငံ (Thailand) ဟု အမည်ပြောင်းခဲ့ပြီး နိုင်ငံ၏ ထိုင်းမျိုးနွယ်တိုင်းရင်းသားကို ကိုယ်စားပြုခဲ့သည်။ ဤသို့ဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံသည် စစ်အေးကာလတွင် အမေရိကန်၏ အဓိက မဟာမိတ်နိုင်ငံဖြစ်လာခဲ့သည်။

၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင် ကျောင်းသားလှုပ်ရှားမှုများနှင့် ၁၉၇၆ ခုနှစ်တွင် တပ်မတော် အာဏာသိမ်းမှုဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ထူးခြားသောဖြစ်ရပ်မှာ ၁၉၉၂ ခုနှစ်၊ မေလတွင် ဒီမိုကရေစီရေးဆန္ဒပြပွဲများ ပြင်းထန်ခဲ့ရာ Black May သို့မဟုတ် Bloody May ဟု အမည် တွင်ခဲ့သည်။ ဤသို့ဖြင့် ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးဆီသို့ ဦးတည်ခဲ့သည်။ စီးပွားရေး သမားမှ နိုင်ငံရေးသမားဖြစ်လာသူ သက်ဆင်ရှင်နာဝပ်သည် ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်လာခဲ့ပြီး လူကြိုက်များသော နိုင်ငံရေးခေတ်ကို စတင်ဖော်ဆောင်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် သက်ဆင်ကို ဖယ်ရှားပြီးနောက် ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ရှပ်နီများ (သက်ဆင်ကို ထောက်ခံသူများ၊ ကျေးလက်နှင့် အလုပ်သမားလူတန်းစားများ) နှင့် ရှပ်ဝါများ (တော်ဝင် ဘုရင်၊ မြို့ပြနေ လူလတ်တန်းစား၊ အထက်တန်းစား)တို့၏ ဆန္ဒပြပွဲများကြောင့် နိုင်ငံရေး မတည်ငြိမ်မှု ဖြစ်ခဲ့ပြန်သည်။ ထို့ကြောင့် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးဖြင့် အုပ်ချုပ်ခဲ့ရသည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲပြန်လည်ကျင်းပရာ ပရာယွတ်ချန်အိုချာသည် ဝန်ကြီးချုပ် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်မှစ၍ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ဒီမိုကရေစီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး၊ ဘုရင် စနစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးတောင်းဆိုမှုများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ် အထွေထွေ ရွေးကောက်ပွဲတွင် Move Forward Party (MFP) သည် အမတ်နေရာအများဆုံး အနိုင်ရခဲ့ သော်လည်း အစိုးရဖွဲ့စည်းရန် လုံလောက်မှုမရှိခဲ့ချေ။ ဤသို့ဖြင့် ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ တွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ အသက်အငယ်ဆုံးနှင့် ဒုတိယမြောက် အမျိုးသမီးဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် ဖျူထိုင်းပါတီမှ ပေထုန်တန် ရှင်နာဝပ်ထရာ (သက်ဆင်၏သမီး) ကို တင်မြှောက်ခဲ့သည်။

ထိုင်းနိုင်ငံရေးတွင် အလှည့်အပြောင်းများ တွေ့ကြုံနေရသော်လည်း ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုကို တွေ့မြင်နေရသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် အာရှတွင် စီးပွားရေးအရ

နဝမနေရာတွင် ရပ်တည်နေသည်။ အာဆီယံနိုင်ငံများတွင် လူတစ်ဦးချင်း၏ တစ်နှစ်ဝင်ငွေသည် အဆင့် (၄) တွင်ရှိသည်။ ထိုင်းလူဦးရေ ၈၁ ဒသမ ၈ သန်းရှိရာ လူတစ်ဦးချင်း တစ်နှစ်ဝင်ငွေမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၇,၅၅၇ ဒေါ်လာရှိသည်။ ဤသို့ဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံသည် ဝင်ငွေအလယ်အလတ်နိုင်ငံများ၏ ထိပ်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိလာသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုကို လေ့လာကြည့်ရာ စိုက်ပျိုးရေးကို အဓိကထားသော်လည်း စက်မှုနှင့်ပို့ကုန်ဦးဆောင်သော တိုးတက်မှုပုံစံဆီသို့ ပြောင်းလဲခဲ့ကြောင်း တွေ့မြင်ရသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးသည် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် အစောပိုင်းကာလတွင် လျင်မြန်စွာတိုးတက်ခဲ့ရာ ဂျီဒီပီတိုးတက်မှုနှုန်းသည် တစ်နှစ်လျှင် ပျမ်းမျှ ၈ ဒသမ ၉ ရာခိုင်နှုန်းအထိ မြင့်တက်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် "အရှေ့အာရှအံ့ဖွယ်" ဟုပင် ထိုင်းနိုင်ငံကို တင်စားခဲ့ကြသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို လေ့လာကြည့်လျှင် မော်တော်ယာဉ်၊ အီလက်ထရောနစ်ပစ္စည်းများနှင့် အထည်အလိပ်ကဏ္ဍများတွင် တိုးတက်ခဲ့ရုံမျှမက လမ်းမကြီးများ၊ လေဆိပ်များနှင့် ဆက်သွယ်ရေးကွန်ရက်များအပါအဝင် မြို့ပြနှင့်အခြေခံအဆောက်အအုံများ သိသိသာသာ တိုးတက်လာသည်။ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုအတွက် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ တိုးတက်လာသည်။ ဘဏ္ဍာရေးကဏ္ဍကို ဖြေလျှော့မှုများ ခွင့်ပြုခဲ့သောကြောင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ဝင်ရောက်လာခဲ့သည်။

အတိတ်ကိုပြန်ကြည့်လျှင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုသည် ၁၉၉၇ ခုနှစ် အာရှဘဏ္ဍာရေးအကျပ်အတည်း စတင်ချိန်တွင် ရုတ်တရက် ရပ်တန့်သွားခဲ့သည်။ ထိုင်းဘတ်ငွေတန်ဖိုး ကျဆင်းသွားခဲ့သည်။ မခိုင်မြဲသော ကြွေးမြီပြဿနာများ ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ အထူးသဖြင့် အိမ်ခြံမြေဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတကာငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (IMF) က ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးတည်ငြိမ်စေရန် ဒေါ်လာ ၁၇ ဘီလီယံ ထောက်ပံ့ခဲ့သည်။ IMF ၏ အကူအညီကြောင့် ထိုင်းနိုင်ငံသည် ဘဏ်လုပ်ငန်းပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး၊ ပြည်ပတင်ပို့မှုကို ဦးစားပေးရေး (Export First) မူဝါဒဦးဆောင်၍ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးတို့ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ပြည်ပတင်ပို့မှုသည် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့သည်။ အရှေ့တောင်အာရှတွင် အီလက်ထရောနစ်ပစ္စည်းများ၊ မော်တော်ယာဉ်များထုတ်လုပ်မှုအတွက် အဓိကဗဟိုချက်ဖြစ်သည်။ သက်ဆင်အစိုးရသည် သက်ဆင်နောမစ် (Thaksin-omics) ဟုခေါ်သော စီးပွားရေးအစီအစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည်။ ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အခြေခံအဆောက်အအုံစီမံကိန်းများ တိုးတက်စေရန် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်းသည် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ အကြီးမားဆုံး နိုင်ငံခြားဝင်ငွေရလမ်း ဖြစ်ခဲ့သည်။ စီးပွားရေးဇုန်များ၊ စက်မှုဇုန်များနှင့် အထူး စီးပွားရေးဇုန်များ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် နိုင်ငံခြားတိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ဆွဲဆောင်ခဲ့သည်။ ငွေကြေးတည်ငြိမ်မှုကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းကာလများတွင် ထိုင်းနိုင်ငံ သည် အရှေ့ပိုင်းစီးပွားရေးစင်္ကြံ (Eastern Economic Corridor–EEC) ကို အဆင့်မြင့်နည်းပညာနှင့် ပို့ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းများ မြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် စတင်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဂျီဒီပီသည် ၃ ဒသမ ၂ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၃ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းအထိ

တိုးတက်လာခဲ့သည်။ ကိုဗစ်ကာလအလွန် စီးပွားရေး ပြန်လည်အရှိန်ယူမှုပင်ဖြစ်သည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးသည် ၃ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၄ ရာခိုင်နှုန်းအထိ တိုးတက်လာခဲ့သည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ထူးခြားမှုမှာ သား၊ ငါးနှင့် လယ်ယာထွက်ကုန်များ ပြည်ပတင်ပို့မှု အောင်မြင်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ရော်ဘာတင်ပို့မှု၏ ၃၅ ဒသမ ၈ ရာခိုင်နှုန်းကို ထိုင်းနိုင်ငံက ပိုင်ဆိုင်ထားသည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဒုတိယအများဆုံး သကြားတင်ပို့သည့်နိုင်ငံလည်းဖြစ်သည်။ ဆန်တင်ပို့မှုတွင် အိန္ဒိယပြီးလျှင် ထိုင်းနိုင်ငံက ဒုတိယနေရာတွင်ရှိသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် တူနာငါးစည်သွတ်ဘူးတင်ပို့မှုတွင် ကမ္ဘာ့အဆင့် (၁) နေရာတွင် ရပ်တည်နေသည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် အေးခဲကြက်သားတင်ပို့ရာ၌ တတိယနေရာတွင်ရှိသည်။ ပီလောပီနံ ကော်မှုန့် တင်ပို့ရာတွင်လည်း ကမ္ဘာ့နံပါတ် (၁) နေရာတွင်ရှိသည်။ ခြုံငုံသုံးသပ်ကြည့်လျှင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဂျီဒီပီသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅၁၄ ဘီလီယံကျော်အထိ တိုးတက်ခဲ့သည်။

ထိုင်းနိုင်ငံသည် စိုက်ပျိုးရေးကိုအဓိကထားသော စီးပွားရေးမှ စက်မှုနှင့်ပို့ကုန် ဦးဆောင်သော စီးပွားရေးစနစ်သို့ ပြောင်းလဲခဲ့ခြင်းသည် စီးပွားရေးတိုးတက်မှု၏ အကြောင်းအရင်းပင်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအတွက် အခွန်မက်လုံးပေး၍ ဆွဲဆောင်ခြင်း၊ အခြေခံအဆောက်အအုံများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် စီမံဆောင်ရွက်ခြင်းတို့သည် ထင်ရှားသော အောင်မြင်မှုပြယုဂ်များပင်ဖြစ်သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ရှေးရိုးစွဲဝါဒီများနှင့် ဒီမိုကရေစီအရေး တောင်းဆိုသူများအကြား ပဋိပက္ခများ ရှိနေမည်ဖြစ်သော်လည်း စီးပွားရေးတိုးတက်မှုကို ဖော်ဆောင်ရင်း ၂၀၃၇ ခုနှစ်တွင် ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံဖြစ်ရန် မျှော်မှန်းထားသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ အလှည့်အပြောင်း နိုင်ငံရေးမြင်ကွင်းစုံနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၏လားရာကို အထူးဆောင်းပါးများတွင် စိတ်ဝင်တစားဖတ်ရှုနိုင်ရန် တင်ပြလိုက်ရပါသည်။

အယ်ဒီတာအဖွဲ့

xdkif;EdkifiHa&; vm&mESifhvm;&m

udkudkjrif

"ကမ္ဘာပေါ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံသည် စစ်ဘက်မှ အာဏာသိမ်းယူမှု အများဆုံးနိုင်ငံဖြစ်ပြီး ၂၀၂၄ ခုနှစ်အထိ အာဏာသိမ်းမှုပေါင်း ၁၉ ကြိမ် ရှိခဲ့ပြီဖြစ်ကာ နောက်ဆုံးအာဏာသိမ်းမှုမှာ ၂၀၁၄ ခုနှစ်က ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။"

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ထိုင်းနိုင်ငံရေးကိုလေ့လာကြသူများအကြားတွင် ပြောစမှတ်ရှိခဲ့ကြသည့် ဆိုရိုးစကား တစ်ခုရှိသည်။ ယင်းမှာ "ထိုင်းနိုင်ငံရေးကို သိရှိနားလည်လှပြီဟု မိမိကိုယ်ကိုထင်နေသည် ဟုဆိုလျှင် ထိုသူသည် ထိုင်းနိုင်ငံရေးကို အမှန်တကယ် နားလည်သူမဟုတ်သေး" ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

ယခုလည်း ထိုင်းနိုင်ငံရေးဇာတ်ခုံပေါ်၌ ဖြစ်ထွန်းပေါ်ပေါက်နေမှုများမှာ ထိုင်း နိုင်ငံရေးအကြောင်း အတော်အတန် သိနေသူများပင်လျှင် မျက်စိလည်ရလောက်အောင် အရှုပ်အထွေး၊ အကွေ့အကောက်၊ လှည့်ကွက်တို့က များလှသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုင်းနိုင်ငံရေးကို စုံစုံစေ့စေ့ လိပ်ပတ်လည်အောင် နားလည်လိုပါက ထိုင်းနိုင်ငံ၏ သမိုင်းကြောင်းနောက်ခံ၊ ပထဝီနိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေး၊ ထိုင်းလူမျိုးတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စရိုက်လက္ခဏာ၊ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေး ရေစီးကြောင်း၊ ဒေသတွင်းမဟာဗျူဟာ စသည်တို့ကို ကောင်းစွာ သိနားလည်ထားသင့်သည့် အပြင် ထိုင်းနိုင်ငံရေးဇာတ်ဆောင်တို့၏ ဆွေစဉ်မျိုးဆက် ကိုယ်ရေးရာဇဝင်တို့အထိပါ နှိုက်နှိုက်ချွတ်ချွတ် သိထားနိုင်မှသာ နီးစပ်ရုံမျှသာရှိသေးသည်ကို သိထားရန်လိုသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လူတို့သိနိုင်ခွင့်မရှိသော ကန့်လန့်ကာနောက်ကွယ်မှ အတွင်းသတင်း ဖြစ်ရပ်များလည်း ရှိတတ်သောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။

သို့ဖြစ်ရာ မျက်မှောက်ခေတ် ထိုင်းနိုင်ငံရေး၏ သန္ဓေတည်ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည့် "လာရာ"နှင့် ရှေ့ဆက်၍ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် "လားရာ"တို့ကို တတ်နိုင်သမျှ အကျဉ်းချုပ်၍ ခဲခြစ်ပုံကြမ်း (Sketch) မျှကို ကြိုးစား၍ တင်ပြလိုပါသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ပထဝီနိုင်ငံရေးအနေအထား

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ပထဝီနိုင်ငံရေးအနေအထားကို လေ့လာပါက အကြမ်းဖျင်းအားဖြင့် အပိုင်းလေးပိုင်းခွဲနိုင်သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံအလယ်ပိုင်း ချောင်ဖရားမြစ်ဝှမ်းဒေသ၊ အရှေ့မြောက်ပိုင်း လာအိုနိုင်ငံနှင့် ထိစပ်နေသော အီဆန်ဒေသ၊ အနောက်မြောက်ပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ထိစပ်နေသော ဇင်းမယ်၊ ချင်းရိုင်ဒေသ၊ တောင်ပိုင်းမလေးရှားနှင့် ထိစပ်နေသော ကျွန်းဆွယ်ဒေသတို့ဖြစ်သည်။

လူမှုစီးပွားရေး ပထဝီဝင်အရ ထိုင်းအလယ်ပိုင်းမှာ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စပါးကျီဖြစ်သကဲ့သို့ စက်မှုလုပ်ငန်းအများစု တည်ရှိသည့်ဒေသ၊ မြို့တော်ဘန်ကောက် တည်ရှိသည့်ဒေသ၊ ပင်လယ်ဆိပ်ကမ်းရှိသည့်ဒေသဖြစ်၍ စီးပွားရေး အဖွံ့ဖြိုးဆုံးဒေသဖြစ်သည်။ လူမျိုးစုအနေဖြင့် ထိုင်းလူမျိုးအများစုဖြစ်ပြီး မွန်လူမျိုးအနည်းငယ် ပျံ့နှံ့နေထိုင်ကြသည်။ မြို့ပြဖွံ့ဖြိုးသော ဒေသဖြစ်၍ လူဦးရေသိပ်သည်းမှု မြင့်မားသောဒေသဖြစ်ကာ နိုင်ငံရေးအရ အရေးပါဆုံးဟု ဆိုနိုင်သည်။ အဓိကအားဖြင့် လူချမ်းသာအသိုက်အဝန်းက နိုင်ငံရေးကို လွှမ်းမိုးထားသည်။

ထိုင်းအရှေ့မြောက်ဒေသမှာ အခြားဒေသများနှင့်စာလျှင် အစဉ်အလာအရ ဖွံ့ဖြိုးမှု အားအနည်းဆုံးဒေသဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ဧရိယာအကျယ်ဆုံးဖြစ်သော်လည်း ပူပြင်းခြောက်သွေ့သော ခိုရတ်ကုန်းမြင့်ဒေသရှိ၍ ရာသီဥတုနှင့် နယ်မြေအနေအထားအရ လူနေကျဲပါးကာ ဖွံ့ဖြိုးမှုနောက်ကျခဲ့သည်။ ကုန်းတွင်းပိတ်ဖြစ်နေ၍ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး လွယ်ကူကောင်းမွန်သော အလယ်ပိုင်းဒေသနှင့်စာလျှင် ဖွံ့ဖြိုးမှုကွာဟချက် ကြီးမားသည်။ တစ်ဦးကျဝင်ငွေမှာ တစ်နိုင်ငံလုံးပျမ်းမျှ၏ လေးပုံတစ်ပုံမျှသာရှိသည်။ လူမျိုးစုအနေဖြင့် ထိုင်း၊ လာအို သို့မဟုတ် လောရှမ်းလူမျိုးများဖြစ်သည်။ လူမျိုးရေးအရ ရှေးယခင်က အနှိမ်ခံများဖြစ်ခဲ့ပြီး စီးပွားရေးလည်း နောက်ကျသည့်အလျောက် ချမ်းသာသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအပေါ် မကျေနပ်သည့် စိတ်အခံမှ လက်ဝဲနိုင်ငံရေးကို အားသန်စေခဲ့သည်။ ပတ်ဝန်းကျင်နိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံရေးကူးစက်မှုနှင့်အတူ စစ်အေးတိုက်ပွဲကာလအတွင်းက ထိုင်းကွန်မြူနစ်တို့၏ အမာခံဒေသဖြစ်ခဲ့သည်။ ယခုခေတ်တွင် ယင်းကွန်မြူနစ်ဟောင်း မျိုးဆက်တို့၏ ရှပ်နီ (သက်ဆင်ကို လိုလားထောက်ခံသူများ) အားကောင်းသောဒေသဖြစ်၏။

ထိုင်းအနောက်မြောက်ဒေသမှာ ဇင်းမယ်၊ ချင်းရိုင်ဒေသဖြစ်၍ တောင်တန်းထူထပ်သော်လည်း အရှေ့မြောက်ဒေသနှင့်စာလျှင် စီးပွားရေး ပိုမိုဖွံ့ဖြိုးသောဒေသဖြစ်သည်။ တရားဝင်စီးပွားရေး (ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသွား၊ ကော်ဖီစိုက်ပျိုးရေး၊ ဝင်ငွေရသီးနှံများစိုက်ပျိုးရေး) ထွန်းကားသကဲ့သို့ မြန်မာ၊ လာအို၊ ထိုင်း ရွှေတြိဂံဒေသနှင့် ထိစပ်နေသဖြင့် တရားမဝင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများလည်း ရှုပ်ထွေးသောဒေသဖြစ်သည်။ ထိုင်း၊ တရုတ်နှင့် အာခါ၊ လားဟူ၊ မြောင် စသည့် လူမျိုးပေါင်းစုံရှိသည်။ ဇင်းမယ်ထိုင်းများမှာ ဂုံရှမ်းလူမျိုးစုများဖြစ်၍ တောင်ပိုင်းထိုင်းများနှင့် ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှု အနည်းငယ်ကွဲပြားသည်။ ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း သက်ဆင်၏ ဇာတိဖြစ်၍ သက်ဆင်အုပ်စုကို နိုင်ငံရေးအရ ထောက်ခံမှုများပြားသော်လည်း ရောနှောစုံလင်သော နိုင်ငံရေးအရောင်အသွေးရှိသည်။ တရုတ်နိုင်ငံ၊ မြန်မာနိုင်ငံတို့နှင့် နီးကပ်သဖြင့် စစ်အေးတိုက်ပွဲကာလမှစ၍ အမေရိကန် စီအိုင်အေအဖွဲ့က စိတ်ဝင်တစား အလေးထားလှုပ်ရှားသောနေရာဖြစ်သည်။

ထိုင်းတောင်ပိုင်းဒေသမှာ မလေးနွယ်ဖွား မွတ်ဆလင်များ နေထိုင်ကြပြီး ရှေးယခင်က မလေးစော်ဘွားများပိုင် နယ်များဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုင်းဘုရင်များ၏ သိမ်းပိုက်မှုကြောင့် ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်း ရောက်ရှိခဲ့သော်လည်း လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေးနှင့် သမိုင်းကြောင်းအရ မလေးနှင့် ပိုမိုနီးစပ်သည့်အတွက် ခွဲထွက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ ပေါ်ပေါက်လေ့ရှိသောဒေသဖြစ်သည်။ စီးပွားရေးအရ သတ္တု၊ ရော်ဘာနှင့် အပူပိုင်းသီးနှံစိုက်ပျိုးမှုများကြောင့် သင့်တင့်ကောင်းမွန်သော်လည်း လူနည်းစုပိုင်ရှင် ထိုင်းတရုတ်များသာ ကြီးပွားချမ်းသာကြပြီး မလေးနွယ်ဖွားအများစုမှာ အခြေခံအလုပ်သမားများဖြစ်၍ ဆင်းရဲချမ်းသာကွာဟချက်ရှိကြရာ လူမှုသဟဇာတဖြစ်မှု အားနည်းသည်။

ဤသို့ ဒေသကြီးလေးခုအလိုက် အကြမ်းဖျင်း ခွဲခြားလေ့လာကြည့်ပါက ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်း နိုင်ငံရေးအခြေခံအုပ်စုများ ကွဲပြားမှုကို မှန်းဆနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။

သမိုင်းကြောင်းနောက်ခံနှင့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေး ရေစီးကြောင်း

ထိုင်းနိုင်ငံသည် သမိုင်းတစ်လျှောက် (မြန်မာနိုင်ငံမှလွဲ၍) မည်သည့် တိုင်းတစ်ပါးအောက်မျှ မကျရောက်ခဲ့ဖူးသည့် နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ရပ်တည်နိုင်ခြင်းမှာလည်း ခေတ်အဆက်ဆက် အင်အားကြီးသူများနှင့် သင့်တင့်စွာ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံနိုင်ခြင်းနှင့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးရေစီးကြောင်းနှင့် လိုက်လျောညီထွေ လိုက်ပါနေထိုင်နိုင်ခဲ့ကြခြင်းကြောင့်ဟု ဆိုလျှင် မှားမည်မထင်ပေ။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ယခုနောက်ဆုံး မင်းဆက်ဖြစ်သော ချက္ကရီမင်းဆက်တွင် ပဒေသရာဇ်စနစ် ကျင့်သုံးလင့်ကစား အနောက်နိုင်ငံများနှင့် ရင်းနှီးစွာထိတွေ့ဆက်ဆံပြီး အလိုလိုက်အကြိုက်ပေး၍ ပေါင်းသင်းခြင်းဖြင့် တိုက်ရိုက်ကိုလိုနီနယ်ချဲ့မှုကို မခံခဲ့ရဘဲ ဆက်လက်ရပ်တည်နိုင်ခဲ့သည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ အနောက်နိုင်ငံများနှင့် ထိစပ်မှုရှိ၍ ထိုင်းအထက်တန်းလွှာ မျိုးဆက်သစ်များတွင် အနောက်နိုင်ငံသားတို့၏ အတွေးအခေါ် အယူအဆများက လွှမ်းမိုးသက်ရောက်လာခဲ့သည်။ အကျိုးဆက်အားဖြင့် လုံးဝဥဿုံ သက်ဦးဆံပိုင်ပဒေသရာဇ်စနစ်မှ စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်သို့ ကူးပြောင်းရန် စတင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သူနှစ်ဦးမှာ ပြင်သစ်နိုင်ငံရောက် ထိုင်းပညာတော်သင်နှစ်ဦးဖြစ်သည်။ ထိုသူနှစ်ဦးမှာ စစ်ဘက်ပညာသင် ဖီဘွန်ဆွန်ဂရမ်နှင့် ဥပဒေပညာသင် ဖရီဒီဖနိုမြောင်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းသူငယ်ချင်းနှစ်ဦးမှာ ခေတ်နောက်ကျနေပြီဖြစ်သော ထိုင်းနိုင်ငံ၏ သက်ဦးဆံပိုင်ပဒေသရာဇ်စနစ်ကို စွန့်ပယ်ရန် လိုအပ်ကြောင်း သဘောတူညီကြသော်လည်း နိုင်ငံရေးအယူအဆလမ်းကြောင်းချင်းကား မတူညီကြပေ။ ဖီဘွန်က အမျိုးသားရေးဝါဒကို လိုလားသူဖြစ်ပြီး ဖရီဒီမှာမူ ထိုစဉ်က ဥရောပ၌ ခေတ်စားနေသည့် လက်ဝဲဆိုရှယ်လစ်ဝါဒ အားသန်သူဖြစ်သည်။

ယင်းတို့နှစ်ဦး ပညာတော်သင်ပြီးဆုံး၍ ထိုင်းနိုင်ငံသို့ ပြန်ရောက်ကာ သက်ဆိုင်ရာ ဌာနအသီးသီး၌ အမှုထမ်းခဲ့ကြပြီးနောက် ၁၉၃၂ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းဗိုလ်ချုပ်ကြီးများကို စည်းရုံး၍ ထိုင်းဘုရင်အား အတင်းအကျပ်အာဏာစွန့်စေသည့် အာဏာသိမ်းမှုကို နောက်ကွယ်မှ လှုံ့ဆော်ဖန်တီးခဲ့သူမှာ ဗိုလ်မှူး ဖီဘွန်ဆွန်ဂရမ် ဖြစ်သည်။ သက်ဦးဆံပိုင်ပဒေသရာဇ်စနစ်မှ

စည်းမျဉ်းခံဘုရင်နှင့် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ ပြောင်းလဲသည့် အခြေခံဥပဒေကို ဦးဆောင်ရေးဆွဲခဲ့သူမှာ ဖရီဒီဖနိုမြောင် ဖြစ်သည်။

ထိုသူနှစ်ဦးမှာ မတူညီသော အယူအဆ၊ မတူညီသော လမ်းကြောင်းများမှ နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင် ဝန်ကြီးချုပ်များအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလာခဲ့ကြပြီး ထိုင်းနိုင်ငံရေး ရေစီးကြောင်းကို မိမိတို့သန်ရာသန်ရာ နည်းလမ်းများအတိုင်း ကြိုးကိုင်ပုံသွင်းရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြသူများဖြစ်သည်။ ယင်းတို့၏ ဦးဆောင်ပုံဖော်ခဲ့သော လမ်းကြောင်းများမှာ ယခုအချိန်အထိ အသက်ဝင် လိုက်ပါလှုပ်ရှားလျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။

ဖီဘွန်မှာ သက်ဦးဆံပိုင် ပဒေသရာဇ်စနစ်ကို ဖြုတ်ချဖယ်ရှားပြီး စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်ကိုထားရှိကာ ဂျာမနီ၊ အီတလီတို့ကဲ့သို့ တစ်သွေးတစ်သံတစ်မိန့် အာဏာရှင်စနစ်ဖြင့် နိုင်ငံကို အုပ်ချုပ်လိုသောဆန္ဒရှိသူဖြစ်သည်။ ထိုင်းတပ်မတော်အတွင်း၌ အလျင်အမြန်ဩဇာအာဏာကြီးမားခဲ့ပြီး ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဖြစ်လာကာ ထိုမှတစ်ဆင့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်တွင် ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် စစ်သေနာပတိ (ဖီးမာရှယ်) ဖြစ်လာသည်။ ၁၉၄၁ ခုနှစ်တွင် ဂျပန်တပ်များထိုင်းနိုင်ငံသို့ ဝင်လာသည်နှင့် ဂျပန်နှင့်ပူးပေါင်းကာ မဟာမိတ်တပ် များကို စစ်ကြေညာခဲ့သူဖြစ်သည်။ သူ၏မူဝါဒမှာ “စစ်နိုင်သူဘက်က ရပ်တည်ရမည်” ဟူသောဝါဒဖြစ်၏။ သူ၏လက်ထက်တွင် နိုင်ငံ၏အမည်ကို “ဆိုင်ယမ်” မှ “ထိုင်းလင်း” အဖြစ် ပြောင်းခဲ့ပြီး နံနက်တစ်ကြိမ်၊ ညနေတစ်ကြိမ် ထိုင်းနိုင်ငံတော်သီချင်းကို လော်စပီကာများဖြင့်ဖွင့်ကာ လူအားလုံးငြိမ်သက်စွာ မတ်တတ်ရပ် အလေးပြုစေသည်။ (ယခုအထိ ထို အစဉ်အလာရှိနေသေးသည်။) ဖီဘွန်လက်ထက်မှစ၍ ထိုင်းစစ်ဘက်သည် ထိုင်းနိုင်ငံရေးတွင် ဩဇာကြီးမားခဲ့ပြီး ဖီဘွန်ကဲ့သို့ဩဇာကြီးမားသည့် စစ်ခေါင်းဆောင်အချို့ နိုင်ငံရေးအာဏာကို ရယူခဲ့ကြသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် စစ်ဘက်မှ အာဏာသိမ်းယူမှု အများဆုံးနိုင်ငံဖြစ်ပြီး ၂၀၂၄ ခုနှစ်အထိ အာဏာသိမ်းမှုပေါင်း ၁၉ ကြိမ်ရှိခဲ့ပြီဖြစ်ကာ နောက်ဆုံးအာဏာသိမ်းမှုမှာ ၂၀၁၄ ခုနှစ်က ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။

ဖရီဒီဖနိုမြောင်မှာ လက်ဝဲဝါဒီတစ်ဦးဖြစ်ပြီး ထိုစဉ်က ထိုင်းနိုင်ငံ၏ လယ်ယာမြေနှင့်စက်မှုလုပ်ငန်းများကို ပဒေသရာဇ်နှင့် အထက်တန်းလွှာ ကြေးရတတ်များက လက်ဝါးကြီးအုပ်ထားမှုအား မနှစ်မြို့သူဖြစ်သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ပထမဆုံး အခြေခံဥပဒေကို ဦးဆောင်ရေးဆွဲခဲ့သူဖြစ်သော်လည်း ရှေးရိုးစွဲအယူအဆလွှမ်းမိုးသော အထက်တန်းလွှာမှ ဩဇာကြီးမားသူအသိုက်အဝန်းက ဖရီဒီကို မလိုလားခဲ့ကြပေ။ ဖရီဒီသည် အခြေခံဥပဒေကိုရေးဆွဲပြီးနောက် ၁၉၃၃ ခုနှစ်တွင် သူရေးဆွဲထားသော စီးပွားရေးမူဝါဒမူကြမ်းကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ရာ တော်ဝင်မျိုးနွယ် မြို့စား၊ နယ်စားများ၏ လယ်ယာမြေများကို ဆင်းရဲသားလယ်သမားများထံသို့ ခွဲဝေပေးရေး၊ စက်ရုံ၊ အလုပ်ရုံလုပ်ငန်းများကို ပြည်သူပိုင်သိမ်းရေး စသည့်အချက်များပါဝင်သောကြောင့် အထက်တန်းလွှာများ၏ ဝိုင်းဝန်းဆန့်ကျင် ရန်ရှာခြင်းကိုခံခဲ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်ပသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်နေခဲ့ရပြီး သူငယ်ချင်းဖြစ်သူ ဖီဘွန် ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်မှ ပြည်တော်ပြန်နိုင်ခဲ့သည်။ ဖရီဒီသည် ဖီဘွန်၏လက်အောက်တွင် ပြည်ထဲရေးနှင့်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ပြီး နာမည်ကြီး ထိုင်းတက္ကသိုလ်ဖြစ်သောသမ္မာဆတ်တက္ကသိုလ်ကို ဦးဆောင်ထူထောင်ခဲ့သည်။ သမ္မာဆတ်တက္ကသိုလ်မှာလည်း

တည်ထောင်သူ ဖရီဒီ၏ လမ်းကြောင်းအတိုင်း ရယ်ဒီကယ် လက်ဝဲဝါဒဘက်သို့ တိမ်းညွတ်ကာ ဘုရင်စနစ် လုံးဝဖျက်သိမ်းပြီး သမ္မတနိုင်ငံသို့ ဦးတည်ရန်အားသန်သည့် ပါမောက္ခနှင့် ပညာရှင်များက အများစုဖြစ်ခဲ့သည့်အတွက် နိုင်ငံရေးတက်ကြွသည့် ကျောင်းတစ်ကျောင်း ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် မကြာခဏ အာဏာပိုင်များ၊ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များနှင့် ပြဿနာတက်ကာ အဓိကရုဏ်းများ ဖြစ်လေ့ရှိသည်။ ၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင် အကြီးမားဆုံး အဓိကရုဏ်းဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး ကျောင်းသားအများအပြား တောခိုသွားကာ ထိုင်းအရှေ့မြောက်၌ လှုပ်ရှားနေသော ထိုင်းကွန်မြူနစ်ပါတီသို့ ဝင်ရောက်သွားခဲ့ကြသည်။ (ယင်းလှုပ်ရှားမှုမှ တောပြန် တောခို ကျောင်းသားဟောင်းများသည် နောင်တွင် သက်ဆင်၏ ထိုင်းရက်ထိုင်းပါတီ၌ သဘောတရားရေး အကြံပေးများ ဖြစ်လာကြသည်။)

ဂျပန်ခေတ် ထိုင်းအစိုးရတွင် ဖီဘွန်၏ မူဝါဒနှင့် ဂျပန်၏ ဖက်ဆစ်ဝါဒကို မနှစ်မြို့သောကြောင့် ဖရီဒီ ရာထူးမှနုတ်ထွက်ခဲ့ပြီး ဂျပန်တော်လှန်ရေး မြေအောက်လှုပ်ရှားမှု (Free Thai Movement–FTM)ကို နောက်ကွယ်မှ ဦးဆောင်ခဲ့သည်။ FTM ကို အနောက်မဟာမိတ်နိုင်ငံများကလည်း ထောက်ခံအားပေးခဲ့ပြီး (မြန်မာနိုင်ငံမှ ဗမာပြည်ကွန်မြူနစ်ပါတီနှင့် အိန္ဒိယရှိ ဗြိတိသျှတပ်တော်တို့ Force 136 အမည်ဖြင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သကဲ့သို့) အမေရိကန်နှင့်ဗြိတိန်တွင်ရှိသော ဆရီထိုင်းမြေအောက်အဖွဲ့ဝင်များနှင့် ဆက်သွယ်ကာ ဂျပန်သတင်းရရှိရေးနှင့် မြေအောက်တော်လှန်ရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ထိုစဉ်က အမေရိကန်တွင်ရောက်ရှိနေသော ထိုင်းသံအမတ်ကြီး ဆနီပရာမော့မှာ ထင်ရှားသော ဆရီထိုင်းခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်ပြီး ဖီဘွန်အစိုးရ၏ အမေရိကန်ကို စစ်ကြေညာသည့်စာလွှာကို ဝါရှင်တန်အစိုးရအား ပေးအပ်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ ထို့ကြောင့် အမေရိကန်ကလည်း ထိုင်းနိုင်ငံကို စစ်ကြေညာခြင်းပြုလုပ်ရန် မလိုအပ်ပေ။

စစ်အပြီးတွင် ဗြိတိသျှတို့က ထိုင်းနိုင်ငံအား (ဂျပန်ဘက်မှ ကူညီခဲ့သောကြောင့်) စစ်ရှုံးနိုင်ငံအဖြစ်သတ်မှတ်ကာ ပြင်းထန်စွာနှိပ်ကွပ်ရန် ကြိုးစားခဲ့သော်လည်း အမေရိကန်က ထိုင်းနိုင်ငံကို လာမည့်စစ်အေးကာလတွင် လက်သပ်မွေးရန် စဉ်းစားထားပြီးဖြစ်၍ ဝင်ရောက်ကာကွယ်ပေးခဲ့သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံဆိုင်ရာ ထိုင်းသံအမတ်ကြီး ဆနီပရာမော့မှာ စစ်ပြီးကာလတွင် ထိုင်းနိုင်ငံဝန်ကြီးချုပ် လေးကြိမ်ဖြစ်ခဲ့ပြီး သူ၏ညီဖြစ်သူ ကူကရစ်ပရာမော့နှင့် တွဲဖက်၍ အမေရိကန်လိုလားထောက်ခံသော ဒီမိုကရက်ပါတီကို ထူထောင်ခဲ့သည်။ ကူကရစ်သည်လည်း (၁၉၇၅ ခုနှစ်မှ ၁၉၇၆ ခုနှစ်အထိ) ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်ခဲ့သည်။ မကြာခဏ ပေါ်လိုက်ပျောက်လိုက်ဖြစ်တတ်သည့် ပါတီများအကြား၌ ဒီမိုကရက်ပါတီသည် ယနေ့ထက်တိုင် တည်တံ့နေသေးသည့် သက်တမ်းအရင့်ဆုံးပါတီဖြစ်သည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီး ထိုင်းနိုင်ငံရေး

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးကာလတွင် ထိုင်းနိုင်ငံသည် စစ်အေးကာလ၏ သားကောင်ဖြစ်ခဲ့သည်။ အမေရိကန်အနေဖြင့် အရှေ့တောင်အာရှ စစ်စာချုပ်အဖွဲ့ကို ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ဌာနချုပ်ဖွင့်လှစ်၍ ကွန်မြူနစ်ဆန့်ကျင်ရေးလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ စစ်ပြီးကာလမှ ၁၉၇၀

“ ကွန်မြူနစ်ဆန့်ကျင်ရေး ကာလ၌ အာဏာရှင်ဆန်သော စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးများ၏ ပြင်းထန်သော အုပ်ချုပ်မှုကို ဆန့်ကျင်သည့် လက်ဝဲယိမ်း လူအုပ်ဖွဲ့လှုပ်ရှားမှုများကလည်း များပြားခဲ့သည်။ ”

ပြည့်လွန်နှစ်များ၌ ဗီယက်နမ်စစ်ပွဲ ပြီးဆုံးသည် အထိ ထိုင်းနိုင်ငံရေးတွင် အမေရိကန်၏ လွှမ်းမိုးမှု များပြားခဲ့ရသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

ဖရီဒီဖနိုမြောင်သည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ် အပြီး ၁၉၄၆ ခုနှစ်၌ ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း ထိုင်းဘုရင်သစ်ဖြစ်လာမည့် မင်းသားအာနန္ဒ မဟီဒေါ နန်းမတက်မီ ဘိသိက်ခံယူမည့်ဆဲဆဲ ကာလတွင် သေနတ်ထိမှန်၍ နတ်ရွာစံခဲ့သည့် ဖြစ်ရပ်နှင့်ပတ်သက်၍ ဘုရင်စနစ်ကို မလိုလားသည့် ဖရီဒီ၏လက်ချက်ဖြစ်သည်ဟု စွပ်စွဲမှုများ ပြင်းထန်လာခဲ့သည့်အတွက် တရုတ်နိုင်ငံသို့ ထွက်ခွာသွားခဲ့ရပြီး ရာထူး စွန့်လွှတ်ခဲ့ရသည်။ ဖရီဒီဦးဆောင်ခဲ့သည့် လက်ဝဲလှုပ်ရှားမှုများမှာလည်း ဖိနှိပ်ခံခဲ့ရပြီး ပုန်းလျှိုးကွယ်လျှိုးသာ လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြရသည်။ ၁၉၇၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် ကွန်မြူနစ်သောင်းကျန်းမှု အရှိန်မြင့်မားခဲ့သည်။

ထိုကာလတွင် ကွန်မြူနစ်ဆန့်ကျင်ရေးကို ဦးစားပေးသည့်အလျောက် ထိုင်းတပ်မတော်မှ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးများဖြစ်ကြသည့် ဆရစ်သာနာရတ်၊ ထနွန်ကစ်တီကာချွန်၊ ကရိုင်ယန်ဆတ် ချိုမာနန်၊ ပရမ်တင် ဆူလာနွန်၊ ချာတီချိုင်း ချူဟာဝမ် စသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များက ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် တာဝန်ယူခဲ့ကြသည်။ အများစုမှာ အာဏာသိမ်းမှုဖြင့် ရာထူး ရယူခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ပရမ်ကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးမှာ ထိုင်းဘုရင်၏ တာဝန်ပေးမှုဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ရသည်လည်းရှိသည်။ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ချာတီချိုင်းမှာ ကိုယ်ပိုင်ချတ်ထိုင်းပါတီထူထောင်၍ ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ကွန်မြူနစ်ဆန့်ကျင်ရေးကာလ၌ အာဏာရှင်ဆန်သော စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးများ၏ ပြင်းထန်သော အုပ်ချုပ်မှုကို ဆန့်ကျင်သည့် လက်ဝဲယိမ်းလူအုပ်ဖွဲ့ လှုပ်ရှားမှုများကလည်း များပြားခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေး ဖိအားကြောင့် ယင်းဗိုလ်ချုပ်ကြီးများက ရာထူးမှ ဆင်းပေး၍ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ပေးသည့်အခါ၌

လည်း လုပ်စားနိုင်ငံရေးသမားများက ပါတီအမျိုးမျိုးထောင်၍ တက်လာကြပြီး ညွန့်ပေါင်း အစိုးရများအတွင်း အချင်းချင်း အဝေမတည့်ကြသဖြင့် နိုင်ငံရေးမတည်မငြိမ် ဖြစ်လာပြန်သည်။ ထိုအခါ စစ်ဘက်မှ အာဏာသိမ်းမှုပေါ်ပေါက်ပြန်ကာ အာဏာသိမ်းပွဲနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ သံသရာလည်နေခဲ့သည်။

၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များနောက်ပိုင်း ထိုင်းနိုင်ငံရေး

၁၉၇၅ ခုနှစ်တွင် ဗီယက်နမ်စစ်ပွဲ ပြီးဆုံးသွားခဲ့ပြီး ထိုင်းနိုင်ငံရှိ ကွန်မြူနစ် သောင်းကျန်းမှုမှာလည်း ၁၉၈၃ ခုနှစ်တွင် အပြီးသတ်သွားခဲ့သည်။ ထိုကာလနောက်ပိုင်းတွင် စစ်ဘက်မှ အာဏာသိမ်းမှုများ ကျဲပါးသွားခဲ့ပြီး ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီဓလေ့စရိုက်များ ပိုမို ထွန်းကားလာသည်။ နိုင်ငံရေးပါတီများမှာ မဲဆန္ဒနယ်မြေများမှ ကျောထောက်နောက်ခံ အလိုက် ကွဲပြားကြသော်လည်း တူညီသောအသွင်အပြင်တစ်ခုမှာ နယ်မြေအလိုက် ဩဇာ ကြီးမားသူများက မဲများကို ချုပ်ကိုင်ထားနိုင်သဖြင့် မည်သည့်ပါတီမဆို ထိုသူများကို ချဉ်းကပ်ကြရခြင်းဖြစ်သည်။

မဲများသော ထိုင်းအလယ်ပိုင်းနယ်မြေကို ချုပ်ကိုင်ထားသူမှာ နေဝင်းချစ်ချော့နှင့် မဟာမိတ်များဖြစ်ပြီး အခြေအနေကောင်းသော ပါတီများတွင် ပါဝင်လှုပ်ရှားလေ့ရှိသည်။ (နေဝင်းဆိုသောအမည်မှာ သူ၏ဖခင်က မြန်မာပြည်မှ ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းကို နှစ်သက် လေးစားသည့်အတွက် ဂုဏ်ပြုမှည့်ခေါ်ထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။)

ထိုင်းတောင်ပိုင်းရှိ မွတ်ဆလင်မဲဆန္ဒနယ်များမှာမူ ဒီမိုကရက်တစ်ပါတီကို ပို၍ တိမ်းညွတ်ကြပြီး ထိုင်းဗိုလ်ချုပ်ကြီး(ငြိမ်း)များသည်လည်း တစ်ဦးလျှင် တစ်ပါတီထောင်ကာ လုပ်ငန်းရှင်ကြီးများ၊ နိုင်ငံရေးသမားဟောင်းကြီးများနှင့် မိတ်ဖွဲ့လှုပ်ရှားခဲ့သည်။ ဗိုလ်ချုပ် ကြီး(ငြိမ်း) ချာတီချိုင်းချူဟာဝမ်ထူထောင်သော ချတ်ထိုင်းပါတီ (ထိုင်းအမျိုးသားပါတီ) မှာ အင်အားကောင်းသောပါတီဖြစ်ခဲ့ပြီး ချာတီချိုင်းမှာ ၁၉၈၈ ခုနှစ်မှ ၁၉၉၁ ခုနှစ်အထိ ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်ခဲ့သည်။

ထိုကာလတွင် နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှု၊ အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်မှုများနှင့် အစိုးရအဖွဲ့ အပြောင်းအလဲများစွာ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော်လည်း ထိုင်းပြည်သူများက အထူးလေးစားကြည်ညို သည့် ထိုင်းဘုရင် ဘူမိဘော (နဝမမြောက် ရာမဘုရင်) က နောက်ကွယ်မှ ထိန်းညှိပေးသည့် နိုင်ငံရေးအင်အားတစ်ခုအဖြစ် ရပ်တည်ခဲ့သည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏စီးပွားရေးမှာ ထိုစဉ်ကာလတစ်လျှောက်တွင် အရှိန်မြင့်နေခဲ့ပြီး ဝန်ကြီးချုပ် ချာတီချိုင်းက အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများသို့ ထိုင်းစီးပွားရေးဈေးကွက် တိုးချဲ့ရေးအတွက် စစ်မြေပြင်မှ ဈေးကွက်အဖြစ် ပြောင်းလဲရေး (From battle field to market place) အယူအဆကို စတင်ထုတ်ဖော်ခဲ့သည်။

၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် စစ်အေးကာလပြီးဆုံးခဲ့ပြီးနောက် အမေရိကန်က ကေမဏ္ဍိုင်ပုံစံဖြင့် ကမ္ဘာ့အနေအထားသစ်ဖန်တီးရန် ကြိုးပမ်းလာသောအခါ ထိုင်းနိုင်ငံ၌လည်း အမေရိကန်ထောက်ခံအားပေးမှုဖြင့် ဒီမိုကရက်ပါတီ အင်အားတောင့်တင်းလာခဲ့သည်။

ဒီမိုကရက်ပါတီခေါင်းဆောင် ချွမ်လီပိုင်သည် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် နှစ်ကြိမ်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် ၁၉၉၇ ခုနှစ် အရှေ့တောင်အာရှ စီးပွားပျက်ကပ်သည် ထိုင်းနိုင်ငံအပေါ် ကြီးမားစွာသက်ရောက်ခဲ့ပြီး ထိုင်းပြည်သူများက ထိုင်းစီးပွားရေးကို ဖျက်ဆီးသွားခဲ့သည့် အမေရိကန်ဘီလီယံနာ ဂျော့ဆိုးရော့စ်နှင့် တင်းကျပ်စွာကိုင်တွယ်ခဲ့သည့် IMF အဖွဲ့ကို များစွာ မုန်းတီးသွားခဲ့သည်။ ထိုင်းအမျိုးသားရေးစိတ်ဓာတ်များလည်း နိုးကြွလာခဲ့ပြီး ဤအခြေအနေကို အခွင့်ကောင်းယူကာ ထိုင်းဘီလီယံနာသူဌေး သက်ဆင်ရှင်နာဝပ်က ထိုင်းရက်ထိုင်းပါတီကို ထူထောင်၍နိုင်ငံရေးလောကသို့ဝင်ရောက်လာသည်။ ထိုင်းအရှေ့မြောက်မှ ၁၉၇၃ ခုနှစ် တောခိုကျောင်းသားဟောင်း လက်ဝဲဝါဒီများ၏ အကြံဉာဏ်ကိုယူ၍ ကျေးလက်လူထုအကြိုက် ကျေးရွာတစ်ရွာ၊ ထုတ်ကုန်တစ်ခု၊ ချေးငွေနှင့်စရိတ် သက်သာကျန်းမာရေး (ဆေးရုံတစ်ခါပြ ဘတ် ၃၀) အစီအစဉ်များဖြင့် မဲဆွယ်စည်းရုံး၍ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ခဲ့ရာ ၂၀၀၁ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် မကြုံစဖူး ထူးကဲစွာအနိုင်ရခဲ့သည်။ သက်ဆင်ကို ဆင်းရဲသား ကျေးလက်လူထုနှင့် မြို့နေအခြေခံလူတန်းစားများက ထောက်ခံခဲ့ကြသည်။ သက်ဆင်၏ ရုတ်တရက် ဩဇာကြီးထွားလာမှုကို ထိုင်းနန်းတွင်းနှင့် စစ်ဘက်ထိပ်သီးအုပ်စုက စိုးရိမ်လာခဲ့သည်။ သက်ဆင်အနေဖြင့် လက်ဝဲဝါဒီများနှင့်ပူးပေါင်း၍ ဘုရင်စနစ်ကို ဖျက်သိမ်းကာ သမ္မတနိုင်ငံထူထောင်မည်ကို စိုးရိမ်ကြသည်။

ထို့ကြောင့် ဒုတိယအကြိမ်ရွေးကောက်ပွဲ၌ သက်ဆင်၏ပါတီ ထပ်မံ၍အပြတ်အသတ် အနိုင်ရပြီးနောက် ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် စစ်ဘက်က အာဏာသိမ်းခဲ့သည်။ သက်ဆင်ကို အဂတိလိုက်စားမှုဖြင့် စွဲချက်တင်ခဲ့ပြီး ထိုင်းရက်ထိုင်းပါတီကိုလည်း ဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။

သို့ရာတွင် ပါတီအမည်ကို အမျိုးမျိုးပြောင်းလဲတည်ထောင်ကာ သက်ဆင်အုပ်စုက ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဆက်လက်အနိုင်ရရှိခဲ့သည်။ အနိုင်ရရှိခဲ့သော သက်ဆင်အုပ်စုဝင် ဝန်ကြီးချုပ်များကိုလည်း လူအုပ်ဖွဲ့၍ ဆန္ဒပြအုံကြွခြင်း၊ စွဲချက်အမျိုးမျိုးတင်၍ တရားစွဲဆိုဖြုတ်ချခြင်းများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

ဝန်ကြီးချုပ် ဆမက်ဆွန်ဒါရာဗက်ချ် (၂၀၀၈) ဆိုလျှင် ရုပ်မြင်သံကြား၌ ဟင်းချက်ပြသည့်အစီအစဉ်၌ ပါဝင်ခဲ့ပြီး ဂုဏ်ပြုချီးမြှင့်ငွေ အနည်းငယ်ယူခဲ့သည့်အတွက် ဥပဒေနှင့် ငြိစွန်းသည်ဟုဆိုကာ တရားစွဲဖြုတ်ချခံရသည်။ သို့သော် မကြာမီမှာပင် ၂၀၁၁ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲ၌ သက်ဆင်၏ညီမဖြစ်သူ ယင်လတ်ဦးဆောင်သော ပူအာထိုင်းပါတီက ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်လာပြန်ရာ ၂၀၁၄ခုနှစ်၌ ထိုင်းတပ်မတော်က ဖြုတ်ချအာဏာသိမ်းလိုက်ပြန်သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပရာယွတ်ချန်အိုချာက ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ၂၀၁၉ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲ၌ ကိုယ်ပိုင်ပါတီထောင်၍ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ခဲ့ရာ အနိုင်ရရှိခဲ့သည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်အထိ ဝန်ကြီးချုပ်တာဝန်ယူခဲ့သည်။

သက်ဆင် ဝန်ကြီးချုပ်ရာထူး စွန့်လွှတ်ရသည့်အချိန်မှစ၍ သက်ဆင်ကိုထောက်ခံသော ရှပ်နီ လက်ဝဲယိမ်းအုပ်စုနှင့် နန်းတွင်း/စစ်ဘက် ထောက်ခံအားပေးသော ရှပ်ဝါအုပ်စုတို့အကြား ပဋိပက္ခများဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး ဘန်ကောက်မြို့တော်အတွင်း၌ အဓိကရုဏ်းကြီးများဖြစ်ပွားခဲ့သည်။

၂၀၂၀ ပြည့်လွန်နှစ်ကာလများ

၂၀၂၀ ပြည့်လွန်နှစ်ကာလများတွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၌ မျိုးဆက်သစ်လူငယ် (Generation Z) အုပ်စုများက နိုင်ငံရေးအင်အားစုကြီးတစ်စုအဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာသည်။ မူလပထမတွင် ထိုင်းပညာတတ်လူငယ်များက ဟောင်ကောင်လွတ်လပ်ရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီပိုမိုရရှိရေး လူငယ်လှုပ်ရှားမှုကို အတုယူ၍ ထိုင်းနိုင်ငံ၌ ဆန္ဒပြလှုပ်ရှားခဲ့ကြပြီး ယင်းတို့၏ ဆက်နွယ်မှုကို နို့လက်ဖက်ရည်မဟာမိတ် (Milk tea alliance) ဟု အမည်ပေးခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ ယင်းအုပ်စု၏ နိုင်ငံရေးရည်ရွယ်ချက်မှာ ထိုင်းနိုင်ငံရှိ စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်အားဖယ်ရှား၍ ပိုမိုလစ်ဘရယ်ဆန်သော ဒီမိုကရေစီထူထောင်ရေး၊ ထိုင်းစစ်ဘက်မှ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်အုပ်စိုးထားမှုအား စွန့်လွှတ်စေရေးတို့ဖြစ်သည်။

၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် တရားဝင် နိုင်ငံရေးပါတီထူထောင်ခဲ့ပြီး Future Forward ပါတီဟု အမည်ပေးခဲ့သည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် Future Forward ပါတီသည် အမတ်နေရာ ၈၀ နေရာသာရခဲ့ပြီး အမတ်နေရာ ၅၀၀ နေရာရှိသော အောက်လွှတ်တော်တွင် တတိယနေရာသာ ရရှိခဲ့သော်လည်း အလျင်အမြန် လူကြိုက်များလာခဲ့သည်။ သတင်းနည်းပညာကို ထိရောက်စွာ သုံးစွဲနိုင်ခြင်းကြောင့် လူငယ်ထုအတွင်း လူငယ်ကြိုက်မူဝါဒများဖြင့် ဆွဲဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။

လျင်မြန်စွာ လူကြိုက်များလာသည့် Future Forward ပါတီသည် ယင်း၏ စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ် ဆန့်ကျင်သည့်မူဝါဒကြောင့် နန်းတွင်းတော်ဝင်အုပ်စု၏ အမုန်းပွားမှုကို ခံစားရပြီး ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် ပါတီခေါင်းဆောင် သနာသွန်ကို ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေ ချိုးဖောက်မှုဖြင့် လွှတ်တော်အမတ်အဖြစ်မှ ရပ်ဆိုင်းကာ နိုင်ငံရေးလုပ်ခွင့်အား ရပ်ဆိုင်းခံခဲ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် Move Forward ပါတီဟု အမည်ပြောင်းကာ လက်ထောက်ခေါင်းဆောင် ပီတလင်ဂျာဂိုအန်ဂုတ်က ဦးဆောင်၍ ဆက်လက်လှုပ်ရှားခဲ့ပါသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် Move Forward ပါတီသည် မဲအများဆုံးရရှိသော်လည်း အထက်လွှတ်တော်နှင့် အောက်လွှတ်တော် နှစ်ရပ်ပေါင်း ထက်ဝက်ကျော် မဲအများစု ရအောင် စုစည်းနိုင်ခြင်းမရှိသဖြင့် ဒုတိယမဲအများဆုံးရသည့် ပူအာထိုင်းပါတီက အစိုးရဖွဲ့ခဲ့သည်။ ထိုကာလတွင် သက်ဆင်အုပ်စု ပူအာထိုင်းသည် ထိုင်းနန်းတွင်းနှင့် တပ်မတော် ထောက်ခံသောပါတီများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုကို ရရှိခဲ့ပြီး ထိုင်းအလယ်ပိုင်းကို လွှမ်းမိုးထားသည့် ချတ်ထိုင်းပတ္တနာပါတီ၏ ထောက်ခံပါဝင်မှုကိုလည်း ရရှိခဲ့သည်။

သို့သော် ထိုင်းနိုင်ငံရေးမှာ တည်ငြိမ်မှုနည်းပါးခဲ့ပြီး ဝန်ကြီးချုပ် ဆာရတ်ထာမှာ အကျင့်စာရိတ္တ ပြစ်မှုမှတ်တမ်းရှိဖူးသူကို ဝန်ကြီးနေရာခန့်အပ်ခဲ့သဖြင့် တရားရုံးက ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၄ ရက်နေ့တွင် ရာထူးမှထုတ်ပယ်ခြင်း ခံခဲ့ရပြန်သည်။ အလားတူ Move Forward ပါတီခေါင်းဆောင် ပီတကိုလည်း ယခင် Future Forward ပုံစံအတိုင်း အရေးယူကာ နိုင်ငံရေးလုပ်ကိုင်ခွင့် ၁၀ နှစ် ရပ်ဆိုင်းခံရသဖြင့် ယခုအခါ ပီတသည် အဆင့်မြင့် စီမံခန့်ခွဲမှုပညာ ဆက်လက်သင်ယူရန်ဟု အကြောင်းပြကာ အမေရိကန်နိုင်ငံသို့ ထွက်ခွာသွားခဲ့ပြီဖြစ်သည်။

ပြုတ်ကျသွားသော ဝန်ကြီးချုပ် ဆာရတ်ထာနေရာတွင် သက်ဆင်၏သမီးဖြစ်သူ ပေထုန်တန်ရှင်နာဝပ်က အစားထိုး တာဝန်ယူဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

သုံးသပ်ချက်နှင့် ရှေ့အလားအလာ

လက်ရှိအခြေအနေတွင် Generation Z တို့၏ Move Forward ပါတီမှာ နှိပ်ကွပ်ခံထားရပြီး ဖျက်သိမ်းလိုက်ရသည့်အတွက် ပြည်သူ့ပါတီဟု အမည်ပြောင်းဖွဲ့စည်းကာ ပြန်လည်အားယူ စုစည်းနေဆဲဖြစ်သည်။ သို့သော် နောက်ကွယ်မှ အနောက်အုပ်စု ပံ့ပိုးကူညီမှုရှိပြီး လူငယ်ထု ထောက်ခံမှုရရှိထားသဖြင့် မကြာမီ ပြန်လည်ခေါင်းထောင်လာမည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ယင်းပါတီ၏ ဘုရင်စနစ်ဆန့်ကျင်ရေးလမ်းကြောင်းကို မစွန့်လွှတ်သမျှ ထိုင်းနိုင်ငံရေးကို လွှမ်းမိုးထားဆဲဖြစ်သော နန်းတွင်းနှင့် စစ်ဘက်၏ ဆန့်ကျင်ထိုးနှက်မှုကို ခံနေရဦးမည်ဖြစ်ပေသည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးရေစီးကြောင်းကလည်း အနောက်ဘက်တွင် လစ်ဘရယ်ဒီမိုကရေစီရေစီးကြောင်းက အားနည်းလျော့ကျသွားခြင်း များစွာမရှိသေးသည့်အတွက် ထိုင်းနိုင်ငံရေးတွင် ထိုအင်အားစုနှစ်ခု၏ ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်မှုက ဆက်လက်ရှိနေဦးမည်ဟု မှန်းဆရသည်။

ဤကာလအတွင်း ထိုင်းနန်းတွင်းနှင့် ဆက်ဆံရေးပြန်လည်ကောင်းမွန်နေသည့် ပူအာထိုင်းပါတီက ဆက်လက်၍ အာဏာတည်မြဲနေဖွယ်ရှိပြီး အောက်ခြေလူတန်းစား အကြိုက် မူဝါဒများကို အောင်မြင်စွာဖော်ဆောင်နိုင်ရန် ကြိုးပမ်းနေဖွယ်ရှိသည်။

ဒီမိုကရက်ပါတီမှာမူ ယင်း၏ မဲဘဏ်တိုက်တစ်ခုဖြစ်သော ထိုင်းတောင်ပိုင်းမွတ်ဆလင်များက အနောက်ပုံစံ လစ်ဘရယ်ဒီမိုကရက်များနှင့် သဟဇာတမဖြစ်သည့်အလျောက် GZ ပါတီနှင့်ပေါင်းစပ်ရန် မဖြစ်နိုင်သေးဘဲ ကြားထဲမှ လိမ့်ပါးနပ်စွာလှုပ်ရှားနေရမည့် အလားအလာရှိသည်။

ခြုံ၍သုံးသပ်ပါက ရှေးရိုးနှင့်မျိုးဆက်သစ် အင်အားစုနှစ်ခုအားပြိုင်မှုသည် ဤအတိုင်းကာလအတန်ကြာ ဆက်လက်တည်ရှိနေဖွယ်ရှိပြီး ရှေးရိုးဝါဒီမျိုးဆက်များ သက်တမ်းကုန်လျော့ပါးသွားမည့် နောက်ဆယ်စုနှစ် အနည်းငယ်အတွင်းတွင် ထိုင်းနိုင်ငံရေး၌ ကြီးမားသော ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာဖွယ်ရှိကြောင်း သုံးသပ်ရပါသည်။

ကိုကိုလှိုင်

xdkif;EdkifiHpD;yGm;a&;wdk;wufrI

aumif;aumif;vkyfudkif (SMART)

❝ စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်ရန်
လွယ်ကူမှုအညွှန်းကိန်းအရ
နိုင်ငံပေါင်း ၁၉၀ နိုင်ငံကို တန်းစီသည့်အခါ
ထိုင်းနိုင်ငံသည် အဆင့် ၂၀ တွင်ရှိပြီး
စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်ရန်
အလွန်လွယ်ကူသည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသည်။❞

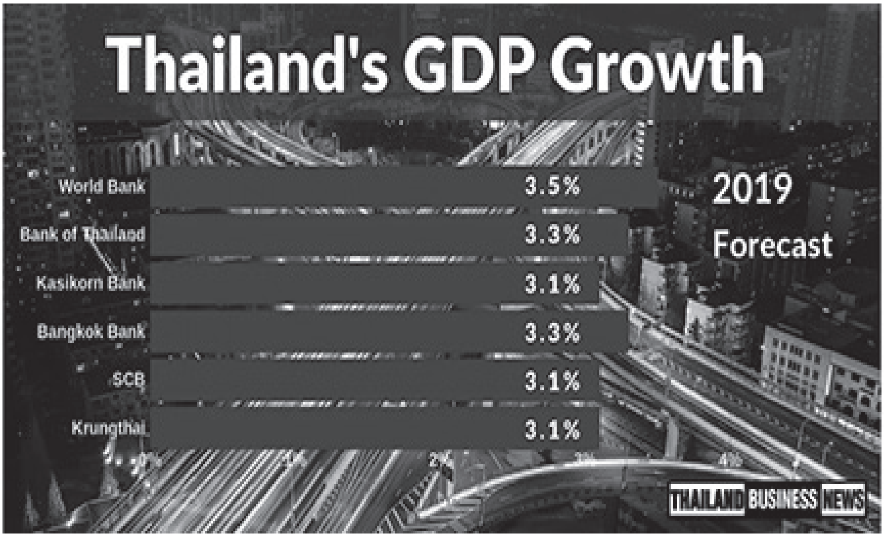

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

နိဒါန်း

လူဦးရေ ၇၁ ဒသမ ၈ သန်း ရှိသော ထိုင်းနိုင်ငံ၏ လူတစ်ဦးချင်း တစ်နှစ်ဝင်ငွေ (GDP Nominal per capita) မှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ထုတ်ပြန်ချက်အရ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၇,၈၀၁ ရှိပါသည်။ အာဆီယံ ၁၀ နိုင်ငံတွင် လူတစ်ဦးစီ၏ တစ်နှစ်ဝင်ငွေအရ အဆင့် (၄) တွင် ရှိပါသည်။ အာဆီယံနိုင်ငံများ၏ ပျမ်းမျှ လူတစ်ဦးချင်း တစ်နှစ်ဝင်ငွေမှာ အမေရိကန် ဒေါ်လာ ၆,၀၁၄ ဖြစ်သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် လွန်ခဲ့သည့် နှစ် ၄၀ ကာလအတွင်း စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးများ ထူးထူးခြားခြား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခဲ့ပြီး ဝင်ငွေနည်းသောနိုင်ငံမှ ဝင်ငွေအလယ် အလတ်နိုင်ငံများတွင် (Upper middle income country) ထိပ်ပိုင်းသို့ ရောက်လာပါသည်။ ယခုလက်ရှိ အာရှတွင် စီးပွားရေးအရ နဝမနေရာတွင် ရပ်တည်နေသည်။ နှစ် ၄၀ ကာလ အတွင်း တိုးတက်ပြောင်းလဲလာသော ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးကို နှစ်အပိုင်းအခြားအလိုက် လေ့လာရေးသား တင်ပြသွားပါမည်။

နိုင်ငံရေး

၁၉၈၃ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၄ ခုနှစ်အတွင်း ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ဝန်ကြီးချုပ် ရှစ်ဦးပြောင်းလဲ ခဲ့ပြီး တပ်မတော်မှ အာဏာရယူမှု သုံးကြိမ်ဖြစ်ပွားခဲ့ပါသည်။ လူထုဆန္ဒပြအုံကြွမှု သုံးကြိမ် အထက် ဖြစ်ပွားခဲ့ပါသည်။ နှစ် ၄၀ ကာလအတွင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ၁၉၉၇ ခုနှစ်၊ ၂၀၀၇ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၇ ခုနှစ်တို့တွင် သုံးကြိမ် အသစ်ပြင်ဆင်ရေးဆွဲခဲ့ပါသည်။ ၁၉၈၃ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၄ ခုနှစ်အထိ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးအခြေအနေကို စစ်တပ်အာဏာသိမ်းမှု၊

ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ကျေးလက်လူထုလူတန်းစား၊ မြို့ပြအထက်တန်းစားများ၊ စစ်တပ်နှင့် ဘုရင်စနစ်တို့ကြား အမြစ်တွယ်နေသော ကွဲပြားမှုများကို တွေ့မြင်ရပါသည်။ ဒီမိုကရေစီနှင့် အာဏာရှင်စနစ်တို့အကြား တင်းမာမှုများနှင့်အတူ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး တောင်းဆိုမှုများ ကြီးထွားလာမှုကိုလည်း သတိပြုမိပါသည်။

စီးပွားရေးတိုးတက်မှုနှင့် ပို့ကုန်ဦးဆောင်သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု (၁၉၈၃–၁၉၈၇)

၁၉၈၀ ပြည့်နှစ် အစောပိုင်းကာလများတွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးသည် စိုက်ပျိုးရေးကို အဓိကထားသော်လည်း စက်မှုနှင့်ပို့ကုန်ဦးဆောင်သော တိုးတက်မှုပုံစံဆီသို့ စတင်ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ ထိုအချိန်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံသည် ၎င်း၏ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုအခြေခံကို တိုးချဲ့ခြင်း၊ ပို့ကုန်မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံခြားတိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (FDI) များ ရရှိရန် အာရုံစိုက်ခဲ့ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဂျပန်နှင့်အမေရိကန်တို့မှ တိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများဝင်လာရန် ကြိုးစားဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အီလက်ထရောနစ်၊ အထည်အလိပ်နှင့် မော်တော်ကားများ ထုတ်လုပ်ရန် ကုန်ထုတ်စရိတ်သက်သာသောနေရာကို ရှာဖွေနေသည့် နိုင်ငံတကာ ကုမ္ပဏီများအတွက် ထိုင်းနိုင်ငံသည် အဓိကနေရာဖြစ်လာခဲ့သည်။

စီးပွားရေးမူဝါဒများ။ စီးပွားရေးကို အားကောင်းစေသောမူဝါဒများ၊ အခြေခံအဆောက်အအုံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ကုန်သွယ်မှုအတွက် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုတို့ကို အစိုးရက အလေးပေးခဲ့သည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဘုတ်အဖွဲ့ (Board of Investment–BOI) သည် အခွန်မက်လုံးများပေးဆောင်ကာ စက်မှုလုပ်ငန်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို အားစိုက်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ဆွဲဆောင်ရာတွင် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့သည်။

ဂျီဒီပီ တိုးတက်မှု။ ၁၉၈၃ ခုနှစ်မှ ၁၉၈၇ ခုနှစ်အတွင်း ဂျီဒီပီတိုးတက်မှုသည် နှစ်စဉ်ပျမ်းမျှအားဖြင့် ၅ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၆ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ရှိပြီး အထည်အလိပ်၊ စိုက်ပျိုးရေးထွက်ကုန်များနှင့် အီလက်ထရောနစ်ပစ္စည်းများကဲ့သို့သော ကုန်ပစ္စည်းများကို ပြည်ပတင်ပို့မှုက တွန်းအားပေးပါသည်။ ထိုင်းဘတ်ငွေ (ထိုင်းနိုင်ငံသုံးငွေ) ကျဆင်းမှုကြောင့် ကမ္ဘာသို့ ပို့ကုန်များ သိသိသာသာ တိုးတက်လာခဲ့သည်။

စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် အရှေ့အာရှအံ့ဖွယ် (၁၉၈၈–၁၉၉၆)

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးသည် ၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များ အစောပိုင်းတွင် တိုးတက်မှုကာလသို့ လျင်မြန်စွာဝင်ရောက်ခဲ့ပြီး အရှေ့အာရှအံ့ဖွယ်ဟုပင် တင်စားခဲ့ကြပါသည်။ ဂျီဒီပီ တိုးတက်မှုနှုန်းသည် တစ်နှစ်လျှင် ပျမ်းမျှ ၈ ဒသမ ၉ ရာခိုင်နှုန်းအထိ မြင့်တက်လာခဲ့ပြီး ထိုင်းနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အမြန်ဆုံးတိုးတက်နေသော စီးပွားရေးများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်လာခဲ့သည်။

စက်မှုလက်မှုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် စိုက်ပျိုးရေး၊ စီးပွားရေးမှ စက်မှုအင်အားကြီးနိုင်ငံသို့ ကူးပြောင်းခဲ့သည်။ ဂျီဒီပီတွင် စိုက်ပျိုးရေး၏ အစုရှယ်ယာသည် ကျဆင်းသွားပြီး ထုတ်လုပ်ရေးနှင့် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများမှာ သိသိသာသာ

တိုးတက်လာခဲ့သည်။ ပို့ကုန်ဦးစားပေး စက်မှုလုပ်ငန်းများဖြစ်သော အီလက်ထရောနစ်ပစ္စည်းများ၊ မော်တော်ယာဉ်များနှင့် အထည်အလိပ်ကဏ္ဍများ တိုးတက်လာခဲ့ပြီး ထိုင်းနိုင်ငံသည် တိုးတက်လာသောမော်တော်ယာဉ်ကဏ္ဍကြောင့် "အာရှ၏ ဒက်ထရိုအိတ်" (Detroit of Asia) ဟု လူသိများလာခဲ့သည်။

မြို့ပြနှင့်အခြေခံအဆောက်အအုံ။ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုသည် မြို့ပြဖြစ်ထွန်းမှုကို လျင်မြန်စေခဲ့ပြီး ဘန်ကောက်သည် စီးပွားရေးဗဟိုချက်တစ်ခု ဖြစ်လာသည်။ လမ်းမကြီးများ၊ လေဆိပ်များနှင့် ဆက်သွယ်ရေးလိုင်းများ အပါအဝင် အခြေခံအဆောက်အအုံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုသည် ယခုကာလအတွင်းတွင် တစ်ဟုန်ထိုးတိုးတက်လာခဲ့ပြီး စီးပွားရေးချိတ်ဆက်မှုကို ပိုမိုဖန်တီးပေးခဲ့သည်။

နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု။ ကုန်ထုတ်လုပ်ရေးကဏ္ဍ တည်ဆောက်ရာတွင် ဂျပန်ကုမ္ပဏီများသည် အီလက်ထရောနစ်၊ ကားထုတ်လုပ်ရေးနှင့် လုပ်ငန်းကြီးများတွင် ကြီးမားသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများဖြင့် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် စတင်ခဲ့သော အရှေ့ဘက်ကမ်းရိုးတန်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး စီမံကိန်းသည် စက်မှုဇုန်များနှင့် ဆိပ်ကမ်းအဆောက်အအုံများတိုးချဲ့ရန် အထောက်အကူပြုခဲ့သည်။

ဘဏ္ဍာရေးဖြေလျှော့မှု။ ၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ် အစောပိုင်းတွင် ထိုင်းနိုင်ငံသည် ဘဏ္ဍာရေးကဏ္ဍ၌ ဖြေလျှော့မှုများစွာ ခွင့်ပြုပေးခဲ့သဖြင့် ဘဏ္ဍာရေးဈေးကွက်များတွင် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ဝင်လာပါသည်။ အကျိုးဆက်မှာ ခရက်ဒစ်လုပ်ငန်းနှင့် ဈေးတက်မည်ဟုမှန်း၍ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသောလုပ်ငန်းများကို တိုးပွားစေပြီး အိမ်ခြံမြေနှင့် စတော့ဈေးကွက်သည် ပူဖောင်းများလို ဈေးတက်ဖောင်းပွလာပါသည်။

လူမှုရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှု။ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုသည် အထင်ကြီးလောက်စရာကောင်းအောင် တိုးတက်လာသော်လည်း မညီမျှမှုများလည်း မြင့်တက်လာခဲ့ပါသည်။ မြို့ပြနှင့်ကျေးလက်ဒေသများအကြား ချမ်းသာကြွယ်ဝမှုကွာဟချက်မှာ ကျယ်ပြန့်လာခဲ့ပြီး ဘန်ကောက်နှင့် ၎င်း၏ပတ်ဝန်းကျင်ဒေသများသာ အဓိကအကျိုးကျေးဇူးများကို ခံစားရသည်။ သို့သော် စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်း တိုးတက်လာသည်နှင့်အမျှ ဆင်းရဲမှုနှုန်းများ ကျဆင်းလာခဲ့ပါသည်။

အာရှဘဏ္ဍာရေး အကျပ်အတည်း(၁၉၉၇)

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုသည် အာရှဘဏ္ဍာရေး အကျပ်အတည်း စတင်ချိန်တွင် ရုတ်တရက် ရပ်တန့်သွားခဲ့သည်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် ထိုင်းဘတ်ငွေ လျင်မြန်စွာ တန်ဖိုးကျဆင်းမှုက အမေရိကန်ဒေါ်လာနှင့် ပုံသေငွေလဲနှုန်းကို စွန့်လွှတ်ရန် အစိုးရကို တွန်းအားပေးခဲ့သည်။ ဘတ်ငွေသည် လျင်မြန်စွာ တန်ဖိုးကျဆင်းခဲ့ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၏ ယုံကြည်မှုကျဆင်းသွားခဲ့သည်။

အကျပ်အတည်း၏ အကြောင်းရင်းများ

ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အလွန်အကျွံများခြင်းနှင့် ကြွေးမြီများ။ တိုးတက်မှုနှစ်များအတွင်း နိုင်ငံခြားငွေကြေးများဖြင့် အလွန်အကျွံချေးယူမှုသည် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ အထူးသဖြင့် အိမ်ခြံမြေဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် မခိုင်မြဲသော ကြွေးမြီအဆင့်များသို့ ဦးတည်ခဲ့သည်။

ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းအားနည်းခြင်း။ လျင်မြန်စွာ လွတ်လပ်မှုရှိလာသော ဘဏ္ဍာရေးဈေးကွက်များကို လုံလောက်သော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့်အညီ ကြီးကြပ်မှုမရှိခဲ့သဖြင့် ပြန်မဆပ်နိုင်သော ချေးငွေများတိုးလာခြင်း၊ အိမ်ခြံမြေနှင့် ရှယ်ယာဈေးကွက်များတွင် ဈေးတက်မည်ဆိုသော မျှော်မှန်းချက်ကြောင့် တန်ဖိုးများသည် ပူဖောင်းကဲ့သို့ အဆမတန်တိုးခြင်းတို့ ဖြစ်လာပါသည်။

ငွေလဲနှုန်းကျဆင်းခြင်း။ ပုံသေငွေလဲနှုန်းသည် ထိုင်းနိုင်ငံကို ထိခိုက်စေခဲ့သည်။ ဘတ်ငွေတန်ဖိုး ကျဆင်းသွားသည့်အတွက် နိုင်ငံခြားမှယူထားသော ဒေါ်လာ ကြွေးမြီများကို ပြန်လည်ပေးဆပ်ရန် မတတ်နိုင်သည့်အတွက် ကုမ္ပဏီများနှင့် ဘဏ်များ ဒေဝါလီခံခဲ့ရပါသည်။ နိုင်ငံတကာငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့(IMF)သည် ထိုင်းနိုင်ငံ၏စီးပွားရေးကို တည်ငြိမ်စေရန် ဒေါ်လာ ၁၇ ဘီလီယံ ထောက်ပံ့ခဲ့သည်။ အပြန်အလှန်အားဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံသည် ဘဏ္ဍာရေးတင်းကျပ်မှု၊ အတိုးနှုန်းများ မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် ဘဏ်စနစ်အားကောင်းစေရန် ဖွဲ့စည်းပုံ ပြင်ဆင်မှုများအပါအဝင် ချွေတာရေးအစီအမံများကို အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ရပါသည်။

စီးပွားရေးသက်ရောက်မှု။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဂျီဒီပီသည် ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းခဲ့ပြီး လုပ်ငန်းများကျဆင်းမှုကြောင့် အလုပ်လက်မဲ့နှုန်း မြင့်တက်ခဲ့သည်။ ဘဏ်လုပ်ငန်းကဏ္ဍသည် ပြင်းထန်သောအကျပ်အတည်းနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရပြီး ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းများစွာ ဒေဝါလီခံခဲ့ရသည်။ နိုင်ငံပိုင်ပြုလုပ်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ အိမ်ခြံမြေတန်ဖိုးနှင့် စတော့ဈေးနှုန်းများ ထိုးကျသွားခြင်းကြောင့် လူလတ်တန်းစားများကို ကြီးမားစွာ ထိခိုက်စေခဲ့ပါသည်။

ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ(၁၉၉၈–၂၀၀၁)

အကျပ်အတည်းအပြီးကာလတွင် ထိုင်းနိုင်ငံသည် နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (IMF) ထောက်ပံ့သော ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ၏ အကူအညီဖြင့် တဖြည်းဖြည်း ပြန်လည်ထူထောင်ခဲ့ပါသည်။ အစိုးရသည် တည်ငြိမ်မှုကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန်၊ ဘဏ်လုပ်ငန်းကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန်နှင့် တိုးတက်မှုအတွက် ပို့ကုန်များကို အားပေးရန်ရည်ရွယ်၍ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အစီအမံများကို တန်းစီ၍ အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ပါသည်။

ဘဏ်လုပ်ငန်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု။ အစိုးရသည် ငွေကြေးဆိုင်ရာကဏ္ဍကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရာတွင် စွမ်းဆောင်ရည်နိမ့်သောဘဏ်များကို ပိတ်သိမ်းခြင်း၊ စွမ်းရည်မြင့်သောဘဏ်များကို ငွေကြေးထောက်ပံ့ခြင်းတို့ ပြုလုပ်သည့်အပြင် အကျပ်အတည်း ထပ်မံမဖြစ်ပွားစေရန် ပိုမိုတင်းကျပ်သောစည်းမျဉ်းများကို

ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံခြားဘဏ်များစွာသည် ထိုင်းဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် အစုရှယ်ယာများ ရယူခွင့်ရခဲ့ပြီး ၎င်းတို့၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုကို တိုးမြှင့်နိုင်ခဲ့ပါသည်။

ပြည်ပတင်ပို့မှုဦးဆောင်သောပြန်လည်ထူထောင်ရေး။ ပြည်တွင်းသုံးစွဲမှု အားနည်းနေဆဲဖြစ်သောကြောင့် ပြည်ပတင်ပို့မှုသည် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး၏ အဓိကတွန်းအား ဖြစ်လာသည်။ ဘတ်ငွေတန်ဖိုး အားနည်းချက်က ထိုင်းပို့ကုန်ကို ပိုမိုယှဉ်ပြိုင်နိုင်စေခဲ့ပြီး အီလက်ထရောနစ်၊ ကားထုတ်လုပ်ရေးနှင့် စိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းများကို ပြန်လည်၍ နာလန်ထူလာစေခဲ့ပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဂျီဒီပီ ကြီးထွားမှုနှုန်းသည် အကျပ်အတည်းမတိုင်မီကထက် နှေးကွေးသော်လည်း ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာခဲ့သည်။

လူမှုရေးအကျိုးသက်ရောက်မှု။ စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများရှိသော်လည်း မညီမျှမှုသည် အရေးကြီးသောပြဿနာတစ်ခု ဖြစ်နေဆဲဖြစ်သည်။ ကျေးလက်နေ ပြည်သူများ အထူးသဖြင့် လယ်သမားများသည် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အခက်အခဲများကို ဆက်လက်ရင်ဆိုင်နေရဆဲဖြစ်သော်လည်း မြို့ပြအထက်တန်းလွှာနှင့် စက်မှုလုပ်ငန်း ကဏ္ဍများက ပို၍မြန်မြန်ဆန်ဆန် ထူထောင်လာနိုင်ခဲ့ပါသည်။

အကျပ်အတည်းနောက်ပိုင်းကာလ ပြန်လည်ထူထောင်ရေး(၂၀၀၁ –၂၀၀၆)

စီးပွားရေးပြန်လည်ဖွံ့ဖြိုးလာခြင်း။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးသည် အာရှဘဏ္ဍာရေး အကျပ်အတည်းကြောင့် ပြင်းထန်စွာ ကျဆင်းခဲ့ပြီးနောက် တဖြည်းဖြည်း ပြန်လည် တိုးတက်လာခဲ့သည်။ ဂျီဒီပီတိုးတက်မှုသည် ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်မှ ၂၀၀၆ ခုနှစ်အထိ နှစ်စဉ် ၅ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၆ ရာခိုင်နှုန်းကြားတွင် ပျမ်းမျှရှိခဲ့ပြီး ၂၀၀၃ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင်မူ ၆ ဒသမ ၉ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ၆ ဒသမ ၃ ရာခိုင်နှုန်းခန့် ရှိခဲ့သည်။

ပြည်ပတင်ပို့မှု တိုးတက်လာခြင်း။ ထိုကာလအတွင်း ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေး တိုးတက်မှုကို မောင်းနှင်ရာ၌ ပြည်ပတင်ပို့မှုသည် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့သည်။ အီလက်ထရောနစ်၊ အထည်အလိပ်နှင့် မော်တော်ကားအစိတ်အပိုင်းများကဲ့သို့သော ထုတ်လုပ်ရေးကဏ္ဍများတွင် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဝယ်လိုအား ကောင်းမှုကြောင့် နိုင်ငံ၏ ပို့ကုန်ကဏ္ဍသည် အကျိုးခံစားရသည်။

အီလက်ထရောနစ်ပစ္စည်းများနှင့် မော်တော်ယာဉ်များတင်ပို့မှု။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် အရှေ့တောင်အာရှတွင် အီလက်ထရောနစ်ပစ္စည်းများနှင့် မော်တော်ယာဉ်များ ထုတ်လုပ်မှုအတွက် အဓိကဗဟိုချက်တစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် မော်တော်ကားလုပ်ငန်းသည် သိသာစွာ တိုးတက်လာခဲ့ပြီး နိုင်ငံသည် ဒေသတွင်း မော်တော်ယာဉ်နှင့် မော်တော်ကားအစိတ်အပိုင်းများ တင်ပို့မှုတွင် ထိပ်တန်းနိုင်ငံ တစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။

သက်ဆင်ရှင်နာဝပ် အစိုးရ (၂၀၀၁–၂၀၀၆)

ဝန်ကြီးချုပ် သက်ဆင်ရှင်နာဝပ်သည် ပြည်တွင်းဝယ်လိုအားကို မြှင့်တင်ရန်နှင့်

ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုလျှော့ချရန် ရည်ရွယ်၍ လူထုဝါဒီ စီးပွားရေးမူဝါဒများသို့ ဦးတည်ခဲ့သည်။ သက်ဆင်အစိုးရသည် သက်ဆင်နော်မစ် (Thaksinomics) ဟုခေါ်သော စီးပွားရေး အစီအစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည်။ သက်ဆင်သည် ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို ဦးစားပေးသည့် "ကျေးရွာရန်ပုံငွေ" ကဲ့သို့သော အစီအစဉ်များကို မိတ်ဆက်ခဲ့ပါသည်။ အသေးစား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ဒေသတွင်း စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ဖွံ့ဖြိုးလာစေရန် ကျေးလက်ဒေသများသို့ အတိုးနှုန်းနည်းနည်းဖြင့် ချေးငွေများပေးခဲ့သည်။ ပြည်တွင်းစားသုံးမှုကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ကျေးလက်နှင့် မြို့ပြဒေသများအကြား ဝင်ငွေမညီမျှမှုကိုဖြေရှင်းရန် အထောက်အကူပြုခဲ့သည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဘတ် ၃၀ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုအစီအစဉ်ကို ၂၀၀၂ ခုနှစ်တွင် မိတ်ဆက်ခဲ့ခြင်းဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံသူ၊ နိုင်ငံသား သန်းပေါင်းများစွာအား သက်သာသော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ရရှိစေခဲ့သည်။ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးကို တိုးတက်စေပြီး စီးပွားရေး ထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်းကို မြှင့်တင်ရာတွင် ပံ့ပိုးပေးခဲ့ပါသည်။ သက်ဆင်အစိုးရသည် အခြေခံ အဆောက်အအုံစီမံကိန်းများဖြစ်သော ဆက်သွယ်ရေး၊ လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေးနှင့် အများပြည်သူ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးအတွက် သုံးစွဲမှုများကို တိုးမြှင့်ခဲ့ပြီး စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုကို တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

ခရီးသွားလုပ်ငန်း တိုးတက်မှု။ ဤကာလအတွင်း ခရီးသွားလုပ်ငန်းသည် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးတွင် အရေးပါသောကဏ္ဍတစ်ခုအဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိခဲ့သည်။ ဘန်ကောက်၊ ဖူးခက်နှင့် ချင်းမိုင်ကဲ့သို့သော အဓိက ခရီးသွားနေရာများတွင် နိုင်ငံတကာနှင့် ပြည်တွင်း ခရီးသွားလုပ်ငန်းများ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍသည် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ အကြီးမားဆုံး နိုင်ငံခြားဝင်ငွေဖြစ်လာပြီး ကျေးလက်နှင့် မြို့ပြစီးပွားရေး နှစ်ရပ်စလုံးအတွက် အရေးပါသော တွန်းအားတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့သည်။

နိုင်ငံခြား တိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (FDI)။ ကုန်ထုတ်လုပ်ရေးကဏ္ဍတွင် နိုင်ငံခြား တိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (FDI) များ ဆက်လက်ဝင်ရောက်ခဲ့သည်။ အီလက်ထရောနစ် ပစ္စည်းများ၊ မော်တော်ယာဉ်များနှင့် စက်ပစ္စည်းများထုတ်လုပ်သည့် ဒေသတွင်း ဗဟိုချက်တစ်ခုအဖြစ် ထိုင်းနိုင်ငံက နိုင်ငံတကာကုမ္ပဏီများ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ဆွဲဆောင်ခဲ့သည်။ ဂျပန်သည် ထိုကာလအတွင်း ထိုင်းနိုင်ငံ၏ အကြီးမားဆုံး နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ရင်းမြစ်တစ်ခုအဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိခဲ့သည်။ စီးပွားရေးဇုန်များ၊ စက်မှုဇုန်များနှင့် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုသည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို အားပေးခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံ အရှေ့ဘက်ကမ်းရိုးတန်း တစ်လျှောက်သည် အဓိက စက်မှုဒေသတစ်ခု ဖြစ်လာသည်။

ငွေကြေးဖောင်းပွမှုနှင့် ငွေကြေးတည်ငြိမ်မှု။ ထိုင်းဘတ်ငွေသည် ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်မှ ၂၀၀၆ ခုနှစ်အတွင်း တည်ငြိမ်နေခဲ့သည်။ အစိုးရနှင့် ထိုင်းဘဏ်တို့က ငွေကြေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးမူဝါဒများကို ချမှတ်ခဲ့သည်။ ငွေကြေးတည်ငြိမ်မှုသည် နိုင်ငံခြားရင်းနှီး မြှုပ်နှံသူများကို ဆွဲဆောင်ရန် အထောက်အကူပြုခဲ့ပြီး စီးပွားရေး၏ အထွေထွေ

တည်ငြိမ်မှုအတွက် အရေးပါခဲ့သည်။ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုသည် ဤကာလတစ်လျှောက်လုံး ၁ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၃ ရာခိုင်နှုန်းအကြားတွင်သာ ရှိနေသော်လည်း ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ရေနံဈေးနှုန်းမြင့်တက်မှုကြောင့် ၂၀၀၄–၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် အနည်းငယ် မြင့်တက်ခဲ့သည်။

ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာရေးအကျပ်အတည်းနှင့် နိုင်ငံရေး မတည်ငြိမ်မှု(၂၀၀၇–၂၀၁၃)

၂၀၀၈ ကမ္ဘာ့ဘဏ္ဍာရေးအကျပ်အတည်း။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် အနောက်နိုင်ငံများကဲ့သို့ ပြင်းထန်စွာ ထိခိုက်မှုမရှိသော်လည်း ၂၀၀၈ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ဘဏ္ဍာရေး အကျပ်အတည်းသည် ပို့ကုန်များနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို နှေးကွေးစေခဲ့သည်။ အစိုးရက ငွေကြေးအကူအညီများပေးပြီး လုပ်ငန်းများကို ပံ့ပိုးခဲ့ပါသည်။

နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှု။ ထိုကာလအတွင်း နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှုကို ဆက်လက်ရင်ဆိုင်ခဲ့ရပြီး ရှပ်နီများ (သက်ဆင်ကို ထောက်ခံသူများ)နှင့် ရှပ်ဝါများ (ဘုရင်ထောက်ခံသူများနှင့် စစ်တပ်ပါတီများ) အကြား တင်းမာမှုများရှိခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် မကြာခဏ ဆန္ဒပြမှုများ၊ စစ်တပ်က အာဏာသိမ်းမှုများ (အထူးသဖြင့် ၂၀၀၆ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၄ ခုနှစ်)နှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၏ ယုံကြည်မှုကို ထိခိုက်စေသော မရေရာမှုကာလများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှုရှိသော်လည်း စီးပွားရေးသည် နိုင်ငံခြားတင်ပို့မှုနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကို အဓိကထား၍ ဖြည်းဖြည်းမှန်မှန် ဆက်လက်တိုးတက်နေပါသည်။

အာဏာသိမ်းပြီး နောက်ပိုင်းကာလနှင့် စီးပွားရေးစိန်ခေါ်မှု(၂၀၁၄–၂၀၁၉)

၂၀၁၄ စစ်အာဏာသိမ်းမှု။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် စစ်တပ်က နောက်ထပ် အာဏာသိမ်းမှုတစ်ခု ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး အာဏာသိမ်းစစ်ကောင်စီဦးဆောင်သော အစိုးရတစ်ရပ်ကို ထူထောင်ခဲ့သည်။

စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အရှိန်လျော့သွားခြင်း။ ထိုကာလအတွင်း ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုသည် နှစ်စဉ် ပျမ်းမျှ ၃ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၄ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သာ ရှိခဲ့ပါသည်။ တရုတ်–အမေရိကန် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲကဲ့သို့သော အကြောင်းများနှင့် ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေး မရေရာမှုများက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၏ ယုံကြည်မှုကို ထိခိုက်စေခဲ့သည်။

အခြေခံအဆောက်အအုံကို အာရုံစိုက်ခြင်း။ ထိုင်းအစိုးရသည် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် ပို့ဆောင်ရေး၊ စွမ်းအင်နှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ် အခြေခံအဆောက်အအုံ အပါအဝင် အကြီးစား အခြေခံအဆောက်အအုံစီမံကိန်းများကို အာရုံစိုက်အားပေးခဲ့ပါသည်။ အရှေ့ပိုင်းစီးပွားရေးစင်္ကြံ (Eastern Economic Corridor–EEC) ကို အဆင့်မြင့်နည်းပညာနှင့် ပို့ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းများအား မြှင့်တင်ရန် စတင်ခဲ့သည်။

သက်ကြီးအုပ်စုများလာခြင်း။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် လူဦးရေဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများကို စတင်ရင်ဆိုင်လာခဲ့ရပါသည်။ အထူးသဖြင့် သက်ကြီးအုပ်စုများလာခြင်းကြောင့် လူမှုဖူလုံရေး နှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ်များအပေါ် ဖိအားများလာပါသည်။ အသက်အပိုင်းအခြား ၄၀ နှစ်မှ အသက် ၆၄ နှစ်အတွင်းရှိ လူဦးရေသည် ၂၅ ဒသမ

၃ သန်းရှိပြီး လူဦးရေ၏ ၃၅ ရာခိုင်နှုန်း ရှိပါသည်။ အသက် ၅ နှစ်မှ ၂၉ နှစ်အတွင်း လူဦးရေသည် ၂၀ ဒသမ ၉ သန်းရှိပြီး လူဦးရေ၏ ၂၉ ရာခိုင်နှုန်းသာ ရှိပါသည်။

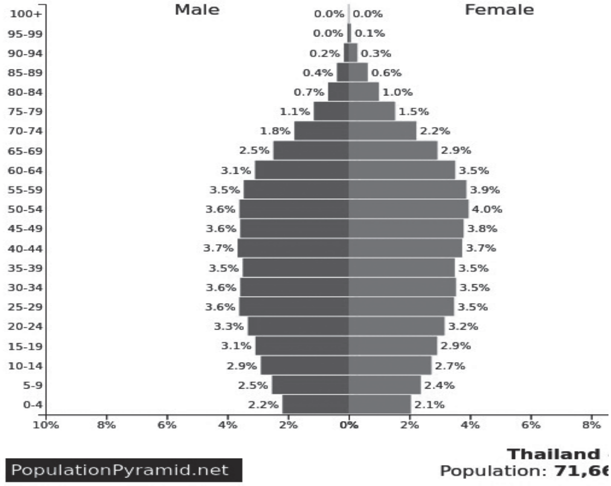

အသက်အလိုက် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ လူဦးရေ

အသက်အလိုက် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူဦးရေ

ကိုဗစ်-၁၉ သက်ရောက်မှုနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး(၂၀၂၀-၂၀၂၄)

ကိုဗစ်-၁၉ ၏ သက်ရောက်မှု (၂၀၂၀)

စီးပွားရေးကျဆင်းမှု။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးသည် ၆ ဒသမ ၁ ရာခိုင်နှုန်း ကျဆင်းသွားခဲ့ပြီး အရှေ့တောင်အာရှတွင် အကြီးမားဆုံး ကျဆင်းမှုတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဂျီဒီပီ၏ ၁၂ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းကို အစဉ်အလာအရ ပိုင်ဆိုင်ခဲ့သော ခရီးသွားလုပ်ငန်းအား ကိုဗစ်ကပ်ရောဂါက ပြင်းထန်စွာ ထိခိုက်စေခဲ့သည်။

ခရီးသွားလုပ်ငန်း ကျဆင်းမှု။ နိုင်ငံတကာခရီးသွား ကန့်သတ်ချက်များသည် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ခရီးသွားလုပ်ငန်းကို ကျဆင်းစေခဲ့သည်။ ပြည်ပခရီးသွား ဝင်ရောက်လာမှုသည် ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော် ကျဆင်းသွားခဲ့ပြီး ဟိုတယ်လုပ်ငန်း၊ လက်လီရောင်းဝယ်ရေးနှင့် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများတွင် ဝန်ထမ်းများစွာ အလုပ်လက်မဲ့ ဖြစ်ခဲ့ရပါသည်။

ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်များပြတ်ခြင်း။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် အီလက်ထရောနစ်နှင့် ကားထုတ်လုပ်ရေးကဲ့သို့သော စက်မှုလုပ်ငန်းများအတွက် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်များ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သောကြောင့် ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါကာလအတွင်း ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဝယ်လိုအားကျဆင်းသွားသည့်အခါ ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ကုန်သွယ်မှုတွင် အနှောင့်အယှက်များ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။

အစိုးရ၏ပံ့ပိုးမှု။ ထိုင်းအစိုးရသည် ဒေါ်လာ ဖ၀ ဘီလီယံကျော်တန်ဖိုးရှိ ပံ့ပိုးမှုအစီအစဉ်များကို စတင်ခဲ့ပြီး ထိခိုက်ခံရသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ အိမ်ထောင်စုများနှင့် အလုပ်သမားများအား ငွေကြေးထောက်ပံ့မှုပေးရန် အာရုံစိုက်ခဲ့သည်။ ထိုအစီအစဉ်များတွင် ငွေကြေးထောက်ပံ့မှု၊ အခွန်လျှော့ချမှုနှင့် အသေးစားနှင့် အလတ်စားလုပ်ငန်းများနှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ်ကို ထောက်ပံ့ရန် အတိုးနှုန်းနည်းသော ချေးငွေများ ပါဝင်ပါသည်။

ပြန်လည်ထူထောင်ရေး(၂၀၂၁)

စီးပွားရေး ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးကို ပြန်လည်ထူထောင်နိုင်သည့် လက္ခဏာများကိုပြခဲ့ပြီး ၁ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၁ ဒသမ ၆ ရာခိုင်နှုန်းခန့်အထိ တိုးတက်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ဆက်လက်လိုအပ်နေသော ကိုဗစ်ကန့်သတ်ချက်များ၊ ကာကွယ်ဆေးဖြန့်ဖြူးမှု နှေးကွေးခြင်းနှင့် နိုင်ငံကို ပြင်းထန်စွာ ထိခိုက်စေခဲ့သော ဒယ်လ်တာဗီဇမျိုးကွဲလှိုင်းကြောင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုသည် နှေးကွေးနေဆဲဖြစ်သည်။

ရုန်းကန်နေရသည့် ခရီးသွားလုပ်ငန်း။ "Phuket Sandbox" အစီအစဉ်အောက်တွင် ဖူးခက်ကဲ့သို့သော အဓိက ခရီးသွားနေရာများကို ပြန်လည်ဖွင့်လှစ်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများ ရှိသော်လည်း ခရီးသွားအရေအတွက်သည် ကပ်ရောဂါမဖြစ်ပွားမီ အဆင့်အောက်တွင် ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍသည် ဆက်လက်၍ ရုန်းကန်နေရပြီး စီးပွားရေးတိုးတက်မှုများကိုပါ ကန့်သတ်နေသည်။

ပို့ကုန်ဦးဆောင်သော ပြန်လည်ထူထောင်ရေး။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ အဓိကဈေးကွက်ဖြစ်သော အမေရိကန်၊ တရုတ်နှင့် ဂျပန်နိုင်ငံတို့၏ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများသည် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ပို့ကုန်ကဏ္ဍကို အထောက်အကူပြုခဲ့သည်။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဝယ်လိုအား တိုးလာသည်နှင့်အမျှ အီလက်ထရောနစ်ပစ္စည်းများ၊ ကားအစိတ်အပိုင်းများနှင့် စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်များ၏ တင်ပို့မှုသည် များစွာတိုးတက်လာခဲ့ပါသည်။

အရှိန်ယူလာသော ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် စီးပွားရေးကွဲပြားမှု (၂၀၂၂)

စီးပွားရေးတိုးတက်မှု။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဂျီဒီပီသည် ပြည်တွင်းစားသုံးမှု၊

ပို့ကုန်များ ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာမှုနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်း တဖြည်းဖြည်း ပြန်လည် စတင်လာမှုတို့ကြောင့် ၃ ဒသမ ၂ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၃ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းအထိ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း တိုးတက်မှုသည် ကပ်ရောဂါမဖြစ်ပွားမီ အဆင့်အောက်တွင် ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။

ခရီးသွားလုပ်ငန်း ပြန်လည်ထူထောင်ရေး။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကာကွယ်ဆေးထိုးနှံမှုနှုန်းများ မြင့်တက်လာပြီး ခရီးသွားကန့်သတ်ချက်များ ဖြေလျှော့လာသောကြောင့် နိုင်ငံတကာခရီးသွားလုပ်ငန်းများ ပြန်လည်ဖွံ့ဖြိုးလာသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ခရီးသွားဧည့်သည်များကို ပိုမိုကြိုဆိုခဲ့သော်လည်း ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် မှတ်တမ်းတင်ခဲ့သော ခရီးသွား သန်း ၄၀ နီးပါးထက် နည်းနေဆဲဖြစ်သည်။

ပို့ကုန်ကဏ္ဍ၏ ကြံ့ခိုင်မှု။ အီလက်ထရောနစ်ပစ္စည်းများ၊ စက်ယန္တရားများနှင့် စိုက်ပျိုးရေးထုတ်ကုန်များအတွက် ခိုင်မာသော ဝယ်လိုအားနှင့်အတူ ပို့ကုန်များသည် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍကို ဆက်လက်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ထိုင်းဘတ်ငွေ ကျဆင်းမှုသည်လည်း ပို့ကုန်တင်ပို့မှု ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းကို မြှင့်တင်ရန် အထောက်အကူပြုခဲ့သည်။

အစိုးရ၏ အစပျိုးကြိုးပမ်းမှုများ။ အစိုးရသည် ဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းပညာ၊ ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးမြဲစွမ်းအင်နှင့် Bio–Circular–Green (BCG) စီးပွားရေးပုံစံများ ကဲ့သို့သော ကဏ္ဍများကို အာရုံစိုက်၍ စီးပွားရေးကို အမျိုးမျိုးကွဲပြားစေရန် အစပျိုးမှု ကြိုးပမ်းမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ထိုလုပ်ငန်းစဉ်များသည် ခရီးသွားလုပ်ငန်းနှင့် ထုတ်လုပ်မှုကဲ့သို့သော အစဉ်အလာကဏ္ဍများအပေါ် ထိုင်းနိုင်ငံကို မှီခိုမှုလျှော့နည်းစေရန် ရည်ရွယ်ခဲ့ပါသည်။

ငွေကြေးဖောင်းပွမှုနှင့် ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်ပြဿနာများ။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် နိုင်ငံအများအပြားကဲ့သို့ပင် ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ငွေကြေးဖောင်းပွမှုဖိအားများကို ရင်ဆိုင်ခဲ့ရပါသည်။ ကမ္ဘာ့စွမ်းအင်ဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်လာခြင်းနှင့် ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက် ပြတ်တောက်မှုများက အဓိကဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရသည် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော ကုန်စည်များအတွက် ဈေးနှုန်းထိန်းချုပ်ရေးအစီအမံများ စတင်ခဲ့ရပြီး စားသုံးသူများအပေါ် သက်ရောက်မှု လျော့ပါးစေရန် ထောက်ပံ့ငွေများ ပေးခဲ့ပါသည်။

ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုကြားက စီးပွားရေး ခံနိုင်ရည်စွမ်း(၂၀၂၃)

စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ၃ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၄ ရာခိုင်နှုန်းသို့ တိုးတက်ခဲ့ပြီး ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာသည်ဟု ဆိုရပါမည်။ ခရီးသွားလုပ်ငန်း၊ ပြည်ပတင်ပို့မှုနှင့် ပြည်တွင်းစားသုံးမှုတို့တွင် ခိုင်မာသော တိုးတက်မှုများက အထောက်အကူပြုခဲ့ပါသည်။

ခရီးသွားလုပ်ငန်း ပြန်လည်အရှိန်ရလာခြင်း။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဏ္ဍသည် သိသိသာသာ ပြန်လည်ထူထောင်လာပြီး နိုင်ငံတကာမှ လာရောက်သည့် ခရီးသွားများကြောင့် ကပ်ရောဂါမဖြစ်ပွားမီအဆင့်၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းမှ

၈၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ ခရီးသွားလုပ်ငန်းဝန်ဆောင်မှုနှင့် လက်လီရောင်းဝယ်ရေးကဏ္ဍများမှ အသေးစားနှင့်အလတ်စားလုပ်ငန်းများအတွက် အရေးပါသော တွန်းအားတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

ပြည်ပတင်ပို့မှုကဏ္ဍ။ အီလက်ထရောနစ်၊ မော်တော်ယာဉ်အစိတ်အပိုင်းများနှင့် စိုက်ပျိုးရေးကဲ့သို့သော အဓိကကဏ္ဍများတွင် ပြည်ပတင်ပို့မှုသည် ခိုင်မာနေခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ ဥရောပတို့နှင့် ကုန်သွယ်မှုအပေါ် မှီခိုနေရသော ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးနှေးကွေးမှုကြောင့် အနည်းငယ် အနှောင့်အယှက်ပေးခံရပါသည်။

ဒစ်ဂျစ်တယ်စီးပွားရေးနှင့် တီထွင်ဆန်းသစ်မှု။ ထိုင်းအစိုးရသည် ဒစ်ဂျစ်တယ်ပြောင်းလဲမှုကို ဆက်လက်မြှင့်တင်ခဲ့ပြီး ထိုင်းနိုင်ငံကို နည်းပညာ၊ တီထွင်ဆန်းသစ်မှုနှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်ဝန်ဆောင်မှုတို့အတွက် ဒေသတွင်းဗဟိုချက်တစ်ခုဖြစ်ရန် ရည်ရွယ်ခဲ့ပါသည်။ အများပြည်သူနှင့် ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍများမှ ထောက်ပံ့မှုများကြောင့် 5G အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ E-commerce နှင့် Fintech တို့တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု တိုးလာခဲ့ပါသည်။

ရေရှည်တည်တံ့မှုအပေါ် အာရုံစိုက်ခြင်း။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် ရေရှည်တည်တံ့မှုနှင့် စိမ်းလန်းသောစီးပွားရေး၊ ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးမြဲ စွမ်းအင်စီမံကိန်းများ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် သဟဇာတဖြစ်သော ကုန်ထုတ်လုပ်မှုအပါအဝင် ရေရှည်တည်တံ့မှုအပေါ် ပိုမိုအာရုံစိုက်ခဲ့သည်။ အစိုးရသည် Bio-Circular-Green (BCG) စီးပွားရေးပုံစံကို မြှင့်တင်ပေးခဲ့ပြီး တစ်ကမ္ဘာလုံးသွားနေသည့်လမ်းကြောင်းဖြစ်သော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ရေရှည်တည်တံ့ရေးနှင့် အရင်းအမြစ်များသော စက်မှုလုပ်ငန်းများအပေါ် မှီခိုမှုလျှော့ချရေးတို့နှင့် ကိုက်ညီအောင် ထိုင်းနိုင်ငံက ပြုပြင်ပြောင်းလဲနေရာယူနေပါသည်။

ဖွံ့ဖြိုးမှုပြန်လည်ရရှိခြင်း (၂၀၂၄)

စီးပွားရေးတိုးတက်မှု။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးသည် ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ၃ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၄ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ဖြင့် ဆက်လက်တိုးတက်လာမည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။ ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသွားလုပ်ငန်းသည် ကပ်ရောဂါမဖြစ်ပွားမီအဆင့်နီးပါးသို့ ရောက်ရှိရန် မျှော်လင့်ထားပြီး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ မရေရာမှုများက တိုးချဲ့မှုကို နှေးကွေးစေနိုင်သော်လည်း ပြည်ပပို့ကုန်များသည် တိုးတက်မှုအတွက် အဓိကအရေးပါနေဦးမည် ဖြစ်ပါသည်။

ခရီးသွားလုပ်ငန်း အပြည့်အဝ ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာခြင်း။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ခရီးသွားလုပ်ငန်းသည် အပြည့်အဝနီးပါး ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာမည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတကာ ခရီးသွားအရေအတွက်သည် ကပ်ရောဂါမဖြစ်ပွားမီအဆင့်သို့ ရောက်ရှိလာမည်ဟု မျှော်မှန်းထားသည်။ ခရီးသွားလုပ်ငန်းသည် ဂျီဒီပီ၊ အလုပ်အကိုင်နှင့် နိုင်ငံခြားငွေရရန် ထပ်မံ၍ အထောက်အကူပြုမည်ဖြစ်သည်။

ပြည်ပပို့ကုန်များ။ အီလက်ထရောနစ်၊ ကားထုတ်လုပ်ရေးနှင့် စိုက်ပျိုးရေးကဲ့သို့သော

တန်ဖိုးမြင့်ကဏ္ဍများတွင် ပို့ကုန်တိုးတက်မှုသည် စီးပွားရေး၏ အဓိကမဏ္ဍိုင် တစ်ခုအဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိမည်။ သို့သော်လည်း ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကုန်သွယ်ရေး တင်းမာမှုနှင့် အဓိကဈေးကွက်များတွင် စီးပွားရေးကျဆင်းမှု ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်မှုတို့က စိန်ခေါ်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။

လူဦးရေဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှု။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ သက်ကြီးရွယ်အို များပြားလာခြင်းသည် နိုင်ငံအတွက် စိန်ခေါ်မှုဖြစ်ပါသည်။ အကျိုးဆက်အဖြစ် လုပ်သားဈေးကွက်၊ ကုန်ထုတ်စွမ်းအား၊ နိုင်ငံ၏ဘဏ္ဍာရေးအလားအလာများ အထူးသဖြင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့်လူမှုဖူလုံရေးစရိတ်များကို ထိခိုက်မည်ဖြစ်ပါသည်။

အခြေခံအဆောက်အအုံများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် အဆင့်မြင့်နည်းပညာလုပ်ငန်းများနှင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ဆွဲဆောင်ရန်ရည်ရွယ်၍ အထူးသဖြင့် အရှေ့ပိုင်းစီးပွားရေးစင်္ကြံ (Eastern Economic Corridor– EEC) တွင် ပို့ဆောင်ရေးနှင့် ဆက်သွယ်ရေး တိုးတက်စေရန် အခြေခံအဆောက်အအုံစီမံကိန်းများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဆက်လက်ပြုလုပ်လျက်ရှိသည်။

ရေရှည်တည်တံ့မှုနှင့်စိမ်းလန်းသောစီးပွားရေး။ ရေရှည်တည်တံ့မှုအပေါ် အာရုံစိုက်မှုကိုဆက်လက်ထားရှိမည်ဖြစ်ပြီး ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးမြဲစွမ်းအင်များတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု တိုးမြှင့်ခြင်းနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် သဟဇာတဖြစ်သော လုပ်ငန်းများကို မြှင့်တင်မည်ဖြစ်သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသောအစိမ်းရောင် စီးပွားရေးသို့ ကူးပြောင်းမှုသည် အထူးသဖြင့် ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးမြဲစွမ်းအင်၊ စွန့်ပစ်ပစ္စည်းများ စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ဂေဟ–ခရီးသွားလုပ်ငန်းကဲ့သို့သော ကဏ္ဍများတွင် အခွင့်အလမ်းသစ်များ ဖန်တီးပေးမည်ဟု မျှော်လင့်ထားပါသည်။

> **"ထိုင်းနိုင်ငံမှ ကုန်ပစ္စည်းအမျိုးပေါင်း ၁၂၁၁ မျိုးကို ပြည်ပသို့ တင်ပို့ရာ ရုံးလုပ်ငန်းသုံး စက်များ၏ အရန်ပစ္စည်းများ တင်ပို့မှုမှ နိုင်ငံခြားဝင်ငွေ အများဆုံး ရရှိပါသည်။"**

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ထိပ်ဆုံး ပြည်ပပို့ကုန် ၅ ခု

ကုန်ပစ္စည်းအမျိုးအစားနှင့် အမေရိကန်ဒေါ်လာမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်–

(၁) ရုံးလုပ်ငန်းသုံးစက်များ၏ အရန်ပစ္စည်းများ – ၂၀ ဒသမ ၃ ဘီလီယံ
(၂) အင်တီဂရိတ်ပတ်လမ်း – ၁၁ ဒသမ ၂ ဘီလီယံ
(၃) မော်တော်ကား – ၁၀ ဒသမ ၉ ဘီလီယံ
(၄) ကုန်တင်ယာဉ် – ၉ ဒသမ ၅၂ ဘီလီယံ
(၅) ကားအပိုပစ္စည်း – ၈ ဒသမ ၄၄ ဘီလီယံ

ထိုင်းနိုင်ငံမှ ကုန်ပစ္စည်းအမျိုးပေါင်း ၁၂၁၁ မျိုးကို ပြည်ပသို့ တင်ပို့ရာ ရုံးလုပ်ငန်းသုံးစက်များ၏ အရန်ပစ္စည်းများ တင်ပို့မှုမှ နိုင်ငံခြားဝင်ငွေအများဆုံး ရရှိပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် ရုံးလုပ်ငန်းသုံးစက်များ၏ အရန်ပစ္စည်းများတင်ပို့မှုတွင် ကမ္ဘာ့အဆင့် (၄) ဖြစ်ပါသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကို အများဆုံးတင်ပို့ပါသည်။ ဒုတိယအများဆုံးမှာ တရုတ်နိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ကားထုတ်လုပ်မှုနှင့် ပြည်ပသို့ တင်ပို့မှု

၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံမှ လူစီးကား၊ ပစ်ကပ်နှင့် အများသုံးယာဉ် (PPV) အစီးရေ ၁ ဒသမ ၈၃ သန်းကျော် ထုတ်လုပ်ခဲ့ပြီး အစီးရေ ၁ ဒသမ ၁၂ သန်းကျော်ကို နိုင်ငံခြားသို့ တင်ပို့ရောင်းချခဲ့ပါသည်။ ကားထုတ်လုပ်မှုတွင် ကုမ္ပဏီငယ်ပေါင်း ၁၈၀၀ ကျော် ပါဝင်လုပ်ကိုင်လျက်ရှိပြီး ကုမ္ပဏီကြီး ၄၀ ကျော်လည်း ပါဝင်ပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် ကားထုတ်လုပ်မှုတွင် ကမ္ဘာ့အဆင့် (၁၀) တွင် ရပ်တည်နေပါသည်။ သြစတြေးလျကို အများဆုံးတင်ပို့ရောင်းချပြီး အာရှတိုက်ကို ဒုတိယအများဆုံး တင်ပို့ရောင်းချပါသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ခရီးသွားလုပ်ငန်း

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ခရီးသွားလုပ်ငန်းသည် တိုင်းပြည်ကို အလုပ်အကိုင်နှင့် နိုင်ငံခြားဝင်ငွေရှာဖွေပေးနေပါသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလမှ ဇွန်လအတွင်း ခရီးသွား ၁၇ ဒသမ ၅ သန်းဝင်ရောက်ခဲ့ပြီး ဝင်ငွေ ဘတ် ၈၂၅ ဒသမ ၅၄ သန်း ရရှိခဲ့ပါသည်။ ခရီးသွားများထဲတွင် တရုတ်နိုင်ငံမှ အများဆုံးဖြစ်ပြီး တရုတ်နိုင်ငံသား ၃ ဒသမ ၄၃ သန်း ဝင်ရောက်ခဲ့ပါသည်။ မလေးရှားနိုင်ငံသား ၂ ဒသမ ၄၃ သန်းနှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံသား ၁ ဒသမ ၄ သန်း ဝင်ရောက်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် တရုတ်နှင့်အိန္ဒိယနိုင်ငံသားများကို ဆိုက်ရောက် ၁၄ ရက် ဗီဇာခွင့်ပြုပေးခဲ့သည့် အကျိုးကျေးဇူး ဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိ ထိုင်းနိုင်ငံက နိုင်ငံပေါင်း ၃၁ နိုင်ငံကို ဆိုက်ရောက်ဗီဇာဖြင့် ၁၄ ရက် နေခွင့်ပေးထားပါသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁၅ ရက်နေ့မှစ၍ နိုင်ငံပေါင်း ၉၃ နိုင်ငံမှ ခရီးသွားများကို ဗီဇာမလိုဘဲ ရက်ပေါင်း ၆၀ ဝင်ရောက်လည်ပတ်ခွင့်ပေးခဲ့ပါသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံသည် ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံခြားခရီးသွား သန်း ၄၀ လာရောက်ရန် ရည်မှန်းဆောင်ရွက်နေပါသည်။ ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပ ခရီးသွားများထံမှ ဝင်ငွေ ထိုင်းဘတ် ၃,၀၀၀ ဘီလီယံ ရရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းထားပါသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ အသား၊ ငါးနှင့် လယ်ယာထွက်ကုန်များ ပြည်ပတင်ပို့မှု

ကမ္ဘာပေါ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ရော်ဘာတင်ပို့မှုသည် အများဆုံးဖြစ်ပြီး တစ်နှစ်လျှင် ရော်ဘာတင်ပို့မှုမှ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅ ဘီလီယံ ရရှိပါသည်။ ဈေးကွက်၏ ၃၅ ဒသမ ၈ ရာခိုင်နှုန်းကို ပိုင်ဆိုင်ထားပါသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ သကြားတင်ပို့မှုသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် မက်ထရစ် တန် ၁၁ သန်းကျော် တင်ပို့ခဲ့ပြီး အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၄ ဒသမ ၉ ဘီလီယံကျော် ရရှိခဲ့ပါသည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဘရာဇီးပြီးလျှင် ဒုတိယအများဆုံး သကြားတင်ပို့သည့်နိုင်ငံ ဖြစ်ပါသည်။

ဆန်တင်ပို့မှုတွင် အိန္ဒိယပြီးလျှင် ထိုင်းနိုင်ငံသည် ဒုတိယနေရာတွင် ရှိပါသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ဆန်တန်ချိန် ၈ ဒသမ ၆ သန်းကျော် တင်ပို့ခဲ့ပြီး အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅ ဒသမ ၂ ဘီလီယံ ရရှိပါသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံသည် တူနာငါးစည်သွတ်ဘူး တင်ပို့မှုတွင် ကမ္ဘာ့အဆင့် (၁) နေရာတွင် ရပ်တည်နေပြီး ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် တူနာစည်သွတ်ဘူးတန်ချိန် ၄ သိန်းကျော်တင်ပို့ခဲ့ပြီး အမေရိကန်ဒေါ်လာ နှစ်ဘီလီယံကျော် ရရှိပါသည်။

နှစ်စဉ် အေးခဲပုစွန် မက်ထရစ်တန် ၁၃၇၀၀၀ တင်ပို့လျက်ရှိပြီး ဝင်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁ ဒသမ ၂ ဘီလီယံ ရရှိပါသည်။

ကမ္ဘာပေါ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံသည် အေးခဲကြက်သား တင်ပို့ရာတွင် တတိယနေရာတွင် ရှိပြီး နှစ်စဉ်ဝင်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁ ဒသမ ၃ ဘီလီယံကျော် ရရှိပါသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံမှ နာနတ်သီးတန်ချိန် ၁ ဒသမ ၆၅သန်းကျော် စိုက်ပျိုးထွက်ရှိပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် နာနတ်သီးကို စည်သွတ်ဘူးပြုလုပ်၍ နိုင်ငံခြားသို့ တင်ပို့ရောင်းချရာတွင် ဈေးကွက်အများဆုံး ၃၇ ဒသမ ၂ ရာခိုင်နှုန်းကို ရရှိထားပါသည်။ နာနတ်သီးစည်သွတ်ဘူးတင်ပို့မှုမှ ၂၀၂၃ ခုနှစ်အတွက် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၄၀၄ သန်း ရရှိခဲ့ပါသည်။ အများဆုံးဝယ်ယူသည့်နိုင်ငံမှာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ဖြစ်ပါသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ပီလောပီနံကော်မှုန့် တင်ပို့ရောင်းချရာတွင် နံပါတ် (၁) နေရာကို ရယူထားပါသည်။ နှစ်စဉ် ပီလောပီနံကော်မှုန့် ရောင်းရခြင်းမှ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁ ဒသမ ၆၄ ဘီလီယံ ရရှိပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံက အများဆုံး ဝယ်ယူပါသည်။ ထိုင်ဝမ် (တရုတ်-တိုင်ပေ)၊ ဂျပန်နှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတို့မှလည်း ဝယ်ယူပါသည်။

နိဂုံးချုပ်

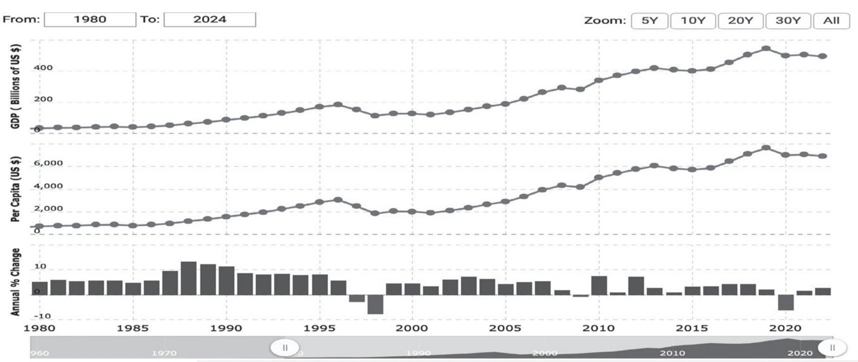

ပုံ (၁) ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဂျီဒီပီ

ပုံ (၁)ကို လေ့လာလျှင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဂျီဒီပီသည် ၁၉၈၃ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၄၀ ဘီလီယံကျော်သာရှိခဲ့ရာမှ နှစ် ၄၀ အကြာ ၂၀၂၃ ခုနှစ်သို့ရောက်သောအခါ အမေရိကန် ဒေါ်လာ ၅၁၄ ဘီလီယံကျော်အထိ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာပါသည်။ ၁၂ ဆကျော် တိုးလာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ တစ်နှစ်လျှင် နိုင်ငံသားတစ်ဦးချင်းဝင်ငွေသည် ၁၉၈၃ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၈၂၃ ကျော်သာ ရှိခဲ့ရာမှ နှစ်ပေါင်း ၄၁ နှစ်အကြာ ၂၀၂၄ ခုနှစ်သို့ ရောက်သောအခါ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၏ ထုတ်ပြန်ချက်အရ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၇,၈၀၁ ကျော်အထိ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာပါသည်။ ၉ ဆနီးပါး တိုးလာခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံသည် နှစ် ၄၀ အတွင်း စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အလွယ်တကူရခဲ့ခြင်း မဟုတ်ပါ။ ၁၉၈၃ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃ ခုနှစ်အတွင်း တွေ့ကြုံခဲ့ရသော “၁၉၉၇ အာရှဘဏ္ဍာရေး အကျပ်အတည်း”၊ “၂၀၀၈ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ဘဏ္ဍာရေးအကျပ်အတည်း”၊ “၂၀၂၀ ကိုဗစ် စီးပွားရေး ထိခိုက်မှုများ”ကို ထိုင်းနိုင်ငံက အောင်မြင်စွာ ဖြတ်ကျော်နိုင်ခဲ့၍ ဖြစ်ပါသည်။ မူလက စိုက်ပျိုးရေးကို အဓိကထားသော စီးပွားရေးမှ ၁၉၈၃ ခုနှစ်ပိုင်းလောက်မှစ၍ စက်မှုနှင့်ပို့ကုန် ဦးဆောင်သော စီးပွားရေးစနစ်သို့ ပြောင်းလဲခြင်းသည်လည်း အလွန်မှန်ကန်သော ဆုံးဖြတ်ချက် ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ဝင်ရောက်လာအောင် အခွန်မက်လုံးများပေး၍ ဆွဲဆောင်ခြင်း၊ အခြေခံအဆောက်အအုံများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် စီမံဆောင်ရွက်ခြင်း၊ စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်မှု လွယ်ကူစေရန် လိုအပ်သည့်ဖြေလျှော့မှု၊ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ လုပ်ခဲ့သဖြင့် စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်ရန်လွယ်ကူမှု အညွှန်းကိန်းမြင့်တက်လာသည်။ စီးပွားရေး လုပ်ကိုင်ရန် လွယ်ကူမှုအညွှန်းကိန်းအရ နိုင်ငံပေါင်း ၁၉၀ နိုင်ငံကို တန်းစီသည့်အခါ ထိုင်း နိုင်ငံသည် အဆင့်(၂၀)တွင်ရှိပြီး စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်ရန် အလွန်လွယ်ကူသည်ဟု သတ်မှတ် ထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် အဆင့် (၁၆၅) နေရာတွင်ရှိနေပြီး စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်ရန် လွယ်ကူမှုတွင် ပျမ်းမျှအောက်သာရှိပါသည်။

ပြောင်းလဲနေသည့် ကမ္ဘာကြီးနှင့်အညီ ထိုင်းနိုင်ငံသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်မှစ၍ ရေရှည် တည်တံ့မှုနှင့် စိမ်းလန်းသော စီးပွားရေး၊ ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးမြဲ စွမ်းအင်စီမံကိန်းများ၊ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် သဟဇာတဖြစ်သော ကုန်ထုတ်လုပ်မှုအပါအဝင် ရေရှည်တည်တံ့မှုအပေါ် ပိုမိုအာရုံစိုက်ကာပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ လုပ်နေပါသည်။ ရရှိထားသည့် အောင်မြင်မှုများအပေါ် သာယာမနေဘဲ ပြောင်းလဲနေသည့် ကမ္ဘာကြီးနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုများ ပြုလုပ်ခြင်းသည် အတုယူရမည့် အလေ့အကျင့်ကောင်းများ ဖြစ်ပါသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံသည် ၂၀၃၇ ခုနှစ်တွင် ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံဖြစ်လာရန် စီမံကိန်းများ ချမှတ် ဆောင်ရွက်နေပါသည်။ စိန်ခေါ်မှုဖြစ်သော နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲများခြင်းနှင့် သက်ကြီးအုပ်စုလူဦးရေ များပြားလာမှုကို ဖြေရှင်းကျော်လွှားနိုင်လျှင် ထိုင်းနိုင်ငံသည် ၂၀၃၇ ခုနှစ်တွင် ဖွံ့ဖြိုးပြီးနိုင်ငံဖြစ်လာမည်မှာ သေချာပါသည်။

ကျော်ကျော်လှိုင် (SMART)

twdwforkdEdkifiHESifh xdkifEdkifiHyx0Dtdkifa&;

a'gufwmatmifxG;od

❝ ထိုင်းနိုင်ငံသည် အရှေ့တောင်အာရှတွင်
အနောက်နိုင်ငံကြီးများ၏
ကိုလိုနီမဖြစ်ခဲ့သော နိုင်ငံအဖြစ်
ထင်ရှားလှသည်။ ❞

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ပြီးခဲ့သည့်ရက်ပိုင်း ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၄ ရက်နေ့တွင် ထိုင်းနိုင်ငံရေး၌ အပြောင်းအလဲတစ်ခု ဖြစ်သွားခဲ့ပါသည်။ ဝန်ကြီးချုပ် ဆာရတ်ထာအား ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးမှ အမိန့်ချကာထုတ်ပယ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုအခါ ၎င်း၏ပါတီမှ ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်သည့် ပေထုန်တန်ရှင်နာဝပ်မှာ ဝန်ကြီးချုပ် ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ သူမသည် အသက်အားဖြင့် ၃၈ နှစ်သာရှိသေးပြီး ကလေးနှစ်ယောက်မိခင် အိမ်ထောင်ရှင်တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ဖခင်မှာ ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း သက်ဆင်ဖြစ်ပြီး ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်းတစ်ဦးဖြစ်သည့် ယင်လတ်မှာ သူမ၏အဒေါ်ဖြစ်ပါသည်။ သူမ၏ဖခင်နှင့် အဒေါ်တို့နှစ်ဦးလုံးမှာ ထိုင်းတပ်မတော်၏ အာဏာသိမ်းခြင်းခံရသူများ ဖြစ်ပါသည်။ စစ်တပ်မှ အာဏာသိမ်းခဲ့မှုများအပေါ် ထိုင်းဘုရင်မှလည်း သဘောတူလက်ခံခဲ့သည်။ ထိုင်းတွင် စစ်တပ်မှ အာဏာသိမ်းခဲ့သည့်အကြိမ်ပေါင်းမှာ (၁၄) ကြိမ် ရှိခဲ့ပါသည်။ နောက်ဆုံးနှစ်ကြိမ်မှာ လက်ရှိဝန်ကြီးချုပ်၏ ဖခင်နှင့် အဒေါ်ဖြစ်သူတို့အား အာဏာသိမ်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဝန်ကြီးချုပ် သက်ဆင်ရှင်နာဝပ်လက်ထက် စစ်တပ်မှ အာဏာသိမ်းပြီးနောက် ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်း သက်ဆင်ရှင်နာဝပ်ကို ထောက်ခံသူများနှင့် စစ်တပ်နှင့်ဘုရင်အား ထောက်ခံသူတို့ ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ သက်ဆင်ကို ထောက်ခံသူများမှာ ရှပ်နီဟု ခေါ်ဆိုခံရသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းမှာ ရှပ်နီအဓိကဖြစ်ပြီး ကျေးလက်လူတန်းစားများက အဓိကဖြစ်သည်။ ဘုရင်နှင့်စစ်တပ်ကို ထောက်ခံသူများကို ရှပ်ဝါဟု ခေါ်ကြသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်သက်ဆင် ပြုတ်ကျပြီးနောက် စစ်အစိုးရ ထို့နောက် အရပ်သားအစိုးရ နှစ်ဆက် ထို့နောက် တပ်မှ အာဏာပြန်လည်သိမ်းပြီးနောက် ယခုအခါ အရပ်သားအစိုးရ အာဏာရလာခဲ့ပြန်သည်။

ထိုင်းနိုင်ငံတွင် မည်သူက အစိုးရဖွဲ့သည်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတော်၏ အကြီးအကဲမှာ အငြင်းပွားဖွယ်မရှိသော ဘုရင်မင်းမြတ်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲမှာ ဘုရင်ဖြစ်နေ

ခြင်း၊ အမြဲတမ်းရာထူးဖြစ်နေခြင်းတို့က စစ်အစိုးရ၏ စစ်ဘက်ပုံရိပ်တို့ကို မှေးမှိန်စေခဲ့သည်။ ယခုထက်ပို၍ အလေးအနက်ဖော်ပြရသော် စစ်တပ်သည် ဘုရင်၏ဩဇာကို အလေးအနက် ခံယူခြင်း၊ ဘုရင်၏ဩဇာကို အဓိက ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ပေးသူဖြစ်ခြင်းတို့ကို တွေ့ရှိရသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံအနေဖြင့် အမြစ်တွယ်လာခဲ့သော ပဒေသရာဇ်စနစ်သည် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့်တိုင်အောင် ၁၉၃၂ ခုနှစ်အထိ အရေးပါသော စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်သို့ ပြောင်းလဲနိုင်မှုမရှိခဲ့ပေ။ ထိုကာလအတွင်းမှာပင် ထိုင်းအစိုးရသည် သူ၏ လူငယ်ပညာတတ်များအား နိုင်ငံခြားသို့စေလွှတ်ကာ ပညာသင်ကြားစေခဲ့သည်။ ကြည်းတပ်နှင့်ရေတပ်ကိုလည်း ဂျာမနီနှင့်အင်္ဂလန်တို့ကို အတုယူကာ ဖွဲ့စည်းစေခဲ့သည်။ နိုင်ငံခြားတွင် ပညာသင်နေသော ဥပဒေပညာရှင်နှင့် ကြည်းတပ်လူငယ်အရာရှိနှစ်ဦးသည် သက်ဦးဆံပိုင်စနစ်ကို မနှစ်သက်သော လှုပ်ရှားမှုတစ်ခုအား လျှို့ဝှက်ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြသည်။ ၎င်းလူငယ်နှစ်ဦးခေါင်းဆောင်သော စစ်တပ်မှ အရာရှိငယ်များက ၁၉၃၂ ခုနှစ်တွင် သွေးမြေမကျတော်လှန်ရေးကို ဦးစီးကာ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ဒီမိုကရေစီအခြေခံ စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်ကို အစားထိုးပေးခဲ့သည်။ ဘုရင်ကို တိုင်းပြည်၏ဦးသျှောင်အဖြစ် ထားရှိခဲ့သည်။ ထိုအချက်သည် ထိုင်းတပ်မတော်အနေဖြင့် ထိုင်းနိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ရသည့် အခြေခံအကျဆုံး သမိုင်းဖြစ်စဉ်တစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏အမည်သည်လည်း Siam မှသည် Thailand အဖြစ် ပြောင်းလာခဲ့သည်။ ထိုင်းဘုရင် ချူလာလောင်ကွန်လက်ထက်တွင် ပြန်လည်အစပျိုးလာသည့် ထိုင်းမျိုးချစ်စိတ်သည် ထိုကာလတွင် ထိုင်းတို့၏နယ်မြေများကို အထူးအခွင့်အရေးများတောင်းခံကာ ကျူးကျော်လာသည့် ပြင်သစ်နှင့်အင်္ဂလိပ်ကဲ့သို့ ဥရောပသားများကို တွန်းလှန်ရန်အတွက် လိုအပ်ချက်တစ်ခုလည်း ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုမျိုးချစ်စိတ်မှသည် ထိုင်းအမျိုးသားရေး လူမျိုးကြီးဝါဒ (Pan Thai) အဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ပထဝီနိုင်ငံရေးအရ ထိုင်းတို့နှင့် လူမျိုးတူအုပ်စုများသည် အိန္ဒိယတွင် အာသံရှမ်း၊ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခန္တီးရှမ်း၊ ပူတာအိုရှမ်း၊ မောရှမ်း၊ ဂုံရှမ်း (ကျိုင်းတုံ) စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ လာအိုနိုင်ငံနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံအတွင်းရှိ ရှမ်းများအဖြစ်လည်းကောင်း ရှိနေရာ ထိုလူမျိုးများကိုစုစည်း၍ မဟာထိုင်းနိုင်ငံ "Greater Thailand" ဝါဒမှာ ရှင်သန်လျက်ရှိသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံသည် အရှေ့တောင်အာရှတွင် အနောက်နိုင်ငံကြီးများ၏ ကိုလိုနီမဖြစ်ခဲ့သောနိုင်ငံအဖြစ် ထင်ရှားသည်။ ထိုင်းတို့၏ဘုရင်စနစ်ကို လေ့လာရာတွင် ထူးခြားချက်များကို တွေ့ရသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ လက်ရှိရာမမင်းဆက်သည် ၁၇၈၂ ခုနှစ်တွင် စတင်ခဲ့သည်။ ကျူးကျော်လာသူ မြန်မာစစ်တပ်များကို ပြန်လည်တော်လှန်ရာမှ အစပြုခဲ့သောမင်းဆက်ဖြစ်သည်။ ပထမ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာစစ်ပွဲတွင် ထိုင်းသည် အင်္ဂလိပ်တို့၏ မဟာမိတ်အဖြစ် ပါဝင်ခဲ့သည်။ အဆိုပါစစ်ပွဲတွင် ထိုင်းတို့သည် ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခြင်းကို မြန်မာနိုင်ငံ၊ မော်လမြိုင်မြို့နားအထိ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်ဟု တွေ့ရှိရသည်။ ထိုစစ်ပွဲတွင် ပါဝင်ခဲ့သော်လည်း အင်္ဂလိပ်တို့က ထိုင်းတို့အား ထိုင်းနယ်မြေအတွင်းသို့ ဆုတ်ခွာရန် ညွှန်ကြားခဲ့၍ ထိုင်းတို့မှာ ဆုတ်ခွာခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ ဒုတိယစစ်ပွဲဖြစ်ပွားပြီးနောက် ထိုင်းကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့သည် မြန်မာနိုင်ငံသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့ပြီး ရန်ကုန်မြို့တွင်

> " မောင်းကွတ်ဘုရင်၏ သားကြီးဖြစ်သူ ချူလာလောင်ကွန်း (၁၈၅၃–၁၉၁၀) သည် ထိုင်းနိုင်ငံအား ခေတ်မီစေရန် အားသွန်ကြိုးပမ်းခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ "

လေ့လာရေးလုပ်ကာ မြန်မာတို့ အဘယ်ကြောင့် စစ်ရှုံးရသနည်းဆိုသည်ကို အဖြေရှာခဲ့သည်။ မြန်မာတို့အနေဖြင့် အင်္ဂလိပ်အား စစ်ရှုံးရခြင်းသည် ထိုင်းတို့အတွက် ပျော့ပျောင်းသော၊ လေယူရာတိမ်းသော သံခင်းတမန်ခင်းမူဝါဒကို ချမှတ်စေခဲ့သည်ဟုလည်း ဆိုကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှ မင်းတုန်းမင်းအုပ်စိုးသောကာလတွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၌ မောင်းကွတ်ဘုရင် အုပ်စိုးသောကာလဖြစ်သည်။ မောင်းကွတ်ဘုရင်သည် အင်္ဂလိပ်စာကို တတ်မြောက်အောင်သင်ယူခြင်း၊ အနောက်တိုင်း၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို သင်ယူခြင်း စသည်တို့ကို လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံအတွက် ကိုဧဥပဒေ တစ်ခုကို ဒတ်(ချ်)လူမျိုးပညာရှင်များမှ ရေးဆွဲပေးပြီး တရားဥပဒေဖြင့် အုပ်ချုပ် သောကာလကို စတင်ခဲ့သည်။ မောင်းကွတ်ဘုရင်သည် အသက်အရွယ်ကြီးရင့်လာသည့်အခါတွင် သူ့မိဖုရားများအား ပင်စင်ပေးခဲ့သည်။ မောင်းကွတ်ဘုရင်သည် ၎င်းကိုယ်တိုင်အတွက်သော်လည်းကောင်း၊ သားသမီးများ၏ပညာရေးအတွက်သော်လည်းကောင်း အန်နာအမည်ရှိ အင်္ဂလိပ်အမျိုးသမီးတစ်ဦးအား ငှားရမ်းကာ နန်းတော်တွင် ကျောင်းဆရာမတာဝန်ထမ်းဆောင်စေခဲ့သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံသမိုင်းတွင် အကျယ်တဝင့်ပြောကြားမှု မရှိသော်လည်း ထိုဆရာမနှင့် ဘုရင်မောင်းကွတ်တို့၏ ဆက်ဆံရေးသည် ထိုင်းနိုင်ငံအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိစေခဲ့သည်။ ခေတ်မီပုံစံပြောင်းလဲခြင်း (Moder-nization) ကို ဖြစ်စေသည်။

မောင်းကွတ်ဘုရင်၏ သားကြီးဖြစ်သူ ချူလာလောင်ကွန်း (၁၈၅၃–၁၉၁၀) သည် ထိုင်းနိုင်ငံအား ခေတ်မီစေရန် အားသွန်ကြိုးပမ်းခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ ၎င်းလက်ထက်တွင် အရှေ့တောင် အာရှ၌ အစောဆုံးတက္ကသိုလ်တစ်ခုဖြစ်သော ချူလာလောင်ကွန်းတက္ကသိုလ်ကြီးအား တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ၎င်းလက်ထက်တွင် ထင်ရှားမှုတစ်ခုမှာ ချူလာလောင်ကွန်းဘုရင်နှင့် အဖေတူ အမေကွဲ

ညီတော်စပ်သူ မင်းသားကြီး ဒမ်ရောင်း (Damrong) ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များဖြစ်သည်။

မင်းသားကြီးအား ၁၈၆၂ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၁ ရက်နေ့တွင် မွေးဖွားခဲ့သည်။ ငယ်စဉ်က ထိုင်း၊ ပါဠိနှင့် အင်္ဂလိပ်စာပေတို့အား သင်ကြားခဲ့သည်။ ၁၈၈၀ ပြည့်နှစ်မှစတင်ကာ အသက် ၁၈ နှစ်အရွယ်တွင် ဘုရင့်ကိုယ်ရံတော်တပ်ရင်း၏ တပ်ရင်းမှူးအဖြစ် ထမ်းဆောင်သည်။ ၎င်းမှ ထိုင်းနိုင်ငံရှိ နယ်စားပုံစံ ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ဖျက်သိမ်းပြီး တိုင်း၊ ဒေသအဆင့် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်သို့ အသွင်ပြောင်းခဲ့သည်။ နယ်စားများမှ အခွန်တော်ကို ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် စားသောစနစ်မှ လခစားအသွင်သို့ ကူးပြောင်းခဲ့သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ခေတ်မီပညာရေး စနစ်တစ်ခုကို ချမှတ်ပေးခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ၁၈၉၂ ခုနှစ် ၎င်းအသက် ၃၀ အရွယ်ခန့်တွင် ထိုင်း နိုင်ငံ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနကို တည်ထောင်ကာ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်သစ်ကို ဖန်တီးခဲ့သည်။ အုပ်ချုပ်ရေးဝန်ထမ်းများအတွက် အုပ်ချုပ်ရေးပညာကို သင်ကြားပေးသည့် ကျောင်းတစ်ခုကို လည်း ထူထောင်ခဲ့သည်။ အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ တတိယစစ်အပြီးတွင်လည်း ရန်ကုန်မြို့သို့ ရောက်ရှိလာကာ မြန်မာတို့ အဘယ်ကြောင့်စစ်ရှုံးရသည်ဆိုသည်ကို အသေးစိတ်လေ့လာ ခဲ့သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဘုရင်စနစ် အခွန့်ရှည်စေရန်၊ မျိုးချစ်စိတ်တိုးမြင့်စေရန်အတွက် နိုင်ငံ၏ ရန်သူအား စိတ်ကူးပုံဖော်ကြည့်ရာ ထိုရန်သူနိုင်ငံမှာ မြန်မာနိုင်ငံဖြစ်လာသည်။ ထိုသို့ဖြစ်လာစေရန် မင်းသားကြီး ဒမ်ရောင်းမှ အစပြုခဲ့သည်ဟု ဆိုရပေမည်။

ထိုမင်းသားကြီးလက်ထက်တွင် ထိုင်းတို့၏သမိုင်းကို အားမာန်ဖြစ်စေသော၊ ကရုဏာသက်စေသော မြန်မာတို့၏ ကျူးကျော်စော်ကား ရမ်းကားမှုများကို ဖော်ပြသော ဝတ္ထုဇာတ်လမ်းဆိုင်ရာ စာအုပ်စာပေများ ပေါ်ခဲ့သည်ဟုဆိုသည်။ ထိုစာအုပ်များ၊ ကဗျာများ ဖြင့် ထိုင်းတို့၏ မျိုးချစ်စိတ်တိုးပွားစေသော ဦးတည်ရန်သူ (မြန်မာ)ကို ဖန်တီးခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ မည်သို့ဆိုစေကာမူ အောင်မြင်မှုတစ်ခုဖြစ်သည်။

၁၉၃၂ ခုနှစ် တော်လှန်ရေးကာလအပြီးတွင် အဆင့်မြှင့်တင်ခဲ့သော ထိုင်းတပ်မတော် သည် တိုက်လိုခိုက်လိုစိတ် မြင့်မားနေသူများဖြစ်သည်။ ၁၉၃၉ ခုနှစ်တွင် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ဖြစ်ပွားပြီးနောက် ပြင်သစ်သည် နာဇီဂျာမနီလက်အောက်သို့ ကျရောက်သွားခဲ့သည်။ အင်ဒိုချိုင်းနားရှိ ဗီယက်နမ်၊ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် လာအိုတို့တွင် ပြင်သစ်ကိုလိုနီအစိုးရများ ဆက်လက်ရှိနေသေးသည်။ ထိုအချိန် ၁၉၄၁ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနှင့်ပြင်သစ်တို့ ရေတပ်တိုက်ပွဲ ဖြစ်ပွားခဲ့ကြသည်။ ၁၉၄၁ ခုနှစ်အကုန်တွင် ဂျပန်တို့မှ အမေရိကန်တို့အား ပုလဲဆိပ်ကမ်း တွင် တိုက်ခိုက်ရာမှ ဂျပန်တို့သည် စစ်ထဲဝင်ရောက်လာကြသည်။ ဂျပန်တို့မှ စင်ကာပူရှိ ဗြိတိသျှခံတပ်အား နောက်ကျောမှ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ရန်အတွက် ထိုင်းနိုင်ငံအား လမ်းကြောင်းအဖြစ် ဖြတ်ကျော်အသုံးချလိုကြသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားနယ်စပ်တွင် ဂျပန် တပ်မတော်နှင့် နေ့တစ်ဝက်ခန့် တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားပြီး ထိုင်းတို့မှ ဂျပန်အား နယ်မြေသုံးခွင့်ကို ခြွင်းချက်ဖြင့် ပေးအပ်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် အောင်ပွဲခံဂျပန်တို့နှင့်အတူ ထိုင်းစစ်တပ်သည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျိုင်းတုံ၊ လာအိုနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားမှ နယ်မြေများအား သိမ်းယူခဲ့သည်။ ဤ ဖြစ်ရပ်က ထိုင်းတို့သည် နိုင်ငံရေးနှင့်စစ်ရေးတွင် ကြီးမားသော ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ် ရှိမှုကို ဖော်ပြနေသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ထိုအချိန်၌ အာဏာအသိမ်းခံရသောဘုရင်သည် အင်္ဂလန်သို့ တိမ်းရှောင်သွားသဖြင့် ပြည်ပရှိ ကျောင်းတက်ဆဲ ဘုရင်လေးကိုယ်စား ရင်ခွင်ပိုက်အစိုးရမှ အုပ်ချုပ်နေသောကာလဖြစ်သည်။ စစ်အစိုးရမှ ဂျပန်တို့နှင့်ပူးပေါင်းသည်ကို မနှစ်မြို့သော အင်အားစုများကလည်း ပြည်ပတွင် ပေါ်ပေါ်တင်တင် ရှိနေကြသည်။ ဂျပန်တို့ စစ်ရှုံးချိန်တွင် ဂျပန်တို့နှင့်ပူးပေါင်းသူ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဆွန်ဂရမ်အစိုးရအား အာဏာသိမ်းကာ ထိုင်းအစိုးရသည် စစ်နိုင်မဟာမိတ်တို့နှင့် ပူးပေါင်းခဲ့သည်။ ထိုင်းစစ်တပ်သည် အမေရိကန်တို့နှင့်အတူ ကိုရီးယားစစ်ပွဲတွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။ ကွန်မြူနစ်စနစ် ပြန့်ပွားလာမှုအားတားဆီး၍ အရှေ့တောင်အာရှစာချုပ်အဖွဲ့ (SEATO) တွင်လည်း တက်တက်ကြွကြွ ပါဝင်လှုပ်ရှားခဲ့သည်။ သို့ပါ၍ ထိုင်းနိုင်ငံသည် အမေရိကန်တို့၏ ဗီယက်နမ်–အင်ဒိုချိုင်းနားစစ်ပွဲအတွက် အခြေခံစခန်းကြီး ဖြစ်လာသည်။ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ထောက်ကူမှုကို အများအပြားရရှိခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံအား ဗြိတိသျှတို့ အပြီးတိုင်သိမ်းပိုက်ခဲ့သည့် ၁၈၈၆ ခုနှစ်တွင် ထိုစဉ်က ကရင်နီပြည်နယ် သံလွင်မြစ် အရှေ့ဘက်ကမ်းရှိ သစ်တောကြီးများကို ထိုင်းတို့က သိမ်းပိုက်ခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှတို့က ရာဇသံပေးမှ ပြန်ဆုတ်ကြသည်။ ကျိုင်းတုံကိုလည်း ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ရာလင်းပင်မင်းသားဦးဆောင်သော ကျိုင်းတုံစော်ဘွားနှင့် တပ်ပေါင်းစုမှ ပြန်လည်တိုက်ထုတ်ရသည်။

ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်းကလည်း ထိုင်းတို့သည် မဟာမိတ်များဘက်မှနေ၍ ဂျာမန်၊ ဩစတြေးလျနှင့် တူကီယဲတို့အား စစ်ကြေညာခဲ့ရာ ထိုလုပ်ရပ်ကို အသိအမှတ်ပြုသောအားဖြင့် မဟာမိတ်တို့မှ ထိုင်းနယ်မြေများဆိုင်ရာ အထူးအကျိုးစီးပွားခံစားခွင့်များကို ရုပ်သိမ်းသွားကြသည်။

ဤတွင် ထိုင်းတို့၌ နိုင်ငံရေးအမြင်ချင်းမတူသော်လည်း နိုင်ငံ၏အကျိုးစီးပွားများကို ကာကွယ်ရပ်တည်ရာတွင် တူညီသောခံယူချက်များရှိသည်ကို တွေ့မြင်ရပြီး ထာဝရ အမာလမ်းကြောင်းကိုမရွေးဘဲ ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ဖြင့် အကျိုးရှိမည့်လမ်းကိုသာ ရွေးချယ်သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

ကမ္ဘာပေါ်တွင် ကွန်မြူနစ်အုပ်စုနှင့် အရင်းရှင်စနစ်တို့အကြား ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးမှစ၍ ဘာလင်တံတိုင်းပြိုကျသော ကာလအထိကို စစ်အေးကာလဟု ခေါ်ဆိုကြသည်။ ဗီယက်နမ်စစ် သို့မဟုတ် အင်ဒိုချိုင်းနားစစ်ပွဲကာလအတွင်း လာအို၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ ဗီယက်နမ်တို့မှာ ကွန်မြူနစ်အစိုးရများ ဖြစ်သွားချိန်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံတစ်ခုတည်းသာ အမေရိကန်၏ အစောင့်အရှောက်ခံအဖြစ် ရပ်တည်နေရသည်။ ထိုအချိန်တွင် အမေရိကန်တို့၏ အကူအညီကို ပုံအောရရှိခဲ့သည်။

၁၉၃၂ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းတပ်မတော်အရာရှိငယ်များမှ အာဏာသိမ်းမှုပြုခဲ့ပြီးနောက် ဘုရင်နှင့်တပ်မတော် ဆက်ဆံရေးသည် အေးစက်သွားသည်။ ဘုရင်အနေဖြင့် တိုင်းပြည်မှ ထွက်သွားပြီးနောက် နန်းတက်လာသည့် အာနန္ဒာမဟီဒိုသည် ထိုင်းတို့၏ မျိုးချစ်စိတ်ကို နှိုးဆွပြီး တရုတ်လူမျိုးမုန်းတီးရေးကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ သို့သော် ဘုရင်သည် ၎င်း၏အိပ်ရာပေါ်တွင် သေနတ်ပစ်ခံရကာ ကွယ်လွန်သွားခဲ့သည်။ ၎င်း၏နေရာတွင် ညီတော်ဖြစ်သူ ဘူမိဘောအဒူယာဒက်သည် နန်းတက်လာခဲ့သည်။ ဘုရင်ဘူမိဘောသည် တရုတ်လူမျိုးများ

အား ထိုင်းအမည်မှည့်ခေါ်စေပြီး ထိုထိုင်းအမည်ကို တရားဝင်ဖြစ်စေခြင်း၊ ထိုင်းစာပေကို တတ်ကျွမ်းစေခြင်းတို့ဖြင့် ထိုင်းဖြစ်စေရေး (Assimilation Policy) ကို ကျင့်သုံးခဲ့ရာ အောင်မြင်ခဲ့သည်။

ထို့ပြင် ဘုရင်သည် ထိုင်းစစ်တပ်နှင့်ပူးပေါင်း၍ ကျေးလက်ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ကျေးလက်ဒေသဖွံ့ဖြိုးမှသာလျှင် ဒေသန္တရစိတ်ကို လျော့ပါးစေသည်။ အစိုးရကို လေးစားမှုနှင့်တုံ့ပြန်မည်ကို မျှော်မှန်းထားခဲ့သည်။ ထိုင်းစစ်တပ်အနေဖြင့်လည်း ကျေးလက်ဒေသ၏ဖွံ့ဖြိုးရေးကို စစ်ဆင်ရေးတစ်ခုသဖွယ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အကျိုးအမြတ်တစ်ခုမှာ ကျေးလက်နှင့်အတူ တိုင်းပြည်ဖွံ့ဖြိုးမှုကို ရရှိခဲ့သည်။ နောက်ထပ် အကျိုးအမြတ်တစ်ခုမှာ ဘုရင်နှင့်စစ်တပ်သည် တစ်သားတည်း ဖြစ်သွားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဘုရင်၏ အရှိန်အဝါနှင့် စစ်တပ်၏ အင်အားကို မဟာမိတ်သဖွယ် ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည်။ ယနေ့အထိ နန်းတော်နှင့် တပ်မတော်သည် တစ်သားတည်း ဖြစ်လျက်ရှိသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဒေသဆိုင်ရာရပ်တည်ချက် ပြောင်းလဲလာခြင်း

ထိုင်းနိုင်ငံဆိုသည်နှင့် အနောက်ဘက်အိမ်နီးချင်း မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ပါဝင်လာရပေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုင်းနိုင်ငံကို မြန်မာတို့ကသာ ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်နိုင်ခဲ့၍ဖြစ်သည်။ ဘုရင့်နောင်၏မြေးဖြစ်ပြီး နန္ဒဘုရင်၏သားတော် မဟာဥပရာဇာ မင်းကြီးစွာနှင့် ဘုရင် ဖြနရဇ်တို့၏ ဆင်စီးချင်းတိုက်ပွဲ၌ မြန်မာမင်းသားကြီး ကျဆုံးခဲ့သည့် ဇန်နဝါရီလ၊ ၁၅ ရက်သည် ထိုင်းတပ်မတော်နေ့ဖြစ်လာသည်။ မြောက်ဘက်နှင့်အရှေ့ဘက်၌လည်း ကွန်မြူနစ်လာအိုနှင့်ကမ္ဘောဒီးယားတို့ရှိနေသဖြင့် ထိုနိုင်ငံများတွင် ဆူပူနေမှသာ ထိုင်းတို့၏ လုံခြုံရေးခိုင်မြဲမည်ဟုဆိုကာ ထိုနိုင်ငံများမှ ဆူပူသောင်းကျန်းမှုကို တိတ်တဆိတ် အားပေးနေခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုအချိန်တွင် ထိုင်းစက်မှုလုပ်ငန်းများသည် ပတ်ဝန်းကျင်နိုင်ငံများသို့ ဖြန့်ဖြူးနေရာမှ ထိုင်းစီးပွားရေးသည် တိုးတက်လာခဲ့သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာကိုးကွယ်သူ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများတွင် သုဝဏ္ဏဘူမိ (Golden Land) ဟူသော အိပ်မက်သည် တွင်ကျယ်ခဲ့ရာ (၁၉၈၆–၉၁) တွင် ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်လာခဲ့သူ ချတ်ချိုင်းချူဟာဝမ်လက်ထက်၌ ပတ်ဝန်းကျင်နိုင်ငံများကို စီးပွားရေးအရ ဦးဆောင်ရမည့် သုဝဏ္ဏဘူမိ ဖြစ်လာရမည်ဟု ရည်မှန်းချက်ထားကာ ပတ်ဝန်းကျင်နိုင်ငံများ၏ ဆူပူဆန့်ကျင်သူများကို အားပေးသည့် မူဝါဒကို ဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုကို ဦးတည်လာခဲ့သည်။ လက်ရှိ ထိုင်းအစိုးရ အဆက်ဆက်တို့၏အယူအဆမှာ ရန်လိုသောအယူဝါဒ မဟုတ်တော့ပေ။ ထိုင်းလူမျိုးများပါဝင်သော ထိုင်းနိုင်ငံကြီးထူထောင်ရန်လည်း မဟုတ်တော့။ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် နယ်စပ်ပြဿနာများကို အတော်များများ ရှောင်ကွင်းနိုင်ခဲ့သည်။ နယ်နိမိတ်ထိစပ်သော အနောက်ဘက် မြန်မာနိုင်ငံနှင့်လည်း East–West Cooridor ခေါ် အရှေ့အနောက်စင်္ကြံ စီးပွားရေးရပ်ဝန်း၊ ဥရောပ၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်း၊ အာဖရိကကို ခရီးလမ်းကြောင်းတိုသွားစေမည့် ထားဝယ်ရေနက်ဆိပ်ကမ်း စသည့် စီးပွားရေးကိစ္စများကိုသာ အာရုံစိုက်လာသည်။

တရုတ်နိုင်ငံနှင့်လည်း စီးပွားရေးဆက်ဆံမှုတိုးမြှင့်လာရာ အစဉ်အလာ မဟာမိတ်ဖြစ်သော အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကို လုံးဝမှီခိုသူမှသည် မျှတသောဆက်ဆံရေးကို ပိုမိုဖြစ်စေသည်။ အမေရိကန်တို့ထံမှ တိုက်လေယာဉ်များ ဝယ်ယူသကဲ့သို့ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံမှ တင့်ကားများ၊ ရေငုပ်သင်္ဘောများကိုလည်း ဝယ်ယူလာသည်။

ဝန်ကြီးချုပ် သက်ဆင်ရှင်နာဝပ်နှင့် ဘုရင်ခံစနစ် အားပြိုင်မှု

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီး နန်းသက်ရှည်သည့် ဘုရင်ကြီး ဘူမိဘော (Blusmibol the Great) သည် စစ်တပ်နှင့် နားလည်မှုယူပြီး မဟာမိတ်အဖြစ်သွတ်သွင်းကာ ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးရေးကို တပ်မတော်နှင့် လက်တွဲလုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ဘုရင်၏ပုံရိပ်မှာ ကောင်းသကဲ့သို့ တပ်မတော်၏ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်မှုမှာလည်း ပိုမို၍ အမြစ်တွယ်လာခဲ့သည်။

၂၀၀၁–၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်လာသည့် သက်ဆင်ရှင်နာဝပ်သည် ရဲဝန်ထမ်းဘဝတွင် ဗိုလ်မှူးကြီးရာထူးရခဲ့သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံမှ ပါရဂူဘွဲ့ရရှိခဲ့သည်။ စီးပွားရေးလုပ်ရာတွင် သူဌေးကြီးတစ်ဦး ဖြစ်လာခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးလုပ်ရာတွင် ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်လာသည်။ သူ၏ ထူးချွန်မှုသည် ဘုရင်၏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးကျော်ကြားမှုနှင့် ပဋိပက္ခ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ နောက်ဆုံးတွင် စစ်တပ်မှ ဖြုတ်ချခြင်းကို ခံလိုက်ရသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးတွင် အဓိကအင်အားစု (၄) ခုရှိရာ ၎င်းတို့မှာ ဘုရင်မင်းမြတ်၊ သာသနာပိုင်နှင့် သံဃာ့အဖွဲ့အစည်း၊ တပ်မတော်နှင့် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်တို့ ဖြစ်သည်။ ဤအင်အားစု (၄)စုသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခုအကြား အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းလျက်ရှိသည်။ ထိုထိုသော အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းမှုသည် တိုင်းပြည်တွင် ထင်ရာလုပ်နိုင်သည့် အာဏာရှင်စနစ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေမှု မရှိပေ။ ထိုအချက်ကပင်လျှင် ထိုင်း၌ အာဏာသိမ်းမှုများ များပြားစေကာမူ လူမှုစီးပွားရေးစနစ် (Social Economic System) တစ်ခုလုံးကို ပြောင်းလဲပစ်နိုင်စွမ်းမရှိပေ။ ထိုအချက်က ထိုင်းနိုင်ငံ၏ လူမှုရေးစနစ်နှင့် စီးပွားရေးစနစ်ကို အဟန့်အတားမရှိ တည်ငြိမ်စွာ လည်ပတ်နေစေသည်။ ဤအချက်မှာ မှတ်သားစရာကောင်းပါသည်။ ထိုင်းတပ်မတော်၏ ဖွဲ့စည်းပုံတွင် ကြည်း၊ ရေ၊ လေ ဦးစီးချုပ် သုံးဦးစီရှိပြီး သေနာပတိသည် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းမှုအတွက်သာ တာဝန်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုလက်ရုံးတပ်ဖွဲ့ (၃) ခုအလိုက် အကယ်ဒမီကျောင်းများ သီးခြားစီရှိကြသည်။ ထို့ပြင် ယေဘုယျအားဖြင့် လက်နက်ကိုင်ရဲအင်အား နှစ်သိန်းကျော်ရှိပြီး ရဲဗိုလ်ချုပ်ကြီးတစ်ဦး ဦးစီးသည့် ရဲတပ်ဖွဲ့ကြီးကလည်း တပ်မတော်ကို ထိန်းညှိရာတစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ဘုရင်ကိုယ်တိုင် တိုက်ရိုက်ကွပ်ကဲသည့် Border Petrol Police ခေါ် နယ်ခြားစောင့် ရဲတပ်ဖွဲ့ကြီးလည်းရှိသည်။ ဘန်ကောက် မြူနီစပယ်ရဲတပ်ဖွဲ့သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် တစ်ခုတည်းသော တင့်ကားတပ်ရင်းကြီးရှိသည့် ရဲတပ်ဖွဲ့ကြီးဖြစ်သည်။

စစ်တပ်မှ အာဏာသိမ်းမှုမှန်သမျှအား ဘုရင်မှ လက်ခံအတည်ပြုသည်နှင့် တရားဝင်ဖြစ်သွားပြီး ၎င်းတို့အနေဖြင့် အာဏာကို ပြန်လည်စွန့်လွှတ်သည့်အချိန် သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲဝင်အစိုးရသို့ ပြန်လည်၍ အာဏာအပ်နှင်းချိန်တွင် ပြစ်မှုဆိုင်ရာအရ အရေးယူခံရခြင်းမျိုးမရှိပေ။ ထူးခြားသော စနစ်တစ်ခုဖြစ်သည်။

ထိုင်းတို့၏ ဆီလျော်စေမှု လက္ခဏာပါ ယဉ်ကျေးမှု (Adoptation Character of Thai Culture)

ထိုင်းတို့၏ အစားအသောက်များသည် ယခုအခါ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ထင်ရှားလျက်ရှိသည်။ မူလရိုးရာမှာ ထိုသို့အရသာမဟုတ်ပေ။ ကမ္ဘာမှ လက်ခံလာစေရန် အရသာကို ပြုပြင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ထိုင်းစီးပွားရေးတွင် အဓိကကြိုးကိုင်သူ တရုတ်လူမျိုးများအား ဆန့်ကျင်စေရန် ဘုရင်အာနန္ဒာမဟီဒေါကိုယ်တိုင် လုပ်ခဲ့သော်လည်း မအောင်မြင်

ခဲ့ပေ။ ဘုရင်ဘူမိဘောသည် ထိုတရုတ်များအား ထိုင်းအမည်မှည့်ခေါ်ခြင်း၊ ထိုင်းစာသင်ယူခြင်းဖြင့် Thaization ခေါ် Assimilation Policy အား အောင်မြင်စွာ ကျင့်သုံးနိုင်ခဲ့သည်။ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍတွင်လည်း ထိုနည်းလည်းကောင်းပင်ဖြစ်သည်။ ရိုးရာမျိုးစေ့များအား ဖွံ့ဖြိုးစေခဲ့သည်။

လေယူရာတိမ်း၊ ပျော့ပျောင်းမှု (Flexible Character)

ဥရောပကိုလိုနီနိုင်ငံကြီးများ၏ တောင်းဆိုမှုတိုင်းကို လက်ခံခြင်းဖြင့် အချုပ်အခြာအာဏာ မဆုံးရှုံးစေရန် ထိန်းနိုင်သကဲ့သို့ လတ်တလောကာလတွင် ရွေးကောက်ပွဲ၌ အမေရိကန်လိုလားသူ လူငယ်နိုင်ငံရေးသမား ပီတအား ဖြုတ်ချပြီးချိန်တွင် တရုတ်လေတပ်နှင့် ထိုင်းလေတပ်တို့ စစ်ရေးလေ့ကျင့်ခြင်းအား အမေရိကန်အပါအဝင် ကမ္ဘာသို့ ပြသလိုက်သည်။ အမေရိကန်တို့မှာလည်း နှုတ်ဆိတ်သွားသည်။

မည်သို့သောဝေဖန်စရာရှိပါစေ ထိုင်းနိုင်ငံသည် ပုံမှန်အားဖြင့် တရွေ့ရွေ့ တိုးတက်လျက်ရှိသည်။ ထိုင်းတို့၏ နိုင်ငံရေးပထဝီကလည်း ထိုတိုးတက်မှုကို ပံ့ပိုးသက်သေပြလျက်ရှိသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ လူဦးရေတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ထိုင်းတို့မှာ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းအထက်ရှိသည်။ တိုင်းရင်းသားဦးရေမှာ အနည်းငယ်သာဖြစ်ပြီး တရုတ်နှင့် ထိုတိုင်းရင်းသားများမှာ ထိုင်းလူမျိုးအဖြစ် အသွင်ပြောင်းလဲလျက်ရှိသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ အနေအထား ပုံသဏ္ဍာန်မှာ အပေါ်သားထူသော "ဂ" အသွင်ရှိသည်။ အယုဒ္ဓယနှင့်ဘန်ကောက်တို့မှာ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ တောင်ဘက်၊ အနောက်ဘက်၊ မြောက်ဘက်၊ အရှေ့မြောက်ဘက်၊ အရှေ့တောင်ဘက်သို့ အလွယ်တကူ သွားရောက်နိုင် သည်။ လူဦးရေထူထပ်သည့် တစ်ခုတည်းသောမြစ်ဝှမ်းမှာ မဲနမ်ချောင်ဖရာ မြစ်ဝှမ်းတစ်ခုသာရှိသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်နိုင်ငံများတွင် တရုတ်နှင့်အိန္ဒိယကဲ့သို့ အင်အားကြီးနိုင်ငံများလည်း မရှိပေ။ ထိုနိုင်ငံကြီးများမှ တိုက်ရိုက်စွက်ဖက်နိုင်မှု မရှိပေ။ ပြဿနာဖြစ်လွယ်သော ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံမဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံတစ်ခု၊ တိုင်းပြည်တစ်ခုဖြစ်သော Nation State အသွင်သာရှိသည်။

ထိုအနေအထားအရ ထိုင်းနိုင်ငံအုပ်ချုပ်သူများသည် တိုင်းရင်းသားသွေးစည်းညီညွတ်ရေးဟု တကူးတက ဆောင်ရွက်ရန်မရှိပေ။ နိုင်ငံအုပ်ချုပ်သူများသည် ပင်လယ်ဆိပ်ကမ်းမြို့တွင် နေထိုင်၍ ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံကိုလက်ခံကာ အမြင်ကျယ်မှုရှိကြသည်။ တစ်ယူမသန်ဘဲ ပျော့ပျောင်းလွယ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် လိမ္မာပါးနပ်ကြသည်။ ထိုသို့ လိမ္မာပါးနပ်ပျော့ပျောင်း၍ သည်းခံကာ အပြန်အလှန်မျှခြေ (Check and Balance) ရှိသော လူ့အဖွဲ့အစည်းသည် အချုပ်အခြာအာဏာကို ယနေ့အထိ အောင်မြင်စွာ ထိန်းသိမ်းထားနိုင်သည်မှာ အံ့ဩဖွယ်ရာမဟုတ်ပေ။

ဒေါက်တာအောင်မျိုး

Ref: – Our Wars with the Burmese by Prince Damnrang; Thai–Burmese Conflict 1539–1767. https://www.whitelotusbook.com.

– Defence Technology Issues; including special Edition of Thai.

– https://en.wikipedia.org.

– Notes issued History Department of Mandalay University (1978–1979) Paper 408, History of South–East Asia.

– Pita limzaroencat; banned from politics, www.bbc.com

tvSftajymif;rsm;ESifh xdkEdkifiHa&;jrifuGif;
oefxGef;(Daoe*)F

“ဘုရင်သည် နိုင်ငံတော်၏
အကြီးအကဲဖြစ်သော်လည်း
ဝန်ကြီးချုပ်သည် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်ကို
ဦးဆောင်ကာ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာရေးရာများတွင်
အစိုးရ၏ အခွင့်အာဏာကို
ကိုယ်စားပြုလျက်ရှိသည်။”

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဘုရင်နှင့်ပါလီမန် ယှဉ်တွဲအုပ်ချုပ်နေသည့် အုပ်ချုပ်ရေးကို စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ အဆိုပါစနစ်၏ အဓိကအချက်များမှာ ဘုရင်သည် နိုင်ငံတော်၏ အကြီးအကဲဖြစ်ပြီး ထူးကဲသည့် သင်္ကေတအမှတ်အသား သို့မဟုတ် တော်ဝင် အခမ်းအနားများအတွက် ပြယုဂ်တစ်ခုအဖြစ် တည်ရှိသည်။ ပါလီမန်ကို ဖျက်သိမ်းခြင်း သို့မဟုတ် ဝန်ကြီးချုပ်များခန့်အပ်ခြင်း ကဲ့သို့သော အာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်သော်လည်း ဘုရင်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်များမှာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ကန့်သတ်ထားရှိသည်။ ပါလီမန်သည် လွှတ်တော်အမတ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ဥပဒေပြုအဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပြီး အမှန်တကယ် နိုင်ငံရေးအာဏာကို ကိုင်စွဲထားသည်။ ဥပဒေပြုရေး၊ အမျိုးသားမူဝါဒ စီမံခန့်ခွဲရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရေးသည် ပါလီမန်၏ အဓိကတာဝန်ဖြစ်သည်။ အစိုးရအကြီးအကဲသည် အများအားဖြင့် ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်ပြီး ပါလီမန် ကို တာဝန်ခံရုံသာမက ထောက်ခံမှုကိုပါ ထိန်းသိမ်းထားရန် လိုအပ်သည်။ စည်းမျဉ်းခံဘုရင် စနစ် ကျင့်သုံးနေကြသည့် နိုင်ငံများအဖြစ် ဗြိတိန်၊ ဂျပန်၊ ဆွီဒင်၊ စပိန်၊ ကနေဒါတို့ကို တွေ့ရှိ နိုင်ပြီး ဘုရင်တစ်ဦးတည်းကသာ အာဏာရယူထားသော အကြွင်းမဲ့ဘုရင်စနစ်ကို ဆော်ဒီ အာရေဗျနှင့် ဘရူနိုင်းကဲ့သို့သော နိုင်ငံများတွင် တွေ့ရှိနိုင်သည်။ စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်ကို ကျင့်သုံးနေသော နိုင်ငံများအနက်မှ အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင်း နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်သည့် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံမှာ အနည်းငယ်ကွဲပြားနေသည်ကို လေ့လာတွေ့ရှိနိုင်သည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဘုရင်စနစ်သည် အခြားသော စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်များနှင့် ဆင်တူသည်ဟု ထင်မြင်ရသော်လည်း သမိုင်းကြောင်းအရ ထူးခြားသည့် ဘုရင်စနစ်အောက် တွင် လည်ပတ်နေသည်။ စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်များ၏ သီအိုရီအရ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဘုရင်၏အာဏာကို ကန့်သတ်ထားသော်လည်း ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဘုရင်စနစ်သည် ယဉ်ကျေးမှု

ဝိသေသလက္ခဏာနှင့် နိုင်ငံရေးစနစ်၏ အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍတွင် တည်ရှိနေသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံရေးဖွဲ့စည်းပုံတွင် ဘုရင်၏အခန်းကဏ္ဍ၊ ပါလီမန်၏အခန်းကဏ္ဍနှင့် ထိုင်းတပ်မတော်၏ ဘုရင်နှင့်ဆက်စပ်နေသော အခန်းကဏ္ဍဟူ၍ အကြမ်းဖျင်း ခွဲခြားနိုင်သည်။ ဘုရင်၏အခန်းကဏ္ဍသည် ထိုင်းယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် ကြည်ညိုလေးစားဖွယ်ရာ အမှတ်သင်္ကေတဖြစ်ပြီး နိုင်ငံအတွက် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာခေါင်းဆောင်အဖြစ် သတ်မှတ်ထားသည်။ ဘုရင်သည် ပါလီမန်ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ဝန်ကြီးချုပ်ခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ဥပဒေအတည်ပြုခြင်း ကဲ့သို့သော ကိစ္စရပ်များမှအပ အစိုးရအဖွဲ့၏ နေ့စဉ်လုပ်ငန်းဆောင်တာများနှင့် ကင်းလွတ်သော်လည်း နိုင်ငံရေးပဋိပက္ခများကို ဖျန်ဖြေခြင်း၊ ကိုယ်ကျင့်သိက္ခာဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်မှုပေးခြင်းနှင့် အမျိုးသားရေးကိစ္စရပ်များတွင် နောက်ကွယ်မှ နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း ပါဝင်ပတ်သက်လေ့ရှိသည်။

ထိုင်းပါလီမန်သည် အထက်လွှတ်တော်နှင့် အောက်လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ အောက်လွှတ်တော်အမတ်များကို ပြည်သူလူထုမှ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပြီး အထက်လွှတ်တော်အမတ် အများစုကို ထိုင်းတပ်မတော်မှ ရွေးချယ်ထားသူများ၊ ဘုရင့်သြဇာမကင်းသောအဖွဲ့အစည်းများမှ ပုဂ္ဂိုလ်များဖြင့် ခန့်အပ်ထားသည်။ အစိုးရအကြီးအကဲဖြစ်သော ဝန်ကြီးချုပ်ကို ပါလီမန်မှ အတည်ပြုပေးသော်လည်း ထိုင်းဘုရင်နှင့် တပ်မတော်၏ ကြီးမားသော လွှမ်းမိုးမှုအောက်တွင် မကြာခဏဆိုသလို ရွေးချယ်ခံရလေ့ရှိသည်။ ထိုင်းတပ်မတော်နှင့် ဘုရင်အကြား ဆက်စပ်မှုမှာ ထိုင်းနိုင်ငံရေးစနစ်၏ သရုပ်သကန်ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုင်းတပ်မတော်သည် အကြိမ်များစွာ အာဏာသိမ်းယူခဲ့သည့် သမိုင်းကြောင်းရှိပြီး စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကာလအတွင်း ဘုရင်စနစ်က နိုင်ငံတည်ငြိမ်အောင် ထိန်းညှိပေးသည့် အင်အားစုအဖြစ် ရပ်တည်နေသည်။ ဘုရင်စနစ်ကို ကာကွယ်ရန်နှင့် တည်ငြိမ်မှုကို ထိန်းသိမ်းရန် ခိုင်လုံသောအကြောင်းပြချက်ဖြင့် ထိုင်းတပ်မတော်သည် နိုင်ငံရေးစနစ်အတွင်း မကြာခဏဝင်ရောက်စွက်ဖက်လေ့ရှိသည်။ ထူးခြားချက်တစ်ခုမှာ ထိုင်းဘုရင်စနစ်ကို ကာကွယ်ရန် Lèse Majestè Law (အစောဆုံးကျင့်သုံးမှုမှာ ၁၉၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် စတင်ခဲ့)ကို ၁၉၅၇ ခုနှစ်တွင် အသက်ဝင်စေခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါ ဥပဒေအရ ထိုင်းဘုရင်စနစ်နှင့် တော်ဝင်မျိုးနွယ်များကို စော်ကားခြင်း၊ အသရေဖျက်ခြင်းသည် နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးကို ဖောက်ဖျက်သကဲ့သို့ ရာဇဝတ်ပြစ်မှုမြောက်ကြောင်း စီရင်ဆုံးဖြတ်ထားသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် ထိုင်းနိုင်ငံရေးတွင် ဘုရင်စနစ်သည် သြဇာကြီးမားပြီး အဓိကအစိတ်အပိုင်းအဖြစ် တည်ရှိနေသည်ကို ငြင်းချက်ထုတ်ရန်ခက်ခဲကြောင်း တွေ့မြင်နိုင်သည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးနောက်ခံများ

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးသမိုင်းကြောင်းမှာ အတော်လေးရှုပ်ထွေးသည်ဟု ဆိုနိုင်ပြီး ဘုရင်စနစ်၊ ကိုလိုနီတော်လှန်ရေး၊ စစ်အာဏာသိမ်းမှုနှင့် ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားမှုများ ပေါင်းစပ်နေသည့် အနေအထားဖြစ်သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံဖြစ်တည်လာပုံနှင့် နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲများမှာ သုတေသနပြုလေ့လာနိုင်ရန် အချက်များစွာရှိနေပြီး ထိုင်းနိုင်ငံ၏ မျက်မှောက်ခေတ် နိုင်ငံရေး

အနေအထားကို တွက်ဆနိုင်လိမ့်မည်ဟု မှတ်ယူနိုင်ပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးအရ အပြောင်းအလဲများကို အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိနိုင်သည်–

ဆူခိုထိုင်းနှင့်အယုဒ္ဓယခေတ် (၁၃ ရာစုမှ ၁၈ ရာစု)

ဆူခိုထိုင်းနိုင်ငံ (၁၂၃၈–၁၄၃၈) – ခမာအင်ပါယာလက်အောက်မှ လွတ်မြောက်ပြီးနောက် ပထမဆုံးသော ထိုင်းနိုင်ငံကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ဆူခိုထိုင်းခေတ်သည် ထိုင်းယဉ်ကျေးမှု မွေးဖွားပေါ်ပေါက်ရာဟု ယူဆကြပြီး King Ramkhamhaeng ကို ထိုင်းအက္ခရာများ ရေးသားပြုစုခြင်းအတွက် မကြာခဏ ချီးကျူးအမွှမ်းတင်လေ့ရှိသည်။

အယုဒ္ဓယနိုင်ငံ (၁၃၅၁–၁၇၆၇) – အယုဒ္ဓယနိုင်ငံသည် ဆူခိုထိုင်းခေတ်နောက်မှ လိုက်ပါလာပြီး ဒေသတွင်း အဓိကအင်အားစု ဖြစ်လာသည်။ အဆိုပါခေတ်တွင် ခိုင်မာသောဘုရင်စနစ်ကို ဗဟိုပြုခဲ့ပြီး တရုတ်၊ အိန္ဒိယ၊ ပါရှား၊ ဥရောပတို့နှင့် အဆင့်မြင့်ကုန်သွယ်မှုဆက်ဆံရေးကို ဖော်ဆောင်ခဲ့သည်။ ၁၇၆၇ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ သိမ်းပိုက်မှုအောက်သို့ ကျရောက်ခဲ့သည်။

သွန်ဘူရီနှင့် အစောပိုင်း ရတ္တနကိုဆင်ခေတ် (၁၈ ရာစုမှ ၁၉ ရာစု)

သွန်ဘူရီနိုင်ငံ (၁၇၆၇–၁၇၈၂) – အယုဒ္ဓယကျဆုံးပြီးနောက် ဘုရင်သက်ဆင်သည် ထိုင်းနိုင်ငံကို ပြန်လည်ပေါင်းစည်းပြီး သွန်ဘူရီနိုင်ငံကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ သူ၏ နန်းသက်သည် တိုတောင်းပြီး ၁၇၈၂ ခုနှစ်တွင် ဖြုတ်ချခံခဲ့ရသည်။ ရတ္တနကိုဆင်နိုင်ငံ (၁၇၈၂–လက်ရှိအချိန်ထိ) ဘုရင်ရာမ ၁ (Rama I) သည် ရတ္တနကိုဆင်နိုင်ငံကို တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ယနေ့အထိ ဆက်လက်စိုးစံနေသည့် ချက္ကရီမင်းဆက်ကို ပေါ်ထွန်းစေခဲ့သည်။ ဘန်ကောက်သည် မြို့တော်သစ်ဖြစ်လာပြီး ဤကာလအတောအတွင်း ထိုင်းနိုင်ငံသည် ပိုမိုအားကောင်း၍ တောင့်တင်းခိုင်မာလာခဲ့သည်။

၁၉ ရာစု ကိုလိုနီဝါဒကို ခုခံခြင်း

အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများစွာနှင့်မတူဘဲ ထိုင်းနိုင်ငံ (ထိုစဉ်က Siam) သည် ဥရောပကိုလိုနီပြုခြင်းကို အောင်မြင်စွာ ရှောင်ရှားနိုင်ခဲ့သည်။ ဘုရင်မောင်းကွတ်နှင့် သားတော် ချူလာလောင်ကွန်းလက်ထက် သံတမန်ရေးရာ ညှိနှိုင်းမှုများမှတစ်ဆင့် ထိုင်းနိုင်ငံသည် ၎င်း၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန်အတွက် နယ်မြေအချို့ကို ဗြိတိန်နှင့် ပြင်သစ်တို့ထံ ပေးအပ်ခဲ့သည်။ ချူလာလောင်ကွန်းဘုရင်လက်ထက်တွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများအဖြစ် အနောက်တိုင်းပုံစံပညာရေး၊ ကျွမ်းကျင်သူများဖြင့် အဆင့်မြှင့်တင်ထားသော တပ်မတော်၊ ဥပဒေရေးရာပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများနှင့် ကျွန်စနစ်ဖျက်သိမ်းရေးတို့ကို ဖော်ဆောင်ခဲ့သည်။

၁၉၃၂ တော်လှန်ရေး – သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်စနစ် အဆုံးသတ်ခြင်း

၁၉၃၂ ခုနှစ်တွင် ခနရတ်ဆာဒုံ (ပြည်သူ့ပါတီ) ဟုခေါ်သော စစ်ဘက်အရာရှိများနှင့် အစိုးရဝန်ထမ်းများပါဝင်သည့် အဖွဲ့သည် အာဏာသိမ်းမှုကို အထိအခိုက်မရှိ လုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီး

သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်စနစ်ကို အဆုံးသတ်ကာ စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်ကို မိတ်ဆက်ခဲ့သည်။ ဘုရင် ပရာဂျဟီပေါ့သည် အပြောင်းအလဲကို လက်ခံခဲ့ပြီးနောက် ၁၉၃၅ ခုနှစ်တွင် ထီးနန်းစွန့်ခဲ့ သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ ထိုင်းနိုင်ငံသည် ပါလီမန်စနစ်ဆီသို့ ပိုမိုကူးပြောင်းသွားခဲ့သည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်နှင့် နောက်ပိုင်းကာလများ

ထိုင်းနိုင်ငံသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း၌ ကြားနေရေးမူဝါဒကို ကြေညာခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ကျူးကျော်မှုကိုရှောင်ရှားရန် ၁၉၄၁ ခုနှစ်၌ ဂျပန်နှင့် ပူးပေါင်းခဲ့ သည်။ စစ်ပွဲအပြီးတွင် ထိုင်းနိုင်ငံသည် သံတမန်ရေးရာလှည့်စားမှုကြောင့် ပြင်းထန်သော ပြစ်ဒဏ်များကို ရှောင်ရှားရန် မဟာမိတ်များနှင့် ပေါင်းစည်းခဲ့သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံရေးတွင် ထင်ရှားသည့် Field Marshal Plaek Phibunsongkhram (Phibun) သည် ဒုတိယကမ္ဘာ စစ်အတွင်းနှင့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီးတွင် စစ်ဝါဒီဆန်သော အမျိုးသားရေးဝါဒီအစိုးရကို ဦးဆောင်ခဲ့သည်။ သူ၏အုပ်ချုပ်မှုအောက် ၁၉၃၉ ခုနှစ်တွင် Siam ကို ထိုင်းနိုင်ငံ (Thailand) ဟု အမည်ပြောင်းခဲ့ပြီး နိုင်ငံ၏ ထိုင်းမျိုးနွယ်တိုင်းရင်းသားကို ကိုယ်စားပြုခဲ့သည်။

စစ်အေးခေတ် နိုင်ငံရေးအခြေအနေ

ထိုင်းနိုင်ငံသည် စစ်အေးကာလတွင် အမေရိကန်၏ အဓိကမဟာမိတ်နိုင်ငံ ဖြစ်လာပြီး အထူးသဖြင့် ဗီယက်နမ်စစ်ပွဲကာလတွင် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် အမည်ခံ ဒီမိုကရေစီအစိုးရများ၏ အလှည့်အပြောင်းနှင့် အုပ်ချုပ်ခြင်းကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ ထိုင်းတပ်မတော်သည် ဆရစ်သာနာရတ်နှင့် ထနွန်ကစ်တီကာချွန်တို့ကဲ့သို့ ထင်ရှားသည့်ပုဂ္ဂိုလ်များမှတစ်ဆင့် ထိုင်းနိုင်ငံရေးကို လွှမ်းမိုးထားသည်။

ကျောင်းသားလှုပ်ရှားမှုများနှင့် ၁၉၇၃ အရေးအခင်း

၁၉၇၃ ခုနှစ်တွင် ကျောင်းသားများနှင့် ပညာတတ်များ ဦးဆောင်သော လူထုဆန္ဒပြပွဲများက ဒီမိုကရေစီပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို တောင်းဆိုခဲ့ကြပြီး စစ်အာဏာရှင်အစိုးရကို ဖြုတ်ချရန် ဦးတည်ခဲ့သည်။ သို့သော် ၁၉၇၆ ခုနှစ်တွင် တပ်မတော်က နောက်ထပ်အာဏာသိမ်းခဲ့ရာ ရှေးရိုးစွဲအင်အားစုများ အာဏာပြန်ရလာသောကြောင့် အရပ်သားအုပ်ချုပ်မှုကာလသည် ခေတ္တမျှသာ ကြာမြင့်ခဲ့သည်။

၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်ကာလများ

၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်ကာလများတွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပရမ်တင်ဆူလာနွန်ဒါ၏ ဦးဆောင်မှုအောက်၌ အရပ်သားနှင့် စစ်ဘက်ခေါင်းဆောင်များ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် ဒီမိုကရေစီတစ်ပိုင်း အုပ်ချုပ်ရေးကာလကို ဖြတ်ကျော်ခဲ့ရသည်။ ပရမ်၏အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် စီးပွားရေးတိုးတက်မှုမှာ ယခင်ကာလများထက် တည်ငြိမ်မှုကြောင့် သွင်ပြင်လက္ခဏာကောင်းများ ရရှိခဲ့သည်။

သွေးစွန်းသော မေလနှင့် ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေး (၁၉၉၂ ခုနှစ်)

၁၉၉၁ ခုနှစ် စစ်အာဏာသိမ်းမှုအပြီးတွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဆူချင်ဒါကရာပရာယွန်း ဦးဆောင်သော အစိုးရကို ဆန္ဒပြမှုများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြစ်ပွားလာခဲ့သည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်၊ မေလတွင် အဆိုပါဆန္ဒပြပွဲများသည် ကြမ်းတမ်းပြင်းထန်လာခဲ့ပြီး ဒီမိုကရေစီရေး ဆန္ဒပြသူများကို စစ်တပ်က အင်အားသုံး၍ ဖြိုခွင်းခဲ့ရာမှ "Black May" သို့မဟုတ် "Bloody May" ဟု အမည်တွင်ခဲ့သည်။ ဘုရင်ဘူမိဘော (ရာမ ၉) သည် ငြိမ်းချမ်းရေးကို ပြန်လည်ရရှိရန် ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ပေးပြီး ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဆူချင်ဒါ နုတ်ထွက်သွားခဲ့သည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ် အဖြစ်အပျက်များသည် နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများနှင့် တပ်မတော်က တိုက်ရိုက် နိုင်ငံရေးထိန်းချုပ်မှုမှ ဆုတ်ခွာသွားခြင်းနှင့်အတူ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးကို ဦးတည်စေခဲ့သည်။

သက်ဆင်ရှင်နာဝပ်ထရာ၏ အုပ်ချုပ်ရေးကာလ (၂၀၀၁–၂၀၀၆)

စီးပွားရေးသမားမှ နိုင်ငံရေးသမားဖြစ်လာသော သက်ဆင်ရှင်နာဝပ်သည် ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် ရွေးချယ်ခံခဲ့ရပြီး လူကြိုက်များသော နိုင်ငံရေးခေတ်ကို စတင်ခဲ့သည်။ သူ၏ မူဝါဒများသည် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုလျှော့ချရေး၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် ကျေးလက်ဖွံ့ဖြိုးရေးတို့ကို အဓိကထားလုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီး ကျေးလက်နေဆင်းရဲသားများ ကြားတွင် သိသာထင်ရှားသော အထောက်အပံ့များ ရရှိစေကာ မြို့ပြအထက်တန်းလွှာများနှင့် တပ်မတော်မှ ဆန့်ကျင်မှုများလည်း ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ သက်ဆင်အစိုးရသည် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့် အာဏာရှင်ဆန်မှု စွပ်စွဲချက်များကို ရင်ဆိုင်ခဲ့ရပြီး ၂၀၀၆ ခုနှစ် ပြည်ပသို့ရောက်ရှိနေစဉ် တပ်မတော်မှ အာဏာသိမ်းပြီး သက်ဆင်ကို ဖြုတ်ချခဲ့သည်။

နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှုနှင့် ရှပ်နီ၊ ရှပ်ဝါ အရေးအခင်း(၂၀၀၆–၂၀၁၄)

သက်ဆင်ကို ဖယ်ရှားပြီးနောက် ထိုင်းနိုင်ငံသည် ရှပ်နီများ (သက်ဆင်ကို ထောက်ခံသူများ၊ အများအားဖြင့် ကျေးလက်နှင့် အလုပ်သမားလူတန်းစား) နှင့် ရှပ်ဝါများ (တော်ဝင်ဘုရင်၊ မြို့ပြနေလူလတ်တန်းစားနှင့် အထက်တန်းစား) တို့အကြား ကွဲလွဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ ၂၀၀၈–၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်အတွင်းတွင် နှစ်ဖက်လိုလားသူများအကြား ဆန္ဒပြပွဲများနှင့် ထိပ်တိုက်အကြမ်းဖက်မှုများ ဆက်တိုက်ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး တိုင်းပြည်ကို မတည်မငြိမ်ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်တွင် အစိုးရသည် ရှပ်နီဆန္ဒပြပွဲများကိုရှင်းလင်းရန် စစ်အင်အား အသုံးပြုခဲ့ရာ အဆိုပါဖြစ်စဉ်အတွင်း လူ ၉၀ ကျော် သေဆုံးခဲ့သည်။

၂၀၁၄ ခုနှစ် စစ်အာဏာသိမ်းမှုနှင့် စစ်အစိုးရအုပ်ချုပ်မှု

၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပရာယွတ်ချန်အိုချာ ဦးဆောင်၍ နောက်ထပ် အာဏာသိမ်းခဲ့ပြီး ဝန်ကြီးချုပ် ယင်လတ်ရှင်နာဝပ်ထရာ (သက်ဆင်၏ညီမ) အရပ်သားအစိုးရကို ဖြုတ်ချနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံကို အာဏာသိမ်းပြီး National Council for Peace and

Order (NCPO) အမည်ဖြင့် နိုင်ငံရေးသဘောထားကွဲလွဲမှုများနှင့် အရပ်ဘက်လွတ်လပ်ခွင့်များကို ကန့်သတ်ခဲ့ပြီးနောက် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအဖြစ် ထိုင်းနိုင်ငံကို ၂၀၁၉ ခုနှစ်အထိ အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။

လတ်တလော အခြေအနေများ (၂၀၁၉ ခုနှစ်မှ လက်ရှိအချိန်ထိ)

၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံသည် တပ်မတော်မှ မူကြမ်းရေးဆွဲထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပခဲ့သည်။ ပရာယွတ်ချန်အိုချာသည် ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် အာဏာဆက်လက်တည်ရှိနေသော်လည်း ရွေးကောက်ပွဲသည် တပ်မတော်ကိုထောက်ခံမှုဘက်သို့ ကြီးမားစွာ တိမ်းစောင်းသွားသည်ဟု ဝေဖန်သူများက ငြင်းခုံကြသည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်မှစ၍ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ဒီမိုကရေစီပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး၊ ပရာယွတ် နုတ်ထွက်ရေးတောင်းဆိုမှုများနှင့် ဘုရင်စနစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် မကြုံစဖူး တောင်းဆိုမှုများပေါ်ပေါက်လာသည်။ အထူးသဖြင့် တင်းကျပ်ပြင်းထန်သောဥပဒေများဖြင့် ဘုရင်ကို ဝေဖန်မှုများမှ အကာအကွယ်ပေးထားသည့်အချက်ပေါ်တွင်ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်က တည်ထောင်ခဲ့သော Move Forward Party (MFP) သည် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ တော်ဝင်ဥပဒေ (Lèse Majestè Law) ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲမည့် ကြွေးကြော်သံဖြင့် လူသိများထင်ရှားလာခဲ့သည်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်ပြီး ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဖျက်သိမ်းခံရသည့် Future Forward Party ၏ ဆက်ခံသူအဖြစ်လည်း လူသိများသည်။

ပါတီနှစ်ခု၏ အမှတ်တံဆိပ်မှာ ဆင်တူယိုးမှားဖြစ်သည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတွင် MFP က အောက်လွှတ်တော်အမတ်နေရာ ၁၅၁ နေရာဖြင့် အများဆုံးအနိုင်ရရှိခဲ့သော်လည်း အစိုးရဖွဲ့စည်းရန်အတွက် လုံလောက်ခဲ့ခြင်းမရှိပေ။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေခုံရုံးက MFP ၏ မူဝါဒများသည် ဘုရင်စနစ်ကိုဖြုတ်ချရန်ကြိုးပမ်းနေပြီး ထိုင်းနိုင်ငံရေး၏ ပဋိပက္ခအန္တရာယ်ကို ကြီးမားစွာဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည့်အကြောင်းပြချက်ဖြင့် ပါတီကိုဖျက်သိမ်းခြင်းနှင့် ပါတီထိပ်တန်းအမှုဆောင် ၁၁ ဦးကိုနိုင်ငံရေးမှ ၁၀ နှစ်ကြာပိတ်ပင်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလတွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ အသက်အငယ်ဆုံးနှင့် ဒုတိယမြောက် အမျိုးသမီးဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် Pheu Thai Party မှ ပေထုန်တန်ရှင်နာဝပ် (သက်ဆင်၏သမီး) ကို တင်မြှောက်ခဲ့သည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏နိုင်ငံရေးအခြေအနေကို ခြုံငုံသုံးသပ်ရမည်ဆိုပါက နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ ဆက်လက်ရှင်သန်လည်ပတ်နေပြီး တရားဥပဒေဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများနှင့် နိုင်ငံရေးအရပြန်လည်ချိန်ညှိမှုများအကြားတွင် စီးပွားရေး ပြန်လည်ဦးမော့လာစေရန် အာရုံစိုက်လျက်ရှိကြောင်း တွေ့နိုင်သည်။ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုအသိုင်းအဝိုင်းတွင် ရှင်နာဝပ်မိသားစု၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုမှာ သိသာထင်ရှားစွာ ဆက်လက်ရှိနေဆဲဖြစ်ပြီး ခေတ်မီအင်အားစုနှင့် ရှေးရိုးစွဲအင်အားစုများအကြား တင်းမာမှုများသည်လည်း တိုင်းပြည်၏နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းတွင်ဆက်လက်တည်ရှိနေကြောင်း သုံးသပ်နိုင်ပါသည်။

ဘုရင်စနစ်၊ တပ်မတော်နှင့် ပါလီမန်တို့အကြား အချိတ်အဆက်များ

ထိုင်းနိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းကို ဘုရင်စနစ်၊ တပ်မတော်နှင့် ပါလီမန် သို့မဟုတ် အစိုးရအဖွဲ့တို့အကြား ဆက်နွှယ်ပတ်သက်မှုများဟုသာ ပြောနိုင်ပါလိမ့်မည်။ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် သက်ဦးဆံပိုင် အကြွင်းမဲ့ဘုရင်စနစ်ကို ဖျက်သိမ်းရန် တပ်မတော်မှ အာဏာသိမ်းလိုက်ပြီး စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်ကို စတင်ချိန်ကပင် နိုင်ငံရေးလောက၏သုံးပွင့်ဆိုင် ဆက်စပ်ပတ်သက်မှုက ရုပ်လုံးပေါ်ခဲ့သည်ဟု သုံးသပ်ရပါမည်။ ဖော်ပြပါ သုံးပွင့်ဆိုင်ထိန်းညှိမှုပုံစံကပင် လက်ရှိ ထိုင်းနိုင်ငံရေး အသိုက်အဝန်းအတွက် ပြယုဂ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ပါဝင်ပတ်သက်နေသူများ၏ ပကတိအနေအထားများကို လေ့လာကြည့်မည်ဆိုပါက အောက်ပါအတိုင်း တွေ့မြင်နိုင်သည်–

ဘုရင်စနစ်

ဘုရင်စနစ်သည် ထိုင်းနိုင်ငံရေးတွင် ပြတ်တောက်သွားခြင်းမရှိသေးဘဲ တရားဝင်အဖြစ်ဆုံးသော အဖွဲ့အစည်းဟု ဆိုနိုင်သည်။ ဘုရင်စနစ်၏ ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းသည် ရှေးယခင်ကပင် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြီး ပြောင်းလဲလာသောအခြေအနေများနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် တည်ရှိနေသည်။ သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်စနစ်ကို ၁၂၃၈ ခုနှစ်မှ ၁၉၃၂ ခုနှစ်အထိ အုပ်ချုပ်မှုပုံစံတစ်ခုအဖြစ် မြင်တွေ့ရသည်။ ၁၉၃၂ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၂၄ ရက်နေ့တွင် အရပ်ဘက်နှင့် စစ်ဘက်အရာရှိများပါဝင်သော အစုအဖွဲ့တစ်ခုသည် သက်ဦးဆံပိုင် အကြွင်းမဲ့ဘုရင်စနစ်ကို ဖြုတ်ချပြီး ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီအစိုးရကို ထူထောင်ရန် သွေးမစွန်းသည့် အာဏာသိမ်းမှုတစ်ရပ်ကို ဖော်ဆောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၃၂ ခုနှစ်မှစ၍ ဘုရင်၏ တရားဝင်အာဏာသည် အပြောင်းအလဲဖြစ်ခဲ့ပြီး အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာပိုင်း ကျဆင်းသွားခဲ့သည်။ သို့သော် အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးနှင့် ကြီးမှူးကွပ်ကဲအုပ်ချုပ်ခြင်း၏ သင်္ကေတအဖြစ် ဘုရင်၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် သြဇာသည် ဆက်လက်တည်ရှိနေခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ဘုရင်သည် နိုင်ငံတော်၏ အကြီးအကဲ၊ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့၏ အကြီးအကဲအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံရဆဲဖြစ်ပြီး သာသနာကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သူအဖြစ် အလေးအမြတ်ပြုခြင်းနှင့် ထိပါးစော်ကားခြင်းမပြုရန် ကာကွယ်ခြင်းကို ခံယူရသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ဘုရင်သည် အချုပ်အခြာအာဏာ၏ မြစ်ဖျားခံရာအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ဘုရင်သည် ဥပဒေပြုရေးအာဏာနှင့် တရားရုံးများမှတစ်ဆင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်ကြောင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက လက်ခံထားသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်သက်ဆိုင်သော တော်ဝင်အမိန့်တော်များ၊ ဥပဒေများအားလုံးကို ဘုရင်က လက်မှတ်ရေးထိုး အတည်ပြုရသည်။ နိုင်ငံတော်၏ ဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများအားလုံးသည် ဘုရင်၏ အမိန့်တော်ဟူသော ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် ပါဝင်နေသည်။ ဘုရင် သို့မဟုတ် ဘုရင်စနစ်သည် စည်းလုံးညီညွတ်သော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအဖြစ် နိုင်ငံနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ရှေးရိုးစွဲဝါဒ၏ သင်္ကေတဖြစ်သည်။ ထိုင်းအုပ်ချုပ်သူ လူတန်းစားသည် ဘုရင်နှင့် နိုင်ငံစည်းလုံးညီညွတ်မှုကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ပေးသည့် သွေးမဲ့တော်လှန်ရေးအတွက် ဂုဏ်ယူဝမ်းမြောက်ကြသည်။ သက်တမ်းရှည်သော ဘုရင်စနစ်အဖွဲ့အစည်းကို မထိခိုက်စေဘဲ ခေတ်မီသောအစိုးရပုံစံ ပေါ်ထွန်းလာခြင်းအတွက် အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များက ကျေနပ်အားရမှုရှိကြသည်။

တော်ဝင်မိသားစုကို လူထုအကြားတွင် လွတ်လပ်စွာ လှုပ်ရှားသွားလာခွင့် အပြည့်အဝ ပေးအပ်ထားသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် နန်းတက်ခဲ့သောဘုရင်ကြီး ဘူမိဘောအဒူယာဒက်နှင့် ကြင်ရာတော်ဘုရင်မကြီး သီရိခေတ်သည် နန်းတက်ပြီးကတည်းက လူမှုရေးနှင့် စိုက်ပျိုးရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအစီအစဉ်များကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် နိုင်ငံတစ်ဝန်း နေရာအနှံ့အပြားသို့ ခရီးလှည့်လည်ခဲ့သည်။ ဤအစီအစဉ်များကို လူမှုဖူလုံရေး၊ စိုက်ပျိုးရေးနည်းပညာ၊ စိုက်ပျိုးရေးထွက်ကုန်များနှင့် ဆေးဘက်ဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် အသေးစားစီမံကိန်းတစ်ခုအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ထိုင်းဘုရင်၏ အခြေခံတာဝန်များထဲမှ တစ်ခုမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာသာသနာ၏ ခေါင်းဆောင်ဖြစ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာသည် ထိုင်းလူမျိုးအများစု ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာဖြစ်ပြီး လူဦးရေ၏ ၉၃ ဒသမ ၄ ရာခိုင်နှုန်းခန့်မှာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓဘာသာအယူအဆများသည် ထိုင်းအနုပညာ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ပညာရေး၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် နေ့စဉ်ဘဝအပေါ် လွှမ်းမိုးခဲ့သည်။ ထိုင်းအစိုးရသည် ဗုဒ္ဓဘာသာကို နိုင်ငံတော်ဘာသာအဖြစ် အပြည့်အဝ အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ဗုဒ္ဓသာသနာ ကိစ္စရပ်များကို စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကောင်စီ (သံဃာ့အဓိပတိကောင်စီ)၏ တာဝန်ဖြစ်သည်။ အဆိုပါကောင်စီသည် ဗုဒ္ဓဘာသာရေးရာကိစ္စရပ်များကို ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရန် အစိုးရထံမှ အပြည့်အဝ အခွင့်အာဏာရရှိထားသည်။ ဘုရင်မှ ကောင်စီအဖွဲ့ဝင်များကိုခန့်အပ်ပြီး အခြားသောကိုးကွယ်မှုများအတွက် သာသနာရေးဆိုင်ရာ ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းမှုကို ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်မှ သာသနာရေးဦးစီးဌာနက တာဝန်ယူထားသည်။ သာသနာ့ဝန်ဆောင်မှုများအဖြစ် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းအများစုသည် ၎င်းတို့၏ သက်ဆိုင်ရာခရိုင်များတွင် မူလတန်းကျောင်းများကို ဖွင့်လှစ်ထားရှိသည်။ ဤသို့ ဖွင့်လှစ်ထားသော မူလတန်းကျောင်းများကို ဘုန်းကြီးကျောင်း၏ ရန်ပုံငွေနှင့် အစိုးရရန်ပုံငွေနှစ်ခုလုံးမှ ထောက်ပံ့မှုပေးထားသည်။

ဘာသာရေးလွှမ်းမိုးမှုနှင့် ဘုရင်စနစ်၏ အခန်းကဏ္ဍသည် ထိုင်းစည်းလုံးညီညွတ်မှု ယုံကြည်ချက်စနစ်၏ အဓိကအခြေခံဖြစ်သည်။ အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေးအယူအဆကို ထိုင်းအစိုးရက ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးဆုံးချိန်မှစ၍ မြှင့်တင်ခဲ့သည်။ သတ်မှတ်ထားသော ဓလေ့တစ်ခုမှာ မနက် ၈ နာရီနှင့် ညနေ ၆ နာရီတွင် ထိုင်းကျောင်းသားများနှင့် ပြည်သူများက နိုင်ငံတော်အလံကို အလေးပြုပြီး နိုင်ငံတော်သီချင်းကို သီဆိုကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုင်းလူမျိုးများသည် မိမိကိုယ်ကို မိသားစုကြီးတစ်ခုမှ မိသားစုဝင်တစ်ယောက်အဖြစ် ရှုမြင်ကြပြီး ထိုင်းဘုရင်ကို ဖခင်တစ်ဦးအဖြစ် ခံယူထားကြသည်။ ဥပဒေကြောင်းအရ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် မွေးဖွားကြသူများသည် တရားဝင် ထိုင်းနိုင်ငံသားများအဖြစ် ရောက်ရှိပြီးဖြစ်သည်။ အမြဲတမ်းနေထိုင်သူနိုင်ငံသားများအပေါ် ထိုင်းအစိုးရ၏ အခြေခံရည်ရွယ်ချက်မှာ လူမျိုးရေးအရဖြစ်စေ၊ ယဉ်ကျေးမှုအရဖြစ်စေ ဇာစ်မြစ်များမခွဲခြားဘဲ နိုင်ငံသားအားလုံး၏ဘုံအမျိုးသားရေးအမြင်ကို ဖန်တီးရန်ဖြစ်ပြီး လုံးဝပေါင်းစည်းညီညွတ်စေရန် မျှော်လင့်ချက်ထားရှိသည်။

ထိုင်းတပ်မတော်

ထိုင်းတပ်မတော်သည် ထိုင်းလူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် နိုင်ငံရေးစနစ်တွင် အကောင်းဆုံးဖွဲ့စည်းထားသော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည်။ ထိုင်းလူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် တပ်မတော်ကို နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် မြင့်မားသော၊ စည်းလုံးညီညွတ်သော အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ စစ်ဘက်အရာရှိတိုင်းသည် ခေါင်းဆောင်များအပေါ် သစ္စာစောင့်သိရန်၊ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် စည်းကမ်းလိုက်နာရန် လေ့ကျင့်သင်ကြားထားသည်။ ပါတီခေါင်းဆောင်၊ ပါတီမူဝါဒတို့အပေါ် ပါတီဝင်များ၏ သစ္စာစောင့်သိမှုနှင့် ကျေနပ်မှုတို့အပေါ်အခြေခံ၍ နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခု၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံသည် အားနည်းသည်ဟု ယူဆကြသည်။ ထို့အပြင် ထိုင်းပါတီစနစ်သည် ပါတီစုံစနစ်ဖြစ်သောကြောင့် နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်သည့် ပါတီများစွာရှိပြီး ၎င်းတို့အနက်မှ အများစုသည် မဲဆန္ဒနယ်မြေများမှ ကျယ်ပြန့်သောထောက်ခံမှု မရရှိကြပေ။ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အားနည်းချက်သည် အရပ်သားအစိုးရ၏ တည်ငြိမ်ရေးကို ထိခိုက်စေရုံသာမက ထိုင်းနိုင်ငံရေးကို ဝင်ရောက်ထိန်းချုပ်ရန် တပ်မတော်ကို တွန်းအားပေးစေသည်။ နိုင်ငံတော်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များအနေဖြင့် တပ်မတော်၏ အဓိကအကျိုးစီးပွားသည် လူမှုဘဝစနစ်ကျခြင်းနှင့် တည်ငြိမ်ရေးပြဿနာများကို ဦးတည်ပါသည်။

ထိုင်းတပ်မတော်သည် နိုင်ငံတော်ကာကွယ်ရေးကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် တည်ထောင်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်း ၆၀၀ ကျော်သက်တမ်းရှိ အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည်။ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနကို ၁၈၈၂ ခုနှစ်တွင် စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီးနောက် ၁၉၃၇ ခုနှစ်တွင် ကြည်း၊ ရေ၊ လေ လက်ရုံးတပ်ဖွဲ့များအဖြစ်သို့ အဆင့်မြှင့်တင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ၁၉၆၀ ပြည့်လွန်နှစ်ကာလများမှစ၍ ထိုင်းစစ်ဘက်ဆိုင်ရာစနစ်သည် အမေရိကန်အစိုးရထံမှ ထောက်ပံ့ရေး၊ လေ့ကျင့်ရေးနှင့် ရန်ပုံငွေအကူအညီများကြောင့် တိုးတက်ကောင်းမွန်လာခဲ့သည်။ တပ်မတော်က တပ်သားသစ်စုဆောင်းပြီး လေ့ကျင့်ပေးမှုများကို တာဝန်ယူထားသည်။ အကြိုလေ့ကျင့်ရေးစစ်ကျောင်းနှင့် စစ်တက္ကသိုလ်များကို ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင်ထားရှိသည်။ တပ်မတော်သည် နိုင်ငံတော်၏ ကာကွယ်ရေး၊ နိုင်ငံတော်ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် အချုပ်အခြာအာဏာအတွက်တာဝန်ရှိသောအမျိုးသားအဆင့်ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သူအဖြစ် ထိုင်းအစိုးရက အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ ထိုင်းတပ်မတော်၏ ဂုဏ်ယူထိုက်သော အချက်နှစ်ချက်တွင် ပထမအချက်မှာ နိုင်ငံတော်လွတ်လပ်ရေးကို ထိန်းသိမ်းရန် တပ်မတော်၏ စွမ်းဆောင်နိုင်မှုကို အလေးထားခြင်းဖြစ်ပြီး ဒုတိယအချက်မှာ ဘုရင်စနစ်၏ တရားဝင်မှုကို တပ်မတော်က အကာအကွယ်ပေးနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ပြီးခဲ့သောသမိုင်းတွင် တပ်မတော်သည် အရပ်သားအစိုးရကို ဖြုတ်ချရန်၊ အတိုက်အခံအင်အားစုများကို ဖိနှိပ်ရန်နှင့် တန်ပြန်အာဏာသိမ်းရန် အမျိုးမျိုးသောအနေအထားများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်ခဲ့သည်။ မည်သည့်ထိုင်းတပ်မတော်ခေါင်းဆောင်မဆို ဘုရင်စနစ်ကို တော်လှန်လိုသည့်ဆန္ဒရှိကြောင်း အရိပ်အယောင်မျှ မတွေ့ရှိရပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် တပ်မတော်ခေါင်းဆောင်များသည် ဘုရင်စနစ်အား အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်မှု၏ သင်္ကေတအဖြစ် ထိန်းသိမ်းထားလိုသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင်

အမြင့်ဆုံးဖြစ်သည့် ထိုင်းဘုရင့်တပ်မတော် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ရာထူးကို (တရားဝင်ရာထူးဖြစ်ပြီး အခမ်းအနားဆိုင်ရာ ဝိသေသအဖြစ်သာ အထူးပြုထားသည်) ရယူထားသောဘုရင်အား တပ်မတော်အရာရှိကြီးများက တလေးတစား ဂါရဝပြုကြသည်။ တပ်မတော်အရာရှိများသည် ဘုရင်၏ ခေါင်းဆောင်မှုအရည်အသွေးကို အလေးထားကြပြီး အမျိုးဘာသာ၊ သာသနာနှင့် ဘုရင်စနစ်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် တပ်မတော်၏ စည်းကမ်းတစ်ခုအဖြစ် ကြပ်မတ်ထားသည်။ သမိုင်းကြောင်းအရ ထိုင်းတပ်မတော်သည် အာဏာသိမ်းပြီးနောက် ဘုရင်၏ ခွင့်ပြုချက် သို့မဟုတ် ကောင်းချီးပေးမှုကို မကြာခဏ ရှာဖွေလေ့ရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၀၆ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၄ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းမှုများအတွင်း တပ်မတော်သည် ဘုရင်စနစ်ကို ကာကွယ်ခြင်း သို့မဟုတ် တည်ငြိမ်မှု ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းအဖြစ် ၎င်း၏ လုပ်ရပ်များသည် ခိုင်လုံလျော်ကန်ကြောင်း သက်သေပြခဲ့သည်။

သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်စနစ်ကို ဖယ်ရှားခဲ့သည့် ၁၉၃၂ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းမှစ၍ ထိုင်းနိုင်ငံသည် အောင်မြင်သော စစ်အာဏာသိမ်းမှု ၁၃ ကြိမ် ကြုံတွေ့ခဲ့ပြီး မအောင်မြင်သော အာဏာသိမ်းမှုလည်း အများအပြားရှိခဲ့သည်။ အာဏာသိမ်းမှုများသည် ထိုင်းနိုင်ငံရေးတွင် တပ်မတော်၏ ထပ်တလဲလဲ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုကို ထင်ဟပ်စေသလို နိုင်ငံရေးမငြိမ်သက်မှုများအတွင်း တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှုကို ပြန်လည်ရရှိနိုင်ရန် မကြာခဏဆိုသလို တပ်မတော်ကို လိုအပ်ကြောင်း ဖော်ပြနေခြင်းဖြစ်သည်။ အဓိကကျသော စစ်အာဏာသိမ်းမှုများအဖြစ် (၁) ၁၉၃၂ – သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်စနစ်ကို ဖျက်သိမ်းပြီး စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်သို့ ကူးပြောင်းသည့် အာဏာသိမ်းမှု၊ (၂) ၁၉၄၇ – တပ်မတော်ခေါင်းဆောင်များက အရပ်သားအစိုးရကိုဖြုတ်ချပြီး စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကို ပြန်လည်ထူထောင်ခဲ့သည့် အာဏာသိမ်းမှု၊ (၃) ၁၉၅၇ – ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဆရစ်သာနာရတ်က စစ်အုပ်ချုပ်ရေးထူထောင်ခဲ့သည့် အာဏာသိမ်းမှု၊ (၄) ၁၉၇၆ – ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေး ခေတ္တအကြာတွင် ပြင်းထန်သော နိုင်ငံရေးပဋိပက္ခများကြောင့် စစ်အုပ်ချုပ်ရေး ပြန်လည်အသက်သွင်းခဲ့သည့် အာဏာသိမ်းမှု၊ (၅) ၁၉၉၁ – ဝန်ကြီးချုပ် ချတ်ချိုင်းချူနာဗန်ကို ဖြုတ်ချခဲ့ပြီး "Black May" ဟု အမည်တွင်ခဲ့သည့် အာဏာသိမ်းမှု၊ (၆) ၂၀၀၆ – အကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့် အာဏာအလွဲသုံးမှု စွပ်စွဲချက်များဖြင့် ဝန်ကြီးချုပ် သက်ဆင်ရှင်နာဝပ်ကို ဖြုတ်ချခဲ့သည့် အာဏာသိမ်းမှု၊ (၇) ၂၀၁၄ – လပေါင်းများစွာ နိုင်ငံရေးမတည်မငြိမ်ဖြစ်မှု ပေါ်လာပြီးနောက် ဝန်ကြီးချုပ် ယင်လတ်ရှင်နာဝပ်ကို ဖြုတ်ချခဲ့သည့် အာဏာသိမ်းမှုတို့ကို တွေ့ရှိနိုင်သည်။ ဤသို့ အာဏာသိမ်းမှုများသည် နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်သောကာလများ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ အကျိုးစီးပွား သို့မဟုတ် ဘုရင်စနစ်ကို ခြိမ်းခြောက်သည်ဟု ထင်မြင်လာသောအချိန်များတွင် ထိုင်းနိုင်ငံ နိုင်ငံရေးလောက၏ ဩဇာကြီးမားပြီး ကာလရှည်ရပ်တည်နေသည့် တပ်မတော်ဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍကို မီးမောင်းထိုးပြနေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

ပါလီမန် သို့မဟုတ် အစိုးရအဖွဲ့

ထိုင်းပါလီမန် သို့မဟုတ် အမျိုးသားလွှတ်တော်သည် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဥပဒေပြုအဖွဲ့ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံ၏အုပ်ချုပ်ရေးတွင် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။ ဖွဲ့စည်းထားပုံအရ

လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ရှိပြီး အောက်လွှတ်တော်နှင့် အထက်လွှတ်တော်ဟု ခွဲခြားထားသည်။ အောက်လွှတ်တော်ကို House of Representatives ဟု သတ်မှတ်ထားပြီး လွှတ်တော်အဖွဲ့ဝင် ၅၀၀ ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားကာ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်ဖြင့် အဖွဲ့ဝင်များကို လူထုက တိုက်ရိုက် ရွေးချယ်တင်မြှောက်နိုင်သည်။ အောက်လွှတ်တော်တွင် ဥပဒေမူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း၊ ဆွေးနွေးသုံးသပ်ခြင်းနှင့် အတည်ပြုခြင်းလုပ်ငန်းများကို တစ်ဦးချင်းဖြစ်စေ၊ အစိုးရအဖွဲ့ အနေဖြင့်ဖြစ်စေ တင်သွင်းနိုင်သည်။ နိုင်ငံတော်ဘဏ္ဍာငွေနှင့် အစိုးရအသုံးစရိတ်များကို အတည်ပြုခြင်း၊ အစိုးရလုပ်ငန်းဌာနများ၏ လုပ်ငန်းမူဝါဒများကို စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် စိစစ်ခြင်း၊ ဝန်ကြီးချုပ်ကို ရွေးချယ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များသည် အောက်လွှတ်တော်၏ အဓိက လုပ်ငန်းစဉ်များဖြစ်သည်။

အထက်လွှတ်တော်ကို House of Senators ဟု ခေါ်ဆိုပြီး လွှတ်တော်အဖွဲ့ဝင် ၂၅၀ ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားကာ တိုက်ရိုက်ခန့်အပ်သည့်စနစ်ကို သုံးသည်။ အထက်လွှတ်တော်သည် အောက်လွှတ်တော်က ရေးဆွဲအတည်ပြုထားသော ဥပဒေကြမ်းများကို ပြန်လည် သုံးသပ်ခြင်းနှင့် ပြင်ဆင်ခြင်း (အထက်လွှတ်တော်သည် ဥပဒေမူကြမ်းများကို ရေးဆွဲခွင့်မရှိပါ)၊ အဓိကခန့်အပ်မှုဖြစ်သော ဝန်ကြီးချုပ်ရာထူး၊ အချို့သော အစိုးရအရာရှိရာထူးများနှင့် ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင်ရာထူးများကို အတည်ပြုခြင်း၊ အောက်လွှတ်တော်ကဲ့သို့ တိုက်ရိုက် မဟုတ်သော်လည်း အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်အပေါ် ထပ်ဆင့်ကြီးကြပ်မှုကို ပံ့ပိုးပေးခြင်း စသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆောင်ရွက်သည်။

ဥပဒေပြုရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအနေဖြင့် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးသည် ဥပဒေကြမ်း ရေးဆွဲရန် အဆိုပြုခွင့်ရှိသည်။ ဥပဒေကြမ်းအပေါ် အချေအတင်ဆွေးနွေးခြင်းနှင့် ပြန်လည် ပြင်ဆင်ခြင်းများကို လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးတွင် လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ ဥပဒေကြမ်းတစ်ခု အတည်ပြုနိုင်ရန် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးက သဘောတူညီမှုရရှိရန်လိုအပ်ပြီး သဘောကွဲလွဲမှု များရှိပါက ဖြေရှင်းရန် ပူးတွဲအစည်းအဝေး ကျင်းပနိုင်သည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံး အတည်ပြု ပြီးသည့် ဥပဒေကြမ်းကို ဘုရင့်ထံပေးပို့ပြီး တော်ဝင်ခွင့်ပြုချက်ကို တောင်းခံရမည် ဖြစ် သည်။ အဆိုပါအဆင့်များသည် ဥပဒေမူကြမ်းတစ်ခုကို အာဏာတည်သော ဥပဒေတစ်ခုအဖြစ် အတည်ပြုခြင်း ပုံမှန်လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်။ သီးခြားလုပ်ငန်းစဉ်များအနေဖြင့် အခြေခံဥပဒေ ကို ပြင်ဆင်နိုင်ရန် ပါလီမန်တွင်သာ အာဏာရှိပြီး သီးခြားလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်အတူ လွှတ်တော် နှစ်ရပ်လုံးက သဘောတူညီမှုရှိရမည်ဖြစ်သည်။ ကြီးလေးသော အကျင့်ပျက်ခြစားမှု သို့မဟုတ် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုတွင် ပါဝင်ကြောင်း တွေ့ရှိပါက ဝန်ကြီးချုပ်အပါအဝင် အဆင့်မြင့်အရာရှိ ကြီးများကို လွှတ်တော်က စွပ်စွဲပြစ်တင်နိုင်သည်။

ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ဝန်ကြီးချုပ်သည် နိုင်ငံတော်၏ နေ့စဉ်အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် နိုင်ငံရေးကိစ္စ များကို ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲသည့် အရေးပါသော အစိုးရခေါင်းဆောင်အဖြစ် ရပ်တည်ထားသည်။ ဘုရင်သည် နိုင်ငံတော်၏အကြီးအကဲဖြစ်သော်လည်း ဝန်ကြီးချုပ်သည် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်ကို ဦးဆောင်ကာ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာရေးရာများတွင် အစိုးရ၏ အခွင့်အာဏာကို ကိုယ်စားပြုလျက်ရှိသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်သည် အစိုးရ၏ အမှုဆောင်အရာရှိချုပ်ဖြစ်ပြီး ဥပဒေများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်၊ ဝန်ကြီးဌာနများနှင့် အစိုးရဌာနများ၏ လုပ်ငန်း

ဆောင်ရွက်မှုများကိုကြီးကြပ်ရန်တာဝန်ရှိသည်။ ဘဏ္ဍာရေး၊ ကာကွယ်ရေး၊ ပညာရေးနှင့် နိုင်ငံခြားရေး စသည့် မတူညီသော ဝန်ကြီးဌာနများ ကို ဦး စီး သော ဝန် ကြီး များ အ ဖွဲ့ ကို ဝန်ကြီးချုပ်က စိစစ်ရွေးချယ်ပြီး ဦးဆောင်သည်။ ဝန်ကြီးချုပ်သည် မူဝါဒလမ်းညွှန်ချက်နှင့် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ ဦးစားပေးကိစ္စရပ်များကို အဆုံးအဖြတ်ပေးရာတွင် အဓိကပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။ ပါလီမန်ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးအနေဖြင့် ဝန်ကြီးချုပ်သည် အောက်လွှတ်တော်တွင် အများစု၏ ယုံကြည်မှုကို ထိန်းသိမ်းထားရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ ယင်းထောက်ခံမှုကို ဆုံးရှုံးပါက ဝန်ကြီးချုပ်အား အယုံအကြည်မရှိမဲဖြင့် ဖယ်ရှားနိုင်ပြီး နောက်ထပ်ခန့်အပ်မှုအသစ် သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲအသစ်များ ဖြစ်လာနိုင်ခြေရှိသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်သည် လွှတ်တော်မှတစ်ဆင့် ဥပဒေပြုရေးတွင် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် အစိုးရ၏ အစီအစဉ်များကို သတ်မှတ်ပေးသည့် ဥပဒေကြမ်းများ ရေးဆွဲရာတွင် ဖြစ်သည်။

နယ်ပယ်ပေါင်းစုံမှအမျိုးသားရေးမူဝါဒများကိုပုံဖော်ခြင်းနှင့်အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရန် ဝန်ကြီးချုပ်တွင် တာဝန်ရှိသည်။ ၎င်းမူဝါဒများကို အစိုးရအဖွဲ့နှင့် ပူးပေါင်းပြီး လွှတ်တော်က အတည်ပြုသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်သည် ဘဏ္ဍာရေးမူဝါဒ၊ ရန်ပုံငွေခွဲဝေမှုနှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအစီအစဉ်များ အပါအဝင် စီးပွားရေးမူဝါဒကို ဦးဆောင်ရာတွင် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လေ့ရှိသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်သည် နိုင်ငံတကာဖိုရမ်များတွင် ထိုင်းနိုင်ငံကို ကိုယ်စားပြုပြီး ကုန်သွယ်ရေးသဘောတူညီချက်များ ညှိနှိုင်းခြင်းနှင့် နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေး စီမံခန့်ခွဲခြင်းကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး

“ဝန်ကြီးချုပ်သည် မူဝါဒလမ်းညွှန်ချက်နှင့် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ ဦးစားပေးကိစ္စရပ်များကို အဆုံးအဖြတ်ပေးရာတွင် အဓိကပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။”

သည် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေသော်လည်း ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ်သည် ကမ္ဘာ့ဇာတ်ခုံတွင် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ မျက်နှာစာနေရာတွင် တည်ရှိသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်သည် အမျိုးသားလုံခြုံရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တာဝန်ယူထားပြီး ကာကွယ်ရေးမူဝါဒကို ပုံဖော်ခြင်း၊ လုံခြုံရေးခြိမ်းခြောက်မှုများကို တုံ့ပြန်ခြင်းနှင့် စစ်ရေးအရ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းခြင်းဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များချရာတွင် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးတွင် ထိုင်းတပ်မတော်ကိုယ်စားပြုထားသည့် သမိုင်းဝင်အခန်းကဏ္ဍက ကြီးမားနေခြင်းကြောင့် ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် တပ်မတော်ကြား ဆက်ဆံရေးသည် အရေးကြီးပါသည်။

အများအားဖြင့် ဝန်ကြီးချုပ်များသည် ယခင်က တပ်မတော်အရာရှိများဖြစ်ကြပြီး လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များနှင့် ၎င်းတို့ကြား ဆက်ဆံရေးသည် ၎င်းတို့၏ အုပ်ချုပ်နိုင်မှုစွမ်းရည်အပေါ် များစွာသက်ရောက်မှုရှိသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်သည် နိုင်ငံရေးအာဏာကို ကိုင်စွဲထားသော်လည်း ဘုရင်နှင့် ဆက်ဆံရေးသည်လည်း အထူးအရေးကြီးပါသည်။ အခြေခံဥပဒေအရ ဘုရင်ကို နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်မှ ကန့်သတ်ထားသော်လည်း ဘုရင်၏ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် ကြီးမြတ်သည့် သင်္ကေတကြောင့် ဝန်ကြီးချုပ်များသည် အဓိကကျသော ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် ဘုရင်မင်းမြတ်၏ တိတ်တဆိတ် အတည်ပြုချက်ကို မကြာခဏ ရယူလေ့ရှိသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်အာဏာသိမ်းပြီးကတည်းက ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဝန်ကြီးချုပ်များသည် တပ်မတော်နှင့် တိုက်ရိုက်သို့မဟုတ် သွယ်ဝိုက်သော နည်းဖြင့် ချိတ်ဆက်နေပါသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်အနေဖြင့် လူထုဆန္ဒပြပွဲများမှသည် စီးပွားရေးကျဆင်းမှုအထိ သို့မဟုတ် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကဲ့သို့သော အမျိုးသားအဆင့် အရေးပေါ်အခြေအနေများအထိ နိုင်ငံရေးအကျပ်အတည်းများကို စီမံခန့်ခွဲရာတွင် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်သည်။

ဝန်ကြီးချုပ်သည် အထူးသဖြင့် ထိုင်းတပ်မတော်၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးစနစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် ဖိအားများကို မကြာခဏ ရင်ဆိုင်နေရသည်။ အထူးသဖြင့် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်မှစ၍ ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားမှုများသည် ပိုမိုပွင့်လင်းမြင်သာသော အုပ်ချုပ်ရေး၊ တပ်မတော်၏အာဏာကို လျှော့ချရန်နှင့် ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင်ရေးတို့ကို တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ်တစ်ဦးအတွက် အဓိကစိန်ခေါ်မှုများထဲမှ တစ်ခုမှာ ဒီမိုကရေစီ အုပ်ချုပ်ရေးတောင်းဆိုမှုများနှင့် တပ်မတော်၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုကို ဟန်ချက်ညီအောင် ထိန်းကျောင်းခြင်းဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် နိုင်ငံရေးဖွဲ့စည်းပုံများသည် ဝန်ကြီးချုပ်၏ အာဏာအပေါ် အတားအဆီးဖြစ်စေပြီး တပ်မတော်နှင့် သီးခြားလုပ်ဆောင်ရန် ခက်ခဲစေသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဝန်ကြီးချုပ်သည် အုပ်ချုပ်ရေးကို ဗဟိုပြုသော်လည်း မကြာခဏဆိုသလို မရေရာသောရာထူးကို ကိုင်စွဲထားပြီး ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးကို တပ်မတော်နှင့် ဘုရင်စနစ်၏ ကတိကဝတ်များဖြင့် ထိန်းညှိပေးသည်။ မည်သည့်ဝန်ကြီးချုပ်မဆို အဆိုပါအင်အားစုများအကြား လမ်းကြောင်းထိန်းညှိနိုင်သည့်စွမ်းရည်မှာ ၎င်းတို့အုပ်ချုပ်မှု၏ တည်ငြိမ်မှုနှင့် ရေရှည်တည်တံ့မှုကို ဆုံးဖြတ်လိမ့်မည်ဖြစ်သည်။

ထိုင်းနိုင်ငံရေး ရှေ့ခရီး

ထိုင်းနိုင်ငံရေး၏ အာဏာချိန်ခွင်လျှာသည် အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း

ဘုရင်၊ တပ်မတော်နှင့် ပါလီမန်(အစိုးရ)တို့အကြား အပြန်အလှန် တည်မှီနေသည်ဟု သုံးသပ်နိုင်သည်။ ဘုရင်၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုအစိတ်အပိုင်းသည် ထိုင်းလူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ဘုရင်နှင့် ဘုရင့်အမိန့်တော်များကို လေးစားကြည်ညိုခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဘုရင် ဘူမိဘော အဒူယာဒက် (Rama IX) ကို ဆယ်စုနှစ်များစွာကြာ နိုင်ငံရေးအကျပ်အတည်းများနှင့် အာဏာသိမ်းမှုများအတွင်း မကြာခဏ ဝင်ရောက်ဖျန်ဖြေပေးသော စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို ဖော်ဆောင်ပေးသည့်ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် ရှုမြင်ခံခဲ့ရသည်။ လက်ရှိဘုရင် မဟာဗာဂျီယာလောင်ကွန်း (Rama X) သည် ၎င်း၏ဖခင်ကဲ့သို့ ကျော်ကြားမှုအဆင့်ကို မရရှိသော်လည်း ဘုရင်စနစ်၏ အဖွဲ့အစည်းသည် ထိုင်းနိုင်ငံရေးတွင် အရေးပါသောအင်အားစုတစ်ခုအဖြစ် တည်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ ဝန်ကြီးချုပ်ကဲ့သို့သော အဓိကကျသည့်ပုဂ္ဂိုလ်များကို ဘုရင်၏ထောက်ခံမှု သို့မဟုတ် ခန့်အပ်နိုင်မှု၊ တော်ဝင်ဝါဒီများနှင့် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်များအပေါ် ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုသည် ဘုရင်စနစ်၏အာဏာကို တစ်နည်းအားဖြင့် အထောက်အကူဖြစ်စေသည်။ ထို့အပြင် Crown Property Bureau မှတစ်ဆင့် တော်ဝင်မိသားစုသည် သိသာထင်ရှားသော စီးပွားရေးပိုင်ဆိုင်မှုများကို ထိန်းချုပ်ထားပြီး ၎င်းတို့၏ ဩဇာရှိမှုကို မြှင့်တင်ပေးထားသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံသည် ၁၉၃၂ ခုနှစ်မှစတင်၍ စစ်အာဏာသိမ်းယူမှု အများအပြားကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရပြီး ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် နောက်ဆုံးဖြစ်ခဲ့သည်။ တပ်မတော်သည် ဘုရင်စနစ်နှင့် နိုင်ငံတော်တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးတို့ကို အကာအကွယ်ပေးသည့် နိုင်ငံရေးအခန်းကဏ္ဍတွင် အမြဲပါဝင်ပတ်သက်နေပြီး တပ်မတော်နှင့် ဘုရင်စနစ်အကြား နီးကပ်သောဆက်ဆံရေးသည် အင်စတီကျူးရှင်းနှစ်ခုစလုံး၏ အာဏာကို အပြန်အလှန်အားဖြည့်ပေးကြောင်း သေချာစေသည်။ စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအောက်တွင် ရေးဆွဲထားသော ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တပ်မတော်မှ ခန့်အပ်ထားသည့် အထက်လွှတ်တော်ကို အရေးပါသောအာဏာပေးထားသည်။ အထက်လွှတ်တော်သည် ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်အများစုနှင့် ပေါင်းစပ်ကာ ဝန်ကြီးချုပ်ရွေးချယ်ရာတွင် ပါဝင်နေပြီး တပ်မတော်က အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ဆက်လက်ထိန်းချုပ်ထားနိုင်ရေးအတွက် ခိုင်မာစေသည်။

ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည့်တိုင် အရပ်သားအစိုးရသည် တပ်မတော်၏လွှမ်းမိုးမှုနှင့် ဘုရင်စနစ်၏ အလွတ်သဘောလွှမ်းမိုးမှုတို့ဖြင့် ကန့်သတ်ခံထားရသည်။ အထက်လွှတ်တော်၊ တရားစီရင်ရေးနှင့် ဗျူရိုကရေစီ၏ အစိတ်အပိုင်းများပင်လျှင် တော်ဝင်ဝါဒီများနှင့် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားများကို ဦးစားပေးရန် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားသည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်မှစ၍ ကျောင်းသားများနှင့် မျိုးဆက်သစ်လူငယ်များ ဦးဆောင်သော ဒီမိုကရေစီရေးဆန္ဒပြမှုများသည် ဘုရင်စနစ်၊ စစ်အာဏာရှင်စနစ်နှင့် ဘုရင်ကို အကာအကွယ်ပေးထားသည့် ဥပဒေများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ ဤဆန္ဒပြမှုများသည် ဘုရင်စနစ်၏ အခန်းကဏ္ဍတွင် ဒီမိုကရေစီနည်းကျတာဝန်ခံမှုနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကို ပိုမိုတောင်းဆိုခြင်းဖြင့် လက်ရှိအနေအထားကို စိန်ခေါ်လျက်ရှိသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်များအရ သက်ဦးဆံပိုင်ဘုရင်စနစ်ကို ဖျက်သိမ်း၍ စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်ကို စတင်ခဲ့စဉ်ကပင် အရပ်ဘက်–စစ်ဘက် ပူးပေါင်းမှုဖြင့် အာဏာသိမ်း

ခဲ့ပြီး သွေးမထွက်သောအောင်ပွဲကို ရယူခဲ့ခြင်းဖြစ်ရာ ထိုအပြောင်းအလဲ၏ သက်ရောက်မှုသည် လက်ရှိအုပ်ချုပ်ရေးပုံစံကို ဖော်ဆောင်စေသည်ဟု သုံးသပ်နိုင်သည်။ ဘုရင်သည် အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်ရေး အမှတ်လက္ခဏာဖြစ်ပြီး ဗုဒ္ဓသာသနာကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု ခံယူထားသည့်အတွက် ဘုရင်၏ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စများထက် ဂုဏ်ယူဖွယ်ရာ အမှတ်အသားသရုပ်က ပိုမိုအားကောင်းသည့်အထိုင်ပေါ်တွင် တည်ဆောက်ထားကြောင်း တွေ့မြင်နိုင်သည်။ နောက်တစ်ချက်မှာ အာဏာသိမ်းမှု တိုင်းသည် အဆိုပါအမှတ်အသားသရုပ်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံ၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို အာမခံချက်ပေးခြင်းဖြစ်ရာ တပ်မတော်နှင့် ဘုရင်စနစ်အကြား ခွဲခြားရှုမြင်ရန် ခက်ခဲပါသည်။ ဒီမိုကရေစီလမ်းကြောင်းနှင့် စည်းမျဉ်းများအရ အချို့ကိစ္စရပ်များသည် လက်ခံနိုင်ဖွယ်မရှိဟု ဆိုကြလျှင်ပင် ထိုင်းနိုင်ငံ စည်းလုံးညီညွတ်ရေးနှင့် တည်မြဲရေးအတွက် အခြားအစားထိုးနိုင်မည့် အင်အားစုမျိုးကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခြင်းမရှိသေးပေ။ ထိုသို့သော အနေအထားမျိုးတွင် ဒီမိုကရေစီရေးတစ်ခုအတွက်သာ အားသွန်ကြိုးပမ်းခြင်းသည် ရှေးရိုးလမ်းစဉ်အတိုင်း အထိုင်ကျနေသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအတွက် ကြီးမားသောအန္တရာယ်ဖြစ်စေသည်ဟု ထင်မြင်ကြမည်မှာ သဘာဝဖြစ်သည်။ ထို့အတွက် နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ ဒီမိုကရေစီအရေး ခေါင်းစဉ်တပ်ထားသည့် လုပ်ဆောင်မှုများတွင် ဆင့်ကဲတိုးတက်ပြောင်းလဲသည့်ပုံစံမျိုးမဟုတ်ဘဲ တော်လှန်ရေးဆန်ဆန်ကြိုးပမ်းသည့် လှုပ်ရှားမှုမှန်သမျှ ကန့်သတ်ပိတ်ပင်ခံရရန် သေချာလျက်ရှိသည်။

လက်ရှိထိုင်းနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးပဋိပက္ခသည် အလွန်ပြင်းထန်ခဲ့ပြီး နေရာဒေသအတော်များများတွင် ကြီးမားသော သဘောထားကွဲလွဲမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သော်လည်း ဒေသတစ်ခုစီတွင် ထူးခြားသောဝိသေသများနှင့် အင်အားဆိုင်ရာ ဆက်နွှယ်ချက်များ ရှိနေသည့်အတွက် အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ပဋိပက္ခကို ငုပ်လျှိုးဖုံးကွယ်သွားစေသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံရေး လူ့အဖွဲ့အစည်းသည် အထူးသဖြင့် နိုင်ငံရေးသမိုင်း၏ အရေးကြီးသော အလှည့်အပြောင်းများကို ကြုံတွေ့ရတိုင်း အမျိုးမျိုးသော အပြောင်းအလဲများနှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိနိုင်ရန် အမြဲလိုအပ်သည်။ အဓိကပဋိပက္ခသည် ထိုင်းနိုင်ငံရေးလူ့အဖွဲ့အစည်း၏ အရေးကြီးသော မဏ္ဍိုင်များအတွက် လေးနက်သော ထိခိုက်ဒဏ်ရာများ ဖန်တီးပေးခဲ့သောကြောင့် ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုကျော် ကြာမြင့်နိုင်ဖွယ်ရှိပြီး ၎င်းကိုရှောင်ရှားရန် လွယ်ကူသောနည်းလမ်းမရှိပါ။ ထိုပဋိပက္ခကို ရပ်တည်ချက်အသစ်နှင့် မဖြေရှင်းမီတွင် အကျပ်အတည်းအပေါ် ဘက်တစ်ဖက်စီ၏ ယူဆချက်များကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း နားလည်ထားသင့်ပြီး မည်သို့ကွဲပြားခြားနားကြောင်း အဖြေထုတ်သင့်ပါသည်။ ဂလိုဘယ်လိုက်ဇေးရှင်းဖြစ်စဉ်အရ ရှေးရိုးစွဲဝါဒီများနှင့် ဒီမိုကရေစီရေး တောင်းဆိုသူများအကြား ပဋိပက္ခများသည် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေဦးမည်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရေး ခေတ်သစ်ကို ရှေးရှုနိုင်ရန် စဉ်းစားချင့်ချိန်သည့် ဒီမိုကရေစီ (Deliberative Democracy) ကို ဖန်တီးရန်လိုအပ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် အင်အားစုနှစ်ခုအပြင် အခြားသူများ အဆိုပြုသော နိုင်ငံရေးစနစ်များ၏ အကြောင်းအရာ၊ အနှစ်သာရ၊ အားနည်းချက်များနှင့် အားသာချက်များကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် နားလည်သဘောပေါက်စေရန် စေ့စေ့စပ်စပ် အာရုံစိုက်ထားသည့် ဒီမိုကရေစီပုံစံကို ဖန်တီးရန်ဖြစ်သည်။

ပဋိပက္ခများကို ရှောင်ရှားပြီး ပြဿနာအတွက် အဖြေကိုရှာဖွေရာတွင် အပြုသဘော ဆောင်သော ဝေဖန်တိုက်ခိုက်မှုများမှအပ အချင်းချင်း ထိပ်တိုက်တွေ့မှုများမှ အာမခံရန် အတွက် အခြေခံစည်းမျဉ်းများနှင့် အသုံးချနည်းလမ်းများဆိုင်ရာ အခြေခံစည်းမျဉ်းအချို့ လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ အနာဂတ် အတူယှဉ်တွဲတည်ရှိမှုပုံစံနှင့် သဘောသဘာဝကို ဆုံးဖြတ်ရန် လုံလောက်သော အခွင့်အာဏာရှိသည့် ဗဟိုမူဝါဒတစ်ခုပေါ်တွင် လူမှုဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှု တစ်ခုကိုဖန်တီးရန် လိုအပ်ပါသည်။ အဆိုပါသဘောတူညီမှုကို အားလုံးလက်ခံနိုင်စေရန်နှင့် ပဋိပက္ခများအတွက် အဖြေတစ်ခုပေးမည့် မရှိမဖြစ်အခြေခံအချက်မှာ ကိုယ်စားပြုမှု ကွဲပြား ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဤပဋိပက္ခတွင် ပါဝင်သည့်ကဏ္ဍအလိုက် အဖွဲ့အစည်းများအားလုံးမှ အပြည့်အဝကိုယ်စားပြုမှုရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထိုသို့သောလုပ်ငန်းစဉ်သည် လွယ်ကူမည် မဟုတ်ဘဲ ယင်းအစား သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ၏ အခွင့်အရေး၊ အာဏာနှင့် အကျိုးခံစား ခွင့်ဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခများကြောင့် အချိန်မရွေး ပျက်စီးသွားနိုင်သည့် ဖြစ်နိုင်ခြေများလည်း ပြည့်နှက်နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပုံမှန်လည်ပတ်နေသည့် အင်အားစုများကြား မည်သို့ ပေါင်းစည်းညှိနှိုင်းခြင်းက အကောင်းဆုံးမျှခြေကို ဖော်ထုတ်နိုင်မည်နည်းဆိုသည်မှာလည်း အဖြေမထွက်သေးသည့် ရင်ခုန်စိတ်လှုပ်ရှားဖွယ်ရာ ပုစ္ဆာတစ်ပုဒ်အဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိ နေဦးမည်ဖြစ်လေသည်။

သိန်းထွန်းဦး (သေနင်္ဂ)

Ref: – THE KING’S NATION: A STUDY OF THE EMERGENCE AND DEVELOPMENT OF NATION AND NATIONALISM IN THAILAND (Andreas Sturm)

– Roles of the military in Thai politics. (Krongkan Kanchanabhogin)

– Thailand’s 2023 General Election: Process, Key Issues, and Future Trajectories (Siripan Nogsuan Sawasdee)

– Timeline: Thailand's Coups, Kings and Protests (Panu Wongcha–Um and Kay Johnson)

– Thailand coup: A brief history of past military coups (The Straits Times)

– A New Social Contract: The Way out for Thailand’s Political Transformation Crisis (Chanchai Chaisukkosol)

xdkif;wyfrawmftwGuf tcef;u@opfoGif;[kwf &mpkopftwGufyifqifa&;ydkifvdkif

a'gufwmEdkifaqG(D)

(aoe*FF[mAsL[mavhvmma&; tzGJ)

" ထိုင်းတပ်မတော်သည်
နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက်
အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပူးပေါင်းကာ
ဆင်းရဲမွဲတေမှုကိုကျော်လွှားပြီး
ပြည်သူများ၏ သုခချမ်းသာကို
မြှင့်တင်ပေးခဲ့သည်။"

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

နိဒါန်း

၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များ အစောပိုင်းတွင် စစ်အေးတိုက်ပွဲ ပြီးဆုံးသည်နှင့်အမျှ နိုင်ငံတကာစနစ်တွင် လေးနက်သောအပြောင်းအလဲများ နောက်ဆက်တွဲဖြစ်ပေါ်လာရာ အများစုမှာ နိုင်ငံများ၏ ကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးအတွက် အရေးကြီးသောသက်ရောက်မှုများ ရှိလာပါသည်။ ယင်းကဲ့သို့ အဆုံးသတ်ခြင်းသည် ပြည်တွင်း၌ နိုင်ငံတော်နှင့် အရပ်ဘက်လူ့အဖွဲ့အစည်းအကြား ဆက်ဆံရေးအပေါ်တွင် သက်ရောက်မှုများရှိပါသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏အမျိုးသားအဆင့်ဗျူဟာများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရန် လိုအပ်လာပါသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ နိုင်ငံအများအပြားတွင် ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးလှိုင်းလုံးများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပါသည်။ ဒီမိုကရက်တိုက်ဇေးရှင်းလှိုင်းက နိုင်ငံရေးနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် တပ်မတော်၏ အခန်းကဏ္ဍကို ပြန်လည်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခဲ့ပါသည်။

ပြင်းထန်ကြီးမားသော စစ်ရေး ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်မှုအန္တရာယ် ဖြစ်နိုင်ခြေမှာ အလွန်နည်းပါးသော်လည်း အရင်းအမြစ်များ၊ နယ်နိမိတ်မျဉ်းများနှင့် နယ်မြေပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများ၊ လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပြဿနာများအပေါ် အငြင်းပွားမှုများမှာမူ ပိုမိုများပြားလာခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် စစ်အေးလွန်ခေတ်နှင့် လက်ရှိဖြစ်ပေါ်နေသော ထောင်စုနှစ်သစ်ခေတ်နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန် တပ်မတော်၏ အခန်းကဏ္ဍကို မလွဲမရှောင်သာ ပြန်လည်သတ်မှတ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

နိုင်ငံများအနေဖြင့် တပ်မတော်၏အင်အားကို လျှော့ချဖွဲ့စည်းလာသကဲ့သို့ ထိုသို့ ဖွဲ့စည်းပုံပြောင်းလဲထားသည့် တပ်မတော်များအနေဖြင့် အခြားသောတာဝန်သစ်များကို ပူးတွဲရယူရန်လိုအပ်ကြောင်း တွေ့ရှိလာရပါသည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် ၎င်းတို့၏တာဝန်ကို ပြန်လည်သတ်မှတ်ရန် လိုအပ်လာပါသည်။ ထောင်စုနှစ်သစ်၏ တပ်မတော်များအတွက်

အခန်းကဏ္ဍအသစ်များတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှုလုပ်ငန်းများ၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ် ကာကွယ်တားဆီးခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုများ၊ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများ၏ တပ်မတော်များတွင် တွေ့ရ လေ့ရှိသည့် နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ တည်ဆောက်ရေးတို့နှင့်ဆက်စပ်သည့် လုပ်ငန်း များလည်း ပါဝင်ပါသည်။

မျက်မှောက်ကာလတွင် ပဋိပက္ခအမျိုးမျိုး ဖြစ်ပွားနေဆဲဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့မှာလည်း တစ်နေ့ထက်တစ်နေ့ ပိုမိုပြင်းထန်လာကြပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လူမျိုးရေးနှင့်ဘာသာရေး ပဋိပက္ခများ၊ နယ်မြေပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများနှင့် နိုင်ငံတကာအကြမ်းဖက်ဝါဒ ပျံ့နှံ့လာခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံသည် ၎င်း၏တပ်မတော်ကို နိုင်ငံရေးအရ အပေးအယူ အလျှော့အတင်း လုပ်ပိုင်ခွင့်အဖြစ် အသုံးပြုရန်နှင့် အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်ရန် တို့အတွက် အင်အားတောင့်တင်းစေရန် တည်ဆောက်နေကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် ထိုင်းတပ်မတော်သည် ယနေ့နှင့် အနာဂတ်စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင် နိုင်စွမ်းရှိသည့် ကာကွယ်ရေးစွမ်းအားကိုဖြစ်စေသည့် ခေတ်မီအစီအစဉ်များကို လုပ်ဆောင်နေ ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ထို့အပြင် မူးယစ်ဆေးဝါး၊ နိုင်ငံဖြတ်ကျော်ရာဇဝတ်မှုများ၊ တရားမဝင် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များ ပျက်စီးဆုံးရှုံးခြင်းသည် နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေးကို ဆိုးရွားစွာထိခိုက်စေသည့် ပြဿနာများဖြစ်သည်။ ဤအရာများအား ထိုင်း တပ်မတော်အနေဖြင့် အပြည့်အဝ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် ၎င်း၏အခန်းကဏ္ဍနှင့် တာဝန်များကို မလွဲမသွေ ပြင်ဆင်ခဲ့ပါသည်။

၂၁ ရာစုတွင် ထိုင်းတပ်မတော်၏ အခန်းကဏ္ဍအသစ်များ အထူးသဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းမှုလုပ်ငန်းများနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းဝယ်မှု တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအား ယခုဆောင်းပါး၌ လေ့လာဖော်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၌ ၁၉၃၂ ခုနှစ်တွင် စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ် ထူထောင်ပြီးချိန်မှစ၍ တပ်မတော်နှင့် အစိုးရဗျူရိုကရေစီယန္တရားတို့က နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်ကို ထိန်းချုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်မှ ၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များအတွင်း အရပ်ဘက်နှင့်စစ်ဘက် အထက်တန်းလွှာ တို့အကြား အာဏာလွန်ဆွဲမှုသည် ထိုင်းနိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းကို လွှမ်းမိုးခဲ့သည်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းပြီး ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်ရွေးကောက်ပွဲတွင် စတင်ကျင့်သုံးသည့် လက်ရှိ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်ပါ အကြောင်းအရာများနှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံတို့သည် ယခင်ပုံစံဟောင်းများနှင့် အတော်ပင်ကွာခြားသွားရာ ထိုင်းနိုင်ငံရေးလေ့လာသူ အများအပြား က နိုင်ငံရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအပေါ် ယုံကြည်မှုလက္ခဏာတစ်ရပ်အဖြစ် ရှုမြင်ကြသည်။ ထိုနည်းတူစွာ ရာစုနှစ်သစ်တွင် နိုင်ငံတော်၏ လုံခြုံရေးနှင့် ရှင်သန်ရပ်တည်နိုင်ရေးအတွက် ထိုင်းတပ်မတော်အနေဖြင့် ၎င်း၏ နိုင်ငံတော်ကာကွယ်ရေးတာဝန်များကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တပ်မတော်၏အခန်းကဏ္ဍကို ပြဋ္ဌာန်းရာ၌ "ဘုရင်စနစ် ၏ အင်စတီကျူးရှင်းနှင့် ဘုရင်အား နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုကာ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အကာအကွယ်ပေးရန်အတွက် တပ်မတော်သည် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ သို့မဟုတ် စစ်ပွဲတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည်၊ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးနှင့် နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုး

တိုးတက်ရေးတို့အတွက် ပုန်ကန်မှုနှင့် မင်းမဲ့စရိုက်များကို နှိမ်နင်းခြင်း သို့မဟုတ် ဟန့်တားခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ရမည်။" ဟု ဖော်ပြပါရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုင်းတပ်မတော်သည် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၊ စစ်ဘက်နှင့် စစ်ဘက်မဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဒေသတွင်းငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တည်ငြိမ်ရေးကို ပံ့ပိုးကူညီရန်နှင့် လူမှုကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် အခြားသော အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှုတွင် ထိုင်းတပ်မတော်၏ အခန်းကဏ္ဍ

ပထမဦးစွာ ယနေ့ ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းမှုအခြေအနေကို လေ့လာပါမည်။ နိုင်ငံတကာတွင် စစ်အင်အားအသုံးပြုမှုအား ကုလသမဂ္ဂက ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုရှိရမည်ဟု ထိုင်းနိုင်ငံက အခိုင်အမာယုံကြည်ထားသည်။ ကုလသမဂ္ဂသည် နိုင်ငံတကာငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို ထိန်းသိမ်းရန် တရားဝင်မှုနှင့် ပဋိညာဉ်စာတမ်းပါ အခွင့်အာဏာရှိသည့် တစ်ခုတည်းသော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပါသည်။ အင်အားကြီးနိုင်ငံများ ထိပ်တိုက်တွေ့မှုပပျောက်ရေးကြိုးပမ်းနေသော်လည်း ပဋိပက္ခများသည် နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်း၏ တည်ငြိမ်မှုကို ဆက်လက်ခြိမ်းခြောက်နေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံများအနေဖြင့် ကုလသမဂ္ဂအား ၎င်းတို့၏ တစ်ဦးတည်းသော ငြိမ်းချမ်းရေးအာမခံသူအဖြစ် ဆက်လက်ခံယူကာ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံများ၏ ဆင်းရဲဒုက္ခများ သက်သာရာရရန် မျှော်လင့်နေကြပါသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှုသည် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအချို့၌ မတည်မငြိမ်ဖြစ်နေချိန်တွင် နိုင်ငံတကာလုံခြုံရေးအတွက် အဓိကပံ့ပိုးကူညီမှုတစ်ခုဖြစ်သည်။ လက်ရှိတွင် ကုလသမဂ္ဂအနေဖြင့် စစ်အေးကာလအတွင်းကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့် အခြေအနေများနှင့်မတူဘဲ လုပ်ငန်းတာဝန်မျိုးစုံကို ကိုင်တွယ်လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်နေပါသည်။ မျက်မှောက်ခေတ် တာဝန်သစ်များအား ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းမှုဆိုင်ရာ စစ်ဆင်ရေးဟု ခေါ်ဆိုကြသည်ဖြစ်ရာ ၎င်းတို့တွင် ကြိုတင်ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာ တာဝန်များမှသည် ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှုတာဝန်များနှင့် ပဋိပက္ခအပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်းများအထိ အမျိုးအစားကွဲပြားစွာ ပါဝင်နေကြပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းမှု စစ်ဆင်ရေးများသည် အသွင်အပြင်များ ပိုမိုများပြားလာသည်နှင့်အမျှ ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှုလုပ်ငန်းများတွင် တပ်မတော်၏ အစဉ်အလာအခန်းကဏ္ဍသည် ပိုမိုရှုပ်ထွေးလာပါသည်။ တပ်မတော်က ဆောင်ရွက်သည့်လုပ်ငန်းများ၏ သဘောသဘာဝအရ ကြီးကြပ်ခြင်း၊ ကင်းလှည့်ခြင်းနှင့် စောင့်ကြည့်ခြင်းမှသည် အရပ်ဘက်ဝန်ထမ်းများနှင့်အတူ တာဝန်ခွဲဝေယူမှုများအထိ ပါဝင်သည်။ ထိုလုပ်ငန်းတာဝန်များအနက် အချို့မှာ –

(၁) ဒေသခံပြည်သူများ၏ လုံခြုံရေးနှင့်ကာကွယ်ရေး၊

(၂) လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုအကူအညီများ ပေးပို့ခြင်းနှင့် ဖြန့်ဖြူးခြင်း၊

(၃) ဒေသဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေးစနစ်များ ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ခြင်း၊

(၄) ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးနှင့် အရပ်ဘက်အခြေခံအဆောက်အအုံများပြန်လည်ထူထောင်ရေး၊

(၅) ဒုက္ခသည်များနှင့် နေရပ်စွန့်ခွာသူများအား စီမံခန့်ခွဲမှု၊
(၆) သတင်းအချက်အလက်ဖြန့်ချိခြင်းနှင့် မီဒီယာဆက်ဆံရေး၊
(၇) ကယ်ဆယ်ရေးယာဉ်တန်းများအတွက် လက်နက်ကိုင်အစောင့်အကြပ် လိုက်ပေးခြင်း၊
(၈) အရေးယူပိတ်ဆို့မှုများချမှတ်ခြင်း၊
(၉) ရွေးကောက်ပွဲစောင့်ကြည့်ရေး၊
(၁၀) မိုင်းရှင်းလင်းရေး၊
(၁၁) အခွင့်အရေး ကာကွယ်ရေးရုံးများ ဖွဲ့စည်းခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

တပ်မတော်၏ ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှု အခန်းကဏ္ဍကို ထိုင်းအပါအဝင် နိုင်ငံအများအပြားက ထောက်ခံခဲ့ကြသည်။ ထိုင်းတပ်မတော်သည် ကုလသမဂ္ဂ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှု စစ်ဆင်ရေးအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအဖြစ် ပါဝင်နိုင်ရန် အစိုးရ၏မူဝါဒကို လိုက်နာလျက် နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများနှင့်အညီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများ လုပ်ဆောင်နေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကူဝိတ် UNIKOM နှင့် ဆီလီရာလီယွန် UNAMSIL သို့ စစ်ဘက်စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ စေလွှတ်ခြင်းနှင့် အရှေ့တီမော INTERFET နှင့် UNTAET တွင် ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှု တပ်ဖွဲ့များ ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။

ထိုင်းတပ်မတော်သည် အီရတ်–ကူဝိတ်စစ်ပွဲအတွင်း ၁၉၉၁ ခုနှစ်၊ ဧပြီလက စတင်ကာ ကုလသမဂ္ဂငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှုတွင် ပါဝင်ခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂ အီရတ်–ကူဝိတ် စောင့်ကြည့်လေ့လာရေးမစ်ရှင် သို့မဟုတ် UNIKOM တွင် ထိုင်းတပ်မတော်အရာရှိ ခုနစ်ဦးပါဝင်ရန် ဖိတ်ကြားခြင်းခံခဲ့ရသည်။ ၎င်းတို့သည် နှစ်နိုင်ငံနယ်နိမိတ်တစ်လျှောက် စစ်မဲ့ဇုန်တွင် တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ထပ်မံပါဝင်မှုမှာ ၁၉၉၁ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလတွင် အီရတ်သို့ အရာရှိ ၅၀ ဦးကို စေလွှတ်ကာ UN Guard Contingent in Iraq အဖြစ် သို့မဟုတ် UNGCI အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်စေခြင်းဖြစ်သည်။ ပင်လယ်ကွေ့စစ်ပွဲအပြီးတွင် ကုလသမဂ္ဂသည် အီရန်–အီရတ်နှင့် အီရတ်–တူရကီယဲနယ်စပ်တစ်လျှောက် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု အကူအညီပေးရေးလုပ်ငန်းများအောက်တွင် ကုလသမဂ္ဂရုံးခွဲများနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဗဟိုဌာနကို ထူထောင်ခဲ့သည်။ UNGCI မှာ နောင်တွင် ထိုလုပ်ငန်းများအောက်၌ ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

ထပ်မံပါဝင်ခဲ့သည်မှာ ၁၉၉၂ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံသို့ စေလွှတ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားတွင် ပြည်တွင်းစစ် ရပ်စဲသွားပြီးနောက် ၁၉၇၈ ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂက UN Advance Mission in Cambodia သို့မဟုတ် UNAMIC ကို ထူထောင်ပြီး စစ်ပွဲဆင်နွှဲသူများအကြား အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို စောင့်ကြည့်ထိန်းချုပ်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ UNAMIC တွင် ပါဝင်တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် ထိုင်းတပ်မတော် အင်ဂျင်နီယာ ၇၀၅ ဦးကို စေလွှတ်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတို့၏တာဝန်မှာ ကမ္ဘောဒီးယားရှိ မြေမြှုပ်မိုင်းများကို ဖယ်ရှားရန်နှင့် တံတားများ၊ လမ်းများနှင့် အခြားအခြေခံအဆောက်အအုံများကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန်ဖြစ်သည်။

၁၉၉၈ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် UN သည် ဆီလီရာလီယွန်တွင် UN Observer Mission သို့မဟုတ် UNOMSIL (နောင်တွင် UNAMSIL) ကို တည်ထောင်ခဲ့ပြီး ထိုင်းနိုင်ငံအား အခြားသော အဖွဲ့ဝင် ၁၂ နိုင်ငံနှင့်အတူ ပါဝင်ရန်ဖိတ်ကြားခဲ့သည်။ ထိုင်းတပ်မတော်သည် UNOMSIL တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် အရာရှိငါးဦးကို စေလွှတ်ခဲ့ပါသည်။

ကုလသမဂ္ဂ ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ထပ်မံထူးခြားသည့်အချက်မှာ အရှေ့တီမောသို့ စေလွှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အင်ဒိုနီးရှားထံမှ လွတ်လပ်ရေးရယူရန် ပြည်လုံးကျွတ် ဆန္ဒခံယူပွဲ၌ ပြည်သူများ မဲပေးခဲ့ကြပြီးနောက် အရှေ့တီမောတွင် မငြိမ်မသက်ဖြစ်မှုများ ဖြစ်ပွားလာရာ ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီက အရှေ့တီမောတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းရန် နိုင်ငံစုံတပ်ဖွဲ့ကို ခွင့်ပြုခဲ့သည်။ ထိုင်းတပ်မတော်သည်လည်း ဤစစ်ဆင်ရေးတွင်ပါဝင်ရန် တောင်းဆိုမှုကို လက်ခံရရှိခဲ့သည်။ ၁၉၉၉ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၅ ရက်နေ့တွင် အစိုးရအဖွဲ့က ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနကို အရှေ့တီမောရှိ INTERFET နှင့် ပူးပေါင်းရန် လက်နက်ကိရိယာအစုံအလင်ဖြင့် စစ်သည် ၁၅၈၁ ဦးကို စေလွှတ်ရန် ခွင့်ပြုခဲ့သည်။ အရှေ့တီမောတွင် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပပြီးနောက် INTERFET ကို UN Transitional Authority in East Timor သို့မဟုတ် UNTAET အဖြစ် ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ လက်ရှိ အရှေ့တီမော ငြိမ်းချမ်းမှုထိန်းသိမ်းရေး စစ်ဆင်ရေးဒုတိယအဆင့်တွင် ကုလသမဂ္ဂ၏ တောင်းဆိုချက်အရ ထိုင်းတပ်မတော်သည် UNTAET တွင်ပါဝင်ရန် တပ်ဖွဲ့ဝင် ၉၂၅ ဦးကို စေလွှတ်ထားဆဲဖြစ်သည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ထိုင်းတပ်မတော်သည် ကုလသမဂ္ဂ ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှု စစ်ဆင်ရေးများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ အဆိုပါ ကတိကဝတ်ကို ထိန်းသိမ်းမြှင့်တင်ရန်အတွက် ထိုင်းတပ်မတော် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ရုံးသည် အစိုးရ၏ တာဝန်ပေးချက်နှင့်အညီ စစ်ပွဲမဟုတ်သော စစ်ဆင်ရေးများ (Operations Other Than War – OOTW) နှင့် ငြိမ်းချမ်းမှုထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရန်တို့အတွက် ပူးတွဲစစ်ဆင်ရေးကွပ်ကဲမှု ညွှန်ကြားရေးမှူးရုံး၏ ကွပ်ကဲမှုအောက်တွင် ငြိမ်းချမ်းမှုစစ်ဆင်ရေး တပ်မသစ် (The Division of Operations for Peace) ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ ထိုတပ်မ၏ အဓိကတာဝန်များမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည် –

(၁) ငြိမ်းချမ်းမှုထိန်းသိမ်းရေး စစ်ဆင်ရေးများနှင့် စစ်ပွဲမဟုတ်သော စစ်ဆင်ရေးများ (Operations Other Than War – OOTW) ဖြစ်သည့် မြေမြှုပ်မိုင်းရှင်းလင်းခြင်း၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုနှင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ် ကယ်ဆယ်ရေး လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ အရင်းအမြစ်နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းတို့နှင့်စပ်လျဉ်းသည့် လေ့ကျင့်သင်တန်းပေးမှုများအား စီမံချက်ရေးဆွဲခြင်းနှင့် ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ရန်၊

(၂) ကုလသမဂ္ဂက ချမှတ်ထားသော သင်ရိုးညွှန်းတမ်းများနှင့်အညီ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းများ၊ လေ့ကျင့်ရေးဆိုင်ရာအစီအစဉ်များ၊ ပရောဂျက်များနှင့် ဘတ်ဂျက်များကို ပြင်ဆင်ရေးဆွဲခြင်းနှင့် တင်ပြတောင်းခံခြင်း၊

(၃) ကုလသမဂ္ဂ ငြိမ်းချမ်းမှုထိန်းသိမ်းရေး စစ်ဆင်ရေးတာဝန်များကို ပံ့ပိုးကူညီရန် အတွက် အင်အားဖြန့်ကြက်မှုကို ညွှန်ကြားခြင်း၊ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲခြင်း၊

(၄) အချက်အလက်များ စုဆောင်းခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာရန်နှင့် ထိုင်းတပ်မတော်အတွက် ငြိမ်းချမ်းမှုထိန်းသိမ်းရေး စစ်ဆင်ရေးဆိုင်ရာ သဘောတရားကို ရေးဆွဲရန်၊

(၅) ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပရှိ ထိုင်းတပ်မတော် ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှုတပ်ဖွဲ့များ၏ စစ်ဆင်ရေးများကို စောင့်ကြည့်အကဲဖြတ်ရန်၊

(၆) ငြိမ်းချမ်းရေးထိန်းသိမ်းမှု ဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများနှင့်ပတ်သက်၍ သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရနှင့် ပုဂ္ဂလိကအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်၊

(၇) ငြိမ်းချမ်းမှုထိန်းသိမ်းရေး စစ်ဆင်ရေးလေ့လာမှုနှင့် လေ့ကျင့်ရေးဗဟိုဌာနအဖြစ် ဆောင်ရွက်ရန်။

ထိုင်းတပ်မတော်သည် ဒေသတွင်းနှင့် ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ငြိမ်မှုတို့ကို အစွမ်းကုန် ကူညီပံ့ပိုးပေးနိုင်ရန် စစ်ပွဲမဟုတ်သော စစ်ဆင်ရေးများ (Operations Other Than War – OOTW) နှင့် ငြိမ်းချမ်းမှုထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်ရန် ကြိုးပမ်းနေကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

မူးယစ်ဆေးဝါးရောင်းဝယ်မှု တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ထိုင်းတပ်မတော်၏ အခန်းကဏ္ဍ

ပြည်တွင်းပြဿနာများသည် နိုင်ငံနယ်နိမိတ်ကိုကျော်လွန်၍ ပျံ့နှံ့သွားနိုင်သည်ကို သတိပြုရန် အရေးကြီးပါသည်။ ယနေ့ခေတ် အမျိုးသားလုံခြုံရေးအတွက် သမားရိုးကျ မဟုတ်သော ခြိမ်းခြောက်မှုအသစ်များသည် နယ်မြေကို သိမ်းပိုက်နိုင်မှု သို့မဟုတ် စစ်အင်အား ခြင်း ယှဉ်ပြိုင်အနိုင်ယူနိုင်စွမ်းတို့အပေါ် အခြေခံထားခြင်း မဟုတ်တော့ပါ။ တည်ငြိမ်မှုနှင့် သာယာဝပြောမှုတို့အတွက် အခြေခံဖြစ်သည့် အခြေခံ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အရောအယှက်ကို တိုက်ရိုက် စစ်အင်အားသုံး အနိုင်ယူခြင်းကိုလည်း ရှောင်လွှဲကြသည်။ အဆိုပါ ခြိမ်းခြောက်မှုများသည် အစဉ်အလာ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာဖွဲ့စည်းပုံများကို ကျော်လွှား နိုင်သော်လည်း ကာကွယ်ရေးအဆောက်အအုံများသည် အဆိုပါ စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင် ရာတွင် အရေးကြီးသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်မည်မဟုတ်ဟု မဆိုလိုပါ။

ယနေ့ခေတ်တွင် မူးယစ်ဆေးဝါးသည် နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးကို ဆိုးရွားစွာထိခိုက် စေသည့် ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ အရှေ့တောင်အာရှသည် ဘိန်းစိုက်ပျိုးမှုနှင့် ဘိန်းဖြူ ထုတ်လုပ်မှုအတွက် ကမ္ဘာ့ထိပ်တန်းဒေသဖြစ်ပြီး အထူးသဖြင့် မြန်မာ၊ လာအိုနှင့် ထိုင်း သုံး နိုင်ငံအကြားရှိ ရွှေတြိဂံဒေသအတွင်းဖြစ်သည်။ တရားမဝင် မူးယစ်ဆေးဝါးကုန်သွယ်မှုသည် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းလုံခြုံရေးနှင့် လူမှုတည်ငြိမ်ရေးအပေါ် တိုက်ရိုက်သက်ရောက်မှုရှိသည်။ ထိုင်းဈေးကွက်အတွက် အဓိကရည်ရွယ်သည့် စိတ်ကြွဆေးပြားများ ထုတ်လုပ်မှုသည် ၁၉၉၉ ခုနှစ်တွင် ဆေးပြား သန်း ၂၀၀ ဝန်းကျင်မှ မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း တစ်နှစ်လျှင် သန်း ၆၀၀ ခန့်အထိ လျင်မြန်စွာ မြင့်တက်လာခဲ့သည်။ လွန်ခဲ့သည့်နှစ်မှစ၍ ထိုင်းတပ်မတော် နှင့် အစိုးရတို့က နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် မူးယစ်ဆေးဝါးစီးဆင်းမှုသည် နိုင်ငံ၏လုံခြုံရေးကို အဆိုးရွားဆုံး ခြိမ်းခြောက်မှုအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့သည်။

မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာသည် ထိုင်းလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအနှံ့ အထူးသဖြင့် စာသင် ကျောင်းများတွင် ပျံ့နှံ့နေပါသည်။ စိတ်ကြွဆေးပြား ဖမ်းဆီးရရှိမှု စာရင်းဇယားများအရ

တိုင်းပြည်၏ အဓိကအင်အားစုဖြစ်သော လူငယ်အများအပြားသည် မူးယစ်ဆေးဝါးနွံအတွင်းသို့ ဆွဲသွင်းခံနေရကြောင်း တွေ့ရသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလနှင့် ဖေဖော်ဝါရီလတို့တွင် ထိုင်းအာဏာပိုင်များက စိတ်ကြွဆေးပြား ၁၅ သန်းခန့် သိမ်းဆည်းရမိခဲ့သည်။ ယင်းပြဿနာသည် နိုင်ငံ့စီးပွားရေးအပေါ်တွင် သက်ရောက်မှုရှိသည်။

“ထိုင်းဘုရင်သည် မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာကို အလွန်စိုးရိမ်သဖြင့် ထိုင်းတပ်မတော်အား မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးနှိမ်နင်းရေးတာဝန်ကို ပေးအပ်ခဲ့သည်။”

အဆိုပါပြဿနာကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် အစိုးရနှင့်ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍအသီးသီးမှ သက်ဆိုင်သူအားလုံး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင် ဝန်ကြီးချုပ်က ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တာဝန်ယူသည့် မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးနှိမ်နင်းရေးဘုတ်အဖွဲ့အား မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးနှိမ်နင်းရေး မူဝါဒများ ရေးဆွဲရာတွင်ပါဝင်သည့် အဓိကယူနစ်အဖြစ် တာဝန်ပေးအပ်ပြီး မူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးဘုတ်အဖွဲ့ရုံးအနေဖြင့် အတွင်းရေးမှူးရုံးအဖြစ် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

မူးယစ်ဆေးဝါး ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှု တားဆီးနှိမ်နင်းရေး အထောက်အကူပြုကော်မတီကို ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးက ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တာဝန်ယူကာ အစိုးရအဖွဲ့ အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်နှင့် ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်များ၊ တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်တို့က ကော်မတီဝင်များအဖြစ်ပါဝင်သော ပူးပေါင်းအဖွဲ့အဖြစ် အစိုးရက ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

မူးယစ်ဆေးဝါးအန္တရာယ်နှိမ်နင်းမည့် စီမံချက်များတွင် ထိုင်းတပ်မတော်သည် အခြားအစိုးရအေဂျင်စီများနှင့် အဓိကအစီအစဉ်ခြောက်ခုတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ တပ်မတော်သည် နယ်စပ်တစ်လျှောက်နှင့် ကမ်းရိုးတန်းဒေသများတွင် မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးနှိမ်နင်းရေး အစီအစဉ်အတွက် အဓိကတာဝန်ရှိသော အစိုးရယန္တရားတစ်ခုဖြစ်သည်။ အခြားသောအစီအစဉ်ငါးခုမှာ ဒေသတွင်း မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး၊ မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီး ကာကွယ်ရေး၊ မူးယစ်ဆေးဝါးနှိမ်နင်းရေး၊

မူးယစ်ဆေးစွဲသူများကိုကုသရေးနှင့်ပြန်လည်ထူထောင်ရေး၊ပညာရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများတွင် မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးနှိမ်နင်းရေးတို့ဖြစ်သည်။

ထိုင်းဘုရင်သည် မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာကို အလွန်စိုးရိမ်သဖြင့် ထိုင်းတပ်မတော်အား မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးနှိမ်နင်းရေးတာဝန်ကို ပေးအပ်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုင်းတပ်မတော်စစ်ဌာနချုပ်သည် မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးနှိမ်နင်းရေးတာဝန်ကို တပ်ရင်း၊ တပ်ဖွဲ့တိုင်းအတွက် အရေးကြီးမူဝါဒတစ်ရပ်အဖြစ် ချမှတ်ထားပြီး ယင်းရည်ရွယ်ချက်အတွက် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေးဌာနတစ်ခုကို ထူထောင်ထားသည်။ ဤသည်မှာ တပ်မတော်တွင်းနှင့် ပြင်ပရှိ မူးယစ်ဆေးစွဲနေသူများအား တားဆီးကုသရေးနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လုပ်ငန်းများကို အဓိကလုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် အခြားသော တိုက်ရိုက်တာဝန်ရှိသည့် အေဂျင်စီများအတွက်လည်း အားဖြည့်ပေးပါသည်။ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ရုံးက တပ်မတော်သားများနှင့် ၎င်းတို့၏ မိသားစုများအား မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲခြင်းအား တားမြစ်သည့်မူဝါဒကိုလည်း ထုတ်ပြန်ထားသည်။

အထက်ဖော်ပြပါ လိုအပ်ချက်များနှင့် ရည်မှန်းချက်များကြောင့် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ရုံး (Supreme Command Headquarters) သည် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေးဗဟိုဌာနကို တပ်မတော်စစ်ဌာနချုပ် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေးပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီအဖြစ် အဆင့်မြှင့်တင်ခဲ့ပါသည်။

ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဒုတိယကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က တာဝန်ယူကာ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန ကွပ်ကဲမှုအောက် တပ်ဖွဲ့အားလုံး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် Joint Operations Center 108 (JOC 108) ကို တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ JOC 108 ၏ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး အဓိကပရောဂျက်များမှာ ပူးတွဲ ပြည်သူ့ရေးရာညွှန်ကြားရေးမှူးရုံးက တာဝန်ယူသည့် မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာစစ်ဆင်ရေးနှင့် ပြည်သူ့ဆက်ဆံရေးစီမံကိန်း၊ တပ်မတော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ကွပ်ကဲမှုဌာနချုပ် (Armed Forces Development Command) က တာဝန်ယူသော မူးယစ်ဆေးဝါး ပြန်လည်ထူထောင်ရေးစီမံကိန်းနှင့် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ရုံး၏ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး စိတ်ဓာတ်စစ်ဆင်ရေးနှင့် ပြည်သူ့ဆက်ဆံရေးစီမံကိန်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

လက်ရှိအချိန်တွင် မူးယစ်ဆေးဝါး နှိမ်နင်းရေးလုပ်ငန်းများနှင့်ပတ်သက်၍ JOC 108 သည် အောက်ပါတာဝန်များ ထမ်းဆောင်နေပါသည် –

(၁) မူးယစ်ဆေးဝါး ထုတ်လုပ်သူများ၊ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားသူများ၊ သုံးစွဲသူများနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်သူလူထုအား အသိပညာပေးခြင်းတို့အပြင် တပ်တွင်း၊ တပ်ပြင် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအား ကုသရေးနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးဆိုင်ရာမူဝါဒများ ရေးဆွဲညှိနှိုင်း အကောင်အထည်ဖော်ရန်၊

(၂) ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၊ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းမှုကော်မတီ၏ မူဝါဒများနှင့်အညီ မူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်မှုစစ်ဆင်ရေးများကို ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရန်၊

(၃) ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ရုံးနှင့် လက်ရုံး၊ ဝန်ထမ်းတပ်ဖွဲ့များတွင် မူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးဆိုင်ရာအစီအစဉ်များနှင့် ပရောဂျက်များကို ပြင်ဆင်စုဆောင်းရန်၊

(၄) မူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးလုပ်ငန်းများကို ပံ့ပိုးကူညီရန်အတွက် ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် အစိုးရနှင့်ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍများမှ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် အကူအညီရယူရန်၊

(၅) မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးနှိမ်နှင်းရေးနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးသုံးစွဲသူများအား ကုသရေးဆိုင်ရာ ထောက်လှမ်းရေးလုပ်ငန်းများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အစိုးရနှင့်ပုဂ္ဂလိက ကဏ္ဍများ ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်၊

(၆) ထိုးစစ်အသွင်ဆောင်သည့် စိတ်ဓာတ်စစ်ဆင်ရေးဆိုင်ရာ လှုံ့ဆော်မှုများ ဆင်နွှဲခြင်းအပါအဝင် မူးယစ်ဆေးဝါးအန္တရာယ်ကို လူထုသိရှိစေရန် တပ်မတော်အတွင်းနှင့် တပ်မတော်ပြင်ပတို့တွင် လူထုဆက်ဆံရေးလှုပ်ရှားမှုများ စတင်ဆောင်ရွက်ရန်၊

(၇) တပ်တွင်း၊ တပ်ပြင် မူးယစ်ဆေးစွဲနေသူများအား ကုသမှုနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးဆိုင်ရာ အစီအမံများကို ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန်၊

(၈) မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးနှိမ်နင်းရေးဆိုင်ရာ စောင့်ကြည့်အကဲဖြတ်ရန်နှင့် အစီရင်ခံတင်ပြရန်၊

(၉) ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ရုံး၊ မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းမှု ကော်မတီ အတွင်းရေးမှူးရုံးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန်။

JOC 108 အပြင် ထိုင်းအစိုးရသည် ပြည်တွင်းလုံခြုံမှု စစ်ဆင်ရေးကွပ်ကဲမှုဌာနချုပ် (Internal Security Operations Command– ISOC) မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးနှိမ်နှင်းရေးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် တာဝန်ပေးအပ်ထားပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးနှိမ်နင်းရေးလုပ်ငန်းများကိုဆောင်ရွက်လျက်ရှိရာ ကြည်းတပ် မူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးဗဟိုဌာနနှင့် ၎င်း၏ဌာနခွဲများကို နိုင်ငံ၏မြောက်ဘက်နှင့် အရှေ့မြောက်ဘက်တို့တွင် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေးဗဟိုဌာနအဖြစ် ထူထောင်ထားရှိသည်။ ရေတပ်နှင့် လေတပ်တွင်လည်း အလားတူပင်ဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် နယ်ခြားစောင့်တပ်မှ ကျောထောက်နောက်ခံပြုထားသည့် နယ်ခြားစောင့်ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် ပြည်သူ့ရဲတပ်ဖွဲ့တို့၏ လုပ်ဆောင်နေသည့် မူးယစ်ဆေးဝါး တားဆီးနှိမ်နင်းရေးလုပ်ငန်းများတွင် တက်ကြွစွာ ဦးဆောင်ပါဝင်ရန် တော်ဝင်ကြည်းတပ်မတော်သည် Pha Muang Task Force ကို ဖွဲ့စည်းထားသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ လေ့ကျင့်ရေး အကူအညီဖြင့် တော်ဝင်ထိုင်းတပ်မတော် ခြေမြန်တပ်ခွဲ သုံးခွဲနှင့် နယ်ခြားစောင့် ရဲတပ်ခွဲတစ်ခုတို့ပါဝင်သော ပူးတွဲ မူးယစ်ဆေးဝါးတားဆီးနှိမ်နင်းရေးတာဝန် တပ်ဖွဲ့တစ်ခုကိုလည်း ဖွဲ့စည်းထားကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ အဆိုပါတပ်ဖွဲ့သည် ၎င်း၏လုပ်ငန်းများအား ၂၀၀၁ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလမှစတင်၍ မူးယစ်ဆေးဝါး ထောက်လှမ်းရေးတွင်ပါဝင်သော အမေရိကန်အေဂျင်စီများနှင့် နီးကပ်စွာ ချိတ်ဆက်လုပ်ဆောင်နေသည်။

တပ်မတော်မှဆောင်ရွက်နေသည့် မူးယစ်ဆေးဝါး ထိန်းချုပ်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်သည့် အခြားလုပ်ဆောင်မှုများမှာ ဥပမာအားဖြင့် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ရုံးနှင့် လက်ရုံး၊ ဝန်ထမ်းတပ်ဖွဲ့များရှိ တပ်ရင်း၊ တပ်ဖွဲ့များအား မူးယစ်ဆေးစွဲသူများအတွက် ကုသရေးနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးစင်တာများအဖြစ် အသုံးပြုခြင်း၊ ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်က ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် တာဝန်ယူထားသည့် မူးယစ်ဆေးစွဲသူများ ကုသရေးနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး ဖောင်ဒေးရှင်းကို ထူထောင်ခြင်း၊ နယ်စပ်ဒေသများတစ်လျှောက် မူးယစ်ဆေးဝါး မှောင်ခို ရောင်းဝယ်မှုတားဆီးရေး၊ နယ်စပ်ဒေသရှိကျေးရွာများ၏လုံခြုံရေးကို အားဖြည့်ဆောင်ရွက်ရာ တွင် ISOC နှင့် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနတို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ မူးယစ်ဆေးဝါးအန္တရာယ် သည် လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးအဆောက်အအုံများနှင့် နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးတို့အား ထိခိုက်စေ၍ လူထုအသိပညာပေးရေးလှုပ်ရှားမှုကို မီဒီယာများမှတစ်ဆင့် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

ယနေ့မြင်တွေ့ရသည့်အတိုင်း မူးယစ်ဆေးဝါးထိန်းချုပ်ရေး စစ်ဆင်ရေးများတွင် ထိုင်းတပ်မတော်၏ အောင်မြင်မှုများသည် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ရုံးနှင့် ကြည်း၊ ရေ၊ လေ တပ်ဖွဲ့များအကြား ထိရောက်စွာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ လက်ရှိတွင် ထိုင်းတပ်မတော်သည် မူးယစ်ဆေးဝါး ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားမှု တိုက်ဖျက်ရေး တာဝန်များကို အစွမ်းကုန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ ထိုင်းတပ်မတော်သည် အခြားသော အစိုးရအေဂျင်စီများနှင့်ပူးပေါင်းကာ မူးယစ်ဆေးဝါးပြဿနာကို ထိထိ ရောက်ရောက် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ရန် စွမ်းရည်အမျိုးမျိုးကို မြှင့်တင်ခဲ့ကြောင်း လေ့လာ တွေ့ရှိရပါသည်။

နိဂုံး

ယနေ့ခေတ်တွင် လူသားတို့နေထိုင်ရာကမ္ဘာကြီးသည် ဒီမိုကရေစီနှင့် အရင်းရှင် ဈေးကွက်စီးပွားရေးတို့ကို အခြေခံသည့် ဘက်စုံလူမှုရေးအသိုက်အဝန်းအဖြစ်သို့ တဖြည်း ဖြည်း ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ ထိုင်းလူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ပြောင်းလဲလာသော ခေတ်ရေစီး ကြောင်းက ထိုင်းတပ်မတော်အား နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေးကိုကာကွယ်ရန် ပရော်ဖက်ရှင်နယ် ဆန်ပြီး သိပ္ပံပညာနည်းကျကာ ဆင်ခြင်တုံတရားရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ကြိုးစားရောက်ရှိ လာစေပါသည်။ အမျိုးသားလုံခြုံရေးကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရန် စစ်အင်အားအသုံးပြုခြင်း အပြင် ထိုင်းတပ်မတော်သည် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်များတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံခေတ်မီတိုးတက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပံ့ပိုးကူညီမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။

ထိုင်းတပ်မတော်သည် နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတွင် တပ်ဖွဲ့ဝင်များကို အသုံးပြုခဲ့ပြီး အထူးသဖြင့် တော်ဝင်စီမံကိန်းများနှင့် အမျိုးသားလုံခြုံရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ပရောဂျက်များတွင် အရပ်ဘက်အေဂျင်စီများနှင့်ပူးပေါင်းကာ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ပြည်သူ့ကယ်ဆယ်ရေးစင်တာ တည်ထောင်ခြင်းအပါအဝင် နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး လုပ်ငန်းများကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ တပ်မတော်တွင် အခြားသော ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများ၏ တပ်မတော်များကဲ့သို့ပင် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်နှင့်

မတော်တဆထိခိုက်မှုများ၏ ကယ်ဆယ်ရေးလုပ်ငန်းများ၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် လူအင်အား၊ စက်ကိရိယာများ၊ ကွပ်ကဲမှုစနစ်နှင့် ခေတ်မီဆက်သွယ်ရေးစက်များ ရှိပါသည်။ ၂၁ ရာစုတွင် ထိုင်းတပ်မတော်သည် နိုင်ငံစုံ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ပံ့ပိုးကူညီရေးလုပ်ငန်းများတွင် ၎င်း၏ အခန်းကဏ္ဍကို တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်နေသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး ထိန်းသိမ်းမှုသည် နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်လုံခြုံရေးကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သည့် အမျိုးသားအကျိုး စီးပွားပင်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ထိုင်းတပ်မတော်သည် နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပူးပေါင်းကာ ဆင်းရဲမွဲတေမှုကိုကျော်လွှားပြီး ပြည်သူများ၏ သုခချမ်းသာကို မြှင့်တင်ပေးခဲ့သည်။

တစ်နည်းဆိုရသော် ရာစုသစ်၏ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဂလိုဘယ်လိုက်ဖေးရှင်း လှိုင်းလုံးများသည် ဒေသတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေး၊ တည်ငြိမ်ရေးနှင့် သာယာဝပြောရေးတို့ကို လှုပ်ခတ်စေပြီး နိုင်ငံတကာတပ်မတော်များအတွက်လည်း စိန်ခေါ်မှုအသစ်များကို ဖန်တီးပေးခဲ့သည်။ ထို စိန်ခေါ်မှုအသစ်များအနက် အရေးကြီးသည့်အချက်မှာ နိုင်ငံတော် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတွင် ပိုမိုတက်ကြွစွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်သော တပ်မတော်၏ အခန်းကဏ္ဍကို ပြန်လည် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဒေါက်တာနိုင်ဆွေဦး
(သေနင်္ဂမဟာဗျူဟာလေ့လာရေးအဖွဲ့)

Ref: New Roles of Thai Military: Readjusting for 21st Century, Major General Piti Kumpoopong, National Defence College, Thailand

bufvkdufEdkifiHjcm;a&;rl0g'ESifh bka'¨ifrl
wuókdvfrwfbl

“ မြန်မာနိုင်ငံသည်
နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးမူအဖြစ်
ဘက်မလိုက် တည့်မတ်စွာ
ကြားနေရေးမူဝါဒကို လွတ်လပ်ရေးရသည့်နေ့မှာပင်
ကမ္ဘာသိ ထုတ်ပြန်ကြေညာ ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ဤကမ္ဘာတွင် နိုင်ငံကြီး၊ နိုင်ငံလတ်၊ နိုင်ငံငယ်များ ထူထောင်မိလာကြပြီးနောက် မိမိတို့နိုင်ငံအကျိုးငှာ အခြားနိုင်ငံများနှင့် ဆက်ဆံလာကြသည်။ နိုင်ငံအချင်းချင်း ရင်းနှီးစွာ ဆက်ဆံကြခြင်းဖြင့် နိုင်ငံလုံခြုံရေး၊ နိုင်ငံတိုးတက်ရေး၊ ဘာသာရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးရာများတွင် တစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံ ကူးသန်းဆက်သွယ်ကြသည်။ စားကုန် သုံးကုန် စသည်များ ရောင်းဝယ်ဖလှယ်ရေးအတွက်လည်း နိုင်ငံအချင်းချင်း ဆက်သွယ်ကြ၊ ဆက်ဆံလာကြရသည်။ ကောင်းသောရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် နိုင်ငံအချင်းချင်း ဆက်ဆံခြင်းဖြင့် ဒေသတွင်းသာမက တစ်ကမ္ဘာလုံး ငြိမ်းချမ်းမည်၊ ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုများအသီးသီး တိုးတက်အောင်မြင်လာမည် ဟူသော အသိဖြင့် နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေး စတင်ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ရပေသည်။

ထို့နောက် နိုင်ငံတစ်ခုနှင့်တစ်ခု ပိုမိုရင်းနှီး နီးကပ်စွာ သူ့အကျိုး၊ ကိုယ့်အကျိုး ရရှိနိုင်မည့် နိုင်ငံ့ကိုယ်စားပြု ကိုယ်စားလှယ်များ (နောင် သံတမန်များဟု သုံးနှုန်းပါသည်။) ကို ထူထောင်လာကြသည်။ လူသားများတွင် စိတ်အမျိုးမျိုး၊ အယူအဆ သဘောထားအဖုံဖုံ ရှိကြလေရာ နိုင်ငံအချင်းချင်း ဆက်သွယ်ဆက်ဆံရာ၌ မိမိနိုင်ငံ အကျိုးမဲ့စေသော၊ အကျိုးယုတ်စေသော ပြဿနာများရှိလာကြသဖြင့် ဆက်ဆံရေးရိုးရိုး၊ ဆက်ဆံရေးကောင်းကောင်း အခြေအနေမှ ဆက်ဆံရေး ဆိုးဝါးယုတ်လျော့၊ ပျက်ပြားလာတတ်ကြသည်။ ထိုအခါ မိမိနိုင်ငံက အသာရအောင် နိုင်ငံကာကွယ်ရေး၊ လုံခြုံရေးအတွက် စစ်တပ်များ ဖွဲ့လာကြရသည်။ အချို့နိုင်ငံများကလည်း မိမိတို့နိုင်ငံ ပိုင်နက်တိုးချဲ့ခြင်း၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း တိုးချဲ့ခြင်းများ လုပ်ဆောင်ရန် ကြံစည်အားထုတ်လာကြသည်။

နိုင်ငံနှစ်ခု ဆက်ဆံကြသည်ဟူသည် နှစ်နိုင်ငံလုံး အကျိုးရှိစေရန်ဖြစ်သော်လည်း တစ်နိုင်ငံက လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ မာနများ လွှမ်းကဲလာသောအခါ ကောင်းကျိုးချမ်းသာ

မဖြစ်ဘဲ ဆိုးကျိုးဒုက္ခသာ ကြုံတွေ့ရတတ်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံနှင့်ဆက်ဆံရင်း ထိုနိုင်ငံ၏ အနေအထား၊ အခြေအနေ၊ သဘာဝသယံဇာတ၊ ရတနာပစ္စည်း၊ ခနဥစ္စာ၊ ရေကောင်း မြေကောင်း အခြေအနေကို အကဲဖြတ်မိပြီး ထိုနိုင်ငံကို မိမိတို့နိုင်ငံက တိုက်ခိုက်အနိုင်ယူရလျှင် ထိုနိုင်ငံ၏ ကြွယ်ဝသော ခနဥစ္စာများ မိမိတို့ ပိုင်ဆိုင်နိုင်ပြီဟူသော လောဘမျိုး တက်လာ တတ်၏။ မိမိနိုင်ငံက လူအင်အား၊ လက်နက်အင်အား ပို၍ တောင့်တင်းခိုင်မာ၍ အခြားနိုင်ငံ က စစ်အင်အား ပြောပလောက်အောင်မရှိကြောင်း သတိပြုမိပြီး လောဘဇောလည်း တိုက် လာသောအခါ ထိုနိုင်ငံကို ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်သည်။ ထိုနိုင်ငံကို မိမိတို့နိုင်ငံလက်အောက် သွတ်သွင်းကာ မိမိ၏ပိုင်နက်ကို တိုးချဲ့ကြတော့သည်။ ထိုသို့ သူတစ်ပါးနိုင်ငံများကို တိုက်ခိုက်သိမ်းယူနိုင်လျှင် မိမိသည် နိုင်ငံတစ်ခု၏ ဘုရင် (အကြီးအကဲ) မျှ သာမက အခြား နိုင်ငံများ၏ အရှင်သခင်၊ ဘုရင်တကာတို့၏ဘုရင် (ပဒေသရာဇ်) အဆင့်မှ ဧကရာဇ်ဘုရင် ဖြစ်ပြီဟု ယူဆကာ ရှေးပဝေသဏီကပင် ဘုရင်များ နယ်ချဲ့တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ ဤသို့ နယ်ချဲ့ခြင်းကို ရှေးက "လက်နက်နိုင်ငံတော် တိုးချဲ့သည်" ဟု သုံးနှုန်းကြသည်။

အင်္ဂလန်နှင့် ဥရောပနိုင်ငံတို့တွင် ရေနွေးငွေ့သုံးစက်ရုံများ ပေါ်လာသောအခါ စက်မှု အရင်းရှင်များ ဖြစ်လာကြသည်။ ထိုအခါ မိမိနိုင်ငံတွင် စက်ရုံများစွာရှိသည်။ သို့သော် စက်များလည်ပတ်စေမည့် လောင်စာစွမ်းအင် (ထင်း၊ ကျောက်မီးသွေး၊ ရေနံ၊ သဘာဝ ဓာတ်ငွေ့) စသည့် စွမ်းအင်လောင်စာများမရှိ သို့မဟုတ် မလုံလောက်။ ရက်ကန်းစက်များ၊ ချည်မျှင်စက်များအတွက် ပိုးချည်လည်းမရှိ၊ ဝါဂွမ်းလည်းမရှိ။ လူသုံး၊ အိမ်သုံး၊ လုပ်ငန်းသုံး၊ စစ်သုံးပစ္စည်းများ ထုတ်လုပ်ရန် သံ၊ ကြေး၊ သွပ်၊ သံဖြူ၊ ခဲ၊ ခဲမဖြူ စသည့် တွင်းထွက်ဓာတ် သတ္တုများလည်း မပြည့်စုံကြပေ။ ဤသို့ မိမိတို့တွင်မရှိ၍ လိုအပ်သည်ကို ပေါက်ဈေးပေး ဝယ်ယူမည့်အစား စက်မှုအရင်းရှင်သူဌေးများသည် သူတစ်ပါးနိုင်ငံမှ ထိုစက်မှုကုန်ကြမ်း၊ လောင်စာစွမ်းအင်သာမက စိန်၊ ရွှေ၊ ငွေ၊ ပတ္တမြား စသည့် အဖိုးတန်ရတနာများ ရယူလိုသော မတော်လောဘ (ဝိသမလောဘ)ဖြင့် စစ်အင်အားတိုးချဲ့၊ စစ်လက်နက်ကောင်းများ ထုတ်လုပ် ကာ ရှေးက ရွက်သင်္ဘောများဖြင့် ကမ္ဘာပတ်၍ နယ်ချဲ့ခဲ့ကြသည်။ ထိုနယ်ချဲ့များက အရင်းရှင် နယ်ချဲ့များဖြစ်သည်။ သူတစ်ပါးနိုင်ငံများမှ ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများ၊ စွမ်းအင်လောင်စာများ၊ အဖိုးတန်ရတနာများကို လောဘဇောတိုက်ပြီး နယ်ချဲ့ကြခြင်းဖြစ်၍ စီးပွားရေး၊ ငွေကြေး အတွက် နယ်ချဲ့သော အရင်းရှင်နယ်ချဲ့များ ဖြစ်လာကြသည်။

ရှေးက မွန်ဂိုလီးယားမှ တီမူလိန်း၊ ဂျင်ဂစ်ခန်တို့၏ လက်နက်နိုင်ငံတော် ချဲ့ထွင်သော နယ်ချဲ့များ၊ တူကီယဲတို့၏ တူကီယဲ အော်တိုမန်နယ်ချဲ့များ၊ ဂရိနိုင်ငံမှ အလက်ဇန္ဒားသဂရိတ်၏ နယ်ချဲ့များသည် လက်နက်နိုင်ငံတော်ချဲ့ထွင်ရေး နယ်ချဲ့များဖြစ်သည်။ စက်မှုထွန်းကားလာ ခြင်းနောက်ကျ၍ ကိုလိုနီနယ် ဝေစုမရလိုက်သော ဟစ်တလာ နာဇီ (ဖက်ဆစ်) ဂျာမနီ၊ မူဆိုလီနီ၏ အီတလီဖက်ဆစ်နယ်ချဲ့၊ ဂျပန်စစ်ဗိုလ်ချုပ် ယာမာမိုတိုတိုဂျို၏ ဖက်ဆစ်ဂျပန် နယ်ချဲ့တို့က အင်္ဂလိပ်၊ ပြင်သစ်၊ စပိန်၊ ပေါ်တူဂီ၊ ဒတ်ချ်၊ ဆွီဒင်၊ နော်ဝေ စသော ဥရောပနယ်ချဲ့ တို့လက်မှလုယူရန် တိုက်ခိုက်စစ်ပြုလာသဖြင့် ကမ္ဘာ့စစ်ပွဲကြီးများ ပေါ်လာသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ် မဖြစ်မီနှင့် စစ်တွင်းကာလ၊ စစ်ပြီးစကာလတို့တွင် အာရှ၊ အာဖရိက၊ လက်တင်အမေရိကမှ ကိုလိုနီသူ့ကျွန်ဘဝရောက်နေသူများက နယ်ချဲ့တို့ကို ဆန့်ကျင် တော်လှန်ပြီး မိမိတို့နိုင်ငံလွတ်လပ်ရေး ပြန်ယူခဲ့ကြသည်။ သို့သော် လူသတ်ခဲ့ဖူးသော ကျား၊

ခြသေ့်၊ ကျားသစ်တို့သည် လူမြင်လျှင် သွားရည်ယိုသကဲ့သို့ နယ်ချဲ့လက်ဟောင်းများသည်လည်း ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးသည့်နောက် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့သည့် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂတွင် ကိုလိုနီ (ကျွန်ပြုနယ်ချဲ့) အရင်းရှင်နိုင်ငံများ၏ နယ်ချဲ့မှုကို ဖျက်သိမ်းကြောင်း လွတ်လပ်ရေးပြန်ရသော ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် အာရှ၊ အာဖရိက၊ လက်တင်အမေရိက၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသနိုင်ငံများမဲဖြင့် ဆုံးဖြတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ထိုအခါ သူတို့အတွက်လည်း စက်မှုစီးပွားရေးကို တိုးချဲ့ရာ၌ လိုအပ်သော စွမ်းအင်လောင်စာ၊ စက်မှုကုန်ကြမ်းများ၊ လုပ်ခသက်သာစွာပေးရန်၊ မတန်တဆခိုင်းနိုင်သော အလုပ်သမားများရရန် နယ်ချဲ့ခြင်းကို မဖြစ်မနေ လုပ်လာကြတော့သည်။ ကိုလိုနီ (နယ်ချဲ့) စနစ်သစ် (လက်သစ်နယ်ချဲ့ပုံစံ)ကို ချမှတ်ပြီး ပိတ်ဆို့ခြင်း၊ ဟန့်တားခြင်း၊ ခြိမ်းခြောက်ဖိအားပေးခြင်း၊ အကျပ်ကိုင်ခြင်း၊ စွက်ဖက်ခြင်း၊ အကြောင်းတစ်ခုခုလိမ်လည်ပြပြီး ကျူးကျော်ခြင်းတို့ကို လုပ်လာကြသည်။ ယနေ့ တစ်ကမ္ဘာလုံး ကောင်းကောင်းမနေရ၊ ထောင်းလမောင်းထအောင် ကျူးကျော်နယ်ချဲ့နေသည်ကို မြင်တွေ့နေကြရပေသည်။ ဤသို့ဖြင့် ရှေးရှေးက အတ္တ၊ ပရ အကျိုးနှစ်ဝအတွက် နိုင်ငံအချင်းချင်း ဆက်ဆံရေးကောင်းများ ပျက်သုဉ်းလာခဲ့တော့သည်။

ယနေ့ မြေပြင်အနေအထား၊ အခြေအနေအရပြည်ပမှ မိတ်ဆွေအိမ်နီးချင်းနိုင်ငံ၊ ဒေသအစုသားချင်းနိုင်ငံဆိုပြီး ယုံရခက်ခက် ဖြစ်လာပေသည်။ စီးပွားတိုးတက်အောင် အနိုင်အထက်၊ ဈေးကွက်လု၊ ပိတ်ဆို့၊ နှောင့်ယှက်၊ နိုင်ငံပျက်သည်အထိ မိမိတို့နိုင်ငံသာလျှင် ပို၍ချမ်းသာအောင်လုပ်နေသည်ကို လက်ယာအရင်းရှင်နယ်ချဲ့နိုင်ငံများသာမက လက်ဝဲဆိုရှယ်လစ်၊ ကွန်မြူနစ်နိုင်ငံများ၏ လုပ်ရပ်များကိုလည်း တွေ့နေကြရပေသည်။ ယခင်က အမေရိကန်သည် နယ်ချဲ့နိုင်ငံများအုပ်စု၏ ဆရာကြီးဖြစ်သည်ဟု ဆိုခဲ့ကြသည်။ အမေရိကန်သည် သူ့နိုင်ငံ ချမ်းသာသည်ထက်ချမ်းသာရန်၊ အင်အားတောင့်တင်းသည်ထက် တောင့်တင်းရန် နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးမူဝါဒ (ကောင်း) တိတိကျကျ မချမှတ်ခဲ့ပေ။ အမေရိကန်တွင် အမြဲတမ်းမိတ်ဆွေမရှိ၊ အမြဲတမ်းရန်သူလည်းမရှိ။ အမေရိကန်နိုင်ငံ အကျိုးစီးပွား အဓိကဖြင့် မူချထားသည်။ ယနေ့ လက်ဝဲကွန်မြူနစ်နိုင်ငံကြီးဆိုသည်မှာလည်း အမေရိကန်ကဲ့သို့ မိမိနိုင်ငံအကျိုးစီးပွား (သက်သက်) နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးမူ ချလိုက်ပြီလားဟု ထင်သူကထင်လာရပေပြီ။ ရှင်ကြီးကျားထက်ဆိုးဖြစ်မှာပင် စိုးနေရသည်။

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေးပြန်ရသော ၄-၁-၁၉၄၈ ရက်နေ့တွင် ကမ္ဘာပေါ်၌ အနောက်အရင်းရှင်၊ နယ်ချဲ့နိုင်ငံများ၏ လက်ယာအုပ်စု၊ ဆိုရှယ်လစ် (ကွန်မြူနစ်) ဝါဒနိုင်ငံများ၏ လက်ဝဲနိုင်ငံများအုပ်စုတို့ ဝါဒတစ်ခုနှင့်တစ်ခု၊ နိုင်ငံအုပ်စု တစ်ခုနှင့်တစ်ခုတို့ သူ့ဝါဒ အလဲထိုးရန်၊ ကိုယ့်ဝါဒ အလဲထိုးမခံရရန် အားပြိုင်တိုက်ပွဲ ဆင်နွှဲနေကြပေသည်။ အရင်းရှင်စနစ်ကို လက်ဝဲဆိုရှယ်လစ်တို့က ခေါင်းပုံဖြတ် အမြတ်ကြီးစား၍ နယ်ချဲ့စနစ်ဖြင့် မိမိတို့၏ ချမ်းသာကြွယ်ဝရေးအတွက် နယ်လှည့်ကုပ်သွေးစုပ်သောဝါဒဟု အပုပ်ချသည်။ တစ်ဖက်ကလည်း အရင်းရှင်နိုင်ငံများသည် ဒီမိုကရေစီ၊ လူ့အခွင့်အရေး အလေးထားသည်။ ကွန်မြူနစ်တို့သည် ဘုရားမရှိ၊ တရားမရှိ၊ ဘာသာမရှိ၊ တစ်ပါတီ ကွန်မြူနစ်အာဏာရှင်စနစ်ဖြင့် လူအများစုကို အတင်းအကျပ် စိုးမိုးခြယ်လှယ်သည်။ ဆင်းရဲသောနိုင်ငံတွင် ပို၍ဆင်းရဲအောင် မွဲဆေးဖော်သည်ဟု ပြန်လည်ပုတ်ခတ်သည်။ ထိုသို့ နှုတ်လှန်ထိုးဝါဒပြိုင်ရင်း စစ်အေးတိုက်ပွဲကို နှစ်ဖက်က တက်ကြွစွာ ဆင်နွှဲနေခဲ့ကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် ထိုအရင်းရှင် (နယ်ချဲ့) လက်ယာအနောက်အုပ်စုနှင့် ကွန်မြူနစ် (ဝါဒချဲ့) လက်ဝဲအရှေ့အုပ်စုတို့က ပြန်လည်လွတ်လပ်လာနေသော အာရှ၊ အာဖရိက၊ လက်တင်အမေရိက၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်းနိုင်ငံများကို မိမိတို့ဘက်မှ ထောက်ခံအောင်၊ မိမိတို့အုပ်စုတွင်ပါဝင်အောင် စည်းရုံးနေခဲ့သည်။ မြန်မာ့လွတ်လပ်ရေးကို ရှုပ်ရှုပ်ချုံချုံ ဦးဆောင်ကြိုးပမ်းနေသော ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းသည် ၁၉၄၆ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် အင်္ဂလန်မှ အာဏာရ လေဘာပါတီအစိုးရဝန်ကြီးချုပ် အက်တလီ၏ ဖိတ်ကြားချက်အရ မြန်မာကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကိုခေါင်းဆောင်ကာ သွားရောက်ခဲ့သည်။ အသွားခရီးမှာပင် အိန္ဒိယနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေးတိုက်ပွဲခေါင်းဆောင် ကွန်ဂရက်ပါတီမှ ဂျဝါဟာလာနေရူးနှင့် နယူးဒေလီမြို့တွင် ဝင်တွေ့နှုတ်ဆက်ရင်း၊ လန်ဒန် (ဘီလပ်) တွင် မိမိဆွေးနွေးရမည့် လွတ်လပ်ရေးညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပွဲအတွက် အကြံဉာဏ်တောင်းခံရင်း "မိမိတို့ အိန္ဒိယ၊ မြန်မာ အပါအဝင် အာရှ၊ အာဖရိကနိုင်ငံများသည် ကိုလိုနီကျွန်ဘဝတွင် နှစ်ပေါင်းတစ်ရာကျော်၊ ကမ္ဘာ့စီးပွားပျက်ကပ် အကြိမ်ကြိမ်၊ ပထမကမ္ဘာစစ်နှင့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပွဲကြီးများ နှစ်ကြိမ် အလူးအလဲခံခဲ့ရပြီးဖြစ်၍ လွတ်လပ်ရေးပြန်ရလျှင် မိမိတို့၏ နယ်ချဲ့ဒဏ်ကြောင့် ဆင်းရဲကျန်ရစ်သောနိုင်ငံများ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးကို အလေးပေးသင့်သည်။ ယခုဖြစ်ပွားနေသော လက်ဝဲ၊ လက်ယာ အုပ်စုကြီးနှစ်ခု၏ စစ်အေးတိုက်ပွဲတွင် မည်သည့်ဘက်ကိုမှ ဝင်မပါသင့်ကြောင်း" ဆွေးနွေးရာ ဂျဝါဟာလာနေရူးကလည်း အလားတူရှုမြင်လာသဖြင့် စစ်အေးတိုက်ပွဲ၌ မည်သည့်ဘက်မှဝင်မပါဘဲ တိကျတည့်မတ်စွာကြားနေရေးသဘောထားဆန္ဒအယူအဆဖြစ်တည်လာခဲ့သည်။ အနောက်နယ်ချဲ့ (အင်္ဂလိပ်၊ ပြင်သစ်၊ ဒတ်ချ်၊ စပိန်၊ ပေါ်တူဂီ) စသော နယ်ချဲ့များကို ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်ကာ လွတ်လမ်းကြိုးပမ်းခဲ့ကြသော အင်ဒိုနီးရှားမှ ဆူကာနို၊ သီရိလင်္ကာမှ ဘန္ဒရာနာယကေးတို့ကပါ ကြားသိ နှစ်ဖက်သဘောတူ လက်ခံလာကြသည်။ ထို့ကြောင့် အာရှ၊ အာဖရိကမှ လွတ်လပ်ရေးရပြီးစနိုင်ငံများက ထိုအုပ်စုတိုက်ပွဲ (စစ်အေးတိုက်ပွဲ) တွင် ဝင်မပါရန် သဘောထားများ လက်ခံကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံ နယူးဒေလီမြို့တွင် အာရှ၊ အာဖရိကနိုင်ငံ ၂၉ နိုင်ငံတက်ရောက်သော နယူးဒေလီကွန်ဖရင့်သို့ တက်ရောက်ကြကာ အုပ်စုဘက်မလိုက်ရေး၊ တိကျစွာ ကြားနေရေးမူဝါဒတို့ကို လက်ခံခဲ့ကြသည်။

ထိုစစ်အေးတိုက်ပွဲတွင် မည်သည့်အုပ်စုဘက်မှ ဝင်မပါဘဲ လွတ်လပ်ကာစ မိမိတို့နိုင်ငံကို ပြန်လည်ထူထောင်ရေး၊ နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ နိုင်ငံမြေ၊ နိုင်ငံသားပြည်သူများနှင့် နိုင်ငံ့အချုပ်အခြာအာဏာ တည်တံ့ခိုင်မြဲရေးကို ဖော်ချလုပ်မည်ဆိုသော သဘောထားအယူအဆ (ဝါ) ဘက်မလိုက်မူဝါဒကျင့်သုံးရေးကို နိုင်ငံအများ ထိုစဉ်က အမေရိကန်အရင်းရှင် (နယ်ချဲ့အုပ်စု) နှင့် ဆိုရှယ်လစ် ကွန်မြူနစ် (ဝါဒချဲ့အုပ်စု) နိုင်ငံများကို ပထမနိုင်ငံများအုပ်စု၊ ဒုတိယနိုင်ငံများအုပ်စုဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်းရင်း ဘက်မလိုက်နိုင်ငံများကို ဘက်မလိုက် (ကြားနေ)နိုင်ငံများ (ဝါ) တတိယနိုင်ငံများအုပ်စုဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများဟူ၍လည်းကောင်း ရေးသားပြောဆိုလေ့ရှိကြသည်။ ယင်းဘက်မလိုက်သဘောတရားကို အခြားလွတ်လပ်ကာစနိုင်ငံများ ပါဝင်လာစေရန် ၁၉၅၅ ခုနှစ်၊ ဧပြီလမှစ၍ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၊ ဘန်ဒေါင်းမြို့တွင် စတင်၍ ဘက်မလိုက်ညီလာခံ ကျင်းပခဲ့သည်။ နိုင်ငံ့အကြီးအကဲ၊ ခေါင်းဆောင်များပါ တက်ရောက်ညှိနှိုင်းပြီး ဘက်မလိုက် နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒကို အားလုံး

သဘောတူလက်ခံကာ ညီလာခံနောက်ဆုံးကြေညာချက် (ဝါ) ဘန်ဒေါင်းမူကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

ဘန်ဒေါင်းမူ ၁၀ ချက်ဆိုသည်မှာလည်း ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးဖွဲ့သည့် ရည်ရွယ်ချက်၊ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအားလုံးက လိုက်နာပါမည်ဟူ၍ ကတိပြုလက်မှတ်ရေးထိုးထားသော ကုလသမဂ္ဂဖွဲ့စည်းပုံစည်းမျဉ်း သို့မဟုတ် ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာချုပ်ကြီးပါ အခြေခံမူကြီးများနှင့် ထပ်တူညီမျှ တူနေခဲ့ပေသည်။ နိုင်ငံအားလုံး၊ ကမ္ဘာ့လူသားအားလုံးကိုလိုနီနယ်ချဲ့ကျွန်ဘဝမှ လွတ်မြောက်ကာ လွတ်လပ်ရေး၊ နိုင်ငံအားလုံး ကြီးသည်၊ ငယ်သည် မဟူ တန်းတူညီတူဆက်ဆံရေး၊ တစ်နိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို အခြားနိုင်ငံများက အသိအမှတ်ပြုရေး၊ တစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံ ပြည်တွင်းရေး ဝင်မစွက်ဖက်ရေး၊ တစ်နိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်း (ပိုင်နက်နယ်မြေအတွင်း) အခြားနိုင်ငံက ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်ခြင်းမပြုရေး၊ စစ်တားဆီးရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ နိုင်ငံအချင်းချင်း ချစ်ကြည်ရင်းနှီးစွာ ဆက်ဆံကြပြီး မိမိတို့အားလုံး အကျိုးတူ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး၊ နိုင်ငံအချင်းချင်း အငြင်းပွားလျှင် စစ်ရေးအရ မဖြေရှင်းဘဲ နိုင်ငံရေးစားပွဲဝိုင်းတွင် ညှိနှိုင်းပြေလည်(ငြိမ်းချမ်း)ရေး စသည့်မူများပင်ဖြစ်သည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေ၏ အခြေခံမူများတွင်လည်း ထိုသို့သော အလားတူမူများ ပါရှိပေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးမူအဖြစ် ဘက်မလိုက် တည့်မတ်စွာ ကြားနေရေးမူဝါဒကို လွတ်လပ်ရေးရသည့်နေ့မှာပင် ကမ္ဘာသိ ထုတ်ပြန်ကြေညာကျင့်သုံးခဲ့သည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ ဘန်ဒေါင်းမြို့တွင် ကျင်းပထူထောင်ခဲ့သော အုပ်စုဘက်မလိုက်ဝါဒကို ဖဆပလအစိုးရ၊ ၁၉၅၈–၁၉၆၀ ပြည့်နှစ် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်း၏ အိမ်စောင့်အစိုးရကလည်း ကြေညာကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ၁၉၅၈ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၂၆ ရက်နေ့တွင် ဖဆပလအစိုးရ ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနုက နိုင်ငံအခြေအနေ ယိမ်းယိုင်ယိုယွင်းနေသည်ကို ထိန်းသိမ်းပေးပြီး လွတ်လပ်သန့်ရှင်း မျှတသော ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပပေးရန် တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းထံပေးပို့သောစာ အပိုဒ် ၈ ၌ "နိုင်ငံခြားတွင်လည်း ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်း ခေါင်းဆောင်သည့် အစိုးရသည် တည့်မတ်စွာ ကြားနေရေးဝါဒကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးရန်ကိုလည်း ကျွန်တော် တိုက်တွန်းလိုသည်" ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။ ထိုနေ့မှာပင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းက ဦးနုထံပြန်ကြားသောစာ အပိုဒ် ၈ တွင် "တည့်မတ်စွာ ကြားနေရေးဝါဒသည် ကျွန်တော်တို့ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်နှင့်တကွ ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် အကျိုးအရှိဆုံးဝါဒဖြစ်သဖြင့် ကျွန်တော်ခေါင်းဆောင်မည့် အစိုးရအဖွဲ့သည် တည့်မတ်စွာ ကြားနေရေးဝါဒအား မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ စွန့်လွှတ်မည်မဟုတ်ကြောင်း ကျွန်တော် ကတိပြုပါသည်" ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။ လက်တွေ့လည်း ကျင့်သုံးခဲ့သည်။

ဖဆပလအစိုးရ၊ ပထစအစိုးရ၊ အိမ်စောင့်အစိုးရနှင့် ၁၉၆၂ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၂ ရက်နေ့တွင် ပြည်ထောင်စု ပြိုကွဲလုလုဖြစ်လာ၍ တပ်မတော်က နိုင်ငံတော်ကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခဲ့ရသော တပ်မတော်–တော်လှန်ရေးကောင်စီသည်လည်း ၂–၃–၁၉၆၂ ရက်နေ့မှာပင် ဘက်မလိုက် (ကြားနေရေး)မူဝါဒ ကျင့်သုံးပါမည်ဟု ကမ္ဘာသိ ကြေညာခဲ့သည်။ ထိုမှဆက်လက်၍ တော်လှန်ရေးအစိုးရ၊ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီအစိုးရသည် ၁၉၈၈ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၁၈ ရက်နေ့တွင် နိုင်ငံ့တာဝန်ယူခဲ့ရသော နိုင်ငံတော်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှု

တည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့အစိုးရ၊ နိုင်ငံတော်အေးချမ်းသာယာရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီအစိုးရ၊ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရပြီး အစိုးရဖွဲ့ခဲ့သော ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးပါတီအစိုးရ (နိုင်ငံတော်သမ္မတကြီး ဦးသိန်းစိန် ဦးဆောင်သည်) နှင့် ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မှစ၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈) နှင့်အညီ အရေးပေါ်ကာလ ကြုံတွေ့ခဲ့ရ၍ နိုင်ငံတော်တာဝန်ယူခဲ့သည့် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီအစိုးရကလည်း တည့်မတ်တိကျသောအုပ်စု ဘက်မလိုက်ဝါဒကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးလာသည်မှာ ယနေ့တိုင်ဖြစ်သည်။

တိကျ၍ တည့်မတ်သောအုပ်စု ဘက်မလိုက် နိုင်ငံခြားရေးဝါဒဟူသော အသုံးအနှုန်းကို ၁၉၇၁ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင်ကျင်းပသော မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ ပထမအကြိမ်ညီလာခံကြီးတွင် ပါတီဥက္ကဋ္ဌ၊ ဦးနေဝင်းက မိန့်ခွန်းပြောကြားရာ၌ မြန်မာနိုင်ငံကကျင့်သုံးသော နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒ (ဘက်မလိုက်ဝါဒ) ကို “လွတ်လပ်၍ တက်ကြွသော နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒ” ဟု သုံးနှုန်းပြောဆိုရာမှအစ မြန်မာ့နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒသည် ပိုမိုအနက်အဓိပ္ပာယ်၊ အနှစ်သာရကောင်းမြတ်ပြည့်စုံသော လွတ်လပ်၍ တက်ကြွသော နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒဟူ၍ ပြောင်းလဲသုံးနှုန်းလာခဲ့သည်။ နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များနှင့် ဆက်ဆံရာ၌ မိမိတို့နိုင်ငံအကျိုး၊ နိုင်ငံတကာ (ကမ္ဘာ့)နိုင်ငံအားလုံး၏အကျိုးကို ရှေးရှုကာ တက်တက်ကြွကြွပါဝင်လျက် နိုင်ငံတကာရေးရာများ (ဖြစ်ရပ်များ၊ အခြေအနေများအပေါ်) လွတ်လပ်စွာ သုံးသပ်ဆုံးဖြတ် ဆောင်ရွက်သည့်သဘောကို ဆောင်ပေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၄ ရက်နေ့တွင် လွတ်လပ်ရေးပြန်ရသည့်အချိန်မှစ၍ နိုင်ငံတကာနှင့် ချစ်ကြည်ရင်းနှီးစွာ ကမ္ဘာ့စစ်ရေး၊ ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ဒေသတွင်းတည်ငြိမ်ရေး၊ နိုင်ငံအချင်းချင်း အပြန်အလှန်လေးစားစွာ၊ ချစ်ကြည်ရင်းနှီးစွာ၊ တန်းတူရည်တူဆက်ဆံပြီး နိုင်ငံအားလုံး၏ ကောင်းကျိုးစီးပွားကို အတူတကွ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး၊ ကမ္ဘာ့လူသားများ (နိုင်ငံများ) အားလုံး လွတ်လပ်ရေး၊ နိုင်ငံ၊ လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ အဆင့်အတန်း မခွဲခြားဘဲ တန်းတူရည်တူ ဆက်ဆံရေး၊ ကမ္ဘာဖျက် စစ်လက်နက်တားဆီးရေး၊ ကမ္ဘာဖျက်လက်နက်များဖြစ်သည့် အဏုမြူ၊ နျူကလီးယားလက်နက်များ ဖျက်သိမ်းရေး၊ မူးယစ်ဆေးဝါးပပျောက်ရေး၊ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်မှုခင်းများ နှိမ်နင်းရေး၊ အကြမ်းဖက်မှု (ဖက်ဆစ်ဝါဒအပါအဝင်) ကမ္ဘာ့ပြည်သူများအပေါ် ဒုက္ခပေးနေမှုများကို တိုက်ဖျက်ရေးများတွင် ကျန်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများနှင့်လက်တွဲ၍ တက်ကြွစွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ မြန်မာ့နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒမှ “တက်ကြွသော” ဟူသည့် စကားရပ်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်အတိုင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒတွင် “လွတ်လပ်သော” ဟူသည့် နာမဝိသေသနစကားလုံးအရ မြန်မာသည် ကမ္ဘာ့ရေးရာ၊ နိုင်ငံတကာရေးရာ၊ မြန်မာ့ရေးရာများကို အခြေခံပြီး တော်တည့်မှန်ကန်စွာ ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်မှုများကို လွတ်လပ်စွာ ကြိုဆိုထောက်ခံသည်။ မတော်မတရားတစ်ဖက်သတ်၊ အင်အားသုံးအနိုင်ကျင့်၊ ဝါဒဖြန့်မှုလုပ်ရပ်များကို မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်၊ မည်သည့်နိုင်ငံက ကျင့်သုံးသည်ဖြစ်စေ မြန်မာတို့က ဆန့်ကျင်သည်၊ ကန့်ကွက်သည်။ နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်တစ်ပြည် သို့မဟုတ် အများက ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာချုပ် (အာဆီယံ

ပဋိညာဉ်စာချုပ်) နိုင်ငံတကာဥပဒေများချိုးဖောက်၍ မတော်မတရား မမှန်မကန်လုပ်လာလျှင်လည်း မြန်မာက လွတ်လပ်စွာ သုံးသပ်ဆုံးဖြတ်ပြီး ကန့်ကွက်ခဲ့သည်သာဖြစ်သည်။

ဥပမာ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံကို အမေရိကန်တို့ ကျူးကျော်စစ်ပြုစဉ်က နှစ်ဖက်တိုက်ခိုက်ကြရာ၌ မလျော်မကန်၊ မလုပ်သင့်တာလုပ်လာခြင်းကို တွေ့ရသည်။ မြောက်ဗီယက်နမ်၊ ဟိုင်ဖုံဆိပ်ကမ်းကို အမေရိကန်ကျူးကျော်သူများက ဆိပ်ကမ်းပတ်လည် ရေမြှုပ်မိုင်းဗုံးများချထားပြီး မြောက်ဗီယက်နမ်နိုင်ငံပိုင်ဆိပ်ကမ်းသို့ မြောက်ဗီယက်နမ်လှေ၊ သင်္ဘောများဆိုက်ကပ်ခြင်း၊ ထွက်ခွာခြင်း မလုပ်နိုင်အောင် ဆိုးညစ်စွာ ပိတ်ဆို့ထားခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က မြန်မာအစိုးရအနေဖြင့် ထိုလုပ်ရပ်သည် နိုင်ငံတကာဥပဒေကိုချိုးဖောက်၍ မမှန်မကန်လုပ်ခြင်းဟုယူဆပြီး ကန့်ကွက်ခဲ့သည်။ (လက်ယာအရင်းရှင်) နယ်ချဲ့နိုင်ငံကြီးတစ်ခု၏ မူမမှန် မတရားသောလုပ်ရပ်ကို ပွင့်လင်းစွာ ကန့်ကွက်ခဲ့သော ဥပမာတစ်ခုဖြစ်သည်။

တစ်ဖန် အရှေ့ဥရောပနိုင်ငံများတွင် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု၏ ပံ့ပိုးမှုဖြင့် ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရများ အာဏာရနေခဲ့ပေသည်။ ထိုစဉ်က ထိုနိုင်ငံများမှ ပြည်သူအများစုကလည်း ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ဖန်တီးကာ ဖက်ဆစ် (နာဇီ) အကြမ်းဖက်နိုင်ငံများကို ဆန့်ကျင်တော်လှန်တိုက်နိုင်ခဲ့သော တော်လှန်ရေးသမား (လက်ဝဲ-ကွန်မြူနစ်) များကို သဘောကျပြီး ရွေးကောက်ပွဲများ၌ ဆန္ဒမဲပုံအောပေးကာ တင်မြှောက်ခဲ့သည်။ သိကြသည့်အတိုင်း ဂျာမနီနိုင်ငံ၏ အရှေ့ပိုင်း (GDR ခေါ် ဂျာမန်ဒီမိုကရက်တစ် သမ္မတနိုင်ငံ ကွန်မြူနစ်အစိုးရ) ချက်ကိုစလိုဗက်၊ ဟန်ဂေရီ၊ ရိုမေးနီးယား၊ ဘူလ်ဂေးရီးယား၊ အယ်လ်ဘေးနီးယား၊ ယူဂိုဆလပ်ပြည်ထောင်စုတို့သည် လက်ဝဲအစိုးရများ တက်လာနေသည့်တိုင် ပြည်သူများထဲမှ ထိုဆိုရှယ်လစ်ကွန်မြူနစ်အစိုးရကို မကြိုက်သူများသည် ပြင်ပလက်ယာအရင်းရှင်(နိုင်ငံများ) ပယောဂဖြင့် မိမိတို့အစိုးရကို ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်လာသောအခါ ထိုဆိုရှယ်လစ်နိုင်ငံသည် ကမောက်ကမ ဖြစ်လာတတ်လေသည်။ (အရှေ့ဂျာမနီ၊ ယူဂိုဆလပ်၊ ဟန်ဂေရီ၊ ချက်ကိုစလိုဗက်နိုင်ငံများတွင် ကြုံခဲ့ရသည်) ချက်ကိုစလိုဗက်နိုင်ငံမှ လက်ရှိ ကွန်မြူနစ်အစိုးရခေါင်းဆောင်ကို ဖြုတ်ချရန် လက်ယာယိမ်းအုပ်စုများက ထကြွလာရာ ကွန်မြူနစ်အစိုးရ လှုပ်ခါလာရသဖြင့် ဆိုဗီယက်ဦးဆောင်ကာ အရှေ့ဥရောပ ဆိုရှယ်လစ်နိုင်ငံများနှင့် ပူးပေါင်းဖွဲ့စည်းထားသော ဝါဆောစာချုပ်အဖွဲ့ (အမေရိကန်ဦးဆောင်ကာ ဥရောပအရင်းရှင်နိုင်ငံများနှင့် ၁၉၄၆ ခုနှစ်မှ စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် နေတိုးစစ်အုပ်စုကိုတန်ပြန်ရန် ဖွဲ့ခဲ့သော ကွန်မြူနစ်စစ်အုပ်စု) တပ်များကို ချက်ကိုစလိုဗက်နိုင်ငံတွင်းသို့ တင့်ကားတပ်ချီဝင်ရောက်ခဲ့ပြီး ကွန်မြူနစ်အစိုးရပြုတ်ကျရေး ကာကွယ်ခဲ့သည်။ စင်စစ် ထိုလုပ်ရပ်သည် ချက်ကိုစလိုဗက်ပြည်သူတို့၏ အချုပ်အခြာကို စစ်အင်အားသုံး အနိုင်ကျင့်ရာရောက်၍ မြန်မာက ကန့်ကွက်ခဲ့သည်။

အထက်တွင်တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မြန်မာ့နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒသည် လွတ်လပ်ပြီး (ကမ္ဘာ့ရေးရာများကို လွတ်လပ်စွာ သုံးသပ်ဆုံးဖြတ်ခြင်း)၊ တက်ကြွစွာ (ကမ္ဘာ့ရေးရာ အကျိုးစီးပွားများတွင်) ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပေသည်။ အိမ်နီးချင်းတရုတ်ပြည်၌ ၁၉၄၉ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၁ ရက်နေ့တွင် မော်စီတုန်းခေါင်းဆောင်သော တရုတ်တော်လှန်ရေး (တပ်နီတော်) က အမေရိကန်၊ အင်္ဂလိပ်၊ ပြင်သစ်တို့ကို နောက်ခံပြုနေသော ချန်ကေရှိတ်၏

တရုတ်အမျိုးသား KMT အစိုးရနှင့် တပ်များကို အောင်နိုင်ကာ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံအဖြစ် တည်ထောင်ခဲ့သည်။ အမေရိကန်နှင့် အနောက်အုပ်စုက ကုလသမဂ္ဂသို့ တရုတ်တစ်ပြည်လုံး အုပ်စိုးနိုင်သော မော်စီတုန်းဦးဆောင်သည့် အစိုးရကို အသိအမှတ်မပြု၊ စစ်ရှုံးထွက်ပြေးပြီး တရုတ်ပြည်မကြီး၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုမျှသာဖြစ်သော ထိုင်ဝမ် (တရုတ်–တိုင်ပေ) တွင် အခြေချ စင်ပြိုင်တရုတ်နိုင်ငံထူထောင်နိုင်ရန် (တရုတ်ပြည်နှစ်ပြည်ကွဲထွက်ရန်) အားပေးအားမြှောက်ပြုနေသည်။ အမေရိကန်၊ အင်္ဂလိပ်၊ ပြင်သစ် စသည့် အနောက်အရင်းရှင် (နယ်ချဲ့) နိုင်ငံများက ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်အဖြစ်လည်းကောင်း၊ လုံခြုံရေးကောင်စီ အမြဲတမ်းကိုယ်စားလှယ်နိုင်ငံ (ဗီတိုအာဏာသုံးနိုင်သောနိုင်ငံ)အဖြစ် ထိုင်ဝမ် (တရုတ်–တိုင်ပေ) တို့ကိုသာ ဆက်လက်ထားရှိသည်။ တရုတ်ပြည်သစ်အစိုးရကို ကုလသမဂ္ဂမဝင်နိုင်ရန် ဆယ်စုနှစ်များစွာ တားဆီးပေးခဲ့သည်။

“တရုတ်ကို ကုလသမဂ္ဂသို့ ဝင်ခွင့်ပေးရန် ဦးစွာတောင်းဆိုရုံမျှမက အလားတူ မှန်ကန်စွာဖြင့်သိသော နိုင်ငံများနှင့် ပူးပေါင်းကာ တရုတ်ပြည်သစ်အစိုးရအား ကုလသမဂ္ဂတွင် နေရာရရေး ကြိုးပမ်းပေးခဲ့သည်။”

မြန်မာနိုင်ငံသည် ကွန်မြူနစ်နိုင်ငံ မဟုတ်သော်လည်း ထိုလုပ်ရပ်မသမာမှုကို သိသဖြင့် တရုတ်ပြည်သစ်အစိုးရကို ဦးစွာ အသိအမှတ်ပြုခဲ့သည်။ တရုတ်ကို ကုလသမဂ္ဂသို့ ဝင်ခွင့်ပေးရန် ဦးစွာတောင်းဆိုရုံမျှမက အလားတူမှန်ကန်စွာဖြင့် သိသောနိုင်ငံများနှင့်ပူးပေါင်းကာ တရုတ်ပြည်သစ်အစိုးရအား ကုလသမဂ္ဂတွင် နေရာရရေး ကြိုးပမ်းပေးခဲ့သည်။ ၁၉၇၁ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၅ ရက်နေ့ ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံတွင် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံအား ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်အဖြစ်နှင့်တကွ လုံခြုံရေးကောင်စီ (အမြဲတမ်း) အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် လက်ခံရေးနှင့် တရုတ်ဖြူ KMT ထိုင်ဝမ် (တရုတ်–တိုင်ပေ)အား ကုလသမဂ္ဂမှ ထုတ်ပယ်ရေးအဆိုကို ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံတွင် မြန်မာအပါအဝင် အဖွဲ့ဝင် ၂၃ နိုင်ငံက အဆိုတင်သွင်းရာ ထောက်ခံမဲ ၇၆ မဲ၊ ကန့်ကွက်မဲ ၃၅ မဲ၊ ကြားနေ ၁၅ မဲဖြင့် အဆို

အောင်မြင်ကာ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ ကုလသမဂ္ဂမှာ နေရာမှန်ရရှိခဲ့သည်။ တရုတ်တစ်ပြည်တည်းမူဝါဒ (One China Policy) ကို မြန်မာက ထာဝရလက်ခံထားခဲ့သည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် လက်ဝဲ လက်ယာ မယိမ်းပါ။ တည့်မတ်စွာနေပါသည်ဆိုသော မူဝါဒကို တစ်သမတ်တည်း ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ဘက်မလိုက်နိုင်ငံများတွင် နောက်ပိုင်း ယူဂိုဆလပ်ပြည်ထောင်စု၊ ကျူးဘား စသော ဆိုရှယ်လစ် (ကွန်မြူနစ်) နိုင်ငံများပါလာသဖြင့် ထိပ်သီးအစည်းအဝေးကို ကျူးဘား (ကွန်မြူနစ်အစိုးရခေါင်းဆောင် ဖီဒယ်ကက်စထရို) လက်ထက် ဘက်မလိုက် ထိပ်သီးအစည်းအဝေးကျင်းပခဲ့ရာ ကျူးဘားက အရှေ့ဥရောပ ကွန်မြူနစ်နိုင်ငံများနှင့်ပေါင်းကာ ဘက်မလိုက်အုပ်စုကို လက်ဝဲဝါဒီများက အုပ်စိုးရန် လုပ်လာခဲ့သည်။ ထိပ်သီးညီလာခံ သဘာပတိအဖွဲ့ကအစ လက်ဝဲနိုင်ငံများမှ ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်ဖွဲ့စည်းရာ ဘက်မလိုက်ဝါဒကို ထိခိုက်လာသဖြင့် လမ်းစဉ်ပါတီအစိုးရ (ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်း) က ထိုဘက်မလိုက်အုပ်စုမှ နုတ်ထွက်ပြီး ထိုညီလာခံတက်ရောက်ရန် ကျူးဘားသို့ရောက်နေသည့် မြန်မာနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဦးလေးမောင်ကို ပြန်လည်ခေါ်ယူခဲ့သည်။

အာဆီယံအဖွဲ့၏ရှေ့ပြေး အာရှနိုင်ငံများအဖွဲ့ စတင်ဖွဲ့စည်းစဉ်က ပါဝင်သောနိုင်ငံများ အာဆီယံအသွင်ကူးပြောင်းဖွဲ့ရာ၌ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများထဲမှ နိုင်ငံအချို့ ဖြင့်သာ ဖွဲ့စည်းရန် အမေရိကန်က ပံ့ပိုးချပေးနေသဖြင့် မြန်မာက ထိုအဖွဲ့တွင် ဝင်မပါခဲ့ချေ။ နောက် ဗီယက်နမ်ကဲ့သို့သော လက်ဝဲနိုင်ငံရော၊ လက်ယာနိုင်ငံရော၊ ဗုဒ္ဓဘာသာနိုင်ငံရော၊ ခရစ်ယာန်၊ အစ္စလာမ်ဘာသာဝင်နိုင်ငံများပါ ပါဝင်သော အရှေ့တောင်အာရှဒေသရှိ နိုင်ငံများ တိုးချဲ့ပါဝင်လာခဲ့သည့်အပြင် အာဆီယံက မြန်မာကိုဝင်ရန် ထပ်မံဖိတ်ကြားသောအခါတွင်မှ အာဆီယံသို့ ဝင်ခဲ့သည်။ သို့တိုင် အာဆီယံကို လာရောက်စွက်ဖက်ခြယ်လှယ်နေသော အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးက ဗီယက်နမ်ကို ကန့်ကွက်ခဲ့သည့်နည်းတူ ကမ္ဘောဒီးယား၊ မြန်မာ၊ လာအိုတို့ ဝင်ရန်ပြင်ဆင်တော့မှ မြန်မာက လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်သောနိုင်ငံ၊ ကမ္ဘောဒီးယားက ဝန်ကြီးချုပ်နှစ်ယောက်ဖြစ်နေသည့်အပြင် လက်ဝဲနိုင်ငံဖြစ်၍ လာအိုက လက်ဝဲအစိုးရအုပ်ချုပ်နေ၍ အဖွဲ့ဝင်အဖြစ်လက်မခံရန် ဖိအားပေးခဲ့သည်။ အဖွဲ့ဝင်ပြီးနိုင်ငံများက အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအားလုံးပါဝင်သော အဖွဲ့ကြီးဖြစ်လာစေရန် ဒေသတွင်းနိုင်ငံမှန်သမျှ လက်ခံမှာပဲဟု တင်းမာစွာ တုံ့ပြန်သဖြင့် ၁၉၉၇ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် မြန်မာနှင့်လာအိုတို့ အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လာသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားတွင် ဝန်ကြီးချုပ်နှစ်ဦးမှာ ဘုရင်သီဟာနုက သူ့သားကြီး ရာနာရစ်ကို ဝန်ကြီးချုပ်ခန့်၊ ပြည်သူက ရွေးကောက်ပွဲဖြင့် ဟွန်ဆန်ကို ဝန်ကြီးချုပ်တင်သဖြင့် ဝန်ကြီးချုပ်နှစ်ယောက် ဖြစ်လာရခြင်းဖြစ်သည်။ နောက် တစ်နှစ်အကြာ ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် ဟွန်ဆန်သာရှိပြီး ရာနာရစ်က လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌနေရာယူခဲ့၍ ပြေငြိမ်းသွားသောကြောင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံသည် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လာပါသည်။ နှစ်စဉ် အာဆီယံညီလာခံများတွင် အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး မယ်ဒလင်းအော့ဘ်ရိုက် လာရောက်ကာ စွက်ဖက်သြဇာပေးနေသဖြင့် မလေးရှားဝန်ကြီးချုပ် မဟာသီယာနှင့် အချေအတင်ဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ ယခုသိကြသည့်အတိုင်း အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ပြည်တွင်းရေးဝင်မစွက်ရဟူသော အာဆီယံ ပဋိညာဉ်စာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်ပြီးပြည်တွင်းရေးစွက်ဖက်မှုများရှိလာသည်။ မြန်မာအစိုးရကမူ အာဆီယံ လုပ်ငန်းများကို ဝတ္တရားမပျက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိနေပါသည်။

တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ တည်ထောင်ပြီးနောက် တရုတ်အစိုးရဝန်ကြီးချုပ် ဖြစ်လာသည့် ချူအင်လိုင်းသည် ဘက်မလိုက်လူပ်ရှားမှုကို ပြစ်တင်ခြင်းမပြုဘဲ တစ်ဖက် တစ်လမ်းမှပင် ထောက်ခံအားပေးခဲ့သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဂျွန်ဖော်စတာ ဒါးလက်စ်ကမူ ဘက်မလိုက်ရေး၊ ကြားနေရေးကို မလိုလား၊ ဆဲရေးတိုင်းထွာပြစ်တင်သည်။ ဘက်မလိုက်ဆိုတဲ့ နိုင်ငံတွေဟာ အချောင်သမားတွေဟုပြောကာ အပြစ်တင်သည်။ ထိုစဉ်က ဆိုဗီယက် ပြည်ထောင်စုကမူ ပြစ်တင်ခြင်း၊ ထောက်ခံခြင်းမပြု။ ဆိုဗီယက် (ကွန်မြူနစ်အစိုးရ) ကလည်း သူတို့ဘက်ကိုသာ ပါစေချင်သည်။ အုပ်စုဘက်မလိုက်ဆိုသော အယူအဆသည် အလုပ်မဖြစ်နိုင်ဟုသာ ဝေဖန်သည်။ တရုတ်ကမူ ထောက်ခံခဲ့သည်။

တရုတ်ဝန်ကြီးချုပ် ချူအင်လိုင်းသည် ဘန်ဒေါင်းကွန်ဖရင့်သို့ပင်သွားရောက်ရန် စီစဉ်ခဲ့ဖူးသည်။ အမေရိကန် စီအိုင်အေက အိန္ဒိယပိုင် ကက်ရှ်မီးယားလေကြောင်းလိုင်း လေယာဉ်ဖြင့် ဟောင်ကောင်လေဆိပ်မှ ချူအင်လိုင်း ဘန်ဒေါင်းသို့သွားမည်ဆို၍ ထိုလေယာဉ် ပေါ်သို့ တင်ပေးခဲ့သည်။ ချူအင်လိုင်းက အရေးပေါ်အလုပ်ပေါ်လာ၍ မလိုက်ဖြစ်ခဲ့ချေ။ ထိုလေယာဉ်နှင့် ဟောင်ကောင်မှ ဆက်လက်ပျံသန်းလာပြီး အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံရောက်ခါနီး ပင်လယ်တွင်း ပေါက်ကွဲပျက်ကျသွားရာ အရှေ့ဥရောပဆိုရှယ်လစ်နိုင်ငံများမှ သတင်းထောက် များ လေယာဉ်ပျက်ရာတွင် ပါဝင်သွားခဲ့ဖူးသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒကိုချမှတ်ပြီးချိန်မှစ၍ စိုက်လိုက်မတ်တတ် ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ လွတ်လပ်၍ တက်ကြွသော မြန်မာ့နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒတွင် နိုင်ငံအချင်းချင်း ချစ်ကြည်စွာဆက်ဆံ၍ အကျိုးတူ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးလည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ ဒေသတွင်းနိုင်ငံများအပါအဝင် နိုင်ငံတကာနှင့် မိတ်ဖက်မပျက် ဆက်ဆံ ရေးကို အလေးထားခဲ့သည်။ တရုတ်ဝန်ကြီးချုပ် ချူအင်လိုင်းနှင့် အိန္ဒိယဝန်ကြီးချုပ် နေရူး တို့သည် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးတွင် ချောမွေ့စေရန်၊ ဒေသတွင်း တည်ငြိမ်၊ ကမ္ဘာကြီးတစ်ခု လုံး ငြိမ်းချမ်းသာယာစေသည့် ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးမူကြီး ၅ ရပ်ကို အစောဆုံး ချမှတ်ကျင့်သုံးကြသည်။ ၁၉၅၄ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၂၈ ရက်နေ့တွင်ဖြစ်သည်။ ၂၉–၆–၁၉၅၄ ရက်နေ့တွင် မြန်မာနိုင်ငံသို့ လာရောက်လည်ပတ်ပြီး ဝန်ကြီးချုပ်ဦးနုနှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူ ယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးမူကြီး ၅ ရပ် (နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး ငါးပါးသီလဟု တင်စားကြသည်) ကို ကျင့်သုံးခဲ့ရာ ယနေ့တိုင်ဖြစ်သည်။ ယင်းမူကြီး ၅ ရပ်မှာ –

(၁) တစ်နိုင်ငံ၏ နယ်မြေတည်တံ့မှုနှင့် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ဆိုင်မှုကို တစ်နိုင်ငံက လေးစားရန်၊

(၂) တစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံ ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်မှု မပြုလုပ်ရန်၊

(၃) တစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံ ပြည်တွင်းရေးကိစ္စများတွင် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်း မပြုလုပ်ရန်၊

(၄) တစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံ တန်းတူရည်တူရှိရန်နှင့် နှစ်ဦးနှစ်ဖက် အကျိုးဖြစ်ထွန်း ရန်၊

(၅) ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ရန်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

လူပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ အဖွဲ့အစည်းများသည်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတို့သည် လည်းကောင်း တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး တစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံ မတူကွဲပြားမှုများ၊ ကိုးကွယ်ရာဘာသာ

မတူခြင်း၊ ခံယူသော နိုင်ငံရေးအယူဝါဒချင်း၊ ပြောဆိုသောဘာသာစကား၊ အသားအရောင်၊ ရေမြေသဘာဝ ယဉ်ကျေးမှုများ ကွဲပြားတတ်ကြပေရာ မတူကွဲပြားမှုရှိသည်နှင့် တစ်ဖက်နှင့် တစ်ဖက် ငြူစူငြိုငြင် ရန်လို ရန်လုပ်ကြခြင်းမပြုဘဲ ကိုယ်ယုံရာကိုယ်လုပ်၊ မတူကွဲပြားမှုများ ရှိသည့်တိုင် ချစ်ကြည်သင့်မြတ်စွာ၊ ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေကြမည်ဆိုလျှင် ရန်ပွဲ၊ စစ်ပွဲများ မရှိနိုင်တော့ဘဲ ငြိမ်းချမ်းသာယာလာနိုင်မည်ဟူသော စိတ်ထားကောင်းကိုယ်စီ ထားကြရေးသည် ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးမူကြီး ၅ ရပ်၏ အဓိက အနှစ်သာရ ဖြစ်ပေသည်။

ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးမူကြီး ၅ ရပ် ကျင့်သုံးခြင်း နှစ် (၆၀) ပြည့်ကာလ တွင် တရုတ်ပြည်ဆိုင်ရာ မြန်မာသံအမတ်ကြီး (ငြိမ်း)၊ ဗိုလ်မှူးကြီး (ငြိမ်း) မြန်မာ–တရုတ် ချစ်ကြည်ရေးအသင်းဥက္ကဋ္ဌ၊ ဘာသာကြီးလေးခု ချစ်ကြည်ရေး ညီညွတ်ရေးအသင်းဥက္ကဋ္ဌ ဦးစိန်ဝင်းအောင်၏ လှုံ့ဆော်မှုဖြင့် ထိုအသင်းများစုဝေးကာ နှစ် (၆၀) ပြည့် ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးမူကြီး ၅ ရပ်အခမ်းအနားကို ရန်ကုန်တွင် ကျင်းပခဲ့သည်။ ကျွန်တော် လည်း ဟောပြောရသည်။ စာနယ်ဇင်းများ၌လည်း ရေးရသည်။ ဦးဝဏ္ဏမောင်လွင်ကလည်း စာရှည်တစ်စောင် ရေးသားဖတ်ကြား ပါဝင်ခဲ့ပေသည်။

ယခု ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၂၉ ရက်နေ့တွင် ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးမူကြီး ၅ ရပ် နှစ် (၇၀) ပြည့် (စိန်ရတုအကြို) အမှတ်တရအခမ်းအနားကို တရုတ်၊ အိန္ဒိယ၊ မြန်မာနိုင်ငံ တို့တွင် ရေးကြသားကြ ဂုဏ်ပြုဟောပြောကြရသည်။ တရုတ်အစိုးရကလည်း မြန်မာ သမ္မတကြီး (ငြိမ်း) ဦးသိန်းစိန်ကို ပေကျင်းသို့ဖိတ်ကြားကာ ထိုအခမ်းအနားတက်ရောက် စေခဲ့သည်ကို တွေ့ကြရပေသည်။

အမျိုးသားညီလာခံကိုယ်စားလှယ် တစ်ထောင်ကျော်ဖြင့် ၁၉၉၃ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၇ ခုနှစ်အထိကျင်းပသော အမျိုးသားညီလာခံက ချမှတ်သည့် အခြေခံမူများဖြင့်ရေးဆွဲလျက် ပြည်သူ ၂၅ သန်း၏ ထောက်ခံမဲပေးအတည်ပြုခဲ့သည့် ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံ တော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (၂၀၀၈ ခုနှစ်) အခန်း (၁) နိုင်ငံတော်အခြေခံမူများခေါင်းစဉ် အောက်ရှိ ပုဒ်မ ၄၁–၄၂ တွင် မြန်မာ့နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒကို ဤသို့ ပြဋ္ဌာန်းဖော်ပြထား ပေသည်–

နိုင်ငံတော်သည် လွတ်လပ်၍ တက်ကြွပြီး ဘက်မလိုက်သော နိုင်ငံခြားရေးဝါဒကို ကျင့်သုံးသည်။ ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် နိုင်ငံအချင်းချင်း မိတ်ဝတ်မပျက် ပေါင်းဖက်ဆက်ဆံရေး ကို ရှေးရှုသည်။ နိုင်ငံအချင်းချင်း ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးမူများကို စောင့်ထိန်း သည်။

(က) နိုင်ငံတော်သည် မည်သည့်နိုင်ငံကိုမျှ စတင်ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်ခြင်းမပြု။

(ခ) နိုင်ငံတော်အတွင်း မည်သည့်နိုင်ငံခြားတပ်ဖွဲ့ကိုမျှ တပ်ချခွင့်မပြု။

တက္ကသိုလ်မြတ်သူ

21 &mpkt pö&;- tm&Squfqdk;rsm; armifarmijfribef(pufwuúkrf)

❝ အထူးသဖြင့်
၂၁ ရာစုမှာ အစ္စရေးရဲ့ အာရုံစိုက်မှု၊
ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုအဆင့်နဲ့
အာရှနိုင်ငံအသီးသီးရဲ့
မဟာဗျူဟာ အကျိုးစီးပွားဟာ
၎င်းတို့ရဲ့ ဒေသဆိုင်ရာ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အရေးပါမှု
ပိုမိုပေါင်းစည်းလာခဲ့ပါတယ်။ ❞

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

သံတမန်စာရေးဆရာ Mercy A.Kuo သည် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူများ၊ မူဝါဒဆိုင်ရာ လက်တွေ့ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်နေသူများနှင့် မဟာဗျူဟာ မြောက် တွေးခေါ်ပညာရှင်များကို အမေရိကန်-အာရှ မူဝါဒဆိုင်ရာများနှင့်ပတ်သက်၍ မတူကွဲပြားသော ထိုးထွင်းသိမြင်မှုများအတွက် ပုံမှန်တွေ့ဆုံဆွေးနွေးသည်။

ဤစကားဝိုင်းသည် Mercy A.Kuo နှင့် အစ္စရေးနိုင်ငံ ဟိုင်ဖာတက္ကသိုလ်မှ တရုတ် လေ့လာရေးနှင့် နိုင်ငံရေးသိပ္ပံ တွဲဖက်ပါမောက္ခ Dr. Yoram Evron တို့ တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှု ဖြစ်သည်။ Dr. Yoram Evron သည် "Israel–Asia Relations in the Twenty–First Century: The Search for Partners in a Changing World" (2023) စာအုပ်ရေးသားသူ Rotem Kowner နှင့်အတူ ပူးတွဲတည်းဖြတ်သူအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၎င်းတို့၏ ဆွေးနွေးပြောဆိုမှုစကားဝိုင်းသည် (၄၂၉) ကြိမ်မြောက် "ပစိဖိတ်ဖြတ်ကျော်ရှုမြင်မှုစီးရီး များ" ဖြစ်သည်။

မေး။ ။ အစ္စရေးရဲ့ အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားများနဲ့ အာရှရဲ့ မဟာဗျူဟာမြောက် ဆက်စပ်မှု အပေါ် အစ္စရေးရဲ့ ခံယူချက်အမြင်ကို ရှင်းပြပေးပါ။

ဖြေ။ ။ ၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များမှ စတင်ကာ ၂၁ ရာစုရဲ့ ပထမ ဆယ်စုနှစ်များတစ် လျှောက် အဆက်မပြတ် တိုးချဲ့လာတဲ့ အစ္စရေးရဲ့ စီးပွားရေး၊ သံခင်း တမန်ခင်း၊ အမျိုးသားလုံခြုံရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနဲ့ နေ့စဉ်ဘဝအတွက် အာရှရဲ့ အရေးပါမှုဟာ သိသိသာသာ မြင့်တက်လာခဲ့ပါတယ်။ ဒီကာလအတွင်း အစ္စရေးနိုင်ငံဟာ အာရှနိုင်ငံအများစုနဲ့ အရေးပါပြီး တည်တံ့ခိုင်မြဲတဲ့ သံတမန် ဆက်ဆံရေးတွေကို ခိုင်မာအောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါတယ်။ အာရှနိုင်ငံတွေကလည်း အစ္စရေးရဲ့

အထီးကျန်ဆန်တဲ့ နိုင်ငံရဲ့ပုံရိပ်ကိုပြောင်းလဲဖို့ ကူညီနေကြပါတယ်။ တစ်ဆက်တည်းမှာ အစ္စရေးဟာ အာရှပါဝါနိုင်ငံအားလုံးနဲ့ တက်ကြွတဲ့ စီးပွားရေး–နည်းပညာဆက်ဆံရေးကို ပေါင်းစည်းခဲ့ပါတယ်။ ဒီအချက်က ၂၁ ရာစုရဲ့ ပထမဆယ်စုနှစ်များမှာ ၎င်းရဲ့ စီးပွားရေးတက်လှမ်းမှုရဲ့ နောက်ကွယ်မှ မောင်းနှင်အားတစ်ခု ဖြစ်ပါတယ်။ ပြီးတော့ အဆိုပါနိုင်ငံအများစုမှာ အိန္ဒိယနဲ့ အခြားအာရှနိုင်ငံအချို့ဖြစ်ပြီး အစ္စရေးရဲ့ ကာကွယ်ရေးလုပ်ငန်းအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်တဲ့ မိတ်ဖက်များ ဖြစ်လာခဲ့ပါတယ်။ ဒီနိုင်ငံတွေနဲ့အတူ အစ္စရေးဟာ မတူညီတဲ့ အမျိုးအစားများနဲ့ လုံခြုံရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ဖွံ့စည်းဆောင်ရွက်ခဲ့ပါတယ်။

အဲ့ဒါကြောင့် အစ္စရေးဟာ ပွင့်လင်းမြင်သာတဲ့၊ ဝှက်ထားသောနည်းလမ်းတွေနဲ့ အရှေ့အလယ်ပိုင်းမှာ ၎င်းရဲ့ မဟာဗျူဟာမြောက် ရပ်တည်ချက်ကို အားကောင်းစေခဲ့ပါတယ်။ အိန္ဒိယက ၂၀၂၂ ခုနှစ်မှာ ဖွဲ့စည်းခဲ့တဲ့ ဖိုရမ်တစ်ခုဖြစ်တဲ့ I2U2 အုပ်စုရဲ့ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေနဲ့ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စုနဲ့ အစ္စရေးနိုင်ငံတို့ဟာ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများ တိုးတက်စေရန် မဟာဗျူဟာမြောက်အကြောင်းအရာများဟာလည်း ဥပမာတစ်ခုမျှသာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အစ္စရေးအတွက် အာရှရဲ့ မဟာဗျူဟာမြောက် အလားအလာကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပါဘူး။

မေး။ ။ အစ္စရေးရဲ့ မဟာဗျူဟာမြောက် ဦးစားပေးမှုများမှ အာရှနိုင်ငံတွေရဲ့ စက်ဝိုင်းသုံးခုကို ဖော်ပြပေးပါ။

ဖြေ။ ။ အာရှနဲ့ အစ္စရေးရဲ့ နက်ရှိုင်းတဲ့ ဆက်ဆံရေးဟာ အစ္စရေးရဲ့ ဆင့်ကဲပြောင်းလဲလာတဲ့ ဒေသတွင်းသို့ ချဉ်းကပ်မှု၏ အထင်ရှားဆုံး လက္ခဏာများစွာထဲက တစ်ခုကတော့ အာရှတိုက်ရှိ အစ္စရေးရဲ့ ဆက်ဆံရေးကွန်ရက်များနဲ့ အာရှရဲ့ နိုင်ငံရေး မဟာဗျူဟာမြောက် ဝါစဉ်အဆင့်ဆင့်အကြား ကြီးထွားတိုးတက်လာတဲ့ ပေါင်းစည်းမှုပဲ ဖြစ်ပါတယ်။

၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်လွန်များမတိုင်မီက အစ္စရေးရဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဟာ အနည်းငယ်သာ ရွေးချယ်စရာရှိတဲ့အတွက် အာရှရှိ ပိုမိုအားနည်းတဲ့၊ ပိုမိုဆင်းရဲတဲ့ နိုင်ငံများအတွက် ကြီးမားတဲ့ အကန့်အသတ်ရှိခဲ့ပါတယ်။ အစ္စရေးလို မဖြစ်စလောက်နိုင်ငံထံမှ အကူအညီလက်ခံဖို့ ကြီးမားတဲ့အကန့်အသတ် ရှိခဲ့ပါတယ်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အနေနဲ့ အာရှအင်အားကြီးနိုင်ငံ (ဥပမာ–ဂျပန်၊ အိန္ဒိယ) တွေဟာ အစ္စရေးနဲ့ အနည်းငယ်သော ဆက်ဆံရေးသာရှိခဲ့တယ်။ တရုတ်လိုနိုင်ငံနဲ့လည်း ဆက်ဆံရေးမရှိခဲ့ပါဘူး။

၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်လွန်မှစပြီး အထူးသဖြင့် ၂၁ ရာစုမှာ အစ္စရေးရဲ့ အာရုံစိုက်မှု၊ ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုအဆင့်နဲ့ အာရှနိုင်ငံအသီးသီးရဲ့ မဟာဗျူဟာ အကျိုးစီးပွားဟာ ၎င်းတို့ရဲ့ ဒေသဆိုင်ရာနဲ့ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အရေးပါမှု ပိုမိုပေါင်းစည်းလာခဲ့ပါတယ်။ ဒီအတွက်ကြောင့် ယခုအခါ အာရှရှိ အစ္စရေး၏ အဓိကမိတ်ဖက်တွေမှာ တရုတ်နဲ့

> **“မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း တရုတ်–အမေရိကန် ပြိုင်ဆိုင်မှုတွေဟာ တခြားဒေသတွေကြားမှာလည်း ကျယ်ပြန့်လာခဲ့ပါတယ်။ နှစ်နိုင်ငံလုံးဟာ အရှေ့အလယ်ပိုင်းမှာ ၎င်းတို့ရဲ့ သြဇာလွှမ်းမိုးမှုကို ချဲ့ထွင်ဖို့ ပြိုင်ဆိုင်နေကြတယ်။”**

အိန္ဒိယနိုင်ငံတို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီနိုင်ငံတွေဟာ အစွာရေးရဲ့ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒ၊ လုံခြုံရေးနဲ့ မဟာဗျူဟာမြောက် နေရာယူမှုအတွက် အရေးပါလာကြပါတယ်။ တရုတ်နိုင်ငံရဲ့ကိစ္စရပ်မှာ ၎င်းရဲ့အရေးပါမှုဟာ အစွာရေးရဲ့ စီးပွားရေးအပေါ် ၎င်းရဲ့ အပြုသဘောဆောင်တဲ့သက်ရောက်မှုကြောင့်သာမဟုတ်ဘဲ အမေရိကန်နဲ့ အစွာရေးရဲ့ ဆက်ဆံရေးအပေါ် ၎င်းရဲ့ လွှမ်းမိုးမှုနဲ့ အလားအလာရှိတဲ့ နိုင်ငံရေးအန္တရာယ်များအပေါ်မှာ အရင်းခံတာလည်း ပါဝင်ပါတယ်။ အစွာရေးရဲ့ ထိပ်တန်းမိတ်ဖက်များနောက်မှာ နောက်တစ်ခုကတော့ ဦးစားပေးမှုနဲ့ ချိတ်ဆက်မှုအင်အားများ ဖြစ်ပါတယ်။ အဲဒါကတော့ ဂျပန်၊ ကိုရီးယားနိုင်ငံနဲ့ စင်ကာပူနိုင်ငံကဲ့သို့ ဒေသတွင်း အင်အားကြီးနိုင်ငံများ ဖြစ်ပါတယ်။ တစ်ချိန်က ဒေသတွင်း မဟာမိတ်စာရင်းဝင် ဖိလစ်ပိုင်လိုနိုင်ငံတွေကလည်း ထိပ်ဆုံးအဆင့်မှ ကျဆင်းသွားခဲ့တယ်။

မေး။ ။ တရုတ်–အမေရိကန် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာပြိုင်ဆိုင်မှုနဲ့ဆက်နွှယ်ပြီး အစွာရေးအတွက်အာရှရဲ့ပထဝီဗျူဟာမြောက် အရေးပါမှုကို ချိန်ဆပြပါ။

ဖြေ။ ။ မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း တရုတ်–အမေရိကန် ပြိုင်ဆိုင်မှုတွေဟာ တခြားဒေသတွေကြားမှာလည်း ကျယ်ပြန့်လာခဲ့ပါတယ်။ နှစ်နိုင်ငံလုံးဟာ အရှေ့အလယ်ပိုင်းမှာ ၎င်းတို့ရဲ့ သြဇာလွှမ်းမိုးမှုကို ချဲ့ထွင်ဖို့ ပြိုင်ဆိုင်နေကြတယ်။ အမေရိကန်အတွက် ဒီကြိုးပမ်းမှုဟာ

အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ၎င်းတို့ရဲ့ ဒေသဆိုင်ရာမူဝါဒတွေကို ချိန်ညှိပြောင်းလဲနေတဲ့ ၎င်းရဲ့ အာရှမဟာမိတ်များလည်း ပါဝင်တယ်။ အဲဒါကြောင့် အာရှအင်အားကြီးနိုင်ငံများ အထူးသဖြင့် တရုတ်၊ အိန္ဒိယနဲ့ဂျပန်နိုင်ငံတို့ဟာ အစောပိုင်းကစွမ်းအင်ပေါ်တွင် အာရုံစိုက်မှုထက်ကျော်လွန်ပြီး အရှေ့အလယ်ပိုင်းမှာ ၎င်းတို့ရဲ့ နိုင်ငံရေးဗျူဟာမြောက် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုကို တိုးမြှင့်လာခဲ့ကြတယ်။ ဒီအပြောင်းအရွှေ့ဟာ အစ္စရေးနဲ့ ၎င်းတို့ရဲ့ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်မှု (အိန္ဒိယနဲ့ဂျပန်တို့ကဲ့သို့) ကို ထင်ဟပ်ပြခဲ့တယ်။ မကြာသေးမီက ၎င်းကို ဆန့်ကျင်တဲ့အနေနဲ့ (တရုတ်ကိစ္စတွင်ကဲ့သို့) I2U2 အဖွဲ့ကဲ့သို့သော တိုးတက်မှုများနဲ့ အစ္စရေး–ဟားမားစ်စစ်ပွဲအပေါ် တုံ့ပြန်မှုများကို သရုပ်ဖော်ခဲ့တယ်။

တစ်ချိန်တည်းမှာ တရုတ်–အမေရိကန် အစုအဖွဲ့ပြိုင်ဆိုင်မှု အရှေ့အလယ်ပိုင်းတွင် ပိုမိုများပြားလာမှုဟာ အာရှနိုင်ငံများနဲ့ အစ္စရေးရဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအတွက် အခွင့်အလမ်းသစ်များကို ဖန်တီးပေးပါတယ်။ အစ္စရေးဟာ အိန္ဒိယနဲ့ လုံခြုံရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပြီး အားကောင်းတဲ့ အခြေစိုက်စခန်း ဆောင်ရွက်နေစဉ်မှာ မြောက်ကိုရီးယားက အစ္စရေးကို စစ်ရေးအရ ထောက်ပံ့ပေးပါတယ်။

မေး။ ။ အစ္စရေး၏စွမ်းရည်ကို အားကောင်းရန် အာရှနိုင်ငံများမှ ကူညီပံ့ပိုးမှုအရဂါဇာတွင် လက်ရှိစစ်ပွဲရဲ့ အကျိုးသက်ရောက်မှုအပေါ် ပိုင်းခြားစိတ်ဖြာပြပါ။

ဖြေ။ ။ အာရှနိုင်ငံများအနေဖြင့် စစ်ပွဲအပေါ် ရပ်တည်ချက်များနဲ့ အစ္စရေးအပေါ် ၎င်းတို့ရဲ့ ထောက်ခံမှုအတိုင်းအတာကို ပုံဖော်ရာမှာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနဲ့ ဆက်ဆံရေးတွေဟာ အဓိကအချက် ဖြစ်ပုံရပါတယ်။ အိန္ဒိယရဲ့ ရပ်တည်ချက်က ၎င်းရဲ့ ကြီးမားတဲ့ မွတ်ဆလင်လူဦးရေကြောင့် မွတ်ဆလင်များအပေါ် စိတ်ခံစားမှုအရ ၎င်းရဲ့ ထိခိုက်လွယ်မှုကြောင့် ရှုပ်ထွေးလို့နေပါတယ်။ ပြီးတော့ အရှေ့အလယ်ပိုင်း ပဋိပက္ခတွေမှာ တက်ကြွစွာပါဝင်ဖို့ ယေဘုယျကျတဲ့ တွန့်ဆုတ်နေခြင်းဟာ အာရှအင်အားကြီးနိုင်ငံများရဲ့ ပံ့ပိုးကူညီမှုဆိုင်ရာ သဘောသဘာဝနဲ့ အဆင့်အပေါ်မှာ လွှမ်းမိုးမှုရှိပါတယ်။

အဲဒါကြောင့် တရုတ်ဟာ အစ္စရေးကို ဆန့်ကျင်တဲ့ ရပ်တည်ချက်အနေနဲ့ ဒေသတွင်းမှာ အမေရိကန်ရဲ့ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုကို အားနည်းစေဖို့ ကြိုးပမ်းနေပါတယ်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် ဂျပန်ဟာ အစ္စရေးကို ပိုမိုသတိကြီးစွာနဲ့ ထောက်ခံနေချိန်မှာ အိန္ဒိယအနေနဲ့ Global South နဲ့ ပြည်တွင်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုများမှာ ၎င်းရဲ့ မိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေးများကို ချိန်ညှိပြီး ပိုမိုဟန်ချက်ညီတဲ့ ချဉ်းကပ်နည်းကို လမ်းကြောင်းရှာဖွေပါတယ်။ အစ္စရေးအတွက် အပြတ်သားဆုံး ထောက်ခံမှုကတော့ ထိုင်ဝမ် (တရုတ်–တိုင်ပေ) က ဆင်းသက်လာပြီး ၎င်းဟာ ၎င်းရဲ့ မဟာဗျူဟာမြောက် အခြေအနေနဲ့ အစ္စရေးရဲ့ မဟာဗျူဟာမြောက် အခြေအနေအကြား အပြိုင်ဖြစ်အောင် ဆွဲယူထားပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီအချက်ကို များစွာတန်ဖိုးထားနိုင်ပေမယ့် ထိုင်ဝမ် (တရုတ်–တိုင်ပေ)ရဲ့ သံတမန်ရေးရာ အားနည်းချက်က ပံ့ပိုးပေးနိုင်တဲ့ အကူအညီရဲ့အဆင့်ကို ကန့်သတ်ထားပါတယ်။

မေး။ ။ အမေရိကန်သမ္မတသစ်အောက်တွင် အမေရိကန်-အစ္စရေးမူဝါဒမှာ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်တဲ့ အပြောင်းအလဲများရဲ့ ဂယက်ရိုက်ခတ်မှုများကို အကဲဖြတ်ပေးပါ။ အစ္စရေးအစိုးရအနေဖြင့် အစ္စရေးရဲ့ အာရှချဉ်းကပ်နည်းဆီသို့ ပြောင်းရွှေ့ရာမှာ ဘယ်လိုပါဝင်နိုင်ပါသလဲ။

ဖြေ။ ။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းရှိ တရုတ်-အမေရိကန် ပြိုင်ဆိုင်မှုလမ်းဆုံမှာ အစ္စရေးရဲ့ တိုးတက်နေတဲ့ ဒေသတွင်း မဟာဗျူဟာမြောက် ဆက်ဆံရေးတွေနဲ့ အာရှအင်အားကြီးနိုင်ငံများနဲ့ ၎င်းရဲ့ ဆက်ဆံရေးတွေဟာ နီးကပ်စွာ ချိတ်ဆက်ထားပါတယ်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းမှာ တရုတ်ရဲ့ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု ချဲ့ထွင်ခြင်းကို တန်ပြန်ဆောင်ရွက်ဖို့ အမေရိကန်အနေဖြင့် ဒေသတွင်း Player များနဲ့ ရွေးချယ်ထားတဲ့ အာရှအင်အားကြီးနိုင်ငံများပါဝင်သော မဟာဗျူဟာမြောက် ချိန်ညှိမှုတွေကို တိုးတက်ဖို့ ရည်မှန်းထားပါတယ်။

ဒီအခြေအနေမှာ အစ္စရေးအတွက် အမေရိကန်ရဲ့ ထောက်ခံမှုကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်တဲ့ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာနဲ့ ဒေသဆိုင်ရာ ထည့်သွင်းစဉ်းစားမှုများဖြင့် အဓိကမောင်းနှင်နေပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အစ္စရေးနိုင်ငံအပေါ် အမေရိကန်ရဲ့မူဝါဒကိုလည်း ပြည်တွင်းအကြောင်းရင်းတွေနဲ့ ပုံဖော်ထားပါတယ်။ အချို့အကြောင်းရင်းတွေက အခိုင်အမာကျော့ခိုင်းထားပြီး တခြားအကြောင်းရင်းတွေက ထောက်ပံ့မှုနည်းပါးပါတယ်။ ရေရှည်မှာတော့ အစ္စရေး၊ အမေရိကန်ရဲ့ အာရှမဟာမိတ်များနဲ့ အရှေ့အလယ်ပိုင်းမှ အဓိကနိုင်ငံများအကြား ဆက်ဆံရေးတွေကို အားဖြည့်ပေးမယ့် အမေရိကန်မူဝါဒကို မဟာဗျူဟာဆိုင်ရာ ဦးစားပေးမှုတွေက လမ်းညွှန်နိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ မဟာဗျူဟာအရ လိုအပ်ချက်တွေဟာ ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေးလမ်းကြောင်းတွေနဲ့ လိုက်လျောညီထွေရှိတဲ့အခါမှာ ဒီအနာဂတ်လမ်းကြောင်းဟာ အရှိန်အဟုန် ပိုမိုရရှိဖို့ မျှော်လင့်နိုင်ပါတယ်။

မောင်မောင်မြင့်သိန်း (စက်မှုတက္ကသိုလ်)

Ref : Israel–Asia Relations in the 21st Century by Mercy A.Kuo

owif;trSm;ESifh b*Fvm;a'h&S
acwfopfrSD;a&pDEÅm,f

KMA

“ မမှန်သတင်းဖြန့်ချိရေးလှုပ်ရှားမှု၏
နောက်ထပ်ကဏ္ဍတစ်ခုမှာ
အစွလာမ်များက အုပ်စီးသွားမည် သို့မဟုတ်
နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်က
ဝင်ရောက်စွက်ဖက်လာမည်ဟူ၍ ကြောက်လန့်စေရန်
လှုံ့ဆော်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ”

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

အိန္ဒိယက ထောက်ခံအားပေးသော ရှိတ်ဟာစီနာ၏ အာဏာရှင်အစိုးရကို ကျောင်းသားများဦးဆောင်သော လူထုအုံကြွမှုဖြင့် ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၅ ရက်နေ့၌ ဖြုတ်ချခဲ့သည်။ ဟာစီနာသည် သံမဏိစည်းမျဉ်းဖြင့် နိုင်ငံတော်ကို ၁၅ နှစ်တိုင်တိုင် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ သူ၏ ရာထူးမှပြုတ်ကျမှုကို ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၏ ဒုတိယံမွိ လွတ်လပ်ရေးအဖြစ် ကြိုဆိုထောက်ခံကြသည်။ ဩဂုတ်လ ၈ ရက်နေ့၌ နိုဗယ်လ်ငြိမ်းချမ်းရေးဆုရှင် ဒေါက်တာ မိုဟာမက် ယူနွတ်ဦးဆောင်သော မတူကွဲပြားသော၊ တိုးတက်မည့်အမြင်ရှိသော ကြားဖြတ်အစိုးရ အသစ်တက်လာသည်။

ကြီးမားသော ခြိမ်းခြောက်မှုအန္တရာယ်နှင့် ကြုံတွေ့နေရသော ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံကို ကြားဖြတ်အစိုးရသည် အသစ်တစ်ဖန် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန် ကြိုးပမ်းလာသည်။ ဟာစီနာ၏ပါတီ အာဝါမီလိဂ်၏ သစ္စာတော်ခံများက ကြံစည်လုပ်ဆောင်သော တရားစီရင်ရေး အာဏာသိမ်းရန် ကြိုးပမ်းမှုကို ဩဂုတ်လ ၁၀ ရက်နေ့၌ ကျောင်းသားများက တွန်းလှန်ချေဖျက်ခဲ့ကြသည်။ အာဏာကို ပြန်လည်ရရှိရန် ကြိုးပမ်းမှုတစ်ရပ်အနေဖြင့် ဩဂုတ်လ ၁၅ ရက်နေ့၌ နောက်ထပ်တစ်ကြိမ် အာဏာသိမ်းဦးမည်ဟူသော ကောလာဟလများသည် ပျံ့နှံ့လျက်ရှိသည်။ မည်သို့ဆိုစေ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံကို မတည်ငြိမ်စေရန် ကြိုးပမ်းမှုအဖြစ် မမှန်သတင်းဖြန့်ခြင်းနှင့် ဝါဒဖြန့်ခြင်းတို့ကြောင့် နိုင်ငံတွင် ကြီးမားသောအန္တရာယ် ရှိနေသေးသည်မှာ အမှန်ပင်ဖြစ်သည်။

ဤကဲ့သို့ မမှန်သတင်းဖြင့် ဝါဒဖြန့်မှုသည် အသစ်တက်လာသည့် ကြားဖြတ်အစိုးရကိုလည်း ဆက်လက်ထိုးနှက်ဆဲဖြစ်သည်။ ဟာစီနာတစ်ယောက် နိုင်ငံကို စွန့်ခွာထွက်ပြေးစဉ်မှစ၍ ဝါဒဖြန့်မှုသည် ကျယ်ပြန့်ကာ အဘက်ဘက်မှ ထိုးနှက်နေမှုသည် ဆိုရှယ်မီဒီယာ

ပလက်ဖောင်းများတွင် ပျံ့နှံ့နေသည်။ မှားယွင်းသောဇာတ်ကြောင်း ဖန်တီးရေးသား ပြောဆိုမှုများသည် အလွန်ပင် ပျံ့နှံ့လွန်းသဖြင့် နိုင်ငံတကာမီဒီယာများ၊ ပညာရှင် ပဏ္ဍိတများ၊ တတ်သိပညာရှင်များ၊ လူအများအပေါ် ဩဇာတိက္ကမရှိသူများနှင့် အထွေထွေ လုပ်သားပြည်သူများသည် ကိုယ်တိုင်ကပင် မသိလိုက်ဘဲ ဝါဒဖြန့်မိလျက်သား ဖြစ်နေကြသည်။

ဤလှုပ်ရှားမှု၏ အခြေခံအာရုံစိုက်မှုများအနက်မှ တစ်ခုမှာ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံတွင် ဟိန္ဒူများကို အကြီးအကျယ် နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းနေသည်ဟူသော ပြောဆိုရေးသားမှုများဖြစ်သည်။ စင်စစ်မူ တစ်စိတ်ကို တစ်အိတ်လုပ်၍ လူများကို လွဲမှားသောအတွေးအမြင်၊ သတင်းအမြင်ရစေရန် အဓိကထား၍ လုပ်ဆောင်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဟိန္ဒူများကို တိုက်ခိုက်သော ကြေကွဲဖွယ်ဖြစ်ရပ်များ ရှိခဲ့သော်လည်း ပစ်မှတ်ထား၍တိုက်ခိုက်သော ဟိန္ဒူအများစုမှာ ဟာစီနာ၏ ယခုအခါ အရှုက်ရဖွယ်ဖြစ်နေသော အာဝါမီလိဂ်ပါတီနှင့် ဆက်စပ်နေသူများသာ ဖြစ်ကြသည်။ စင်စစ် ဟိန္ဒူတို့ကိုတိုက်ခိုက်ခြင်းမှာ ဘာသာရေးကြောင့်မဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံရေးရည်ရွယ်ချက်ကြောင့်သာဖြစ်သည်။ ဟိန္ဒူအိမ်များနှင့် ဘုရားကျောင်းများကို တိုက်ခိုက်သည်ဟူသော ဖြစ်ရပ်များကိုလည်း နာမည်ဂုဏ်သတင်းကောင်းရှိသော သတင်းအရင်းအမြစ်များက ချေဖျက်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများသည် ရမ်းကားမှု၊ လုယက်မှု၊ တိုက်ခိုက်မှုတို့အပေါ် အမှန်တကယ် စိုးရိမ်ရမှုများကို ထိုကဲ့သို့ သတင်းမှားဖြန့်သော လှုပ်ရှားမှုက မလိုအပ်ဘဲ စိုးရိမ်နေသကဲ့သို့ ဖြစ်စေသည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ရှိ ဟိန္ဒူခေါင်းဆောင်များကိုယ်တိုင် မှားယွင်းသော ပြောဆိုရေးသားမှုများကို ချေဖျက်သော ကြေညာချက်များကို ထုတ်ပြန်ကာ မြေပြင်ရှိ အမှန်တရားများကို အထောက်အထားများဖြင့် တုံ့ပြန်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ဤသို့ကြေညာချက်များကိုထုတ်ပြန်ခြင်းနှင့်အထောက်အထားများကိုထုတ်ပြခြင်းတို့ကြောင့် ဆိုရှယ်မီဒီယာများပေါ်တွင်ရေးသားထုတ်လွှင့်နေသောသတင်းများသည်မမှန်ကန်ကြောင်းကို သက်သေပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ဓာတ်ပုံများ၊ ဗီဒီယိုများကို တလွဲဖော်ပြခြင်းအပါအဝင် လုပ်ကြံဖန်တီးထားသော ဖြစ်ရပ်အများအပြားကိုလည်း ၎င်းတို့၏ အချက်အလက်များမှာ မှန်ကန်မှုမရှိကြောင်းကို အချက်အလက်စစ်ဆေးမှု (Fact Checking) ကို အများအပြားလုပ်ဆောင်ကာ ချေဖျက်လျက်ရှိသည်။ ဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင် ဟိန္ဒူများကို ဆူပူရမ်းကားလိုသော 'ဂျီဟဒ်' လူအုပ်ကြီးက တိုက်ခိုက်နေသော ဗီဒီယိုပြကွက်တစ်ခု ပါဝင်သည်။ စင်စစ်မူ အဆိုပါဗီဒီယိုသည် ဆန္ဒပြကျောင်းသားများအား အာဝါမီလိဂ်ပါတီကို ထောက်ခံသူများက တိုက်ခိုက်စဉ် ရိုက်ကူးထားခဲ့သော မှတ်တမ်းဖြစ်သည်။

ကြားဖြတ်အစိုးရသည် မည်သည့်အကြမ်းဖက်လုပ်ရပ်ကိုမဆို အကြမ်းဖက်လုပ်ရပ်မှန်သမျှကို ရှုတ်ချခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ဆန္ဒပြကျောင်းသားများသည် ဟိန္ဒူဘုရားကျောင်းများနှင့် လူနေရပ်ကွက်များကို ဝိုင်းဝန်းကာကွယ်ပေးသည်။ နောက်ခံသမိုင်းကြောင်း မတူကွဲပြားသော အရပ်သားများသည် ညီညွတ်ရေးလူထု အစည်းအဝေးများကိုကျင်းပကာ တော်လှန်ရေး၏ စိတ်ဓာတ်ကို ထပ်လောင်းအတည်ပြုသည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ကို ဘာသာရေးစည်းမျဉ်းများဖြင့် မအုပ်ချုပ်ဘဲ လောကီလူမှုရေးစည်းမျဉ်းများဖြင့်သာအုပ်ချုပ်ရန် ကတိကဝတ်ကိုလည်း ထပ်လောင်းအတည်ပြုသည်။

မမှန်သတင်းဖြန့်ချီရေးလှုပ်ရှားမှု၏ နောက်ထပ်ကဏ္ဍတစ်ခုမှာ အစ္စလာမ်များက အုပ်စိုးသွားမည် သို့မဟုတ် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်က ဝင်ရောက်စွက်ဖက်လာမည်ဟူ၍ ကြောက်လန့်စေရန် လှုံ့ဆော်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ဤသို့သော အပြောများသည် အခြေအမြစ်မရှိ၍ ချေဖျက်ခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ဥပမာ – အိန္ဒိယမီဒီယာများက ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် အကြမ်းဖက်အဖွဲ့အစည်းများ အပေါ် ချမှတ်ထားသော ကန့်သတ်ချက်များကို ရုပ်သိမ်းလိုက်ပြီဖြစ်သည်ဟူသော သတင်းများကို ရေးသားဖော်ပြလျက်ရှိကြသည်။ စင်စစ်မူ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ၏ အချက်အလက်စောင့်ကြည့်ရေး (Fact Watch) ၏ အချက်အလက်စစ်ဆေးရေး စင်တာက အဆိုပါအချက်အလက်များသည် မမှန်ကန်ဟု အတည်ပြုပြောကြားခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

> **"အိန္ဒိယ၏ ဟိန္ဒူကြီးစိုးရေး အစိုးရနှင့်ဆက်စပ်နေသော လူအုပ်စုများနှင့် Facebook အကောင့်များသည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ဆန့်ကျင်ရေး စိတ်ခံစားမှုများကို အိန္ဒိယမှာရော၊ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမှာပါ တက်ကြွစွာ ဝါဒဖြန့်လျက်ရှိသည်။"**

အလွန်ကျယ်ပြန့်စွာ ဝါဒဖြန့်ချိမှုသည် အကြောက်တရားကိုဖြစ်စေသည်။ အလွန်အကျွံဖြစ်စေသည်။ သိသာထင်ရှားသော အာရုံလွှဲပြောင်းမှုကို ဖြစ်စေသည်။ တစ်ဖန် နိုင်ငံအတွင်းတွင် အဟန့်အတား၊ အနှောင့်အယှက်များကို ဖြစ်စေသည်။ ဤသတင်းမှားဖြန့်ချိရေးလှုပ်ရှားမှု၏ ပင်မဇာစ်မြစ်နှစ်ခုမှာ အိန္ဒိယနှင့်ချိတ်ဆက်ထားသော ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဟိန္ဒူတွာအင်အားစုများ (ဟိန္ဒူကြီးစိုးရေးဝါဒီများ) နှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၏ ပြည်တွင်းပြည်ပရှိ အာဝါမီလိဂ် သစ္စာခံများ ဖြစ်သည်။

အိန္ဒိယ၏ ဟိန္ဒူကြီးစိုးရေး အစိုးရနှင့် ဆက်စပ်နေသော လူအုပ်စုများနှင့် Facebook အကောင့်များသည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ဆန့်ကျင်ရေး စိတ်ခံစားမှုများကို အိန္ဒိယမှာရော၊ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမှာပါ တက်ကြွစွာ ဝါဒဖြန့်လျက်ရှိသည်။ ဤသည်မှာ နယူးဒေလီက အခိုင်အမာထောက်ခံထားသော ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ရှိ ဟာစီနာအစိုးရ ပြုတ်ကျမှုအပေါ် တုံ့ပြန်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု အများစုက ယုံကြည်နေကြသည်။ အိန္ဒိယအတွက် အန္တရာယ်များလှသည်။

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၏ အရင်းအမြစ်များကို လက်လှမ်းမီရရှိမှု၊ စက်မှုလုပ်ငန်းများမှ အမြတ်များနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်တွင် အခြေစိုက်သော အိန္ဒိယနိုင်ငံသားများထံမှ အမြတ်များ၏ ဆုံးရှုံးနိုင်ခြေ၊ အိန္ဒိယ၏ အရှေ့မြောက်ပြည်နယ်များသို့ရောက်ရှိရန် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးကွန်ရက်များကို အသုံးပြုမှုနှင့် အိန္ဒိယ၏ အရှေ့မြောက်တွင် တက်ကြွလှုပ်ရှားနေသော စစ်သွေးကြွအဖွဲ့များကို ဦးတည်ပစ်မှတ်ထားသော လုံခြုံရေးအထောက်အပံ့များ၏ ဆုံးရှုံးနိုင်ခြေတို့ဖြစ်သည်။

ငင်းအပြင် သတင်းအမှားများဖြန့်ချိခြင်းမှာ အိန္ဒိယ၏ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများနှင့် မွတ်ဆလင်များကို အကြမ်းဖက်မှုမှတ်တမ်းများမှ အာရုံလွှဲစေရန်ဖြစ်သည်။ ဤကဲ့သို့သော အကြောင်းအရာများသည် အိန္ဒိယပြည်သူအမြောက်အမြားက ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်ရန် မလိုလားသော ကိစ္စရပ်များဖြစ်သည်။ ပြည်ပရောက် ဟိန္ဒူများကို ဖမ်းဆီးထားသည်ဟု ပုံဖော်ကာ အိန္ဒိယနိုင်ငံအတွင်းတွင် ဟိန္ဒူကြီးစိုးရေးဝါဒအား ဆန့်ကျင်ရေးစိတ်ဓာတ်ကို မီးမွှေးပေးသည်။ သတင်းမှားဖြန့်ရခြင်းမှာ စီးပွားရေး၊ ပထဝီနိုင်ငံရေးနှင့် ဝါဒသဘောတရားရေး ရည်ရွယ်ချက်များကြောင့်ဖြစ်သည်။

'ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် ဟိန္ဒူတူးလ်ကစ်' ဟု အမည်တွင်သော ပေါက်ကြားလာသည့် စာရွက်စာတမ်းတစ်စောင်က များပြားလှသော ဝါဒဖြန့်ချိရေး ကြိုးပမ်းမှုများထဲမှတစ်ခု၏ အတိုင်းအဆပမာဏကို ဖွင့်လှစ်ဖော်ပြခဲ့သည်။ ငင်းစာတမ်းတွင် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၌ 'ဟိန္ဒူမျိုးသုဉ်းသတ်ဖြတ်မှု' ဟု လုပ်ကြံရေးသားချက်ကို မြှင့်တင်ရန်ရည်ရွယ်သော မက်ဆေ့ချ်ပို့ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးစည်းရုံးခြင်း၊ ဖြစ်စဉ်ပြ ရေးသားနည်းနှင့် ပုံဖော်ခြင်း၊ ပုံဆွဲခြင်းတို့အတွက် အသေးစိတ်ညွှန်ကြားချက်များပါဝင်သည်။ ဤ မမှန်သတင်းဖြန့်ချိရေးလှုပ်ရှားမှုများကို လက်ခံယုံကြည်ပေးသော ပရိသတ်လည်းရှိသည်။ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးဖိုရမ်ကပင်လျှင် သတင်းမှားခြင်းနှင့် မမှန်သတင်းဖြန့်ချိခြင်းတို့သည် အိန္ဒိယက ရင်ဆိုင်နေရသော ထိပ်တန်းအန္တရာယ်ဖြစ်သည်ဟု ဆွေးနွေးကြသည်။

မမှန်မကန်ပြောဆိုမှုများ၊ လုပ်ကြံဖန်တီးထားသောပုံများ၊ ဗီဒီယိုများနှင့် အကျယ်ချဲ့မှုများ (တစ်စိတ်ကို တစ်အိတ်ဖြစ်အောင် ပြောဆိုမှုများ)ကို ထုတ်လုပ်ဖြန့်ချိရန် ကြိုးပမ်းမှုများက ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော အခြေအနေများအပေါ် ကမ္ဘာကြီး၏ နားလည်မှုကို များစွာ လွဲမှားစေခဲ့သည်။

ကမ္ဘာတစ်ဝန်းမှ မီဒီယာများက သတင်းမှားများကို စဉ်ဆက်မပြတ် ထပ်ခါတလဲလဲ ဖော်ပြရေးသားထုတ်လွှင့်ခြင်း၊ ငင်းသတင်းမှားများအပေါ် အခြေခံကာ လူထုအစည်းအဝေးများကို ကျင်းပခြင်း၊ ဟိန္ဒူကြီးစိုးရေးဝါဒီများက နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံရေးသမားများနှင့် တွေ့ဆုံကာ အထင်အမြင်များကို ယိမ်းယိုင်စေခြင်းနှင့် အိန္ဒိယပါလီမန်တွင် ဆွေးနွေးခြင်းတို့က လွဲမှားသော ပြောဆိုရေးသားချက်များကို ခိုင်ခံ့စေပြီး မီးလောင်ရာလေပင့် ဖြစ်စေခဲ့သည်။

ဤဝါဒဖြန့်ချိရေးလှုပ်ရှားမှုကို အာဝါမီလိဂ်ပါတီနှင့် ပူးတွဲလုပ်ဆောင်သည်။ အာဝါမီလိဂ်သည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံအတွင်းတွင် အကြမ်းဖက်မှု၌ တက်ကြွစွာပါဝင်သည်။ ဤသို့ပါဝင်ခြင်းဖြင့် မကျေနပ်မှုများကို ဖြစ်စေသည့်အပြင် ဟိန္ဒူကြီးစိုးရေး ပြောဆိုရေးသား

မှုများကိုလည်း ထောက်ခံရာရောက်ပေသည်။ ဩဂုတ်လ ၅ ရက်နေ့နောက်ပိုင်းတွင် အာဏာလစ်လပ်မှုဖြစ်ပေါ်ရာ၌ မူလကပင်ရှိနေသော လူမှုရေး သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးတင်းမာမှုများကြောင့် အာဝါမီလိဂ်ပါတီ သစ္စာခံများနှင့် ရဲများကို လက်တုံ့ပြန်တိုက်ခိုက်မှုများ ရှိလာခဲ့သည်။ အခွင့်အရေးသမားများကလည်း တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ဤဖြစ်ရပ်များသည် ဆိုရှယ်မီဒီယာများနှင့် စာနယ်ဇင်းများက ရေးသားနေကြသကဲ့သို့ အာဝါမီလိဂ် ပြုတ်ကျပြီးနောက် ဟိန္ဒူများကိုသာလျှင် ပစ်မှတ်ထားကာ တိုက်ခိုက်နေကြသည်ဆိုသည်မှာ မမှန်ပါ။ ဘာသာခြားများအကြား အကြမ်းဖက်မှုမဟုတ်ပါ။

ကစဉ့်ကလျားဖြစ်မှုများကို ဖန်တီးရာတွင် အာဝါမီလိဂ်ပါတီ၏ အခန်းကဏ္ဍကို အများက သိကြသည်။ ပေါက်ကြားလာသော Whats App မက်ဆေ့ချ်များသည် အာဝါမီလိဂ်ပါတီ၏ ပြင်းထန်သော ကျောင်းသားအုပ်စုဝင်များအချင်းချင်း ပေးပို့ကြသောမက်ဆေ့ချ်များဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းကျောင်းသားအုပ်စုကို ချတ်တရာလိဂ်ဟု ခေါ်ကြသည်။ ၎င်းမက်ဆေ့ချ်များတွင် ဟိန္ဒူဘုရားကျောင်းများကို ကြံကြားတိုက်ခိုက်ရန် ၎င်းတို့၏ အစီအစဉ်များကို ဖော်ပြထားသည်။ တိုက်ခိုက်ရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဂိုဏ်းဂဏကွဲပြားစေရန် မီးမွှေးပေးခြင်းဖြစ်သည်။ တိုက်ခိုက်ရာတွင်လည်း အထင်မှားစေရန် သူတစ်ပါး အမှတ်အသားသင်္ကေတများကို သုံး၍ တိုက်ခိုက်ရန်ဖြစ်သည်။ သူတို့ကိုယ်တိုင်ပင် ဖန်တီးထားသော အကြမ်းဖက်မှု၏ သားကောင်အဖြစ် ပုံဖော်ကာ ဆန္ဒဖော်ထုတ်ပွဲများ၌ ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။

ဤအတောအတွင်း ဟာစီနာနှင့် ၎င်း၏သား ဆာဂျီဘ်ဝါဇက်ဂျိုင်းတို့သည် အိန္ဒိယတွင် မီဒီယာများသို့ မီးမွှေးသော၊ ဝိရောဓိဖြစ်နေသော တွေ့ဆုံမေးမြန်းခန်းများတွင် ပါဝင်ပြောဆိုပြောကြားလျက်ရှိသည်။ ဟာစီနာကို သစ္စာခံသူများက စိုးရိမ်မကင်းဖြစ်နေကြသည်မှာ ထင်ရှားသည်။

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးအတွက် ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော အလားအလာများသည် ရှုပ်ထွေးကာ ခက်ခဲ နက်နဲသည်။ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံတော်သစ်သည် ကြီးမားသော စိန်ခေါ်မှု အခက်အခဲများနှင့် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရသည်။ ပုံဖျက်ဝါဒဖြန့်မှုကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လုပ်နေခြင်းက ရှေ့ရေးကို ခက်ခဲစေသည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၏ ဒီမိုကရေစီအား ကာကွယ်မှုကို အန္တရာယ်ဖြစ်စေသည်။

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ပြည်သူအားလုံး လွတ်လပ်ရေးနှင့် ဘေးကင်းရေးကို ဒေါက်တာယူနွတ်ကလည်းကောင်း၊ ၎င်း၏ ကြားဖြတ်အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များကလည်းကောင်း ထပ်ခါတလဲလဲ အလေးပေးပြောကြားခဲ့ကြပြီးဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ လွတ်လပ်ပြီး ဘေးကင်းသောနိုင်ငံဖြစ်စေရန် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသည် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ကျိုး (ပထဝီ)နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး သို့မဟုတ် ဝါဒသဘောတရားရေး အကျိုးစီးပွားတို့အတွက် တိုင်းပြည်ကို တည်ငြိမ်မှုပျက်ပြားအောင် လုပ်နေကြခြင်းကို နိုးကြားသောသတိ ရှိနေရမည် ဖြစ်ပါသည်။

KMA

Ref : Bangladesh's New Democracy Under Threat From Flood of Misinformation by Farhana Sultana

rd,cpfo&Ju m if,wdkYwkdk,fjynfoD[kwfAD,uf rek;fH

pef;eDm0if,

"ဗီယက်နမ် မျိုးချစ်သူရဲကောင်းတို့က လေ့ခွက်ချည်းကျန်
အောင်လံမလှဲသော
နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေးစိတ်ဓာတ်ဖြင့် တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့ကြရာ
နောက်ဆုံးတွင်
ကိုလိုနီလက်သစ်ဝါဒီ အမေရိကန်တို့
ရှုံးနိမ့်ခဲ့ရသည်။"

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးလောကတွင် အင်အားရှိသူက အင်အားရှိသူကိုသာ ရိုသေလေးစားသည် (Strength respect Strength) ဟူသော နိုင်ငံရေးဆိုရိုးစကားတစ်ခု ရှိပါသည်။ ထိုစကားသည် ကမ္ဘာ့သမိုင်း၏ လက်တွေ့ဖြစ်ရပ်များမှ သင်ခန်းစာထုတ်ယူထားသော အဆိုတစ်ရပ်ဖြစ်ရာ အစဉ်အမြဲ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်သည့်နိုင်ငံ ဖြစ်လိုပါက (၁) စီးပွားရေးစွမ်းရည် (Economic Might)၊ (၂) စစ်ရေးစွမ်းရည် (Military Might)၊ (၃) နိုင်ငံရေးစွမ်းရည် (Political Might) ဟူသော စွမ်းရည် (၃) ရပ် ပြည့်စုံနေရန် အဓိကလိုအပ်ပါသည်။

ကိုလိုနီလက်သစ်တို့၏ စွမ်းရည်ဖြင့်သာ ရင်ဆိုင်ကာကွယ်နိုင်

၁၈ ရာစုမှ ၂၁ ရာစုကာလအထိ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ကိုလိုနီနယ်ချဲ့စနစ်ဟောင်း (Old Imperialism) နှင့် ကိုလိုနီနယ်ချဲ့စနစ်သစ် (Neo-Colonialism) ဟူ၍ နှစ်မျိုးပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ကိုလိုနီနယ်ချဲ့ စနစ်ဟောင်း၏ အဓိကသွင်ပြင်လက္ခဏာ (၃) ရပ်မှာ -

(၁) ဈေးကွက်ရှာဖွေခြင်း၊

(၂) ခရစ်ယာန်သာသနာပြုခြင်း၊

(၃) ကျူးကျော်စစ်ဆင်နွှဲပြီး နယ်မြေသိမ်းပိုက်အုပ်ချုပ်ခြင်းတို့ ဖြစ်ကြသည်။

ကိုလိုနီနယ်ချဲ့စနစ်ဟောင်း၏ သွင်ပြင်လက္ခဏာ (၃) ရပ်ကို သမိုင်းသုတေသီတို့က "3M" အမ်သုံးလုံးစနစ်ဟု သတ်မှတ်ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြသည်။

ကိုလိုနီနယ်ချဲ့စနစ်သစ်၏ အဓိကသွင်ပြင်လက္ခဏာ (၃) ရပ်မှာ -

(၁) ငွေကြေး ကြွယ်ဝချမ်းသာလိုခြင်း၊

(၂) မီဒီယာကို လိုအပ်သလို အသုံးချခြင်း၊

(၃) ကြေးစားအဖွဲ့အစည်းဟု အမည်မခံစေဘဲ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ (NGOs)၊ အစိုးရမဟုတ်သော နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ (INGOs) ကို ဗန်းပြကာ အလိုမကျသည့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများကို ကြိုးကိုင်ခြယ်လှယ် စွက်ဖက်လွှမ်းမိုးခြင်းတို့ ဖြစ်ကြသည်။

ကိုလိုနီနယ်ချဲ့စနစ်ကို သမိုင်းဆရာအချို့က "3M" အမ်သုံးလုံးနယ်ချဲ့စနစ်ဟု ခေါ်ဝေါ်သတ်မှတ်ကြပြန်သည်။ ကိုလိုနီနယ်ချဲ့စနစ်ဟောင်းရော ကိုလိုနီနယ်ချဲ့စနစ်သစ်ပါ "3M" ကို အသုံးပြုသည်မှာ မှန်သော်လည်း အသွင်သဏ္ဌာန်ရော အနှစ်သာရပါ ကွဲပြားခြားနားစွာ ပြောင်းလဲကျင့်သုံးကြသည်ကို တွေ့မြင်ကြရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ကိုလိုနီနယ်ချဲ့စနစ်ဟောင်းသည် ၁၉ ရာစုတွင် စတင်ခဲ့ပြီး ၂၀ ရာစုအစတွင် အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်ရှိခဲ့ပြီးနောက် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးနှင့်အတူ မှေးမှိန်လာခဲ့သော်လည်း ပျောက်ပျက်မသွားဘဲ အသွင်သစ်ဖြင့် ပြန်လည်ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြန်သည်။

ကိုလိုနီနယ်ချဲ့ဝါဒဟောင်းတွင် အင်အားကြီးနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံသည် မိမိမျက်စိကျနေသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံများကိုဖြစ်စေ ရမယ်ရှာကာ ပြဿနာဖန်တီး၍ လက်နက်အင်အားဖြင့် ဝင်ရောက်သိမ်းပိုက်ခဲ့ကြသည်။

သို့သော် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးဆုံးပြီးနောက် ကိုလိုနီကျွန်ပြုခံရသည့်နိုင်ငံများ လွတ်လပ်ရေးရရှိလာခဲ့ကြပြီး ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး ပေါ်ပေါက်လာမှုနှင့်အတူ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်အရလည်းကောင်း၊ ပြောင်းလဲလာသော နိုင်ငံရေးချိန်ခွင်လျှာအခြေအနေများအရလည်းကောင်း နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက အခြားနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအား ကျူးကျော်ဝင်ရောက်သိမ်းပိုက်သည့်နည်းလမ်းကို ကျင့်သုံးရန် အခွင့်မသာတော့ပေ။

သို့ရာတွင် ထိုသို့အခွင့်မသာစေကာမူ ဩဇာခံတပည့်မွေးခြင်း၊ သပ်လျှိုသွေးခွဲခြင်း၊ နိုင်ငံများ၏ ပြည်တွင်းရေးကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းတို့မှာ ပျောက်ပျက်မသွားပေ။ ထိုအခါ နိုင်ငံရေးနည်းလမ်းသာမက စီးပွားရေးနည်းလမ်းအရ ဝင်ရောက်လွှမ်းမိုးခြယ်လှယ်သည့် နည်းလမ်းများကိုပါ ကျင့်သုံးလာခဲ့သည်။ ဖွံ့ဖြိုးပြီး နိုင်ငံကြီးအချို့သည် မိမိတို့အလိုကျ ကြီးစိုးခြယ်လှယ်နိုင်ရန် နိုင်ငံငယ်များကို စီးပွားရေးအရ အကျပ်ကိုင်ပြီး အညံ့ခံလာအောင် အောက်ပါနည်းလမ်းအသွယ်သွယ်ကို တွင်ကျယ်စွာ ကျင့်သုံးလာကြသည် –

(၁)ကုန်သွယ်ရေးပိတ်ဆို့သည့်နည်းလမ်း၊

(၂) ပြည်ပတွင် ငွေစက္ကူအတုများရိုက်နှိပ်၍ ပစ်မှတ်ထားရာ နိုင်ငံများအတွင်းသို့ တရားမဝင်နည်းလမ်းများဖြင့် ခိုးသွင်းပြီး သတ်မှတ်ထားသည့် နိုင်ငံများ၏ ငွေကြေးစနစ် မတည်မငြိမ်ဖြစ်စေရန် ဖန်တီးသည့်နည်းလမ်း၊

(၃) နိုင်ငံငယ်များတွင် ဩဇာခံ၊ တပည့်ခံမည့်သူများကိုလည်းကောင်း၊ အဖွဲ့အစည်းများကိုသော်လည်းကောင်း စည်းရုံးသိမ်းသွင်းပြီး ပြည်တွင်းစီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းများကို ကြီးစိုးခြယ်လှယ်ရန် အားထုတ်သည့်နည်းလမ်း၊

(၄)ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ဝင်ရောက်ခြယ်လှယ်နိုင်သည့် အခြေအနေနှင့်အခွင့်အရေးများကို အသုံးချပြီး စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းများမှ တစ်ဆင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံငယ်များအား ထောက်ပံ့ကူညီနေသောငွေများကို ရပ်ဆိုင်းဖြတ်တောက်ခြင်းဖြင့် အကျပ်ကိုင်သည့်နည်းလမ်း၊

(၅) ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံငယ်များ၏ ဈေးကွက်ပျက်အောင် ဖောက်သည်နိုင်ငံများအား အကျပ်ကိုင်ခြိမ်းခြောက်၍ဖြစ်စေ၊ အခြားနည်းလမ်းများဖြင့်ဖြစ်စေ ဆောင်ရွက်သည့်နည်းလမ်း၊

(၆) မိမိတို့ဩဇာခံ အလားအလာရှိသောနိုင်ငံများနှင့် မိတ်ဆွေအဖြစ် ဆက်ဆံနေသောဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများအား ကုန်သွယ်ရေးဆိုင်ရာ အထူးအခွင့်အရေးများပေးပြီး ဩဇာမခံသည့် နိုင်ငံများ၏ ကုန်သွယ်မှုလုပ်ငန်းများ မတိုးတက်နိုင်အောင် ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်ပိုင်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးသည့်နည်းလမ်းတို့ ဖြစ်ကြသည်။

ဤသို့ဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများ၏စီးပွားရေး ကမောက်ကမဖြစ်လာပြီး နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်မှုများလည်း ပျက်ပြားသွားတော့သည်။ နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်မှုနှင့် စီးပွားရေးတည်ငြိမ်မှုတို့သည် အပြန်အလှန် ဆက်စပ်နေကြသည်။ နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်ဘဲ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် တည်ဆောက်ရန်မလွယ်ကူသကဲ့သို့ စီးပွားရေးမတည်ငြိမ်ဘဲ နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်ရန်လည်း မဖြစ်နိုင်ပါ။ စစ်ရေးအရ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်သည့် ကိုလိုနီလက်ဟောင်းစနစ်နှင့် နည်းလမ်းတွင် ရန်သူသည် မည်သူမည်ဝါ မည်သည့်နေရာမှ မည်သို့ဝင်မည်။ မည်သည့်ဗျူဟာ ကျင့်သုံးမည် စသည်တို့ကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန် သိပ်မခက်ခဲသောကြောင့် ရင်ဆိုင်တွန်းလှန်ရန်လည်း မခက်ခဲပါ။

မီးစတစ်ဖက် ရေမှုတ်တစ်ဖက်ဝါဒနှင့် ကိုလိုနီလက်သစ်နယ်ချဲ့

သို့ရာတွင် ကိုလိုနီလက်သစ်စနစ်အရ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်မှုများမှာ ရှုပ်ထွေးကျယ်ဝန်းလှသောကြောင့် သတိကြီးစွာထားရှိကာ မျက်ခြည်မပြတ် အကဲခတ်လေ့လာနိုင်မှသာ သိသာထင်ရှားသည်။ ရန်သူသည် မည်သူမည်ဝါဖြစ်ပြီး ရန်သူ၏ မဟာဗျူဟာ၊ နည်းဗျူဟာများကို သိရှိစေကာမူ အင်အားမတူညီမှုကြောင့် တန်ပြန်တွန်းလှန်ခြင်း မပြုနိုင်သည့်နိုင်ငံလည်း ရှိတတ်ပါသည်။

စီးပွားရေးမတိုးတက်မှု၊ စီးပွားရေးမတည်ငြိမ်မှုတို့သည် ပြည်ပအင်အားစုများ ဝင်ရောက်ကြီးစိုးခြယ်လှယ်နိုင်ရန် အခွင့်သာသောအခြေအနေများဖြစ်သည်။ သာဓကအားဖြင့် ယခင် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံကြီးသည် စစ်ရေးစွမ်းအားနှင့် နိုင်ငံရေးစွမ်းအားတို့အရ မဟာအင်အားကြီးနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံအဖြစ် ရပ်တည်ခဲ့ပြီး စီးပွားရေးစွမ်းအင်ကို ဆက်လက်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် မဆောင်ရွက်နိုင်ပါ။ စီးပွားရေးမတည်မငြိမ်ဖြစ်၍ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ပြီး စီးပွားရေးယိုင်နဲ့အောင် ဖန်တီးခဲ့ရာ နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်မှု ပျက်ပြားသွားသဖြင့် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုကြီး အစိတ်စိတ်အမွှာမွှာ ပြိုကွဲသွားခဲ့သည်မှာ ကမ္ဘာ့သမိုင်းတွင် အကြီးမားဆုံးသော နိုင်ငံရေးသင်ခန်းစာတစ်ရပ် ဖြစ်ခဲ့ရသည်။

နယ်ချဲ့လက်ဟောင်းတို့နှင့် နယ်ချဲ့လက်သစ်တို့၏ ဖိနှိပ်ခံဖြစ်ခဲ့သည့် ဗီယက်နမ်

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် ပြင်သစ်၊ အမေရိကန်တို့၏ ကျူးကျော်စစ်ပွဲကို တွန်းလှန်ဆင်နွှဲခဲ့ရသည့်အပြင် စီးပွားရေးအခြေအနေကို ဆုတ်ယုတ်အောင် ကုန်သွယ်စီးပွားရေးအရ ပိတ်ဆို့

ထားခြင်း၊ အကျပ်ကိုင်ခြင်းတို့ကို ခံစားခဲ့ရသည်။ သို့ရာတွင် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် မျိုးချစ်သူရဲကောင်းတို့၏ တိုင်းပြည်အဖြစ် ခံယူချက်ဖြင့် ကြံ့ကြံ့ခံနိုင်အောင် ပြန်လည်ရပ်တည်ပြီး အမျိုးသားနိုင်ငံရေးစွမ်းအင်များ တောင့်တင်းခိုင်မာအောင် တည်ဆောက်ရုံမျှမက စီးပွားရေးစွမ်းအင်ကို အရှိန်အဟုန်ဖြင့် တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအဖြစ် ထီးထီးမားမား ကြီးထွားတိုးတက်လာခဲ့သည်။

တောင်ကိုရီးယား၊ စင်ကာပူ၊ တရုတ်၊ ဟောင်ကောင်တို့သည် စီးပွားရေးစွမ်းအင်ကို အရှိန်အဟုန်ဖြင့် အချိန်ယူတည်ဆောက်နိုင်ခဲ့သောကြောင့် ကမ္ဘာ့အလယ်တွင် စီးပွားရေးအရ တိုးတက်အောင်မြင်နေသည့်နိုင်ငံများအဖြစ် ထည်ဝါခံ့ညားစွာ ရပ်တည်နေနိုင်ခဲ့သည်။

ငုပ်မိသဲတိုင် တက်နိုင်ဖျားရောက်

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် စစ်ရေးစွမ်းအား၊ နိုင်ငံရေးစွမ်းအား၊ စီးပွားရေးစွမ်းအား (၃) ရပ်ကို ခိုင်မာတောင့်တင်းနေအောင် မျိုးချစ်သူရဲကောင်းစိတ်ဓာတ်ကို အရင်းခံ၍ အပတ်တကုတ် ကြိုးပမ်းအားထုတ်ခဲ့ရာ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအဖွဲ့ (ASEAN) တွင် ရှေ့တန်းတစ်နေရာသို့ ရောက်ရှိလာသည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် နယ်ချဲ့နိုင်ငံကြီးများ၏ ကျူးကျော်သိမ်းပိုက်ထားမှုအောက်မှ နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေး မျိုးချစ်သူရဲကောင်းခေါင်းဆောင်ကြီး ဟိုချီမင်းဦးဆောင်၍ ပြင်သစ်နယ်ချဲ့နှင့် ဂျပန်နယ်ချဲ့တို့ကို တော်လှန်ခဲ့သည်။

၁၉၅၄ ခုနှစ်တွင် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် ပြင်သစ်ကိုလိုနီလက်အောက်မှ လွတ်မြောက်လာခဲ့ပြီးနောက် မြောက်ဗီယက်နမ်တွင် ကွန်မြူနစ်စနစ်ကို ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ အမေရိကန်အစိုးရသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးတွင် ဂျပန်နိုင်ငံကို အဏုမြူဗုံးနှစ်လုံးကြဲချကာ အနိုင်ယူပြီး ဂျပန်နိုင်ငံ၏ ကာကွယ်ရေးအင်အားကို အကန့်အသတ်ထား၍ ခြယ်လှယ်ခဲ့သည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး ပြီးဆုံးသွားသောအခါ အမေရိကန်အစိုးရသည် ကွန်မြူနစ်ဝါဒနှင့် ကွန်မြူနစ်နိုင်ငံများကို ပစ်မှတ်ထား၍ ချေမှုန်းတိုက်ခိုက်သည်။ အမေရိကန်သည် ဗီယက်နမ်စစ်ပွဲတွင် ပါဝင်ပတ်သက်ကာ စစ်ပွဲကာလ ရှစ်နှစ်တာကြာမြင့်သည်အထိ စစ်ပွဲများ ဆင်နွှဲခဲ့သည်။

စစ်အေးကာလ (Cold War) ၌ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုတွင် ဝါဒရေးရာရော လက်နက်ပစ္စည်းများပါ အားပြိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် တရုတ်ကွန်မြူနစ်ခေါင်းဆောင် မော်စီတုံးက တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံတော်ကြီးကို အောင်မြင်စွာ ထူထောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုနှင့် ပူးပေါင်း၍ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံကို ကွန်မြူနစ်နိုင်ငံဖြစ်အောင် စည်းရုံးခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က မြောက်ဗီယက်နမ်နှင့် တောင်ဗီယက်နမ်တို့သည် တစ်နိုင်ငံတည်း၌ နှစ်ခြမ်းကွဲနေပြီး မြောက်ဗီယက်နမ်က ကွန်မြူနစ်ဝါဒကို ကျင့်သုံးပြီး တောင်ဗီယက်နမ်က အမေရိကန် အလိုကျ သြဇာခံ၊ တပည့်ခံ ဖြစ်နေခဲ့သည်။ တောင်ဗီယက်နမ်ခေါင်းဆောင် အာဏာရှင် ငိုဒင်ဇင်သည် အမေရိကန်အလိုကျ ရုပ်သေးရုပ်ဖြစ်ခဲ့ပြီး မြောက်ဗီယက်နမ်နှင့် တောင်ဗီယက်နမ်တို့ စစ်ဖြစ်ခဲ့ရာတွင် မြောက်ဗီယက်နမ်

က အသာစီးရရှိခဲ့သည်။ ၁၉၆၉ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၆ ရက်နေ့တွင် အမေရိကန်ကျူးကျော်တပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ဗီယက်နမ် မိုင်လေး (Myali) ကျေးရွာ၌ မွေးစကလေးငယ်မကျန် အပြစ်မဲ့ ရွာသူရွာသားများအား သတ်ဖြတ်ပြီး စစ်ရာဇဝတ်မှုကို ကျူးလွန်ခဲ့ကြသည်။ ထိုစဉ်က အမေရိကန်တပ်ဖွဲ့မှူး ဒုတိယ ဗိုလ်မှူးကြီး ဝီလျံကောလေး (William Calley) က ဦးဆောင်ကျူးလွန်ရုံမျှမက အမေရိကန်လေတပ်က ဗုံးကြဲလေယာဉ်ဖြင့် မြောက်ဗီယက်နမ်ရှိ စီးပွားရေးအချက်အချာ အဓိကနေရာများကို ပစ်မှတ်ထား၍ ဖျက်ဆီးပစ်ခဲ့ကြသည်။ သို့ရာတွင် ဗီယက်နမ်မျိုးချစ်သူရဲကောင်းတို့က လှေ့ခွက်ချည်းကျန် အောင်လံမလှဲသော နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေးစိတ်ဓာတ်ဖြင့် တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့ကြရာ နောက်ဆုံးတွင် ကိုလိုနီလက်သစ်ဝါဒီ အမေရိကန်တို့ ရှုံးနိမ့်ခဲ့ရသည်။ ၁၉၇၅ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၃၀ ရက်နေ့တွင် တောင်ဗီယက်နမ်နှင့် မြောက်ဗီယက်နမ်တို့ ပြန်လည်ပေါင်းစည်းပြီး ၁၉၇၆ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂ ရက်နေ့တွင် ဗီယက်နမ်ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတနိုင်ငံတော်အဖြစ် တည်ထောင်ခဲ့သည်။

“ဆိုရှယ်လစ် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိသော ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် ပြည်တွင်းထုတ်ကုန်ပမာဏ ဂျီဒီပီ မြင့်မားမှုတွင် ကမ္ဘာ့အဆင့် (၂၆) နေရာကို အောင်မြင်စွာ ရယူထားလျက်ရှိသည်။”

ယနေ့ခေတ်သစ်ဗီယက်နမ်

ဗီယက်နမ်ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတနိုင်ငံတော်သည် မိုင်ပေါင်း ၁၂၈၀၀၀ စတုရန်းမိုင် ကျယ်ဝန်းပြီး လက်ရှိ ၂၀၂၃ ခုနှစ်စာရင်းအရ လူဦးရေသန်း ၁၀၀ ကျော် နေထိုင်လျက်ရှိသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဦးရေ ၅၅ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ရှိပြီး ကျန်ဦးရေမှာ ခရစ်ယာန်၊ အစ္စလာမ်၊ ဟိန္ဒူနှင့် ဘာသာမဲ့များ ဖြစ်ကြသည်။

ဗီယက်နမ်ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတနိုင်ငံသည် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ (UN)၊ ဘက်မလိုက်လှုပ်ရှားမှုအဖွဲ့ (NAM)၊ အာဆီယံအဖွဲ့ (ASEAN)၊ ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ (WTO) တို့၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအဖြစ် ရပ်တည်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ ဗီယက်နမ်တပ်မတော်ကို ဗီယက်နမ်ပြည်သူ့

တပ်မတော် (Vietnam People's Army) အဖြစ် ဖွဲ့စည်းပြီး ကြည်း၊ ရေ၊ လေ အမြဲတမ်း တပ်ဖွဲ့ဝင်ပေါင်း ခြောက်သိန်းကျော်နှင့် အရန်တပ်ဖွဲ့အင်အား သိန်းငါးဆယ်ကျော်ရှိပြီး နှစ်စဉ်ကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ်မှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၇ ဘီလီယံကျော် ရှိနေသည်။

ဗီယက်နမ်ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတနိုင်ငံသည် ၁၉၄၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လမှစတင်၍ နယ်ချဲ့တော်လှန်ရေးမျိုးချစ်ခေါင်းဆောင်ကြီး ဟိုချီမင်း (ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ ပထမဦးဆုံးသမ္မတကြီး)၏ "ခေတ်သစ်ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတော်အဖြစ် အစဉ်အမြဲ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နေသော မျိုးချစ်နိုင်ငံတော်အဖြစ် ရပ်တည်သွားနိုင်ရေး" (Modern Development Vietnam) ဟူသော မဟာဗျူဟာကို စတင်အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခဲ့ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

ဗီယက်နမ်ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတနိုင်ငံတော်တွင် ဟိုချီမင်းမြို့တော်နှင့် ဟန္ဓိုင်းမြို့တော်တို့၏ သယံဇာတအထောက်အထားများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် အလှအပ ပသာဒများစွာတို့မှာ သုတေသီတို့နှင့် ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသည်များအတွက် အများဆုံး ဆွဲဆောင်လျက်ရှိပြီး နိုင်ငံခြားဝင်ငွေများစွာ ရရှိနေသည်။

ဆိုရှယ်လစ်ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိသော ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် ပြည်တွင်းထုတ်ကုန်ပမာဏ ဂျီဒီပီမြင့်မားမှုတွင် ကမ္ဘာ့အဆင့် (၂၆) နေရာကို အောင်မြင်စွာ ရယူထားလျက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အာရှ-ပစိဖိတ် စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့(APEC)၊ ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ (WTO) နှင့် အာဆီယံအဖွဲ့ (ASEAN) တို့တွင် မျက်နှာပန်းလှလျက်ရှိသည်။

ဗီယက်နမ်ရှိ မဲခေါင်မြစ်ဝှမ်းဒေသသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အလှအပ ပသာဒတို့ဖြင့် အမြဲစိမ်းလန်းစိုပြည် သာယာလျက်ရှိနေသည့်အပြင် "ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ ဆန်အိုးကြီး" ဟု တင်စားပြီး အဆင့်မြင့်ဆန်များတင်ပို့ရာ ကမ္ဘာ့ဆန်ဈေးကွက်လည်း ဖြစ်နေသည်။

ဗီယက်နမ်ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတနိုင်ငံတော်၏ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒမှာ "အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အဖွဲ့အစည်းရှိ နိုင်ငံအားလုံးကို မိတ်ဆွေများမှ ယုံကြည်စိတ်ချရသောနိုင်ငံများအဖြစ် မိတ်ဆွေနိုင်ငံကောင်းပီသစွာ ဆက်ဆံသွားမည်" (Friend and reliable partners of all countries in the international community) ဟူသော မူဝါဒဖြစ်သည်။

စန်းနီလာဝင်း

Ref: – https://wwwinsideeasaitour.com

– https://en,wikipedia.org

– vietnamconsulate.ny.org

– Dictionary of Politics (Penguin Books)

b*Fvm;a'oBudKH ESifh pfwpfck ay:xGufvmacsyD

p&dkeyf;awmif;

❝ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် ဒေသတွင်းနှင့်
ကမ္ဘာ့အင်အားကြီးနိုင်ငံကြီးများ၏
အားပြိုင်ရာ ကစားကွင်း ဖြစ်လာနေသည်။
တောင်အာရှနိုင်ငံများအပေါ်
သြဇာလွှမ်းမိုးနိုင်မှုအတွက်
အိန္ဒိယနှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့အကြား၌
ပြိုင်ဆိုင်နေဆဲဖြစ်သည်။ ❞

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသစ်တစ်ခု ပေါ်ထွန်းလာနေချေပြီ။ သို့သော် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံကိုလည်း လိုအပ်နေဆဲဖြစ်သည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် စတင်ခဲ့ရသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းရေးသဟဇာတဖြစ်မှုတွင် ကြီးမားလှသည့် သွယ်ဝိုက်ပတ်သက်မှုများ ရှိနေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ကျောင်းသားများဦးဆောင်သည့် ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြသူများက ဝန်ကြီးချုပ် ရှိတ်ဟာစီနာကို ရာထူးမှ ပြုတ်ကျစေခဲ့ခြင်းသည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံအား ပြင်းထန်သော ပရမ်းပတာဖြစ်စေမှုဆီသို့ ဦးစိုက်ကျွမ်းပြန် ကျရောက်သွားစေခဲ့သည်။ သို့သော် ထိုပရမ်းပတာဖြစ်စေမှုက ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံကို ပိုမိုဒီမိုကရေစီကျမှုနှင့် စီးပွားရေး၌ ပိုမိုညီမျှမှု ပေါ်ထွန်းလာစေရေးဆီသို့ ပို့ဆောင်ပေးနိုင်မည့် အလားအလာဆီသို့ ရောက်ရှိစေနိုင်မည်ဟု ဆိုကြသည်။ အချို့သူတို့က ဟာစီနာအား ရာထူးမှ ပြုတ်ကျစေခဲ့သော ဆူပူအုံကြွမှုကို “ဒုတိယတော်လှန်ရေး” ဟူ၍ အမှတ်သညာပြု နာမည်ပေးခဲ့ကြသည်။

ဤလူထုအုံကြွပုန်ကန်မှုက ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးရာများတွင် အရေးပါသောအကျိုးဆက်များ နေရာအနှံ့အပြားသို့ ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိခဲ့မှုကြောင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၏ အဓိက ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေးကိစ္စတစ်ခုဖြစ်သည့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်–အိန္ဒိယ ဆက်ဆံရေးအကြောင်းကို တင်ပြပါမည်။ အိန္ဒိယ–ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ဆက်ဆံရေးသည် ရေတိုတွင်လည်းကောင်း၊ ရေရှည်တွင်လည်းကောင်း အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိနေမည်ဖြစ်ရာ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ၌ နောက်ဆုံးတွင် မည်သည့်အရာက ‘အသစ်’ ဖြစ်လာမည်ဆိုသည်ကို တင်ပြပါမည်။

ရှိတ်ဟာစီနာ၏ အုပ်ချုပ်မှုသည် အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ထွေပြားနေခဲ့သည်။ ဟာစီနာ၏ အစိုးရအဖွဲ့သည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် နိုင်ငံတိုးတက်မှုကို ဖော်ဆောင်နိုင်ခဲ့

သည်။ သို့သော် ၎င်း၏အစိုးရအဖွဲ့သည် နောက်ဆုံးတွင် ဒီမိုကရေစီမဆန်ဘဲ ပို၍အာဏာရှင်ဆန်လာခဲ့သည်။ အခါအားလျော်စွာ ဖိနှိပ်မှုများ အမှန်တကယ်ရှိလာခဲ့သည်။ ထို့အတူ အကျင့်ပျက် ခြစားမှုများရှိသည်ကို တွေ့ရှိလာရသည်။ ထို့အပြင် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၏ အကျိုးကျေးဇူးများကို သူ၏ (အာဝါမီလိဂ်) ပါတီနှင့် သဟဇာတဖြစ်သူများသာ ရရှိခံစားကြရသည်။ ထိုသို့သော မကျေနပ်မှုများ များပြားလာသောအခါ နောက်ဆုံးတွင် ဟာစီနာကို ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် သူ၏ စတုတ္ထအကြိမ်မြောက် ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံခဲ့ရပြီးနောက် လအနည်းငယ်မျှအကြာတွင်ပင် ရာထူးမှ ပြုတ်ကျစေခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ဟာစီနာ အုပ်စိုးစဉ်ကာလအတွင်း စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသောအချက်များအနက်တစ်ခုမှာ အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်စွာ ဆက်ဆံခဲ့မှု၊ အထူးသဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံဝန်ကြီးချုပ် နရန်ဒရာမိုဒီနှင့် ဆက်ဆံရေးဖြစ်သည်။ ဟာစီနာအစိုးရကို ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြသူများက ဟာစီနာကို ရာထူးမှ ဖြုတ်ချရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြစဉ်တွင် ဟာစီနာ၏ အကြီးမားဆုံး ပြည်ပမဟာမိတ်လည်းဖြစ်ပြီး သူ့ကို ထောက်ပံ့မှုအပြည့်ဆုံးလည်းဖြစ်သည့် မိုဒီကိုလည်း စိတ်ဆိုးဒေါသဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ ဆန္ဒပြဆန့်ကျင်သူများက ဟာစီနာအစိုးရ၏ ဤမျှ သက်တမ်းကြာမြင့်စွာ ရပ်တည်နေနိုင်ခြင်းမှာ မိုဒီ၏ ထောက်ကူမှုများကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်နေခဲ့ကြသည်။

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် ကြားဖြတ်အစိုးရအဖွဲ့ခေါင်းဆောင် အကြံပေးအရာရှိအဖြစ် ကျမ်းသစ္စာဆိုထားသူ မိုဟာမက် ယူနွတ်သည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ၏ အစိုးရပုံစံတည်ဆောက်မှုလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဒီမိုကရေစီလမ်းကြောင်းတို့ကို အခြေခံကျကျ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန် ထိုက်သင့်သည့်အားလျော်စွာ အာရုံစူးစိုက် ဆောင်ရွက်လိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် သူ့အနေဖြင့် နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒကိုမူ တစ်ဦးတည်းဦးဆောင်သူ (တစ်ဦးကောင်း၊ တစ်ယောက်ကောင်း) အဖြစ်လုပ်ဆောင်ရန် ခွင့်ပြုပေးနိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။ အကယ်၍ သူ့အနေဖြင့် မဟာဗျူဟာကျပြီး သိမ်မွေ့လှသည့် အိန္ဒိယ-ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် ဆက်ဆံရေးကို အာရုံမစိုက်ခဲ့ပါလျှင် သူတို့၏ ဆက်ဆံရေးသည် တောင်အာရှဒေသဘက်သို့ လျင်မြန်စွာ ရောက်သွားလိမ့်မည်။ ယူနွတ်အနေဖြင့် အိန္ဒိယ-ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် ဆက်ဆံရေးကို သတိကြီးစွာထား၍ စောင့်ကြည့်ရန်နှင့် ထိုဆက်ဆံရေးကို ပြုစုပျိုးထောင်မြေတောင်မြှောက်ပေးရန် လိုအပ်ပေသည်။

ယူနွတ်က မိုဒီနှင့် တယ်လီဖုန်း ဆက်သွယ်ပြောဆိုစဉ်တွင် ဟိန္ဒူများကို အကာအကွယ်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း အာမခံခဲ့သည်။ ဟိန္ဒူများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုပြသည့် သတင်းပေးပို့ချက်များမှာ အလွန်အမင်း ချဲ့ကားပြောဆိုထားခြင်းများသာဖြစ်ကြောင်းလည်း ယူနွတ်က မိုဒီကို အကြောင်းကြားထားသည်။ အခြားသော အုတ်အော်သောင်းတင်းဖြစ်စေသည့် အလွန်ချဲ့ကားဖော်ပြထားသော သတင်းများကို ဟိန္ဒူအမျိုးသားရေး လက်ျာဝါဒီများ၊ အိန္ဒိယသတင်းမီဒီယာများနှင့် လူမှုရေးမီဒီယာများ၌ ဖော်ပြနေခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဘီဘီစီ၏ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုတစ်ခုက အတည်ပြုဖော်ပြခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် သူ၏ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးနယ်ပယ်တွင် အိန္ဒိယ၏ ခြယ်လှယ်လွန်းလှသောအခြေအနေမှ အတန်အသင့် ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်များ အသေအချာ ရရှိနိုင်မည်

ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်အနေဖြင့် နယ်ပယ်စုံတွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံအပေါ် မှီခိုအားထားနေရမှုများ ရှိနေဆဲဖြစ်၍ အိန္ဒိယကို လိုအပ်နေသေးသည်။

ယူနွတ်မှာ အိန္ဒိယဝန်ကြီးချုပ် မိုဒီထံ ကမ်းလှမ်းရောက်ရှိနိုင်ခဲ့သည်သာမက အိန္ဒိယနိုင်ငံက လက်ခံကျင်းပသော Global South ထိပ်သီးအစည်းအဝေး တက်ရောက်ခဲ့ခြင်းတို့အတွက် ချီးကျူးရပေမည်။ ထိုအချက်များသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်၍ ယူနွတ်၏ ရိုးသားပွင့်လင်းမှုနှင့် အပြုသဘောဆောင်သော ဦးစားပေးဆက်ဆံရေးတို့ကို လှစ်ဟပြသခဲ့သည်။

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် အိန္ဒိယနှင့် ဆက်နွှယ်နေရသည့် ပထမအချက်မှာ မပြောင်းလဲနိုင်သော ပထဝီဝင်အနေအထားဖြစ်သည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်မှာ အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် ရေမြေချင်းဆက်စပ်တည်ရှိနေသော နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ၏ ၉၄ ရာခိုင်နှုန်းမျှဖြစ်သည့် ၄၃၆၇ ကီလိုမီတာ ရှည်လျားသော နယ်နိမိတ်သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် ထိစပ်တွဲယှက်လျက်ရှိနေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် လုံခြုံရေးအရလည်းကောင်း၊ ကုန်သွယ်ရေးအရလည်းကောင်း အိန္ဒိယနိုင်ငံအပေါ် မှီခိုနေရသည်။ ထို့အတူ အိန္ဒိယသည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ကို အချို့သော ဩဇာအရှိန်အဝါများပေးခဲ့သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ အရှေ့ပိုင်းဒေသများနှင့် အိန္ဒိယ၏ အခြားသောဒေသများအကြား ဆက်သွယ်ရေး၌ လွယ်ကူပြီး ကုန်ကျစရိတ်သက်သာသည့် ချိတ်ဆက်မှုများကို ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်က ပေးခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဤသို့အားဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံအတွင်း ဆက်သွယ်မှုများ၌ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်က အလွန်အရေးပါနေသည်။

ထိုနှစ်နိုင်ငံအတွင်း၌ ရေခွဲဝေသုံးစွဲမှု၊ နယ်စပ်ကုန်သွယ်ရေးနှင့် တရားမဝင်မှောင်ခိုကုန်ရောင်းဝယ်ခြင်းတို့နှင့်ဆိုင်သည့် အရေးပါသော ပြဿနာများအပြင် ပြည်ပနိုင်ငံမှ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခြင်းနှင့် ဒုက္ခသည်များအရေးဆိုင်ရာ ဆက်ဆံရေးတင်းမာခြင်းများ စသည့် သိမ်မွေ့သည့်ပြဿနာများ ရှိနေသည်။ ထိုပြဿနာများအားလုံးသည် အခြေခံအားဖြင့် နှစ်နိုင်ငံ ပထဝီဝင်အနေအထားအရ ပူးတွဲတည်ရှိနေခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရခြင်းဖြစ်ပြီး မည်သည့်အခါတွင်မှ ပြီးပြတ်ချုပ်ငြိမ်းသွားနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ နှစ်နိုင်ငံအနေဖြင့် တည်ရှိနေဆဲ အခြေခံမှုများနှင့်အညီ ထိုပြဿနာများကို ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် ကြံ့ခိုင်သော အဖွဲ့အစည်းများကို မျှဝေသော နားလည်မှုဖြင့် ထူထောင်ဆောင်ရွက်ကြရမည်ဖြစ်သည်။

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသည် ဆန်၊ ဂျုံ၊ ကြက်သွန်နီ၊ ချင်း၊ ကြက်သွန်ဖြူ၊ သကြား၊ ချည်ထည်၊ နံ့စားသီးနှံများ၊ သံ၊ သံမဏိ၊ သန့်စင်ပြီး ရေနံ၊ လျှပ်စစ်ပစ္စည်းများနှင့် ပလတ်စတစ်တို့ ရရှိနိုင်ရေးအတွက် အိန္ဒိယနိုင်ငံအပေါ် အလွန်အမင်း အားကိုးအားထားပြုနေရသည်။ ကိုဗစ်-၁၉ ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါကြီး မဖြစ်ပွားမီ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးလာမှုမှာ အနောက်နိုင်ငံများသို့ အထည်ချုပ်ပစ္စည်းများ တင်ပို့ရမှုတွင် အခြေခံနေခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအဓိကစီးပွားရေးလုပ်ငန်းဖြစ်သည့် အထည်ချုပ်လုပ်ငန်းကြီးသည်လည်း အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ ကုန်ကြမ်းပစ္စည်းများ ထောက်ပံ့ပေးပို့မှုအပေါ်တွင် ကြီးမားစွာ မှီခိုနေခဲ့ရသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် ဆက်ဆံရေးယိုယွင်းလာခြင်းဖြင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံအနေဖြင့် နိုင်ငံခြားသို့

ပြည်ပကုန်တင်ပို့မှု ကျဆင်းလာခြင်း၊ ပြည်တွင်း အသားတင်ထုတ်လုပ်မှု ဂျီဒီပီ လျော့ကျလာခြင်း၊ ငွေကြေးဖောင်းပွမှု မြင့်တက်လာခြင်း၊ အလုပ်အကိုင်ဆုံးရှုံးမှု စသည့် အကျိုးဆက်တို့ကို ချက်ချင်း တွေ့ရှိခံစားလာရမည်ဖြစ်သည်။ လက်ရှိကာလအနေဖြင့် အခြားသောနိုင်ငံများက မည်သို့သောသိမ်းသွင်းဆွဲဆောင်မှုများကိုပြုလုပ်နေသည်ဖြစ်စေ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံအနေဖြင့် အိန္ဒိယနှင့်ဆက်ဆံရေးကို ချိုးဖျက်နိုင်မည် မဟုတ်ချေ။

“ဟာစီနာလက်ထက်တွင် ကြီးမားသော အကျိုးအမြတ်ရရှိစေရန် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် တန်းညှိသောနိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒကို လိုက်နာကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် တရုတ်နှင့်ရော အိန္ဒိယနှင့်ပါ မိတ်ဆွေနိုင်ငံဖြစ်နေခဲ့ပြီး နှစ်နိုင်ငံထံမှ အကျိုးရရှိခံစားခဲ့ရသည်။”

အိန္ဒိယနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်တို့၏ ဆက်ဆံရေးတွင် ဘာသာရေးကိစ္စသည်လည်း ပို၍ခက်ခဲရှုပ်ထွေးစေခဲ့သည်။ ဟိန္ဒူအမျိုးသားရေးဝါဒ မြင့်တက်လာခြင်းနှင့်အတူ တစ်ဆက်တည်းပါလာသည့် မွတ်ဆလင်ဆန့်ကျင်ရေးဝါဒနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ဆန့်ကျင်ရေး ဟောပြောမှုများက ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံအတွင်း၌ တန်ပြန်ပဲ့တင်ရိုက်လျက်ရှိသည်။ လောလောဆယ် ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည့် ဟိန္ဒူဆန့်ကျင်ရေး အကြမ်းဖက်မှုများက အိန္ဒိယနိုင်ငံအတွင်း၌ ဒေါသူပုန်ထမှုများစွာ ဖြစ်ပွားလာစေပြီး ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံကို မုန်းတီးမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာစေခဲ့သည်။ ယင်းအခြေအနေကို ယခုကဲ့သို့ အစိုးအañ§ufစတင်ထွက်ပေါ်လာချိန်ကတည်းက ပျက်ယွင်းသွားအောင် မဖြတ်မညှပ်ခဲ့ပါက အိန္ဒိယ-ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် ဆက်ဆံရေး ပိုမိုကောင်းမွန်လာရေးတွင် အဟန့်အတား အကျပ်အတည်း ဖြစ်လာစေမည်ဖြစ်သည်။

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် ဒေသတွင်းနှင့် ကမ္ဘာ့အင်အားကြီးနိုင်ငံကြီးများ၏ အားပြိုင်ရာကစားကွင်း ဖြစ်လာနေသည်။ တောင်အာရှနိုင်ငံများအပေါ် ဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်မှုအတွက် အိန္ဒိယနှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့အကြား၌ပြိုင်ဆိုင်နေဆဲဖြစ်သည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် တရုတ်နိုင်ငံက ပါကစ္စတန်၊ မော်လ်ဒိုက်နိုင်ငံတို့နှင့် ရင်းနှီးသောဆက်ဆံရေး ရှိနေသည်။ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံနှင့်လည်း အတော်

အတန်ရင်းနှီးသော ဆက်ဆံရေးရှိနေသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံမှာ ဘူတန်နှင့် အာဖဂန်နစ္စတန် နိုင်ငံတို့နှင့်သာ မိတ်ဆွေနိုင်ငံများအဖြစ် ရှိနေသည်။ သို့ဖြစ်၍ တောင်အာရှဒေသ၌ ဩဇာ လွှမ်းမိုးနိုင်ရေးအတွက် တရုတ်နှင့်အိန္ဒိယတို့အနေဖြင့် နီပေါနိုင်ငံနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်တို့ကို စည်းရုံးဆွဲဆောင်သိမ်းသွင်းရန် ကျန်နေသေးသည်။

ဟာစီနာလက်ထက်တွင် ကြီးမားသော အကျိုးအမြတ်ရရှိစေရန် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် တန်းညှိသော နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒကို လိုက်နာကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် တရုတ်နှင့် ရော အိန္ဒိယနှင့်ပါ မိတ်ဆွေနိုင်ငံဖြစ်နေခဲ့ပြီး နှစ်နိုင်ငံထံမှ အကျိုးရရှိခံစားခဲ့ရသည်။ ယခု အသစ်ပေါ်ထွန်းလာသည့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသည် ထိုနှစ်နိုင်ငံအနက် တစ်ဖက်ဖက်သို့ ယိမ်းခဲ့၊ တိမ်းခဲ့မည်ဆိုပါလျှင် ဒေသတွင်း နိုင်ငံရေးအာဏာပါဝါ ဟန်ချက်ညီမျှနေမှုကို အခြေခံအားဖြင့် ပြောင်းလဲသွားစေလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံက တရုတ်ဘက် သို့ ယိမ်းခဲ့ပါက တောင်အာရှဒေသသည် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ဒေသခွဲတစ်ခု ဖြစ်သွားစေမည် ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ အိန္ဒိယဘက်သို့ ယိမ်းခဲ့ပါက သို့မဟုတ် မည်သည့်ဘက်မျှမလိုက်သော ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်အဖြစ် ရပ်တည်နေခဲ့လျှင် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် တောင်အာရှဒေသကို ဟန်ချက် ညီအောင်ထားသကဲ့သို့ ရှိပေမည်။

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် တရုတ်ကိုလည်း စွန့်ပယ်မထားနိုင်ပေ။ တရုတ်သည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၏ အဓိကရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူဖြစ်နေပြီး ကုန်ပစ္စည်းများတင်သွင်းရာ၊ ကာကွယ်ရေး ပစ္စည်းများ ဝယ်ယူရရှိရာ အဓိကနိုင်ငံဖြစ်နေသည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် တရုတ်နိုင်ငံသို့ ပေးဆပ်ရန် ကြွေးမြီ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၆ ဘီလီယံကျော်ရှိနေသည်။ ယင်းသည် တရုတ် သမ္မတရှီကျင့်ဖျင်၏ ရပ်ဝန်းနှင့်ပိုးလမ်းမအစီအစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုလည်းဖြစ်သည်။ တရုတ်က ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၌ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၇ ဘီလီယံကျော်မျှ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံထားသည်။ ထို့ပြင် ၂၀၂၃ ခုနှစ်အတွင်းက တရုတ်သည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သို့ ကုန်ပစ္စည်းတန်ဖိုး ဒေါ်လာ ၂၂ ဘီလီယံကျော်ဖိုးမျှ တင်ပို့ခဲ့သည်။ တရုတ်သည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်အဖို့ စစ်လက်နက်ပစ္စည်း ရောင်းဝယ်ထောက်ပံ့မှု အကြီးမားဆုံးပြုသည့်နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် အိန္ဒိယကို မှီခိုနေရသကဲ့သို့ တရုတ်အပေါ်တွင်လည်း မှီခိုနေရသည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်မှာ တရုတ်နှင့် နယ်နိမိတ်ချင်း ထိစပ်နေမှုမရှိသဖြင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၏ အိန္ဒိယအပေါ် မှီခိုနေရခြင်းက တရုတ်အပေါ် မှီခိုနေရခြင်းထက် အနည်းငယ်မျှ ပိုနေသည်ဟု ဆိုကြသည်။ ထို့ပြင် အိန္ဒိယနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်တို့သည် သမိုင်းကြောင်းအရလည်းကောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုအရလည်းကောင်း နီးစပ်ဆင်တူမှုများ ရှိနေခဲ့သည်။ ထို့မျှသာမက အိန္ဒိယသည် တရုတ်ထက်ပို၍ ပျော့ပျောင်း ညင်သာမှုရှိသည်မှာ သိသာသည်။

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် အမေရိကန်၏ အာရုံစူးစိုက်မှုကိုလည်း ခံနေရသည်။ အမေရိကန် က ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ကို ဒီမိုကရေစီရေး၌ ပိုမိုတိုးတက်လာစေရန် ဖိအားပေးလျက်ရှိသည်။ ဟာစီနာ ရာထူးမှ ပြုတ်ကျသွားရခြင်းမှာ အမေရိကန်၏ ပယောဂဖြစ်သည်ဟု ဒေသတွင်းမှ အများစုက သံသယရှိကြသည်။ ယူနွတ်ကိုလည်း အမေရိကန်ကို လိုလားသူတစ်ဦးဟု ရှုမြင် ထားကြသည်။ အမေရိကန်နှင့် တရုတ်တို့၏ တစ်စတစ်စ ကြီးထွားလာနေသော စစ်အေး တိုက်ပွဲသည် ယခုအခါ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သို့ ရောက်ရှိလာပေပြီ။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ

ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေး၏ တွန်းထိုးပွတ်တိုက်မှုက ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၏ ပြည်တွင်းပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ရိုက်ခတ်လာမည်ဖြစ်ရာ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ၏ ငြိမ်းချမ်းစွာ ပြောင်းလဲရေး၌ ပို၍ ရှုပ်ထွေးလာစေမည်ဖြစ်သည်။

ဤဇာတ်လမ်းတွင် အမေရိကန်၏ ပါဝင်ပတ်သက်လာမှုသည် မူလကတည်းက ရှိနှင့်နေပြီးဖြစ်သည့် အိန္ဒိယနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်တို့၏ အတိမ်းအစောင်းမခံသော ဆက်ဆံရေး၌ ပို၍အရေးပါလာပေသည်။ ယခင်က အိန္ဒိယသည် ရိုတ်ဟာစီနာအား အမေရိကန်၏ ဖိအားပေးမှုမှ ထိထိရောက်ရောက် ကာကွယ်ပေးနိုင်ခဲ့သည်။ အကယ်၍ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံက အိန္ဒိယဘက်သို့ ယိမ်းခဲ့ပါက အိန္ဒိယက ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်အား အမေရိကန်၏ ဖိအားပေးမှုမှ အကာအကွယ်ပြုပြီး တရုတ်၏ လွှမ်းမိုးမှုကိုလည်း ချိန်ညှိပေးနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်က တရုတ်ဘက်သို့ တိမ်းခဲ့ပါက အမေရိကန်ရော အိန္ဒိယကပါ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်အပေါ် နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် ဖိအားပေးမှုများကို စတင်လုပ်ဆောင်ကြမည်ဖြစ်သည်။ အတိတ်ကာလက အိန္ဒိယသည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်အပေါ် ကုန်ပစ္စည်းများ ပေးပို့ရောင်းချမှုကို တင်းကျပ် (ကုန်သွယ်ရေးပိတ်ဆို့) ထားခဲ့ဖူးသည်။ အိန္ဒိယသည် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်ကို စီးပွားရေးအခက်အခဲများ ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ထိုကဲ့သို့သော ပိတ်ဆို့မှုကို ထပ်မံပြုလုပ်လာနိုင်ပေသည်။ အမေရိကန်မှာ ထစ်ခနဲဆိုလျှင် အရေးယူပိတ်ဆို့မှုပြုလုပ်ရန် အမြဲတမ်းလက်သွေးနေသည့် နိုင်ငံဖြစ်ရာ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် ထိုအရသာကို မြည်းစမ်းရဖွယ်ရှိနေသည်။

ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်မှာ အမှန်တကယ် သိမ်မွေ့လှသော ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေး ရွှံ့အိုင်အတွင်း၌ ကျရောက်နေသည်ဖြစ်ရာ ငြိမ်းချမ်းလုံခြုံစွာ ဆက်လက်သွားနိုင်ရေးအတွက် သိမ်မွေ့ညင်သာသည့် နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒကို ထုဆစ်ပုံဖော်နိုင်ရန် လိုအပ်နေသည်။ ယခုပြောဆိုနေကြသည့် "ဒုတိယတော်လှန်ရေး" ဆိုသည်မှာ အဖြေမဟုတ်ချေ။ အခွင့်အရေးဖြစ်ပေါ်ရာ ပြတင်းပေါက်တစ်ခုမျှသာ ဖြစ်သည်။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် ပြည်တွင်းရေး၌ အောင်မြင်သော ပြောင်းလဲရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုကိုရော၊ နိုင်ငံခြားရေးရာတွင် ချက်ချာပါးနပ်သောမူဝါဒကိုပါ ဖန်တီးပုံဖော် အောင်မြင်နိုင်ပါမည်လားဆိုသည်ကို အချိန်ကသာ ပြောပြပေလိမ့်မည်။ သို့သော် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒကို အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် စတင်ရမည်ဟု ယုံကြည်နေပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၏ ပြည်တွင်းရေး သဟဇာတဖြစ်မှုတွင် အိန္ဒိယသည် ကြီးမားလှသော သွယ်ဝိုက်ပတ်သက်မှုများ ရှိနေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ချီးကျူးလေးစားဖွယ်ဖြစ်သော ယူနွတ်ကလည်း သူ၏ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒကို အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့်ပင် စတင်ခဲ့ပြီဖြစ်သည်။

၁၉၇၁ ခုနှစ်တွင် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်သည် နိုင်ငံသစ်တစ်နိုင်ငံအဖြစ် အိန္ဒိယ၏ အကူအညီဖြင့် စတင်ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ပြီး ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသစ်အဖြစ် ထပ်မံပေါ်ထွန်းလာနိုင်ခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ယခုတစ်ကြိမ်တွင်လည်း အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ အကူအညီကို ထပ်မံလိုအပ်နေဦးမည်ဖြစ်သည်။

စိုးစိုး(ပန်းတောင်း)

Ref : A New Bangladesh Is Emerging But It Needs India Too by Muqtedar Khan and Umme Salma Tarin

urÇ xdkopfb , ft c&ydk&v mrSvJ

aus EHkwif

“ဂါဇာ၊ ယူကရိန်း စစ်ပွဲအခြေအနေများနှင့်
ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများအား ပိုမိုကွဲပြားစေခဲ့ရာ
ကမ္ဘာ့အထိုင်သစ်(New World Order) ဆီသို့
ရွေ့လျားခြင်းအပါအဝင်
ပထဝီနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အသစ်တစ်ဖန်မွေးဖွားခြင်းတို့
ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ယနေ့ ကမ္ဘာကြီးသည် ၁၉၄၅ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း မည်သည့်အချိန်ကာလထက်မဆို လွန်ခဲ့သည့် နှစ်နှစ်တာကာလအတွင်း အပြောင်းအလဲများစွာ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုကြီး ရုတ်တရက် ပြိုကွဲသွားခဲ့ရာ ရာစုနှစ်တစ်ဝက်နီးပါးကြာ တည်ရှိခဲ့သည့် နှစ်နိုင်ငံကြီးစိုးသည့် အထိုင်ဟောင်း(Old Bipolar Order)မှာ အဆုံးသတ်သွားခဲ့သည်။ အထိုင်ဟောင်းသည် တည်ငြိမ်မှုရှိခဲ့သည်ဟုတော့ ဆိုနိုင်သည်။ သဘောတရားရေးရာ ကွဲပြားမှုအဆုံးသတ်ခြင်း၊ လစ်ဘရယ်အရင်းရှင်ဝါဒ အောင်ပွဲခံခြင်းနှင့်အတူ စစ်အေးခေတ် ပြိုလဲသွားခဲ့ခြင်းသည် ယခုရာစု၏ နိုင်ငံတကာပဋိပက္ခများကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်ဟု လေ့လာသူတချို့က ရှုမြင်ကြသည်။ လစ်ဘရယ်အရင်းရှင်ဝါဒမှာ ပြိုင်ဘက်မရှိ အောင်ပွဲခံခဲ့ပြီး သမိုင်းနိဂုံးချုပ်ခဲ့ပြီဟုပင် ယူဆခဲ့ကြသည်။ သို့သော် စစ်အေးခေတ်လွန် ကမ္ဘာတွင် နိုင်ငံတကာ ပဋိပက္ခကြီးများကြား၌ သမိုင်းတစ်ကျော့ပြန်လည်လာသည်ကို တွေ့မြင်နေရသည်။ ပုံစံမျိုးစုံကွဲပြားသည့်တိုင် လစ်ဘရယ်အရင်းရှင်ဝါဒတွင်လည်း ပြိုင်ဘက်များစွာ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပီရူးရှိ ပြောက်ကျားလှုပ်ရှားမှု မော်ဝါဒီသမားများ၊ ဘာသာရေး အခြေခံဝါဒနှင့် အမျိုးသားရေးဝါဒ နိုးထလာခြင်းတို့ဖြစ်သည်။

လစ်ဘရယ်စီးပွားရေးအထိုင်မှာ Bretton Woods စနစ်အပေါ် အခြေခံကာ အမေရိကန်က ဖန်တီးခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်ကာလအထိ တစ်ကမ္ဘာလုံးသို့ ပျံ့နှံ့ခဲ့သည်။ ယခင်အင်အားကြီးနိုင်ငံများ ကျင့်သုံးခဲ့သည့် စည်းမျဉ်းများကို နောက်ပိုင်းအင်အားကြီး နိုင်ငံများက လိုက်ပါကျင့်သုံးလိုခြင်း မရှိကြပါ။ အသစ်ထပ်မံပေါ်ပေါက်လာသည့် စီးပွားရေး အင်အားကြီးနိုင်ငံများသည် စီးပွားရေးတိုးတက်ရန်အတွက် လစ်ဘရယ်အထိုင်ကို အသုံးပြုခဲ့

ကြသည်။ အသစ်ပေါ်ပေါက်လာသည့် အင်အားကြီးနိုင်ငံများသည် နောက်ဆုံးတွင် အနောက်နိုင်ငံများ၏ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးမော်ဒယ်များအတိုင်း ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် အသွင်ပြောင်းလာကြလိမ့်မည်ဟူသော မျှော်လင့်ချက်ဖြင့် အနောက်နိုင်ငံများကလည်း အားပေးခဲ့ကြသည်။ သို့သော် အနောက်နိုင်ငံများမျှော်လင့်သလို ဖြစ်မလာခဲ့ပါ။

အမေရိကန်နှင့် တရုတ်တို့၏ ပြိုင်ဆိုင်မှု

အင်အားကြီးနိုင်ငံများ၏ ပြိုင်ဆိုင်မှုမှာလည်း နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး၏ ဗဟိုချက်ဖြစ်လာခဲ့ရာ မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်းက ပထဝီနိုင်ငံရေးမြင်ကွင်းမှာ ပြောင်းလဲသွားခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ဂါဇာ၊ ယူကရိန်း စစ်ပွဲအခြေအနေများနှင့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများအား ပိုမိုကွဲပြားစေခဲ့ရာ ကမ္ဘာ့အထိုင်သစ်(New World Order) ဆီသို့ ရွေ့လျားခြင်းအပါအဝင် ပထဝီနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အသစ်တစ်ဖန်မွေးဖွားခြင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ သမ္မတဂျိုးဘိုင်ဒန်သည် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် တင်းမာသည့်ဆက်ဆံရေးအား ဖြေလျှော့နိုင်ရေး နည်းလမ်းရှာရမည်ဆိုသည်ကို နားလည်ထားသည်။ သိသာမြင်သာသည့်အချက်မှာ အမေရိကန်အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များကို တရုတ်နိုင်ငံသို့ အကြိမ်ကြိမ် စေလွှတ်ခဲ့ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဆန်ဖရန်စစ္စကိုတွင်ကျင်းပသည့် APEC ထိပ်သီးအစည်းအဝေး၏ အလွတ်သဘောတွေ့ဆုံပွဲတွင် သမ္မတရှီနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့သည်။ သမ္မတဂျိုးဘိုင်ဒန်နှင့် G-7 မိတ်ဖက်များသည် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး ဒုတိယအင်အားအကြီးဆုံး တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ဆက်ဆံရေးအဖုအထစ်များကို ဖြေလျှော့နိုင်ရေး နည်းလမ်းရှာရန်လိုအပ်ကြောင်း အလေးအနက်ထား ပြောဆိုခဲ့ကြသည်။ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု စီးဆင်းမှုမှာလည်း နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ပြောင်းလဲနေသည်။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးမှာလည်း အဖွဲ့နှစ်ဖွဲ့အဖြစ် ကွဲသွားနိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံသည် အနောက်နိုင်ငံများနှင့် ကုန်သွယ်ခြင်းထက် Global South နှင့် ပို၍ကုန်သွယ်လာနိုင်သည်။ ကုန်သွယ်ရာတွင် စီးပွားရေးအရတွက်ပါက လက်လီစိတ်သည်ဟုဆိုသော်လည်း အနာဂတ်တွင် ကြုံတွေ့လာရနိုင်သည့်ဖိအားများကို လျှော့ချနိုင်သည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံအနေဖြင့် ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် အပြစ်တင်မည်ဆိုလည်း တင်နိုင်သည်။ လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ် လေးစုကြာကာလအတွင်း တရုတ်နိုင်ငံစီးပွားရေး နိုးထလာအောင် အမေရိကန်နိုင်ငံက တက်တက်ကြွကြွ အကူအညီပေးခဲ့သည်။ အမေရိကန်အနေဖြင့် ယခုအချိန်တွင် အကြီးမားဆုံးပြိုင်ဘက်အဖြစ်နှင့် ရင်ဆိုင်နေရပြီဖြစ်သည်။ ယခုအခါ တရုတ်နိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အကြီးမားဆုံးရေတပ်နှင့် ကမ်းခြေစောင့်တပ်ဖွဲ့ကို ပိုင်ဆိုင်ထားပြီဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဘဏ္ဍာရေးစနစ်နှင့် နိုင်ငံတကာ အင်စတီကျူးရှင်းများအပေါ် အနောက်နိုင်ငံများ၏ လွှမ်းမိုးထားမှုကို စိန်ခေါ်နေပြီဖြစ်သည်။ လက်ရှိစနစ်ကို စည်းမျဉ်းအခြေပြု ကမ္ဘာ့အထိုင်(Rules-based Global Order)အဖြစ် ရည်ညွှန်းသုံးနှုန်းကြသည်။ သို့သော် အမေရိကန်အပေါ် အခြေပြုထားသည့်စနစ်၊ အမေရိကန်က ဖန်တီးထားသည့် စည်းမျဉ်းများဖြစ်သည်ဆိုသည်မှာ သံသယဖြစ်ဖွယ်ရာမရှိပါ။ နိုင်ငံတကာဥပဒေဆိုသည်မှာလည်း အင်အားနည်းသူများအပေါ်တွင်သာ စိုးမိုးသည်။ အင်အားနည်းသူများကလည်း အင်အားကြီးသူများကို ဆန့်ကျင်ကြသည်။ အမေရိကန်ဦးဆောင်သည့် ကမ္ဘာ့အထိုင်ကို

ကျားကန်ပေးသည့် ဒေါက်တိုင်များမှာ နိုင်ငံတကာငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့၊ ကမ္ဘာ့ဘဏ်နှင့် ကုလသမဂ္ဂကဲ့သို့သော အင်စတီကျူးရှင်းကြီးများဖြစ်သည်။ အဆိုပါ အင်စတီကျူးရှင်းများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် ဆိုသည်မှာလည်း အလွန်ခက်ခဲလှသည်။

အမေရိကန်ဩဇာကျဆင်းလာ

အမေရိကန်ဦးဆောင်သည့် အင်စတီကျူးရှင်းများ အင်အားလျော့နည်းလာသည်နှင့်အမျှ အမေရိကန်၏ ဩဇာနယ်ပယ်မှာလည်း ကျဉ်းမြောင်းလာခဲ့သည်။ စစ်ရေး၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးအရ အမေရိကန်တို့ အများဆုံး ကျားကန်ပေးထားသည့် အစ္စရေးနှင့် ယူကရိန်းကဲ့သို့သော နိုင်ငံများသည်ပင် အမေရိကန်၏ အကြံပေးချက်များအပေါ် အလေးအနက်မထားသည်များ ရှိလာသည်။ ဂါဇာတွင် လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှုအကူအညီများ အရေးပေါ်လိုအပ်နေချိန်တွင် အရပ်သားသေကျေပျက်စီးမှု နည်းနိုင်သမျှ အနည်းဆုံးဖြစ်အောင် ပိုမိုအာရုံစိုက်ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် စစ်ရေးအရ တိုက်ခိုက်မှုများကိုလည်း အရှိန်လျှော့ချရန် အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်ကို အစ္စရေးနိုင်ငံက ပယ်ချခဲ့သည်။ အစ္စရေးစစ်ပွဲသည် ရေနံသူဌေး ကာတာနိုင်ငံ၏ ပထဝီနိုင်ငံရေးအခန်းကဏ္ဍကို ပိုမိုခိုင်မာစေခဲ့သည်။ ပဋိပက္ခသည်သာ ဂါဇာနယ်နိမိတ်ကို ကျော်လွန်လာခဲ့ပါက ပထဝီနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ရောက်မှုများမှာလည်း ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာနိုင်သည်။ ဖြစ်လာနိုင်ခြေတစ်ခုမှာ ယူကရိန်းနိုင်ငံသည် အကြီးမားဆုံးအရှုံးသမား ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ဂါဇာအပေါ် အာရုံရောက်ပြီး ယူကရိန်းအား ပေးနေသည့်အကူအညီများ နှောင့်နှေးသွားမည်ကို စိုးရိမ်ကြောင်း သမ္မတ ဇဲလန်စကီးကလည်း ထုတ်ပြောထားသည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံသည် ကမ္ဘာ့အထိုင်သစ်တွင် အရေးပါသည့် တွန်းအားတစ်ခု ဖြစ်ရမည်ဟု သမ္မတဂျိုးဘိုင်ဒန်၏ ပြောဆိုချက်အပေါ် ရုရှားအစိုးရ ပြောခွင့်ရပုဂ္ဂိုလ် Dmitry Peskov က ဝေဖန်ခဲ့ပြီး အမေရိကန်ဗဟိုပြုသည့် မျှော်မှန်းချက်မှာ ခေတ်မမီတော့ဟုဆိုသည်။ ကမ္ဘာ့အထိုင်သစ် လိုအပ်နေပြီဆိုသည့်အချက်အပေါ်တွင်မူ သဘောထားထပ်တူကျသည်။ သို့သော် အမေရိကန်နိုင်ငံသည် အဆိုပါ ကမ္ဘာ့အထိုင်သစ်တွင် ဗဟိုချက်ဖြစ်နေရမည့်အဆိုကိုမူ မယုံကြည်ပါဟု Dmitry Peskov က ဆိုသည်။ မည်သို့သော ကမ္ဘာ့အထိုင်သစ်မဆို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ လက်ထဲတွင် ကမ္ဘာ့စီမံခန့်ခွဲမှု ယန္တရားအားလုံးကို ဝကွက်အပ်ထားခြင်းမျိုးကနေ ကင်းလွတ်နေရမည်ဟုလည်း Dmitry Peskov က ပြောသည်။ လွန်ခဲ့သည့် ရာစုတစ်ဝက်တွင် ထိန်းချုပ်မောင်းနှင်ခဲ့သည့် ကမ္ဘာ့အထိုင်မှာ စွမ်းအင်မရှိတော့ကြောင်း၊ အမေရိကန်နိုင်ငံအနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးအားပေးသည့် အထိုင်သစ်တစ်ခုဖြင့် ကမ္ဘာကြီးအား စုစည်းပေးရန် လိုအပ်သည်ဟု သမ္မတဂျိုးဘိုင်ဒန်က ယူကရိန်း၊ ထိုင်ဝမ် (တရုတ်–တိုင်ပေ)နှင့် အစ္စရေးစသည့် နိုင်ငံတကာရေးရာတို့နှင့်ပတ်သက်၍ အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရမည့် ကိစ္စများအား ပြောကြားရာတွင် ထည့်သွင်းပြောဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့အထိုင်နှင့်ပတ်သက်၍ အမေရိကန်တို့ မည်သို့ပင်ပြောသည်ဖြစ်စေ အမေရိကန်တို့လိုချင်သည်မှာ အမေရိကန်ဗဟိုပြု ကမ္ဘာ့အထိုင်ပင်ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်ကိုဗဟိုပြုပြီး လည်ပတ်မည့် ကမ္ဘာ့အထိုင်မျိုး ထပ်ပြီးအလိုမရှိတော့ပါဟု Dmitry Peskov က တုံ့ပြန်ခဲ့သည်။

Global South ၏ အခန်းကဏ္ဍ

တရုတ်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးတိုးတက်မှု နှေးကွေးသွားခြင်းနှင့် Global South ၏ စီးပွားရေးအင်အားကြီးလာခြင်းသည် နိုင်ငံတကာအထိုင်အား အခြေခံကျသော ပြောင်းလဲမှုများ ပိုမိုဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ခြေရှိသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ကမ္ဘာကြီးသည်လည်း မညီမျှမှုများ ကျယ်ပြန့်လာခြင်း၊ ဉာဏ်ရည်တုနည်းပညာ(AI) တစ်ရှိန်ထိုး တိုးတက်လာခြင်း၊ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပျက်စီးယိုယွင်းမှုများဖြစ်လာခြင်းနှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကဲ့သို့သော အခြေအနေများနှင့် နပန်းလုံးနေရသည်။

အမေရိကန်တို့ဖန်တီးထားပြီး ယခုတိုင် အမေရိကန်တို့ လွှမ်းမိုးဆဲဖြစ်သော ကမ္ဘာ့အထိုင်သည် ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေးနှင့် ဂေဟဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားအတွက် ငြိမ်းချမ်းမှုမရှိ၊ အကျွမ်းတဝင်မရှိသည့် အထိုင်ဖြစ်ကြောင်း Global South နိုင်ငံများက ယုံကြည်ကြသည်။ သို့ဖြစ်ရာ Global South နိုင်ငံများအနေဖြင့် ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာ၊ ဒွိစုံကမ္ဘာ သို့မဟုတ် ဧကဝင်ရိုးကမ္ဘာစသည့် အနောက်နိုင်ငံများတွင် ကနဦးဖွံ့ဖြိုးခဲ့သည့် သဘောတရားများနှင့် စိတ်ကူးစိတ်သန်းများကို ပုံတူကူးမချသင့်ပါ။ အဆိုပါ အမျိုးအစားများသည် Global South နှင့် မည်သို့မှ မအပ်စပ်ပါ။ ကမ္ဘာကြီးသည် ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာ ဖြစ်ခဲ့စဉ်က ယနေ့ Global South နိုင်ငံအများစုသည် ကိုလိုနီအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အောက်တွင် ရှိခဲ့သည်။ ကမ္ဘာကြီးသည် ဒွိစုံကမ္ဘာတွင် ရှိခဲ့စဉ်က စစ်အေးခေတ်ကာလကို ဖြတ်သန်းခဲ့ရသည်။ ထိုစဉ်က ဥရောပနိုင်ငံများတွင်သာ ငြိမ်းချမ်းမှုရှိခဲ့ပြီး Global South နိုင်ငံ အများစုမှာ စစ်ပွဲများ၊ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခံရမှုများ၊ ခေါင်းပုံဖြတ်ခံရမှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေရချိန်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာကြီးသည် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်ကာလ ဧကဝင်ရိုးကမ္ဘာသစ်၌ ရှိနေချိန်တွင် အမေရိကန်နိုင်ငံသည် လစ်ဘရယ်ကမ္ဘာ့အထိုင် သို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းအခြေပြု ကမ္ဘာ့အထိုင်ဆိုသည့် သဘောတရားကို အားပေးနေချိန်ဖြစ်သည်။ သို့သော် အဆိုပါစည်းမျဉ်းများကို မည်သူတွေက ရေးဆွဲခဲ့သနည်း၊ မည်သူ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် ဆောင်ရွက်ပေးနေရသည် ဆိုသည်ကို မေးခွန်းထုတ်လာကြသည်။ လစ်ဘရယ်ကမ္ဘာ့အထိုင်သည် အနောက်နိုင်ငံများ၏ အထူးအခွင့်အရေးအတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သည်။ သို့သော် Global South နိုင်ငံအများစုမှာမူ နင်းပြားဘဝတွင်သာ ရှိနေခဲ့သည်။

ယခုတစ်ဖန် ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာခေတ်တစ်ခုသို့ ရောက်ရှိလာပြန်ပြီဟု ဆိုကြသည်။ သို့သော် Global South နိုင်ငံအများစုအတွက် မဲပြာပုဆိုးသာဖြစ်ပြီး ထူးခြားမည့်လက္ခဏာမရှိပါ။ ယူကရိန်းစစ်ပွဲသည် Global South နိုင်ငံအများစုအပေါ် အမေရိကန်နှင့်ဥရောပတို့မှ တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ၊ သွယ်ဝိုက်၍ဖြစ်စေ ဒဏ်ခတ်ပိတ်ဆို့မှုများ ပြုလုပ်မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊ ဒုက္ခသည်များအား ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်း၊ စွမ်းအင်နှင့်စားနပ်ရိက္ခာ ပြတ်လပ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း စသည့် ရိုက်ခတ်မှုများ ကြီးမားခဲ့သည်။ Global South နိုင်ငံများအနေဖြင့် ကမ္ဘာ့အထိုင်နှင့်ပတ်သက်၍ စဉ်းစားတွေးခေါ်ပုံအသစ်ဖြင့် ချဉ်းကပ်ရန် လိုအပ်နေသည်။ ကမ္ဘာ့အထိုင်သစ်တွင် အင်အားကြီးနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံတည်းက လက်ဝါးကြီးအုပ်မှုမရှိသော အထိုင်၊ အင်အားကြီးနိုင်ငံများ သို့မဟုတ် ကော်ပိုရေးရှင်းများသာမက အစိုးရနှင့်မဆိုင်သော ဇာတ်ကောင်များလည်းပါဝင်သော နယ်ပယ်စုံ မြိုင်မြိုင်ဆိုင်ဆိုင်ရှိသည့် အထိုင်၊ ယဉ်ကျေးမှုများ ပွတ်တိုက်မှုမရှိဘဲ ယဉ်ကျေးမှုပေါင်းစုံကို လေးစားသည့် အထိုင်၊ အနောက်နိုင်ငံများကဦးဆောင်သည့်

စီးပွားရေးစနစ်မဟုတ်ဘဲ အလွှာစုံစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်ကဦးဆောင်သည့် စီးပွားရေးစနစ်ရှိသည့် အထိုင်မျိုး ဖြစ်လာစေရန် အခြေခံစဉ်းစားသင့်သည်။ အလွှာစုံပါဝင်သည့် ကမ္ဘာ့အထိုင် (Multiplex World Order) သည် Global South အတွက် ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာ(Multipolar World Order)၊ လစ်ဘရယ်ကမ္ဘာ့အထိုင် သို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းအခြေပြု ကမ္ဘာ့အထိုင်ထက် ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် သဘောတရားတစ်ခု၊ ဝေါဟာရတစ်ခု ဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာ့အင်စတီကျူးရှင်းများသည် အင်အားကြီးနိုင်ငံများ၏ ပဋိပက္ခများ၊ ကပ်ရောဂါများ၊ ရာသီဥတုကပ်ဆိုက်မှုများ၊ ဒုက္ခသည်အကျပ်အတည်းများ၊ အစွန်းရောက်မှုများ၊ သဘာဝအရင်းအမြစ်များအား မောင်ပိုင်စီးမှုများနှင့် ဉာဏ်ရည်တုစနစ်များအား ထိန်းကျောင်းခြင်းကဲ့သို့သော ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများအား ထိထိရောက်ရောက် ဖြေရှင်းနိုင်စွမ်းရှိသော ဒီဇိုင်းများမဟုတ်ပါ။ အထူးသဖြင့် ၁၉၄၅ ခုနှစ် ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန် ကုလသမဂ္ဂကို ဖန်တီးထားခြင်းဖြစ်ပြီး နောက်ပိုင်းဖြစ်လာသည့် အခြေအနေများကို ဆက်လက်ဖြေရှင်းနိုင်သည့်အခြေအနေ မရှိပါ။ ၂၁ ရာစုအား ထင်ဟပ်သည့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အင်စတီကျူးရှင်း ဒီဇိုင်းတစ်ခု အရေးပေါ်လိုအပ်နေသည်။ စစ်ပွဲများသည် Global South ၏ စီးပွားရေးနှင့် လူသားတို့၏ လုံခြုံရေးကို အကြီးအကျယ်ထိခိုက်ပျက်စီးစေသည်။ ထိုင်ဝမ်(တရုတ်–တိုင်ပေ)အရေးနှင့်ပတ်သက်၍လည်း အမေရိကန်နှင့်တရုတ်တို့ကြား ကြီးမားသည့်ပဋိပက္ခဖြစ်စေနိုင်သည်။ ယနေ့ကမ္ဘာသည် နောက်ထပ်အင်ပြည့်အားပြည့်ဖြင့် တိုက်ခိုက်လာမည့် စစ်ပွဲတစ်ပွဲ၏ဒဏ်ကို ခံနိုင်ရည်ရှိတော့မည်မဟုတ်ပါ။ ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီ အမြဲတမ်းအဖွဲ့ဝင်လည်းဖြစ်၊ နျူကလီးယားလက်နက်ရှိသည့် အင်အားကြီးနှစ်နိုင်ငံကြား ပဋိပက္ခဖြစ်လာခဲ့မည်ဆိုပါက အလွန်အကျွံ အဆင်ခြင်မဲ့ရာ ကျလွန်းပါလိမ့်မည်။

တရုတ်နိုင်ငံ၊ BRICS နှင့် SCO ၏ အခန်းကဏ္ဍ

တရုတ်နိုင်ငံသည် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသရှိ နိုင်ငံအားလုံးနှင့် ဆက်ဆံရေးကောင်းတစ်ရပ် ဆက်လက်ထိန်းထားလိုသည်။ ထို့ပြင် အခြားယဉ်ကျေးမှုများနှင့် အခြားသော နိုင်ငံရေးစနစ်များကိုလည်း ဝင်ရောက်စွက်ဖက်လိုခြင်းမရှိဟု ထုတ်ပြောထားသည်။ တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့် ယခုအခါ ပြဿနာပေါင်း တစ်သောင်းခြောက်ထောင်ဖြင့် ချောင်ပိတ်မိနေသည့် အနောက်နိုင်ငံများကို စောင့်ကြည့်သည့်အနေအထားတွင် ရှိနေသည်။ ဥရောပနှင့် အမေရိကန်လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင်လည်း အစ္စရေး–ဟားမားစ်စစ်ပွဲကို အကြောင်းပြုပြီး အကွဲအပြဲ ပိုများလာနေသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာ တရုတ်နိုင်ငံသည် အနောက်တိုင်းခေတ်လွန် ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာ့အထိုင်နောက်သို့ ကိုယ်ပိုင်ဟန်ဖြင့် တစိုက်မတ်မတ်လိုက်နေသည်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသတွင်လည်း သံခင်းတမန်ခင်းအရပါဝင်ရန် ဆန္ဒရှိနေသည်။ အမြဲတစေ ရန်စောင်နေကြသည့် အီရန်နှင့်ဆော်ဒီ နှစ်နိုင်ငံတို့သည် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ကြားဝင်မှုဖြင့် သံတမန်အဆက်အသွယ် ပြန်လည်ထူထောင်ခဲ့ကြသည်။ ပင်လယ်နီဒေသ တင်းမာမှုလျှော့ပါးရေး၊ ဂါဇာ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးတို့နှင့် ပတ်သက်၍လည်း ထပ်ဖန်တလဲလဲတောင်းဆိုခဲ့သည်။ ဝင်ရိုးစုံကမ္ဘာတွင် ပေါ်ထွက်လာမည့်စည်းမျဉ်းများကို အဓိကအားဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ၎င်း၏မိတ်ဖက်နိုင်ငံများက ချမှတ်ပါလိမ့်မည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် အနောက်တိုင်းလွန် ခေတ်ကမ္ဘာ၌ ဦးစီးဦးဆောင်နေရာတွင် ရှိနေချင်သည်။

သို့သော် တရုတ်နိုင်ငံသည် တစ်ချိန်က အမေရိကန်တို့ ကျင့်သုံးခဲ့သည့် လွှမ်းမိုးမှုမျိုး ထပ်မံကျင့်သုံးရန် ဆန္ဒရှိပုံ မရပါ။ တရုတ်နိုင်ငံသည် ၎င်း၏အကျိုးစီးပွားများကို ကာကွယ်ရန် အတွက်သာ အရှေ့တောင်အာရှနှင့် ကမ္ဘာ့အခြားနေရာများတွင် စစ်အင်အားကြီးမားကြောင်း ပြသလိုခြင်းဖြစ်သည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများအနေဖြင့် အင်အားကြီးနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံကို အားကိုးလိုပါ က အမေရိကန်သာမဟုတ် တရုတ်နိုင်ငံလည်းရှိကြောင်း ရွေးချယ်စရာတစ်ခု ထပ်တိုးပေး လိုခြင်းဖြစ်သည်။ လစ်ဘရယ် နိုင်ငံတကာအထိုင်သည် မောက်မာသည့် အနောက်တိုင်း စနစ်များအပေါ် အခြေခံထားခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါ စံနှုန်းများနှင့် တန်ဖိုးများကို ကိုလိုနီပြု ခဲ့ကြသည့် ဥရောပ အင်အားကြီးနိုင်ငံများက တင်ပို့ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် အမေရိကန်တို့ကလည်း အကြမ်းနည်းသုံး၍ တင်ပို့ခဲ့ကြသည်များလည်းရှိသည်။ ထိုသို့ တင်ပို့ခဲ့ခြင်းကြောင့် အမေရိကန်နှင့် အခြားအရင်းရှင်နိုင်ငံများ အဓိက အကျိုးအမြတ်များစွာ ထွက်ခဲ့ကြသည်။ ယခုအခါ တရုတ်နိုင်ငံသည်လည်း ၎င်း၏ ကိုယ်ပိုင်အချိတ်အဆက်ဖြင့် အထိုင်သစ် ဖြစ်ပေါ်လာစေရေး လွှမ်းမိုးပုံဖော်နိုင်စွမ်း ရှိလာပြီဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့် နိုင်ငံရေးနှင့် လုံခြုံရေးကိစ္စများအတွက် အဓိကထားသည့် ရှန်ဟိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အဖွဲ့ (SCO)၌လည်း ဦးဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍနေရာတွင် ရရှိထားပြီးဖြစ်သည်။ အခြားသော အဖွဲ့ဝင်များမှာ ရုရှား၊ ကာဇက်စတန်၊ တာဂျစ်ကစ္စတန်၊ ဥဇဘက်ကစ္စတန်၊ အိန္ဒိယ၊ ပါကစ္စတန် နှင့် အီရန်နိုင်ငံတို့ဖြစ်သည်။ ဘီလာရုစ်နိုင်ငံကလည်း အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ရေး စောင့်ဆိုင်းနေဆဲ ဖြစ်သည်။

တရုတ်နိုင်ငံသည် BRICS အဖွဲ့တွင်လည်း အရေးကြီးသောအခန်းကဏ္ဍ၌ ပါဝင်နေ သည်။ အဆိုပါအဖွဲ့ဝင်များတွင် ဖွံ့ဖြိုးမှု အားကောင်းသည့်နိုင်ငံများ (Emerging Economies) ဖြစ်သည့် ဘရာဇီး၊ ရုရှား၊ အိန္ဒိယ၊ တရုတ်နှင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတို့က ကနဦးပါဝင်ခဲ့ကြ သည်။ ယခုအခါ အီရန်၊ အီဂျစ်၊ ဆော်ဒီ၊ ယူအေအီး၊ အာဂျင်တီးနားနှင့် အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံ တို့လည်း ပါဝင်လာခဲ့ကြပြီဖြစ်သည်။ BRICS အဖွဲ့သည် စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ကို အထူးအလေးထားသည်။ New Development Bank ဆိုသည့် ကိုယ်ပိုင်ဘဏ်တစ်ခုလည်း တည်ထောင်ထားသည်။ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများအနေဖြင့် ယူကရိန်းစစ်ပွဲနှင့် ကိုဗစ်ကပ်ရောဂါ ကဲ့သို့သော အကျိုးဆက်များကို ပြင်းထန်စွာ ခံစားနေရချိန်မျိုးတွင် ဘဏ္ဍာရေးအရ ကူညီ ထောက်ပံ့ပေးနိုင်ရန်အတွက်လည်း ရည်ရွယ်တည်ထောင်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ SCO နှင့် BRICS အဖွဲ့တို့သည် လစ်ဘရယ်တန်ဖိုးများအပေါ် အခြေခံထားခြင်း မဟုတ်ပါ။ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများတွင် အာဏာရှင်အစိုးရများ ရှိနိုင်သကဲ့သို့ ဒီမိုကရေစီအစိုးရများလည်း ရှိနိုင်သည်။ SCO နှင့် BRICS တွင် ပါဝင်ကြသည့် အီရန်၊ ရုရှားနှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့သည် ယခင်ကထက် ပိုမိုနီးကပ်လာကြရာ အမေရိကန်အတွက် စိုးရိမ်စရာဖြစ်လာသည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် ကမ္ဘာ ပေါ်တွင် ၎င်း၏ ကိုယ်ပိုင်အမြင်ကို ဖြန့်ကြက်ရန်အတွက် အဆိုပါ အင်စတီကျူးရှင်းများက ပေးထားသည့် ပလက်ဖောင်းများအား အသုံးပြုရန် စိတ်အားထက်သန်နေခြင်းဖြစ်သည်ဟု လည်း ယူဆနေကြသည်။ SCO နှင့် BRICS အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများတွင် မတူကွဲပြားသည့် ခြားနား ချက်များရှိကြသော်လည်း တရုတ်နိုင်ငံက အသုံးပြုသည့် ဒီပလိုမေစီကြောင့် ဆွဲဆောင်မှု ရှိသည်။

“ခေတ်ပြိုင်ကမ္ဘာသည် ပိုမိုရှုပ်ထွေးပြီး ၂၀ ရာစုကမ္ဘာမျိုး မဟုတ်တော့ဘဲ အင်အားကြီးနိုင်ငံများ စိတ်ထင်တိုင်းပေါက်သည့် အခြေအနေမျိုးလည်း မရှိတော့ပါ။”

တရုတ်နှင့် ရုရှားတို့ အပြန်အလှန်ထောက်ခံမှုပေး

ယခုအခါ အမေရိကန်နိုင်ငံသည် ဥရောပနှင့် မဟာဗျူဟာအရရော၊ စီးပွားရေးအရပါ ခပ်ခွာခွာနေရန် ကြိုးပမ်းနေသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ဥရောပကိုလည်း သူ့ခြေထောက်ပေါ် သူရပ်တည်လာအောင် ကြိုးပမ်းနေသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံသည် တရုတ်နိုင်ငံအား ၎င်း၏ အင်ဒို–ပစိဖိတ် မဟာဗျူဟာဖြင့် တောင်ဘက်နှင့် အရှေ့ဘက်တို့မှ ဝိုင်းပတ်ရန် ကြိုးပမ်းနေခြင်းဖြစ်သည်။ တောင်တရုတ်ပင်လယ်နှင့် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာရှိ စွမ်းအင်လမ်းကြောင်းများနှင့် ကုန်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းများကို ခြိမ်းခြောက်ပြီး တရုတ်နိုင်ငံ၏ရပ်တည်မှုကို အားနည်းအောင် ကြိုးပမ်းနေခြင်းဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံအား ထိန်းချုပ်ရန် အမေရိကန်၊ ဂျပန်၊ အိန္ဒိယနှင့် ဩစတြေးလျနိုင်ငံတို့ပါဝင်သည့် Quad အဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းပြီး လှုပ်ရှားနေခြင်းဖြစ်သည်။

အမေရိကန်နှင့် အနောက်နိုင်ငံများအတွက် အကျိုးများပြီး ရုရှားနှင့်တရုတ်နိုင်ငံတို့အား ဆန့်ကျင်သည့် စစ်အေးခေတ်သစ်ကို ဖန်တီးခြင်းသည် အမှန်တကယ် အလုပ်မဖြစ်တော့ဟု ဆိုကြသည်။ ခေတ်ပြိုင်ကမ္ဘာသည် ပိုမိုရှုပ်ထွေးပြီး ၂၀ ရာစုကမ္ဘာမျိုး မဟုတ်တော့ဘဲ အင်အားကြီးနိုင်ငံများ စိတ်ထင်တိုင်းပေါက်သည့် အခြေအနေမျိုးလည်း မရှိတော့ပါ။ အမေရိကန်၏ မဟာမိတ်များ၊ အာရှရှိ မဟာမိတ်များ၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်း၊ လက်တင်အမေရိကနှင့် အာဖရိကနိုင်ငံတို့သည် ရွေးချယ်စရာများ ရှိလာခဲ့သည်။ တစ်ဖက်တွင် အမေရိကန်နိုင်ငံရှိပြီး အခြားတစ်ဖက်တွင် တရုတ်နှင့်ရုရှားတို့ ရှိနေကြသည်။ စီးပွားရေးနှင့် လုံခြုံရေးကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်၍ မိတ်ဖက်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ရွေးချယ်စရာ ပိုမိုများပြားလာခြင်းကို နှစ်သက်လာကြသည်။

ရုရှားနှင့် တရုတ်နိုင်ငံတို့သည် ယူရေးရှားဒေသတွင် ဘက်စုံမိတ်ဖက်တစ်ရပ် တည်ဆောက်ရန် အခြားနိုင်ငံများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး ၎င်းတို့၏ အသင့်အနေအထားရှိမှုကို ထပ်လောင်း

အတည်ပြုခဲ့ကြပြီးဖြစ်သည်။ ရုရှားနိုင်ငံကလည်း တရုတ်နိုင်ငံ၏ ခါးပတ်လမ်းအစီအစဉ်ကို ထောက်ခံသကဲ့သို့ တရုတ်နိုင်ငံကလည်း ရုရှားနိုင်ငံ၏ Eurasian Economic Union ကို ထောက်ခံမှုပေးထားသည်။ ထို့ပြင် အိန္ဒိယနိုင်ငံနှင့် ပါကစ္စတန်တို့ပါဝင်သည့် ရှန်ဟိုင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ တိုးချဲ့မှုကိုလည်း သဘောတူညီထားသည်။ ရုရှားတို့သည် ၎င်းတို့၏ ပင်ကိုစရိုက်ကြောင့် ဦးစီးဆောင်ရွက်မှုအပိုင်းတွင် ဆုံးရှုံးမှုများ ရှိခဲ့သည်။ ယူရေးရှား မိတ်ဖက်ဖြစ်မှုစိတ်ကူးသည် အဓိကအားဖြင့် တရုတ်၊ အိန္ဒိယ၊ ဂျပန်၊ တောင်ကိုရီးယား၊ ယူရေးရှား စီးပွားရေးအဖွဲ့၊ ရှန်ဟိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့နှင့် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကဲ့သို့ အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်မှု လိုအပ်နေဆဲဖြစ်သည်။ Greater Eurasian Partnership ဖြစ်မှုသည် ယူရေးရှားဒေသကို ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးနှင့် နိုင်ငံရေးယူနစ်တစ်ခုအဖြစ် တည်ဆောက်နိုင်ရေးအတွက် သဘောတရားရေးဆိုင်ရာ မူဘောင်တစ်ခုဖြစ်သကဲ့သို့ အနာဂတ်ကမ္ဘာ့အထိုင်၏ အရေးပါသည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုလည်းဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာ့အထိုင်သစ် (New World Order)

လစ်ဘရယ် နိုင်ငံတကာအထိုင်အယူအဆသည် လွတ်လပ်သည့် ကုန်သွယ်ရေး၊ စစ်ပြီးခေတ် နယ်ပယ်စုံအင်စတီကျူးရှင်းများ၊ ဒီမိုကရေစီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် လစ်ဘရယ် တန်ဖိုးများဆိုသည့် အစိတ်အပိုင်းလေးခုအပေါ်တွင် အခြေခံထားခြင်းဖြစ်သည်။ အဆိုပါ အစိတ်အပိုင်းလေးခုလုံးမှာလည်း တိုးတက်မှုနှေးကွေးနေသည်မှာ အချိန်အတော်ကြာပြီ ဖြစ်သည်။ လစ်ဘရယ်အထိုင်ကို တည်ထောင်ခဲ့ကြသူများပင် မူလရည်မှန်းချက်များနှင့် သွေဖည်ကာ နောက်ဆုတ်နေကြသည်။ ကမ္ဘာ့အထိုင်သစ် (New World Order) ဖြစ်ပေါ်လာစေရေး စဉ်းစားရာတွင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု မြန်ဆန်သောနိုင်ငံများ (Emerging Powers) ကိုချည်း အလွန်အကျွံ အာရုံစိုက်နေခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ အင်ဒိုနီးရှား၊ နိုင်ဂျီးရီးယားနှင့် တူကီယဲတို့ကဲ့သို့သော ဒေသဆိုင်ရာအဆင့်ရှိသည့် နိုင်ငံများ၏ အခန်းကဏ္ဍကိုလည်း လျစ်လျူမရှုသင့်ဟု ယူဆချက်များလည်းရှိသည်။

အဟောင်းတို့နေရာတွင် အသစ်တို့ အစားထိုးမြဲဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာကြီးကို ထိန်းကျောင်းထားသည့် ကမ္ဘာ့အထိုင်ဟောင်း (Old World Order) မှာလည်း အချိန်ကာလတစ်ခုတွင် နိဂုံးချုပ်ပြီး ကမ္ဘာ့အထိုင်သစ် (New World Order) ပေါ်လာရမည်မှာ နိယာမတရားပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ကမ္ဘာ့အထိုင်ဟောင်း (Old World Order) မည်သည့်အချိန်တွင် နိဂုံးချုပ်၍ ကမ္ဘာ့အထိုင်သစ်(New World Order)မည်သည့်အချိန်တွင် ပုံပေါ်လာမည်ဆိုသည်ကိုမူ ခန့်မှန်းချက်ဖြင့်သာ ပြောနိုင်ပါကြောင်းနှင့် ပေါ်ထွက်လာမည့် ကမ္ဘာ့အထိုင်သစ်(New World Order) သည် ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးကို အထောက်အကူ ဖြစ်ပါစေကြောင်း ဆန္ဒပြုရသည်။

ကျော်နိုင်တင့်

Ref: – After liberal Hegemony: The Advent of a Multiplex World Order

– A New World order: A view from Russia

– What New World Order by Joseph S. Nye. Jr

– A new world order: What, Why, and How

– How China is pursuing a new world order among the geopolitical ruins

urÇmvkH;qdkif&m qDrD;uGef'ufwm xmufyHhrI uGif;qufESifh tif'dkeD;&Sm;\ ukrÜPDrsm;

atmifjrwfpnfol

“ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ချစ်(ပ်) ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်ကို
ဆီမီးကွန်ဒက်တာထုတ်လုပ်မှု၏
ကွဲပြားခြားနားသောအပိုင်းများတွင် အထူးပြု လုပ်ဆောင်နေသော
အမိကနိုင်ငံများစွာက လွှမ်းမိုးထားသည်။”

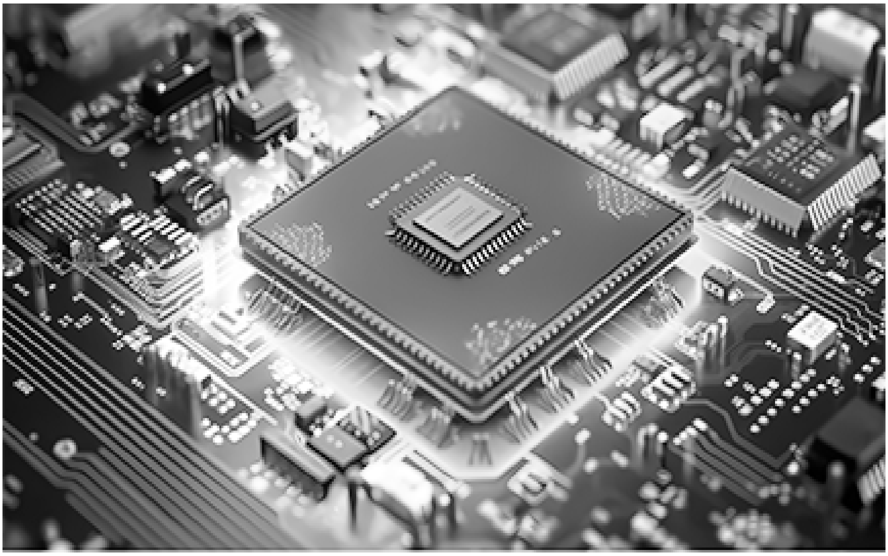

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ချစ်(ပ်) (Chip) ဟု အများအားဖြင့်သိကြသော တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးကိရိယာ (Semi –conductor) သည် သေးငယ်သော နည်းပညာဆိုင်ရာ အံ့သြဖွယ်ရာများဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့သည် အချက်အလက်များကို စီမံဆောင်ရွက်ရန်နှင့် သိမ်းဆည်းရန် အီလက်ထရောနစ်ပစ္စည်းများဖြစ်သည်။ အထူးပြုလုပ်ထားသော နည်းပညာဆိုင်ရာထုတ်ကုန်များဟု တင်စားခြင်းခံရသော ချစ်(ပ်)များသည် ၂၁ ရာစု၏ အရေးကြီးဆုံး စက်မှုကုန်စည်များထဲမှ တစ်ခုအဖြစ် တဖြည်းဖြည်း ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ ဤအရွေ့အပြောင်း၏ အကြောင်းရင်းမှာ ချစ်(ပ်)များသည် ဉာဏ်ရည်တု (AI)၊ ကွမ်တမ် (quantum)၊ Computing နှင့် အင်တာနက်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကဲ့သို့ အဓိကနည်းပညာများတွင် အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်လာခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့အားလုံးသည် သိသာထင်ရှားသော လုံခြုံရေးနှင့် စီးပွားရေးတွင် ပါဝင်ပတ်သက်မှုများရှိသည်။ ရေနံကဲ့သို့ပင် နိုင်ငံများသည် ပထဝီနိုင်ငံရေးအရ ရုန်းကန်မှုအသစ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေသော ချစ်(ပ်)ထိန်းချုပ်မှုနှင့် ထုတ်လုပ်မှုအတွက် ယခုအခါ အပြင်းအထန်ပြိုင်ဆိုင်နေကြသည်။ လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်မှုအတွက် ၎င်းတိုက်ပွဲသည် ကမ္ဘာ့ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်ကို ခြိမ်းခြောက်နေသည်။ အကြောင်းမှုကား နိုင်ငံများသည် ဤအရေးပါသော နည်းပညာကို ထိန်းချုပ်ရန်အတွက် ယှဉ်ပြိုင်နေကြသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ယခုနှစ် မေလအစောပိုင်းတွင် အင်ဒိုနီးရှား စီးပွားရေးရာညှိနှိုင်းရေးဝန်ကြီး Airlangga Hartarto က အင်ဒိုနီးရှားသည် ၎င်း၏ ကိုယ်ပိုင်တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးကိရိယာ ဂေဟစနစ်ကို တည်ဆောက်ရန် ခြေလှမ်းများ လှမ်းနေပြီဟု ပြောကြားခဲ့သည်။ ၎င်းအစပျိုးမှုသည် အင်ဒိုနီးရှား၏ Golden Indonesia 2045 အနာဂတ်အမြင်၏ အဓိကကျသော ကဏ္ဍများထဲမှ

တစ်ခုဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဤရည်မှန်းချက်ကြီးမားသော ပန်းတိုင်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် နည်းလမ်းတွင် စိန်ခေါ်မှုများစွာရှိသည်။

ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ချစ်(ပ်)ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်ကို ဆီမီးကွန်ဒက်တာထုတ်လုပ်မှု၏ ကွဲပြားခြားနားသော အပိုင်းများတွင် အထူးပြု လုပ်ဆောင်နေသော အဓိကနိုင်ငံများစွာက လွှမ်းမိုးထားသည်။ ထိုင်ဝမ် (တရုတ်–တိုင်ပေ)နှင့် တောင်ကိုရီးယားတို့က ဆီမီးကွန်ဒက်တာစက်ရုံများကို ဦးဆောင်နေပြီး ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ချစ်(ပ်)အများစုကို ထုတ်လုပ်သည်။ ချစ်(ပ်) ဒီဇိုင်းတွင် ရှေ့တန်းရှိ Intel၊ Qualcomn နှင့် NUIDIA ကဲ့သို့သော ကုမ္ပဏီများဖြင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက အကောင်းဆုံးဖြစ်သည်။ နယ်သာလန်နိုင်ငံသည် (Advanced Semiconductor Materials Lithography–ASML) မှတစ်ဆင့် ကျောက်ပုံနှိပ်အတတ်ပညာဆိုင်ရာစက်များ (Lithography Machine) အတွက် ဈေးကွက်၏ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ကို ထိန်းချုပ်ထားသည်။ ထို့ပြင် အဆင့်အမြင့်ဆုံး မိုက်ခရိုချစ်(ပ်)များထုတ်လုပ်ရန် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော EVU Lithography စက်များအတွက် ၁၀၀ ရာခိုင်နှုန်း ဈေးကွက်ဝေစုကို ထိန်းချုပ်ထားသည်။ တစ်ချိန်က ဆီမီးကွန်ဒက်တာထုတ်လုပ်မှုတွင် ကမ္ဘာ့ဦးဆောင်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်သော ဂျပန်နိုင်ငံသည် Silicon Wafers များကဲ့သို့သော အဆင့်မြင့်ပစ္စည်းများကို ထုတ်လုပ်ရန် အဆင့်အတန်းခွဲထားသည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် အမေရိကန်ကုန်သွယ်ရေး ကန့်သတ်ချက်များကို တုံ့ပြန်ရန် ၎င်း၏ ကိုယ်ပိုင်ဆီမီးကွန်ဒက်တာဂေဟစနစ် တည်ဆောက်ရာတွင် ကြီးမားစွာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံလျက်ရှိသည်။

အကယ်၍ အင်ဒိုနီးရှားသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဆီမီးကွန်ဒက်တာ ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်တွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်ရန် ရည်မှန်းထားလျှင် လက်ရှိယှဉ်ပြိုင်နေသော ပလေယာများက လွှမ်းမိုးထားသည့် အလွန်အမင်း ပြိုင်ဆိုင်မှုပြင်းထန်သော အခင်းအကျင်းကို ဝင်ရောက်ရမည်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ဆီမီးကွန်ဒက်တာလုပ်ငန်းသည် ၎င်း၏ အရင်းအနှီးလွန်ကဲသော သဘာဝကြောင့် ယင်းဈေးကွက်သို့ဝင်ရောက်ရန် မြင့်မားသော အတားအဆီးတစ်ခုရှိသည်။ ယင်းလုပ်ငန်းအောင်မြင်ရန်အတွက် အင်ဒိုနီးရှားအစိုးရသည် များပြားသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများပြုလုပ်ရန်နှင့် သိသာထင်ရှားသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ဆွဲဆောင်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာကုမ္ပဏီများကို ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန်နှင့် အင်ဒိုနီးရှားနှင့် ပူးပေါင်းရန် အားပေးသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ကိုမြှင့်တင်ရန် Fabs နှင့် RD စင်တာများကဲ့သို့သော အဆင့်မြင့်ထုတ်လုပ်မှုအဆောက်အအုံများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ရန်ပုံငွေများ လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

များပြားလှသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဖြင့်ပင် အင်ဒိုနီးရှားသည် လုပ်ငန်းခွဲ ဆီမီးကွန်ဒက်တာကုမ္ပဏီတစ်ခု ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရန်သာ စီမံခန့်ခွဲနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် လုပ်ငန်းခေါင်းဆောင်များက တည်ထောင်ထားသော ဆီမီးကွန်ဒက်တာများကို တိုးမြှင့်ထုတ်လုပ်ပြီး ကုန်ကျစရိတ်များ အချိုးကျသက်သာစေခြင်းဖြင့် အတိုင်းအတာတစ်ခုထိ နှစ်သက်လက်ခံနိုင်ဖွယ် ရှိမည်ဖြစ်သည်။ ၎င်းကုမ္ပဏီများသည် ကုန်ကျစရိတ်သက်သာပြီး ပမာဏမြင့်မားသော ထုတ်လုပ်မှုကြောင့် ချစ်(ပ်)များကို ပိုမိုဈေးသက်သာစွာ ထုတ်လုပ်နိုင်သည်။ ၎င်းအချက်က ဈေးနှုန်းနှင့် စွမ်းဆောင်ရည်ပေါ်တွင် ထိထိရောက်ရောက် ယှဉ်ပြိုင်ရန် အင်ဒိုနီးရှားရှိ အသေးစားလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုများအတွက် စိန်ခေါ်မှုကိုဖြစ်စေသည်။

ဤစိန်ခေါ်မှုကို ကျော်လွှားရန်အတွက် အင်ဒိုနီးရှားသည် ဈေးကွက်တွင် ၎င်း၏ စီးပွားရေး အခွင့်အလမ်းနယ်ပယ်ကို ဖော်ထုတ်ပြီး ၎င်း၏ အနှိုင်းမဲ့အားသာချက်များကို မြှင့်တင်ရမည်ဖြစ်သည်။ အင်ဒိုနီးရှား၏ မဟာဗျူဟာမြောက် အားသာချက်မှာ ၎င်းတွင် ပေါများသော ကုန်ကြမ်းများရှိခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ Silicon Wafers ထုတ်လုပ်မှုတွင် အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည့် ဆီလီကာသဲများ ကြွယ်ဝသောနိုင်ငံဖြစ်သည်။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ဆီမီးကွန်ဒက်တာများအတွက် အခြေအနေကောင်းဖြစ်သည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံအနေဖြင့် စုစုပေါင်းအရန်သိုလှောင်မှုတန်ချိန်မှာ ၂၅ ဒသမ ၃၃ ဘီလီယံ အထိရှိပြီး ကုန်ထားရှိမှုမှာ တန်ချိန် ၃၃၁ သန်း ဖြစ်သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်ကတည်းက ဂျိုကိုဝီဒိုဒို အစိုးရသည် ဆီလီကာသဲအတွက် အောင်မြင်သောမူဝါဒကို အကောင်အထည်ဖော်လျက်ရှိသည်။ ၎င်းမူဝါဒတွင် ပို့ကုန်ကန့်သတ်ခြင်းနှင့် ပြည်တွင်း လုပ်ငန်းစဉ်စွမ်းရည်များ မြှင့်တင်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

ထို့ပြင် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် အင်ဒိုနီးရှားသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ သံဖြူထုတ်လုပ်မှုတွင် ဒုတိယနေရာ၌ရှိပြီး နီကယ်ထုတ်လုပ်မှုတွင် ပထမနေရာ၌ရှိသည်။ တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူး ပစ္စည်းထုတ်လုပ်ရာတွင် သံဖြူနှင့်နီကယ်တို့သည် အဓိကပစ္စည်းများမဟုတ်သော်လည်း ဆီမီးကွန်ဒက်တာကိရိယာများ တပ်ဆင်ခြင်းနှင့် ထုပ်ပိုးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အရေးပါသည်။ သံဖြူကို ဂဟေဆော်ခြင်းနှင့် ထုပ်ပိုးခြင်းတို့တွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသုံးပြုသည်။ နီကယ်ကို အတားအဆီးအလွှာတစ်ခုအနေဖြင့် အသုံးပြုပြီး သတ္တုစပ်အမျိုးမျိုးတွင်လည်း အသုံးပြုသည်။ ကုန်ကြမ်းများနှင့် ဆီမီးကွန်ဒက်တာ တပ်ဆင်ခြင်း၊ စမ်းသပ်ခြင်းနှင့် ထုပ်ပိုးခြင်းတို့အတွက် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အရေးပါသော ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်တွင် အင်ဒိုနီးရှားသည် အရေးပါသော လမ်းကြောင်းတစ်ခုအဖြစ် ရပ်တည်လျက်ရှိကြောင်း ဖော်ပြသည်။ ထို့ကြောင့် အင်ဒိုနီးရှားသည် လက်ရှိကဏ္ဍတွင် ပိုမိုအဆင့်မြင့်သော မလေးရှားနှင့် ဗီယက်နမ်တို့ကဲ့သို့ တူညီသောနယ်ပယ်တွင် ရှိနေသည်။

အမေရိကန်–တရုတ် နည်းပညာစစ်ပွဲနှင့် ထိုင်ဝမ် (တရုတ်–တိုင်ပေ) ရေလက်ကြားတွင် တင်းမာမှုများ မြင့်မားနေသည့်ကြားတွင် အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများသည် ချစ်(ပ်) ထုတ်လုပ်ရေးအတွက် ကြားခံနယ်မြေအဖြစ် ပေါ်ထွက်လာခဲ့ပြီး ဆီမီးကွန်ဒက်တာကုမ္ပဏီများအတွက် ဆွဲဆောင်မှုရှိသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဦးတည်ရာနေရာ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ မကြာသေးမီက ဥရောပထိပ်တန်း ချစ်(ပ်)ထုတ်လုပ်သူ Infincon က မလေးရှားနိုင်ငံ ကူလင်းမ် (Kulim) မြို့တွင် ၎င်း၏ အကြီးဆုံးပါဝါချစ်(ပ်)စက်ရုံတွင် ဒေါ်လာ ခုနစ်ဘီလီယံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို ကြေညာခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ယမန်နှစ်ကလည်း အမေရိကန်သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန်သည် ဗီယက်နမ်တွင် ဆီမီးကွန်ဒက်တာအပေါ် အဓိကအလေးပေးထားသော ဘက်စုံမဟာဗျူဟာမြောက် မိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေးအတွက် လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ဟနွိုင်းမြို့သို့ သွားရောက်ခဲ့သည်။

မလေးရှားနှင့်ဗီယက်နမ် နှစ်နိုင်ငံလုံးနှင့်ယှဉ်ပြိုင်ရန် အင်ဒိုနီးရှားသည် ၎င်း၏ အင်ဂျင်နီယာလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ လိုငွေပြမှုကို ဖြေရှင်းရမည်ဖြစ်သည်။ လက်ရှိကာလတွင် အင်ဒိုနီးရှား၏ နေထိုင်သူလူဦးရေတစ်သန်းလျှင် အင်ဂျင်နီယာအချိုးသည် ၂၆၇၁ ဦးရှိပြီး မလေးရှားတွင် ၃၃၃၃ ဦးနှင့် ဗီယက်နမ်တွင် ၉၀၃၇ ဦး ရှိကြသည်။ ဤကွာဟချက်ကို

ပေါင်းကူးရန် မဟာဗျူဟာမြောက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများနှင့်ပစ်မှတ်ထားသော ပညာရေးမူဝါဒများသည် ကျွမ်းကျင်လုပ်သားအရေအတွက် တိုးမြှင့်လာစေရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် အင်ဒိုနီးရှား၏ဆွဲဆောင်မှုသည်ဆီမီးကွန်ဒက်တာကုမ္ပဏီများအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရာ နေရာတစ်ခု ဖြစ်လာမည်။

“ ထို့အပြင် အင်ဒိုနီးရှားသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဆီမီးကွန်ဒက်တာ ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်တွင် အဓိကပါဝင်ပတ်သက်သူများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို တက်ကြွစွာ ကြိုးပမ်းရမည်ဖြစ်သည်။”

ထို့အပြင် အင်ဒိုနီးရှားသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဆီမီးကွန်ဒက်တာ ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်တွင် အဓိကပါဝင်ပတ်သက်သူများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို တက်ကြွစွာ ကြိုးပမ်းရမည်ဖြစ်သည်။ ဇူလိုင်လအတွင်းက စီးပွားရေးတိုးတက်မှု၊ စွမ်းအင်နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ လက်ထောက်အတွင်းဝန် Jose W. Fernandez က အင်ဒိုနီးရှားသည် ဆီမီးကွန်ဒက်တာ ဗဟိုချက်ဖြစ်လာရေး ပံ့ပိုးကူညီရန်အတွက် အရည်အချင်းပြည့်မီသောနိုင်ငံ ခုနစ်နိုင်ငံအနက် တစ်နိုင်ငံဖြစ်သည်ဟု အမေရိကန်က သတ်မှတ်ထားကြောင်း ကြေညာခဲ့သည်။ ဤတွင် CHIPS Act နှင့်အညီ ဖြစ်နိုင်ခြေအလားအလာရှိသော ရန်ပုံငွေများပါဝင်သည်။ အင်ဒိုနီးရှားအစိုးရသည် ထိုင်ဝမ် (တရုတ်-တိုင်ပေ) ၏ New South Bound Policy ကို အနီးကပ်စောင့်ကြည့်သင့်သည်။ အကြောင်းမူကား Lai Ching-te အစိုးရသစ်သည် ၎င်း၏အစပျိုးဆောင်ရွက်မှုတွင် ဆီမီးကွန်ဒက်တာအစိတ်အပိုင်း ပါဝင်နိုင်ခြေကို အရိပ်အမြွက် ပြောကြားခဲ့သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် အင်ဒိုနီးရှားအစိုးရသည် ဗျူရိုကရေစီစွမ်းဆောင်ရည်ကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအတွက် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းဆိုင်ရာ အတားအဆီးများကို ဖြေလျှော့ရန်လိုအပ်သည်။ ပါမစ်များနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကိုရိုးရှင်းအောင် ယခင်ကကြိုးပမ်းမှုများ Omnibus Law (Job Creation Act) (အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးရေးအက်ဥပဒေ) မှတစ်ဆင့်

ပြုလုပ်ခဲ့သော်လည်း ယင်းအစီအမံများသည် ရှိပြီးသားကိစ္စရပ်များကို အပြည့်အဝ မဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့ချေ။ လာမည့် အစိုးရအဖွဲ့သစ်တွင် ဝန်ကြီးချုပ်တာဝန်ထမ်းဆောင်ရမည့် Probowo Subianto အစိုးရလက်ထက်မှ ပိုမိုရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူနှင့် ခင်မင်ပြီး ပွင့်လင်းသောအခြေအနေ ဖန်တီးရန်၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းများတိုးတက်ရန် စိန်ခေါ်မှုကို ရင်ဆိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းသည်ပင်လျှင် အဓိကကျသော ဆီမီးကွန်ဒက်တာကုမ္ပဏီများမှ အဓိပ္ပာယ်ရှိပြီး ကြီးမားသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို ဆွဲဆောင်ခြင်းတွင် အရေးပါလိမ့်မည်ဖြစ်သည်။

အောင်မြတ်စည်သူ

Ref : Indonesia's Bold Bid to Become a Semiconductor Hub by Patrick Kurniawan

tmqD,EHkfrHm;*DyD

oelfrifa0

“ အာဆီယံသည် စုစုပေါင်းဂျီဒီပီ
အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃ ထရီလီယံဖြင့်
အမေရိကန်၊ တရုတ်၊ အီးယူနှင့်
ဂျပန်နိုင်ငံတို့ ပြီးပါက
ပဉ္စမမြောက် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအင်အား
အကြီးမားဆုံးဖြစ်သည်။”

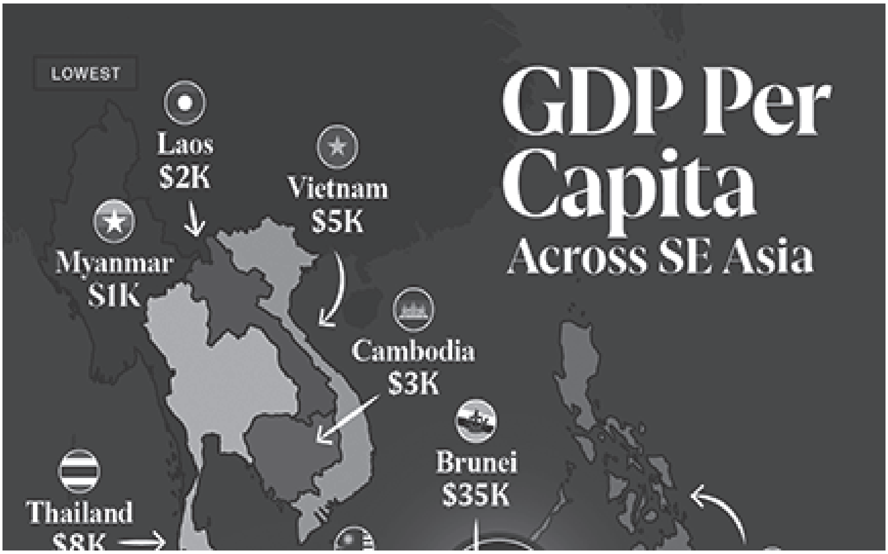

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

တိုင်းပြည်ဝင်ငွေ သို့မဟုတ် စုစုပေါင်းပြည်တွင်းထုတ်ကုန် (Gross Domestic Product –GDP) ဆိုသည်မှာ ပုံမှန်အားဖြင့် တစ်နှစ် သို့မဟုတ် သုံးလအတွင်း နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နယ်နိမိတ်အတွင်းထုတ်လုပ်သည့် ကုန်ပစ္စည်းနှင့် ဝန်ဆောင်မှုအားလုံး၏ စုစုပေါင်းတန်ဖိုး ဖြစ်သည်။ ဂျီဒီပီသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးစွမ်းဆောင်ရည်ကို တိုင်းတာရန်အတွက် ကျယ်ပြန့်သော ညွှန်ကိန်းတစ်ခုအဖြစ် လုပ်ဆောင်သည်။ မတူညီသော နိုင်ငံ သို့မဟုတ် ဒေသများ၏ စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်ချက်ကို နှိုင်းယှဉ်ရာတွင်လည်း ဂျီဒီပီကို အသုံးပြုပါသည်။

တွက်ချက်နည်း သုံးမျိုး

ဂျီဒီပီကိုအဓိကအားဖြင့် နည်းလမ်းသုံးမျိုးဖြင့် တွက်ချက်နိုင်သည်။ ပထမနည်းလမ်းမှာ ထုတ်လုပ်မှု သို့မဟုတ် ကုန်ထွက်နည်း (Production or Output Approach) ဖြစ်သည်။ ဤနည်းလမ်းအရ တိုင်းပြည်ဝင်ငွေ တွက်ချက်ရာတွင် နိုင်ငံအတွင်းထုတ်လုပ်သည့် ကုန်ပစ္စည်းနှင့် ဝန်ဆောင်မှုအားလုံး၏ တန်ဖိုးကို ပေါင်းထည့်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယနည်းလမ်းမှာ ဝင်ငွေနည်းလမ်း (Income Approach) ဖြစ်သည်။ ဝင်ငွေနည်းလမ်းအရ ကုန်စည်နှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ ထုတ်လုပ်ရာတွင် တစ်ဦးချင်းနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှရရှိသော ဝင်ငွေအားလုံးကို စုပေါင်းတွက်ချက်ခြင်းဖြစ်သည်။ တတိယနည်းလမ်းမှာ အသုံးစရိတ်နည်း (Expenditure Approach) ဖြစ်သည်။ အသုံးစရိတ်နည်းအရ ဂျီဒီပီတွက်ချက်ရာတွင် စားသုံးမှု၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု၊ အစိုးရအသုံးစရိတ်နှင့် အသားတင်ပို့ကုန်အပါအဝင် နိုင်ငံအတွင်းထုတ်လုပ်သော နောက်ဆုံးသုံး ကုန်စည်နှင့်ဝန်ဆောင်မှုများအပေါ် သုံးစွဲသည့် အသုံးစရိတ်အားလုံး ထည့်သွင်းတွက်ချက်ခြင်းဖြစ်သည်။ အသားတင်ပို့ကုန် (Net exports) ဆိုသည်မှာ ပို့ကုန်နှင့် သွင်းကုန်တို့၏ ကွာခြားချက် (Exports minus Imports) ဖြစ်သည်။

ဂျီဒီပီတွက်ချက်ရာတွင် ဝင်ငွေဖြန့်ဖြူးမှု ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာအချက်များ သို့မဟုတ် အခြားသော ဘဝအရည်အသွေးညွှန်ကိန်းများ ထည့်သွင်းတွက်ချက်ခြင်းမပြုပေ။ သို့သော်လည်း ဂျီဒီပီကို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ လူနေမှုအဆင့်အတန်းတိုင်းတာသော ညွှန်ကိန်းတစ်ခုအဖြစ် အသုံးပြုလေ့ရှိသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ဂျီဒီပီမြင့်မားသောနိုင်ငံ၌ ပိုမိုကောင်းမွန်သော လူနေမှုအခြေအနေများ ဖြစ်ထွန်းတည်ရှိပါသည်။

ဂျီဒီပီ တိုးတက်စေနိုင်သော နည်းလမ်းများ

ပုံမှန်အားဖြင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ဂျီဒီပီတိုးတက်ရန်အတွက် စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်ချက် (Economic Activity) ကို လှုံ့ဆော်မြှင့်တင်ပေးရန် လိုအပ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ လှုံ့ဆော်ရာတွင် ထုတ်လုပ်မှု၊ ဝင်ငွေနှင့် အသုံးစရိတ်များ မြှင့်တင်ပေးနိုင်သည့် မဟာဗျူဟာအမျိုးမျိုးကို အသုံးပြုဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ဂျီဒီပီတိုးတက်စေနိုင်သော အဓိကနည်းလမ်းများမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်–

စားသုံးသူအသုံးစရိတ် မြှင့်တင်ခြင်း

စားသုံးသူအသုံးစရိတ် မြှင့်တင်ရန်အတွက် အခွန်လျှော့ချခြင်း (Lower Taxes) နှင့် လုပ်ခမြှင့်တင်ခြင်း (Raise Wages) တို့ကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ အခွန်လျှော့ချခြင်းသည် စားသုံးသူများအား သုံးစွဲနိုင်သောဝင်ငွေ (Disposable Income) ပိုမိုရရှိစေပြီး အသုံးစရိတ် ပိုမိုသုံးစွဲရန် တွန်းအားပေးပါသည်။ ထို့အတူ လုပ်အားခတိုးမြှင့်ခြင်းက ဝယ်နိုင်စွမ်းအား (Purchasing Power) တိုးတက်စေပြီး စားသုံးသူများ၏ ဝယ်လိုအား တိုးတက်လာစေနိုင်သည်။

စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု မြှင့်တင်ခြင်း

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု မြှင့်တင်ရန်အတွက် စီးပွားရေးမက်လုံးများ ဖြည့်ဆည်းပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် အခွန်လျှော့ချခြင်း (Tax Breaks) သို့မဟုတ် ထောက်ပံ့ကြေးပေးခြင်း (Subsidies) သည် ပရောဂျက်အသစ်များ၊ စက်ကိရိယာ သို့မဟုတ် နည်းပညာများတွင် ပိုမိုရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် တွန်းအားပေးနိုင်ပြီး ကုန်ထုတ်စွမ်းအားနှင့် ထုတ်ကုန်များ ပိုမိုမြင့်မားလာစေနိုင်ပါသည်။

ထိုနည်းတူစွာပင် လုပ်ငန်းများ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု မြှင့်တင်ရန်အလို့ငှာ အရင်းအနှီး ရရှိမှု (Access to Capital) ပိုမိုကောင်းမွန်ရပါမည်။ အထူးသဖြင့် ချေးငွေ ပိုမိုလွယ်ကူစွာ ရရှိနိုင်မှုနှင့် အတိုးနှုန်း နိမ့်ကျမှုသည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအား ချေးငွေရယူရန်နှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် တွန်းအားပေးနိုင်ပါသည်။

အစိုးရအသုံးစရိတ် မြှင့်တင်ခြင်း

အစိုးရအသုံးစရိတ် မြှင့်တင်ရန်အတွက် အခြေခံအဆောက်အအုံနှင့် ပြည်သူ့ရေးရာ ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ (Public Services) ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပေးရမည်ဖြစ်သည်။ အခြေခံအဆောက်အအုံ၌ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရာတွင် အစိုးရအခြေခံအဆောက်အအုံဖြစ်သည့် လမ်း၊ တံတား၊ အများပြည်သူ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး စသည်တို့တွင် သုံးစွဲပါသည်။ အဆိုပါ

အစိုးရအသုံးစရိတ်က အလုပ်အကိုင်များ ဖန်တီးပေးနိုင်ပြီး စီးပွားရေးလုပ်ဆောင်ချက်များကို လှုံ့ဆော်ပေးနိုင်သည်။

အစိုးရအသုံးစရိတ် မြှင့်တင်နိုင်ရန်အတွက် နောက်ထပ်နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ (Public Services) ပံ့ပိုးကူညီပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် လူမှုရေးဝန်ဆောင်မှုတို့အတွက် အသုံးစရိတ်များ တိုးမြှင့်ခြင်းသည် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုစွမ်းအားနှင့် လုပ်သားအင်အားစု၏ အလုံးစုံအရည်အသွေး (Overall quality of the workforce) ကို မြှင့်တင်နိုင်သည်။

ပို့ကုန်မြှင့်တင်ခြင်း

ပို့ကုန်မြှင့်တင်ရန်အတွက် ကုန်သွယ်ရေးသဘောတူညီစာချုပ် (Trade Agreements) ချုပ်ဆိုခြင်းနှင့် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်း မြှင့်တင်ခြင်းတို့ လုပ်ဆောင်ရပါမည်။ ကုန်သွယ်မှုသဘောတူညီချက်ထားရှိခြင်း သို့မဟုတ် တိုးချဲ့ခြင်းသည် ပြည်တွင်းကုန်စည်နှင့် ဝန်ဆောင်မှုများအတွက် ဈေးကွက်သစ်များ ဖွင့်လှစ်ပေးနိုင်ပါသည်။ ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းမြှင့်တင်ရာတွင် ပို့ကုန်အလားအလာကောင်းသော စက်မှုလုပ်ငန်းများကို ပံ့ပိုးပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ထုတ်ကုန်အရည်အသွေး (Product Quality) မြှင့်တင်ခြင်းသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ကုန်ပစ္စည်းများကို နိုင်ငံတကာဈေးကွက်အတွင်း ပိုမိုယှဉ်ပြိုင်နိုင်စေပါသည်။

ဆန်းသစ်တီထွင်မှုနှင့် ကုန်ထုတ်စွမ်းအား မြှင့်တင်ခြင်း

ဆန်းသစ်တီထွင်မှုနှင့် ကုန်ထုတ်စွမ်းအားမြှင့်တင်နိုင်ရန်အတွက် သုတေသနနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး (Research and Development – R&D) တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရပါမည်။ R&D ကို ပံ့ပိုးပေးခြင်းအားဖြင့် နည်းပညာတိုးတက်မှု (Technological Advancements) နှင့် စက်မှုလုပ်ငန်းသစ် တိုးတက်လာစေပြီး နိုင်ငံ၏ ကုန်ထုတ်စွမ်းအားကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်သည်။ ထို့အတူ ဆန်းသစ်တီထွင်မှုနှင့် ကုန်ထုတ်စွမ်းအားမြှင့်တင်ရန်အတွက် ပညာရေးနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုတိုးတက်စေရန် စီမံဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ပညာရေးစနစ်နှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းသင်တန်းများ မြှင့်တင်ခြင်းအားဖြင့် ပိုမိုကျွမ်းကျင်သော လုပ်သားအင်အား ဖန်တီးပေးနိုင်ပြီး ကုန်ထုတ်စွမ်းအား မြင့်မားလာစေနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဆွဲဆောင်ခြင်း

နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ဆွဲဆောင်ရန်အလို့ငှာ ကောင်းမွန်သော စီးပွားရေးပတ်ဝန်းကျင် (Business-friendly Environment) ဖန်တီးပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ ကြိုးနီစနစ်လျှော့ချခြင်းနှင့် အိမ်ခြံမြေအခွင့်အရေးများ အာမခံခြင်းကဲ့သို့သော စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်ရန် ပိုမိုလွယ်ကူစေသည့်မူဝါဒများ ချမှတ်ကျင့်သုံးရန် အရေးကြီးသည်။ သို့မှသာ နိုင်ငံခြားတိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (Foreign Direct Investment – FDI) ကို ဆွဲဆောင်နိုင်ပါသည်။ ထို့ပြင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို ပိုမိုဆွဲဆောင်နိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးတည်ငြိမ်မှုအပြင် ခိုင်မာသော တရားဥပဒေစနစ် တည်ဆောက်ထားရှိရပါမည်။

အရင်းအမြစ်များကို ထိရောက်စွာ အသုံးပြုခြင်း

သဘာဝသယံဇာတနှင့် လူ့စွမ်းအား အရင်းအမြစ်များကို ထိရောက်စွာ အသုံးပြုနိုင်ရန် အလုပ်လက်မဲ့ဦးရေလျှော့ချပြီး ရေရှည်တည်တံ့သော အလေ့အကျင့်များ (Sustainable Practices) ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ အလုပ်အကိုင် လေ့ကျင့်ရေး အစီအစဉ်နှင့် အလုပ်ခန့်ထားရန် မက်လုံး (Incentives for Hiring) ကဲ့သို့သော အလုပ်လက်မဲ့အရေအတွက် လျှော့ချရန်ရည်ရွယ်သည့် မူဝါဒများက လုပ်သားအင်အားတိုးတက်ပြီး နိုင်ငံ၏ ကုန်ထုတ်လုပ်မှု မြင့်မားစေနိုင်သည်။

အလားတူပင် ရေရှည်တည်တံ့သော အလေ့အကျင့်များ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းက သဘာဝအရင်းအမြစ်များပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုမရှိစေဘဲ ရေရှည်စီးပွားရေးတိုးတက်မှုကို အာမခံနိုင်ပါသည်။

> **“SME လုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရန် အားပေးခြင်းသည် အလုပ်အကိုင်ဖန်တီးမှုနှင့် ဆန်းသစ်တီထွင်မှု ဖြစ်ပေါ်စေပြီး စီးပွားရေးတိုးတက်မှုကို တွန်းအားပေးနိုင်သည်။”**

စီးပွားရေး အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်း

နိုင်ငံ့စီးပွားရေး အဆင့်မြှင့်တင်ရန် ပထမလုပ်ဆောင်ရမည့်အချက်မှာ စီးပွားရေးကဏ္ဍသစ်များ ဖော်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထွန်းသစ်စ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ (Emerging industries)၌ နည်းပညာနှင့် ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးမြဲစွမ်းအင်ကဲ့သို့သော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်းက သမားရိုးကျကဏ္ဍများအပေါ် မှီခိုအားထားမှု လျှော့ချနိုင်ပြီး စီးပွားရေး တိုးတက်မှုအခွင့်အလမ်းသစ်များ ဖန်တီးနိုင်သည်။

နိုင်ငံ့စီးပွားရေး အဆင့်မြှင့်တင်ရန် ဒုတိယလုပ်ဆောင်ရမည့်အချက်မှာ အသေးစားနှင့်အလတ်စား စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ (Small and Medium Enterprises – SME) ကို ပံ့ပိုးပေးခြင်းဖြစ်သည်။ SME လုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရန် အားပေးခြင်းသည် အလုပ်အကိုင်

ဖန်တီးမှုနှင့် ဆန်းသစ်တီထွင်မှုဖြစ်ပေါ်စေပြီး စီးပွားရေးတိုးတက်မှုကို တွန်းအားပေးနိုင်သည်။ ဤနည်းဗျူဟာတစ်ခုစီသည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ဂျီဒီပီ ပိုမိုတိုးတက်မြင့်မားရေးကို များစွာ အထောက်အကူပြုနိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ကာလရှည်စီးပွားရေးကောင်းမွန်စေရန်အတွက် ရေရှည်တည်တံ့သော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု (Sustainable Development)၊ ဝင်ငွေညီမျှမှု (Income Equality) နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှု (Environ–mental Impact) စသည်တို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပေးရမည်ဖြစ်သည်။

အာဆီယံနိုင်ငံအချို့၏ စီးပွားရေးအခြေအနေ

၂၀၂၂ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၂၃ ခုနှစ်များအတွက် အာဆီယံနိုင်ငံများ၏ ဂျီဒီပီသည် ဒေသတွင်း စီးပွားရေးရပ်တည်မှုနှင့် တိုးတက်မှုကို ထင်ဟပ်စေသည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် အာဆီယံနိုင်ငံများ၏ စုစုပေါင်းဂျီဒီပီသည် ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃ ဒသမ ၆၆ ထရီလီယံ ရှိခဲ့သည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ် စာရင်းအရ အာဆီယံဂျီဒီပီသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃ ဒသမ ၇၉ ထရီလီယံခန့်အထိ တိုးတက်လာခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ဤအချက်က အာဆီယံစီးပွားရေးသည် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးစိန်ခေါ်မှုများကြားမှ အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ တိုးတက်ခဲ့ကြောင်း ပြသနေပါသည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၂၃ ခုနှစ်အတွက် အာဆီယံနိုင်ငံအချို့၏ ဂျီဒီပီနှင့် စီးပွားရေးတိုးတက်မှုနှုန်းတို့ကို အောက်ပါဇယား၌ ဖော်ပြထားပါသည်–

အာဆီယံနိုင်ငံအချို့၏ တိုင်းပြည်ဝင်ငွေ

စဉ်	နိုင်ငံအမည်	၂၀၂၂ ခုနှစ် (USD,%)	၂၀၂၃ ခုနှစ် (USD,%)
၁	အင်ဒိုနီးရှား	1.32 trillion (1.32 tr, 5.3)	1.35 trillion (1.35 tr, 5.0)
၂	ထိုင်း	536 billion (536 bi, 2.6)	550 billion (550 bi, 3.7)
၃	စင်ကာပူ	467 billion (467 bi, 3.6)	476 billion (476 bi, 1.0)
၄	မလေးရှား	408 billion (408 bi, 8.7)	421 billion (421 bi, 4.0)
၅	ဗီယက်နမ်	406 billion (406 bi, 8.0)	422 billion (422 bi, 4.7)
၆	ဖိလစ်ပိုင်	404 billion (404 bi, 7.6)	417 billion (417 bi, 5.9)
၇	ကမ္ဘောဒီးယား	28.8 billion (28.8 bi, 5.3)	29.5 billion (29.5 bi, 5.6)

ဇယား၌ ဖော်ပြထားသော ကိန်းဂဏန်းများအရ အင်ဒိုနီးရှားသည် ဒေသတွင်း၌ စီးပွားရေးအင်အား အကြီးမားဆုံးနိုင်ငံဖြစ်သည်။ အင်ဒိုနီးရှားပြီးပါက ထိုင်း၊ စင်ကာပူနှင့် မလေးရှားနိုင်ငံတို့သည် အာဆီယံ၌ စီးပွားရေးအင်အားကြီးမားသော နိုင်ငံများဖြစ်သည်။ ဇယားအရ ၂၀၂၂ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃ ခုနှစ်အထိ အာဆီယံနိုင်ငံအများစု၌ ဂျီဒီပီတိုးတက်မှုနှုန်း

အမျိုးမျိုးကွဲပြားနေပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ကွဲပြားရခြင်းမှာ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ကိုဗစ်–၁၉ ကပ်ရောဂါဘေးမှ ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး ပြန်လည်ဦးမော့လာခြင်း၊ ထောက်ပံ့မှုကွင်းဆက် ပြတ်တောက်ခြင်း (Supply Chain Disruptions)၊ ငွေကြေးဖောင်းပွခြင်းနှင့် ပထဝီဝင်နိုင်ငံရေး တင်းမာမှုကဲ့သို့သော အခြားပြင်ပအချက်များကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း အဆိုပါနိုင်ငံများ၏ စီးပွားရေးအလားအလာ (Growth Trends) သည် ယေဘုယျအားဖြင့် အပြုသဘောဆောင်ပြီး တိုးတက်နေကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

အာဆီယံသည် စုစုပေါင်းဂျီဒီပီ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃ ထရီလီယံဖြင့် အမေရိကန်၊ တရုတ်၊ အီးယူနှင့် ဂျပန်နိုင်ငံတို့ ပြီးပါက ပဉ္စမမြောက် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအင်အား အကြီးမားဆုံးဖြစ်သည်။ ထွန်းသစ်စနိုင်ငံများ အထူးသဖြင့် အလယ်အလတ် ဝင်ငွေနည်းသော အာဆီယံနိုင်ငံများ (Lower–middle Income Countries) ၏ စီးပွားရေး လျင်မြန်စွာတိုးတက်လျက်ရှိပါသည်။ အာဆီယံနိုင်ငံအချို့၏ စီးပွားရေးကို ဝင်ငွေအဆင့်အလိုက် လေ့လာရာတွင် စင်ကာပူသည် ဝင်ငွေမြင့်မားသောနိုင်ငံ (High–income Country) ဖြစ်သည်။ ထိုင်းနှင့် မလေးရှားတို့သည် ဝင်ငွေအလယ်အလတ် မြင့်မားသောနိုင်ငံ (Upper–middle Income Countries) များ ဖြစ်သည်။ အင်ဒိုနီးရှား၊ ဖိလစ်ပိုင်နှင့် ဗီယက်နမ်တို့သည် အလယ်အလတ်ဝင်ငွေနည်းပါးသောနိုင်ငံ (Lower–middle Income Countries) များ ဖြစ်ကြပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ရသော် အာဆီယံဒေသတွင်း စီးပွားရေးအလားအလာသည် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးအခြေအနေ၊ ပြည်တွင်းဝယ်လိုအားနှင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်း၏ ပေါ်လစီတုံ့ပြန်မှုများအပေါ် မူတည်နေကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

သိန်းမြင့်ဝေ

Ref: mckinsey.com; imf.org; asean.org; atr.asean.org

bdkfefEkdw&kwfxkwfukefESifh
tuyf&dkftar&duefukefÜDrsm;

oufxdef;&D

❝ တရုတ်သည် အဆင့်မြင့်ချစ်(ပ်)ပြားများအပေါ်တွင်
အမေရိကန်၏
ပို့ကုန်ထိန်းချုပ်မှု မူဝါဒအသစ်
ထုတ်ပြန်လာနိုင်မှုကို
ကာကွယ်သည့်အနေဖြင့် Samsung ထံမှ
HBMs ချစ်(ပ်)ပြားများစွာ
သိုလှောင်ထားကြောင်းသိရသည်။❞

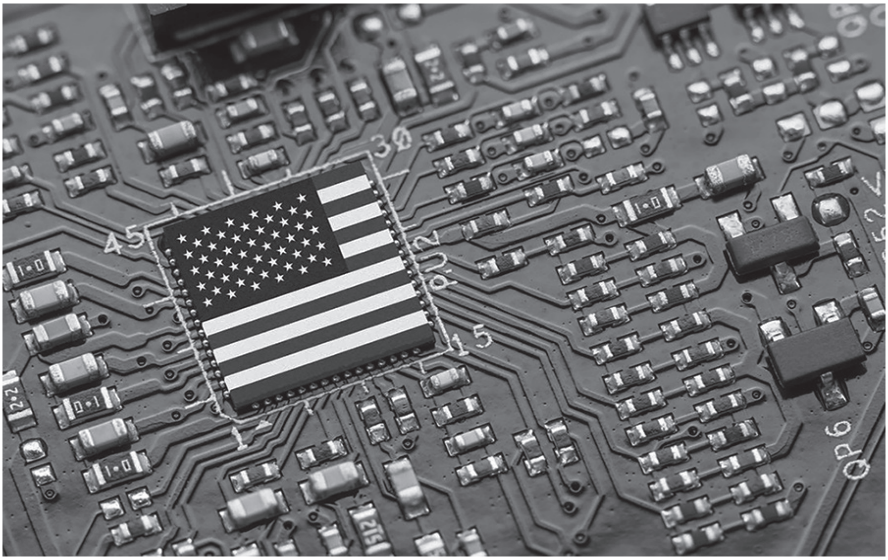

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

မြောက်မြားစွာသော ကိစ္စရပ်များထဲမှ ဘိုင်ဒန်အစိုးရ၏ စီးပွားရေးမဟာဗျူဟာကို အနှစ်ချုပ်လိုက်ပါက အဓိကကျသည့် ဥပဒေနှစ်ခုဖြစ်သည့် CHIPs and Science Act နှင့် Inflation Reduction Act တို့ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ပထမတစ်ခုမှာ ပြည်တွင်း တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများ ပြန်လည်သန်စွမ်းလာရန်နှင့် ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်ဝေစု (၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် ၃၇ ရာခိုင်နှုန်းမှ ယခု ၁၂ ရာခိုင်နှုန်းသို့ ကျဆင်း)ပြန်လည်မြင့်တက်လာစေရန် ရည်ရွယ်သည်။ အစိုးရ၏ ဆွဲဆောင်မှုအမျိုးမျိုးတွင် ဒေါ်လာ ၃၉ ဘီလီယံအထိ ထောက်ပံ့မည့်အစီအစဉ် ပါဝင်ပြီး အမေရိကန်ချစ်(ပ်)ပြားလုပ်ငန်း၏ ယှဉ်ပြိုင်မှုစွမ်းရည် မြင့်တက်လာစေရန်၊ ပြည်တွင်းထုတ်လုပ်မှု မြင့်တက်လာစေရန်နှင့် အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများ မြင့်တက်လာစေရန် ရည်ရွယ်သည်။

အလားတူပင် ငွေကြေးဖောင်းပွမှုကျဆင်းရေးဥပဒေ (Inflation Reduction Act) တွင် ပြည်တွင်း ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးမြဲ စွမ်းအင်ထုတ်လုပ်သူများ အထူးသဖြင့် ဆိုလာစွမ်းအင် ထုတ်လုပ်သူများအတွက် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃၀ ဘီလီယံအထိ အခွန်လျှော့ချကောက်ခံမည့် Tax Credit အစီအစဉ်ပါဝင်ပြီး ပြည်တွင်းထုတ်လုပ်မှု ပြန်လည်သန်စွမ်းလာစေရေး၊ ယှဉ်ပြိုင်မှုစွမ်းရည် မြင့်တက်စေရေးနှင့် အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများ မြင့်တက်စေရေးတို့ ပါဝင်သည်။ ဈေးကွက်အခြေအနေများ ပြောင်းလဲလာခြင်းနှင့် တရုတ်နိုင်ငံအပေါ် အမေရိကန် ပြည်ထောင်စု၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ရပ်တည်ချက်များကြောင့် အစပျိုးမှုနှစ်ခုစလုံးသည် ယခု အခါ အန္တရာယ်ကျရောက်နေပြီဖြစ်သည်။

ဒေါ်လာဘီလီယံနှင့်ချီ၍ အထောက်အပံ့များပေးထားသည့်တိုင် အမေရိကန် ဆိုလာလုပ်ငန်းမှာ အဆင့်မြင့်ပြီး ဈေးသက်သာသည့် တရုတ်ပစ္စည်းများ၏ လွှမ်းမိုးမှုကို

ခံနေရသည်။ တရုတ်၏ဈေးနှုန်းမှာ အမေရိကန်တို့၏ ထုတ်လုပ်မှုကုန်ကျစရိတ်ထက် သက်သာလျက်ရှိသည်။ အမေရိကန် ပြည်တွင်းအခွန်ဌာနမှ ချွေးသိပ်သည့်အနေနှင့် အမေရိကန်ထုတ် ဆိုလာပစ္စည်းများ ဝယ်ယူခြင်းအတွက် အခွန်လျှော့ချကောက်ခံနေသော်လည်း တရုတ်ထုတ်ကုန်များ၏ ဈေးနှုန်းမှာ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့် သက်သာလျက်ရှိသည်။ ဈေးနှုန်းယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်း မရှိခြင်းကြောင့် အခွန်ဌာန၏ ပံ့ပိုးကူညီမှုများရှိနေသော်လည်း အမေရိကန်ကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းတို့၏ ပြည်တွင်းတိုးချဲ့မှုအစီအစဉ်များကို ပြန်လည်သုံးသပ်လျက်ရှိသည်။

“ဈေးနှုန်းယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်း မရှိခြင်းကြောင့် အခွန်ဌာန၏ ပံ့ပိုးကူညီမှုများရှိနေသော်လည်း အမေရိကန်ကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းတို့၏ ပြည်တွင်းတိုးချဲ့မှု အစီအစဉ်များကို ပြန်လည်သုံးသပ်လျက်ရှိသည်။”

ရပ်နားထားရသည့် အခြေခံအဆောက်အအုံပရောဂျက်များ

အမေရိကန်ကုမ္ပဏီများဖြစ်သည့် Cubic PV ၊ Enphase နှင့် Convalt တို့သည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ပြန်လည်သုံးသပ်လျက်ရှိပြီး ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းသစ်များကို ရပ်ဆိုင်းခြင်း၊ လက်ရှိလည်ပတ်နေသည့် လုပ်ငန်းများကို ဆိုင်းငံ့ခြင်းနှင့် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုလိုင်းများကို ခေတ္တရပ်ဆိုင်းခြင်းများ ပြုလုပ်လျက်ရှိသည်။ First Solar အစရှိသည့် အခြားကုမ္ပဏီများက ဘိုင်ဒန်အစိုးရထံသို့ဆိုလာလုပ်ငန်း၏အမြတ်များထဲမှ အခွန်များကို ပိုမိုလျှော့ချကောက်ခံပေးရန် အပြင်းအထန်ဖိအားပေးလျက်ရှိသည်။

နိုင်ငံခြားမှ အမေရိကန်သို့ လာရောက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံကြသည့် Heliene ၊ Enel တို့သည် လည်းပြောင်းလဲလာသည့်အခြေအနေများကြောင့် Minnesota နှင့် Oklahoma တို့တွင် တည်ဆောက်နေသည့် ပရောဂျက်အသစ်များကို ဆိုင်းငံ့ထားရသည်။ လုပ်အားခကြီးမြင့်မှု၊ လုပ်ငန်းလည်ပတ်စရိတ် မြင့်မားမှု၊ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုအတွက် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးစရိတ်များ ကြီးမြင့်မှုတို့က

လက်ရှိဈေးကွက်အနေအထားကို ထိန်းညှိရန်မလွယ်ကြောင်း လုပ်ငန်းရှင်အားလုံးက တူညီသည့်ကောက်ချက်ချခဲ့ကြသည်။

နောက်ထပ်ရှုပ်ထွေးမှုတစ်ခုမှာ တရုတ်မဟုတ်သည့် ကုန်ပစ္စည်းထုတ်လုပ်သူများသည် စက်ပစ္စည်းအစိတ်အပိုင်းအများစုတွင် တရုတ်ထုတ်ကုန်များကို အားကိုးနေရခြင်းပင်။ ယခုအခါ အမေရိကန်အစိုးရအနေနှင့် မူဝါဒအမျိုးမျိုးဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ကုန်စည်နှင့် ဝန်ဆောင်မှုများတွင် အခွန်အကောက်များနှင့် အခြားကန့်သတ်ချက်များ ထည့်သွင်းထားသော်လည်း အများစုအနေဖြင့် အဆိုပါကန့်သတ်ချက်များကို ကျော်လွှားရန်နှင့် အပိုစရိတ်များကို လျှော့ချရန် ကြိုးစားခဲ့ကြကာ ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းကိုလည်း လျှော့ချခဲ့ကြသည်။

တောင်ကိုရီးယားကုမ္ပဏီ Hanwha QCells သည် ၎င်း၏ Sola Panel များတွင် တရုတ်မှထုတ်လုပ်သည့် အစိတ်အပိုင်းများကို အဓိက သုံးစွဲနေသည့်အကြောင်းကို အစီရင်ခံရန်ပျက်ကွက်ခဲ့သည်။ တစ်ဖက်တွင်လည်း IRA အခွန်သက်သာခွင့်များ ရရှိနေသည့်အတွက် စုံစမ်းစစ်ဆေးခံနေရသည့် ကုမ္ပဏီအများအပြားထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဤနမူနာအရ အမေရိကန်၏ ကန့်သတ်ချက်များသည် နိုင်ငံခြားမိတ်ဖက်များအတွက် ပြင်းထန်သည့် တင်းမာမှုများ ဖြစ်စေသလို လိမ်လည်လှည့်ဖြားသည့် လုပ်ရပ်များလုပ်ရန် တွန်းအားပေးသလို ဖြစ်နေသည်မှာ ထင်ရှားသည်။

Intel ၏ အကျပ်အတည်း

တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးထုတ်လုပ်မှုဘက်တွင် ပို၍ကောင်းမွန်သည့်အရာမရှိပါ။ မကြာသေးမီက Intel ၏ လုပ်သားအင်အား ၁၅၀၀၀ လျှော့ချရန် ဆုံးဖြတ်ချက် (စုစုပေါင်းလုပ်သားအင်အား၏ ၁၅ ရာခိုင်နှုန်း) သည် အရေးပါသည့် အပြောင်းအလဲတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ယင်းမှာ ထိပ်တန်းနည်းပညာကုမ္ပဏီကြီး၏ လာမည့်နှစ်အတွင်း အသုံးစရိတ် ဒေါ်လာ ၁၀ ဘီလီယံ လျှော့ချမည့်အစီအစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ သို့တိုင် Intel သည် CHIPS Act အရ ထောက်ပံ့ငွေဒေါ်လာ ၈ ဒသမ ၅ ဘီလီယံနှင့် ချေးငွေဒေါ်လာ ၁၁ ဘီလီယံကျော် ရရှိထားသည်။

Intel ၏ ရုန်းကန်နေရသည့်အခြေခံအကြောင်းရင်းများမှာ ဆိုလာလုပ်ငန်းနှင့် အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ ယှဉ်ပြိုင်မှုစွမ်းရည်များကျဆင်းခြင်း၊ အမြတ်များ လျော့ကျခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ ဈေးသက်သာပြီး ပိုမိုကောင်းမွန်သော အစားထိုးထုတ်ကုန်များ ဈေးကွက်ကို ဝင်ရောက်လာခြင်းဖြင့် Intel သည် Microsoft နှင့် Apple တို့ကဲ့သို့ သမားရိုးကျဖောက်သည်များကို ထိန်းထားနိုင်ခြင်းမရှိသလို AI ချစ်(ပ်)ပြား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုလုပ်ငန်းများတွင်လည်း နောက်ကျကျန်နေခဲ့သည်။

အဆိုပါ ဖိအားသက်ရောက်မှုများမှာ ချစ်(ပ်)ပြားထုတ်လုပ်မှု အီကိုစနစ်အတွင်း ယှဉ်ပြိုင်မှုပြင်းထန်နေသည့် တရုတ်ဆီမီးကွန်ဒက်တာလုပ်ငန်းပေါင်း ၁၅၀၀၀ မှ အရင်းခံလာခြင်းဖြစ်သည်။ အီကိုစနစ်သည် ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်ကတည်းက လျင်မြန်စွာ ချဲ့ထွင်လာသည်။ ထိုအချိန်က တရုတ်ချစ်(ပ်)ပြားထုတ်သူများသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဈေးကွက်ဝေစု၏ ၉ ရာခိုင်နှုန်းအောက်ရှိရာမှ ယခုအခါ ခန့်မှန်းခြေ ၁၇ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ရှိလာသည်။ အချို့က

၂၀၂၇ ခုနှစ်တွင် ဒုတိယအကြီးဆုံး ချစ်(ပ်)ပြားထုတ်လုပ်သူဖြစ်သည့် တောင်ကိုရီးယားကို ကျော်တက်ဖွယ်ရှိသည်ဟု ခန့်မှန်းထားကြသည်။

တရုတ်၏ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဆီမီးကွန်ဒက်တာ ထုတ်လုပ်သူအဖြစ် ရောက်ရှိလာစေသည့် အဓိကမောင်းနှင်အားမှာ ၎င်း၏ ပြည်တွင်းသုံးစွဲမှုဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူးပစ္စည်း ရောင်းချမှုအားလုံး၏ သုံးပုံတစ်ပုံ ဈေးကွက်ဝေစုရရှိထားပြီး တစ်ပိုင်းလျှပ်ကူး ထည့်သွင်းအသုံးပြုသည့် စက်ကိရိယာများ ရောင်းချမှုအားလုံး၏ လေးပုံတစ်ပုံကိုလည်း ရရှိထားသည်။

အဆိုပါဝယ်လိုအားမြင့်တက်မှုမှာ သမိုင်းကြောင်းအရ အမေရိကန်ကုမ္ပဏီများသည် တရုတ်တွင် လွန်စွာစီးပွားဖြစ်နေခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပြီး ဂျိုးဘိုင်ဒန်အစိုးရ၏ ပဋိပက္ခဆန်သည့် အခွန်အကောက်နှင့် ကုန်သွယ်မှု အတားအဆီးများက အမြတ်အစွန်းများစွာရရှိရန် ခက်ခဲလာသည်။ AI ချစ်(ပ်)ပြားထုတ်လုပ်သည့် NVIDIA သည် ၎င်း၏ဝင်ငွေ လေးပုံတစ်ပုံကို တရုတ်နိုင်ငံမှရရှိပြီး ယခုအခါ ကန့်သတ်ချက်များကြောင့် ယခင်ဝင်ငွေ၏ သုံးပုံတစ်ပုံခန့်သာ ရရှိတော့သဖြင့် အမေရိကန်ကုမ္ပဏီများ၏ ဝင်ငွေများ ထိခိုက်လျက်ရှိသည်။

CHIPS Act အရ ထောက်ပံ့မှုများ အလုပ်မဖြစ်

ဆိုလာကဲ့သို့ပင် ဈေးနှုန်းများကျဆင်းခြင်း၊ ယှဉ်ပြိုင်မှုစွမ်းရည်များ လျော့ကျခြင်းနှင့် တရုတ်ဝင်ပေါက်များ ကန့်သတ်ထားခြင်း စသည့် အခက်အခဲများက CHIPS Act အရ ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ပေးထားသည့် ဆီမီးကွန်ဒက်တာ အခြေခံအဆောက်အအုံများ တည်ဆောက်ရေးအတွက် များပြားလှစွာသော နှောင့်နှေးမှုများ၊ ရပ်တံ့မှုများ၊ ပယ်ဖျက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည်။ အဆိုပါအဖြစ်အပျက်များက ပြည်တွင်းနှင့် ပြည်ပကုမ္ပဏီများသို့ပါ ရိုက်ခတ်နေပြီး Integra ၊ TMSC နှင့် Samsung တို့အနေနှင့် Kansas ၊ Arizona နှင့် Texas တို့တွင် တည်ဆောက်မည့် အခြေခံအဆောက်အအုံစီမံကိန်းများကို ရပ်ဆိုင်းထားရသည်။

Financial Times မှ မကြာသေးမီက သုတေသနပြုချက်တစ်ခုအရ အဓိက IRA နှင့် CHIPS Act ကို ကျောထောက်နောက်ခံထားကာ ထုတ်လုပ်မှုစွမ်းရည်ကို တိုးချဲ့ရန်ရည်မှန်းထားသည့် ပရောဂျက်အားလုံး၏ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် နှောင့်နှေးခြင်း သို့မဟုတ် ခေတ္တရပ်နားထားရကာ အခြား ၁၃ ရာခိုင်နှုန်းသည် မသေချာ မရေရာမှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရကြောင်း သိရသည်။ ဤအခက်အခဲများသည် ဆိုလာနှင့် ဆီမီးကွန်ဒက်တာလုပ်ငန်းတွင်သာ ရှိနေသည်မဟုတ်ပါ။ လစ်သီယံဘက်ထရီထုတ်လုပ်ရေးနှင့် သတ္တုရိုင်းသန့်စင်လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်နေသည့် LG နှင့် SK On တို့၏ အဓိကပရောဂျက်ကြီးများသို့လည်း ရိုက်ခတ်သွားသည်။

ဤသို့ ကြီးထွားလာသည့် နှောင့်နှေးမှုများမှ သိသာထင်ရှားသည့် မေးခွန်းတစ်ခုမှာ အမေရိကန်အနေနှင့် နောက်ထပ် ဘာဆက်လုပ်မလဲဆိုသည်ပင်။ အစိုးရသည် ပြည်တွင်းအခြေခံအဆောက်အအုံများ တိုးပွားလာစေရန် ဘီလီယံနှင့်ချီသည့် ထောက်ပံ့မှုများပေးရန် ကတိကဝတ်ပြုထားပြီးဖြစ်သောကြောင့် လာမည့်ရွေးကောက်ခံသမ္မတအနေနှင့် သုံးစွဲပြီးပြန်မရနိုင်တော့သည့်စရိတ် (Sunk Cost) ကို အလွယ်တကူ စွန့်လွှတ်လိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။

ပိုမိုဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည်မှာ အမေရိကန်နှင့် တရုတ်မဟုတ်သည့် စက်မှုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ လော်ဘီသမားများသည် ၎င်းတို့၏ဖောက်သည်များ ရှင်သန်စေရေးအတွက် အစိုးရထံမှ ထောက်ပံ့ငွေ ပိုမိုရှာဖွေပြီး ပိုမိုအားကောင်းသည့် အကာအကွယ် အစီအမံများရရှိရန် ဆက်လက်ကြိုးစားနေမည်ဖြစ်သည်။ တရုတ်ကုမ္ပဏီအများစုသည် မကြာမီ ပြင်းထန်လာမည့် အခြေအနေကို ရိပ်စားမိပုံပေါ်ပြီး အများစုမှာ နောက်ထပ်ဖြစ်ပေါ်လာမည့် ကန့်သတ်ချက်များကို ရှောင်ရှားလိုသည့်အတွက် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီ အမေရိကန်တွင် ကြီးမားသည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပြုလုပ်ထားကြသည်။

ဖိအားပေးခံရသည့် တောင်ကိုရီးယားချစ်(ပ်)ပြားလုပ်ငန်း

အမေရိကန်သည် တရုတ်နိုင်ငံအပေါ် ၎င်း၏ ပို့ကုန်ထိန်းချုပ်ရေးအစီအမံများနှင့် အညီ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန် တောင်ကိုရီးယားကို ဖိအားပေးနေပြီး High Bandwidth Memory (HBM) ကဲ့သို့သော အဆင့်မြင့်ချစ်(ပ်)ပြားများကို မိတ်ဖက်နိုင်ငံများထံသို့သာ ထောက်ပံ့ပေးရန် တိုက်တွန်းလိုက်သည်။ နောက်ထပ် ကုန်သွယ်မှုကန့်သတ်ချက်များ ပြဋ္ဌာန်းရန် မျှော်လင့်ထားသည့်အတွက် ကိုရီးယားအစိုးရနှင့် ချစ်(ပ်)ပြားထုတ်လုပ်သူများ အနေနှင့် တောင်ကိုရီးယား၏ အကျိုးစီးပွားကိုကာကွယ်ရန်၊ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများ ဆက်လက် လုပ်ဆောင်ရန် အရေးကြီးသည်ဟု ကျွမ်းကျင်သူများကဆိုသည်။

အမေရိကန် စက်မှု၊ လုံခြုံရေးနှင့် ကုန်သွယ်ရေးလက်ထောက်ဝန်ကြီး Alan Estevez က ကိုရီးယားချစ်(ပ်)ပြားထုတ်လုပ်သူများသည် နောက်ဆုံးပေါ် HBM ချစ်(ပ်)များကို တရုတ်ကဲ့သို့ ဆန့်ကျင်ဘက် အကျိုးသက်ရောက်စေသည့် နိုင်ငံများသို့ ထောက်ပံ့ခြင်းထက် မိတ်ဖက်နိုင်ငံများ၏ အကျိုးအတွက် ထောက်ပံ့ပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ HBM ချစ်(ပ်)များထုတ်လုပ်သည့် ကုမ္ပဏီသုံးခုရှိပြီး ၎င်းတို့ထဲမှ နှစ်ခုမှာ ကိုရီးယားကုမ္ပဏီများဖြစ်သည်။ စွမ်းဆောင်ရည်များ မြှင့်တင်ရန်နှင့် မိတ်ဖက်တို့၏ လိုအပ်ချက်များနှင့်အညီ ရရှိနိုင်ရေးသည် အရေးကြီးကြောင်း ကိုရီးယား၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအတွက် အသိအမှတ်ပြုကြောင်း ၎င်းက ပြောကြားခဲ့သည်။

HBM များသည် AI အပလီကေးရှင်းများအတွက် အဆင့်မြင့်ဂရပ်ဖစ်လုပ်ဆောင်မှုများတွင် ပိုမိုမြန်ဆန်ပြီး ထိရောက်မှုရှိသော လုပ်ဆောင်ချက်များကို ပံ့ပိုးပေးရာတွင် ပိုမိုပြီး အရေးပါသည့်အစိတ်အပိုင်းများ ဖြစ်လာပါသည်။ ကိုရီးယားချစ်(ပ်)ပြားထုတ်လုပ်သူ SK hynix နှင့် Samsung Electronics နှစ်ခုပေါင်းသည် ကမ္ဘာ့ HBM ဈေးကွက်တွင် ရှယ်ယာ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်း ရယူပိုင်ဆိုင်ထားပြီး အမေရိကန်အခြေစိုက် Micron Technology က ကျန် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းကို ရယူထားပါသည်။

HBM တင်ပို့ရောင်းချမှုအပေါ် အမေရိကန်အစိုးရ၏ ပို့ကုန်ကန့်သတ်ချက်အသစ်များ ချမှတ်နိုင်ခြေနှင့်ပတ်သက်၍ ကိုရီးယားကုန်သွယ်ရေးဝန်ကြီး Cheong In-kyo က အမေရိကန် အစိုးရနှင့် ဆွေးနွေးရန် မျှော်လင့်ထားကြောင်း ပြောကြားခဲ့သည်။ ချစ်(ပ်)ပြားထုတ်လုပ်သူ သုံးခုထဲမှ နှစ်ခုမှာ ကိုရီးယားဖြစ်နေသည့်အတွက် ပို့ကုန်ကန့်သတ်ချက်များ ချမှတ်ပါက

နိုင်ငံအတွက် ကြီးမားသည့်ရိုက်ခတ်မှုများ ဖြစ်စေမည်ဟု Cheong က သတင်းထောက်များကို ပြောကြားခဲ့သည်။

“အမေရိကန်က တရားဝင်ကြေညာချက် မထုတ်ပြန်သေးသည့်အတွက် မည်သည့် မှတ်ချက်မှ မပေးနိုင်ကြောင်း၊ အမေရိကန်သည် ကိုရီးယားနှင့်ပူးပေါင်းပြီး ကိုရီးယားကုမ္ပဏီ များ၏ စိုးရိမ်မှုများကို ဖြေရှင်းပေးမည်” ဖြစ်ကြောင်း Estevez ပြောကြားခဲ့သည်။ Samsung နှင့် SK hynix တို့သည် တရုတ်နိုင်ငံတွင် ၎င်းတို့၏ HBM ရောင်းချမှုအရေအတွက် အတိအကျ ကို ထုတ်ဖော်ပြောကြားခြင်း မရှိသော်လည်း ၎င်းပမာဏကို ဖယ်ရှားလိုက်ခြင်းသည် ၎င်း ကုမ္ပဏီနှစ်ခု၏ အလုံးစုံရောင်းချမှုအပေါ် သိသိသာသာ သက်ရောက်မှုမရှိနိုင်ဟု စက်မှု လုပ်ငန်းမှ တာဝန်ရှိသူတစ်ဦးက ပြောကြားခဲ့သည်။

သို့သော်လည်း တရုတ်နိုင်ငံသည် ၎င်းတို့အတွက် အရေးကြီးသော ဈေးကွက်တစ်ခု အဖြစ် ရပ်တည်နေသည့်အတွက်ကြောင့် ကုမ္ပဏီများသည် အခြေအနေကို အနီးကပ် စောင့်ကြည့်နေကြသည်။ ၎င်းတို့၏ အစီရင်ခံစာများအရ Samsung နှင့် SK hynix တို့သည် ယခုနှစ် ပထမနှစ်ဝက်တွင် တရုတ်နိုင်ငံသို့ တင်ပို့ရောင်းချသည့်ပမာဏ မြင့်တက်လာသည်ဟု သိရသည်။

Samsung Electronics ၏ အစီရင်ခံစာအရ ယခုနှစ် ပထမနှစ်ဝက်တွင် တရုတ်နိုင်ငံ၌ ရောင်းအား ဝမ် ၃၂ ဒသမ ၃ ထရီလီယံ (ဒေါ်လာ ၂၄ ဒသမ ၁ ဘီလီယံ) ရှိပြီး ယခင်နှစ်ထက် ၈၁ ဒသမ ၆ ရာခိုင်နှုန်း မြင့်တက်ခဲ့သည်။ Samsung ၏ စုစုပေါင်းရောင်းအားအပေါ် တရုတ် နိုင်ငံ၏ ဈေးကွက်ဝေစုမှာ ယမန်နှစ် ပထမနှစ်ဝက်တွင် ၉ ဒသမ ၆ ရာခိုင်နှုန်းရှိရာမှ ယခု နှစ်တွင် ၁၆ ဒသမ ၁ ရာခိုင်နှုန်းအထိ မြင့်တက်လာကြောင်း သိရသည်။ SK hynix သည် ယခုနှစ် ပထမနှစ်ဝက်တွင် တရုတ်နိုင်ငံ၌ ရောင်းအား ဝမ် ၈ ဒသမ ၆ ထရီလီယံရှိခဲ့ပြီး ၁၂၁ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်း ခုန်တက်သွားခဲ့သည်။

တရုတ်နိုင်ငံ၏ လက်ရှိ HBM ချစ်(ပ်)ပြား ဝယ်ယူနေမှုများမှာ လက်ရှိအဆင့်မြင့်ဆုံး မော်ဒယ်လ် HBM3E ချစ်(ပ်)များမဟုတ်ဘဲ မျိုးဆက်နှစ်ခု နောက်ကျနေသည့် HBM2 နှင့် HBM2E မော်ဒယ်များအပေါ် အဓိကအာရုံစိုက်သည်။ Reuters သတင်းတစ်ပုဒ်အရ တရုတ် သည် အဆင့်မြင့်ချစ်(ပ်)ပြားများအပေါ်တွင် အမေရိကန်၏ ပို့ကုန်ထိန်းချုပ်မှု မူဝါဒအသစ် ထုတ်ပြန်လာနိုင်မှုကို ကာကွယ်သည့်အနေဖြင့် Samsung ထံမှ HBMs ချစ်(ပ်)ပြားများစွာ သိုလှောင်ထားကြောင်းသိရသည်။

Samsung အနေနှင့် အထက်ပါအချက်ကို အတည်ပြုပြောကြားခြင်းမရှိသော် လည်း ယခုနှစ် ပထမနှစ်ဝက်တွင် ၎င်း HBM ချစ်(ပ်)ရောင်းချမှု၏ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကို တရုတ်က ရယူခဲ့သည်ဟု Reuters သတင်းရင်းမြစ်က ကိုးကားဖော်ပြခဲ့သည်။ “တရုတ်၏ ပြည်တွင်းနည်းပညာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုသည် အပြည့်အဝ ရင့်ကျက်မှုမရှိသေးသောကြောင့် Samsung ၏ HBM (Chips) အတွက် တရုတ်၏ ဝယ်လိုအားမှာ ထူးထူးခြားခြား မြင့်မား လာခဲ့ပြီး အခြားသော ချစ်(ပ်)ထုတ်လုပ်သူများ၏ ထုတ်ကုန်အားလုံးကို အမေရိကန် AI ကုမ္ပဏီများမှ အပြည့်အဝ ကြိုတင်စရန်ရိုက်ထားပြီးဖြစ်သည်"ဟု စင်ကာပူအခြေစိုက် White Oak Capital Partners မှ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဒါရိုက်တာ Nori Chiou က ပြောကြားခဲ့ပါသည်။

"ဂျပန်နှင့် နယ်သာလန်နိုင်ငံများနှင့်မတူဘဲ ကိုရီးယားနိုင်ငံသည် တရုတ်နိုင်ငံအား ပို့ကုန်အပေါ် အလွန်အမင်းမှီခိုနေခြင်းကြောင့် အမေရိကန်၏ ပို့ကုန်ထိန်းချုပ်မှု ၁၀၀ ရာခိုင်နှုန်း လိုက်လျောညီထွေ မဖြစ်နိုင်ပါ" ဟု Korea Institute of Industrial Economics and Trade မှ သုတေသီ Kim Yang–paeng က ပြောကြားခဲ့သည်။ အမေရိကန်သည် တရုတ်နိုင်ငံအပေါ် ပို့ကုန်ကန့်သတ်ချက်များကို ဆက်လက်တင်းကျပ်မည်ဖြစ်ရာ အစိုးရနှင့် ချစ်(ပ်) ပြားထုတ်လုပ်သူများသည် ပိုမိုကောင်းမွန်သော စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများအတွက် သံတမန်ရေးရာနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ အဆင့်မြှင့်တင်မှုနည်းလမ်းများကို ရှာဖွေသင့်ပါသည်။

သက်ထွန်းဦး

Ref: – https://thediplomat.com/
– https://asianews.network/

tm&Szpdwfa'otwGuf tmqD,H cuft csm?
tar&deESmv&kwEkdfH u m; r[mAsL[m tm;ydkrdfI
rDusmfxefG

❝ ပထဝီဝင်အနေအထားအရ
အာဆီယံနိုင်ငံများသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ
ကုန်သွယ်မှုအတွက် တောင်တရုတ်ပင်လယ်အပါအဝင်
အရေးပါသော ရေကြောင်း လမ်းကြောင်းများ
တစ်လျှောက်တွင် တည်ရှိပါသည်။❞

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

"အာဆီယံ အချက်အချာ" ဆိုသည်မှာ အရှေ့တောင်အာရှ ဒေသဆိုင်ရာ သံတမန်ရေးနှင့် စီးပွားရေးမူဘောင်များ၏ အဓိကကျသော အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအသင်း (အာဆီယံ)၏ အယူအဆကို ရည်ညွှန်းသည်။ ဒေသတွင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် ပေါင်းစည်းရေးကြိုးပမ်းမှုများတွင် အာဆီယံ၏ အဓိကအခန်းကဏ္ဍကို အလေးပေး၍ နိုင်ငံစုံ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ အထူးသဖြင့် အဓိက ပြင်ပအင်အားကြီးနိုင်ငံများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုများတွင် အဓိကကူညီဆောင်ရွက်ပေးသူနှင့် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းရေးမှူးအဖြစ် ထားရှိခြင်းဖြစ်သည်။ ဤအယူအဆသည် ဒေသတွင်းမူဝါဒများကို ပုံဖော်ရန်နှင့် ဒေသတည်ငြိမ်ရေးထိန်းသိမ်းရာတွင် အာဆီယံ၏ အရေးပါမှုကို အလေးပေးဖော်ပြသည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင် ၁၀ နိုင်ငံသည် ၎င်း၏ "Indo-Pacific on the ASEAN Outlook" ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ အာရှ-ပစိဖိတ်နှင့် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာဒေသများကို ကမ္ဘာပေါ်တွင် အတက်ကြွဆုံးအဖြစ် ရှုမြင်ကာ အခွင့်အလမ်းများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများကို တင်ပြနိုင်သည့် ပထဝီနိုင်ငံရေးနှင့် ပထဝီဝင်ဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာ အပြောင်းအလဲများကို ဆက်လက် တွေ့ကြုံနေရဆဲဖြစ်သည်။ အဆိုပါအချက်ကို အာဆီယံသည် အင်ဒို-ပစိဖိတ်ဒေသတွင်း အခွင့်အလမ်းများနှင့် စိန်ခေါ်မှုများဟု ရှုမြင်ထားသည်။

အထူးသဖြင့် အာဆီယံပဋိညာဉ်စာတမ်းတွင် အာဆီယံသည် ပြင်ပမိတ်ဖက်များနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအတွက် အဓိကမောင်းနှင်အားဖြစ်သည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ASEAN Centrality Concept အာဆီယံအချက်အချာကျမှုကို ထောက်ခံကြောင်း အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ အင်ဒို-ပစိဖိတ် မဟာဗျူဟာတွင် ထည့်သွင်းထားသလို အာရှ-ပစိဖိတ်ဒေသ

အတွင်း အထူးအာရုံစိုက် အကောင်အထည်ဖော်လာပါသည်။ အာဆီယံသည် ဒေသတွင်း စီးပွားရေးပေါင်းစည်းမှု၏ဗဟိုချက်ဖြစ်ပြီး ဒေသတွင်း ဘက်စုံ စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု (RCEP) ကဲ့သို့သော အဓိက ကုန်သွယ်မှုသဘောတူညီချက်များကို ညှိနှိုင်းရာတွင် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံ၏ Belt and Road Initiative (BRI) သည် အာရှ၊ ဥရောပနှင့် အာဖရိကတစ်ဝန်း ချိတ်ဆက်မှုနှင့် စီးပွားရေးပေါင်းစည်းမှုကို မြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်သည့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံ ပရောဂျက်တစ်ခုဖြစ်သည်။

ဒေသတွင်းလုံခြုံရေးအတွက် အာဆီယံ၏ အခန်းကဏ္ဍ

အမျိုးမျိုးသောယန္တရားများနှင့် အစပျိုးမှုများမှတစ်ဆင့် ဒေသတွင်းလုံခြုံရေးကို ထိန်းသိမ်းရာတွင် အာဆီယံသည် အရေးကြီးသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ပါသည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအကြား စီးပွားရေးအရ အပြန်အလှန်မှီခိုမှုကို မြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် အာဆီယံသည် ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်ခြေကို လျှော့ချပေးပြီး စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် ဒေသတွင်းတည်ငြိမ်ရေးကို မြှင့်တင်ပေးပါသည်။ အာဆီယံသည် နိုင်ငံဖြတ်ကျော်ခြိမ်းခြောက်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်နှင့် စုပေါင်းလုံခြုံရေးမြှင့်တင်ရန် အကြမ်းဖက်မှုနှိမ်နင်းရေး ကြိုးပမ်းမှုများနှင့် ရေကြောင်းလုံခြုံရေးအပါအဝင် ပူးတွဲလုံခြုံရေးစီမံချက်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် အာဆီယံဒေသ၏ စုစုပေါင်း GDP သည် ဒေါ်လာ ၄ ဒသမ ၅ ထရီလီယံ ဝန်းကျင်ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။ ဤတိုးတက်မှုသည် ခိုင်မာသော ပြည်တွင်းဝယ်လိုအား၊ နိုင်ငံခြားတိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ခရီးသွားကဏ္ဍ ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာမှုတို့ကြောင့် ဖြစ်သည်။ ယင်းက အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများအသင်း (အာဆီယံ) သည် အာရှ–ပစိဖိတ်ဒေသတွင်းတွင် သိသာထင်ရှားသော စီးပွားရေးတိုးတက်မှုနှင့် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးတွင် ၎င်း၏မြင့်တက်လာသော သြဇာလွှမ်းမိုးမှုကို ထင်ဟပ်ပါသည်။

တရုတ်၊ အမေရိကန်နှင့် ဥရောပသမဂ္ဂကဲ့သို့ ကမ္ဘာ့အင်အားကြီးနိုင်ငံများမှ စီးပွားရေးမိတ်ဖက်များကို ဆွဲဆောင်ကာ ကုန်သွယ်မှုနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအတွက် အဓိကအချက်အချာအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ပထဝီဝင်အနေအထားအရ အာဆီယံနိုင်ငံများသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာကုန်သွယ်မှုအတွက် တောင်တရုတ်ပင်လယ်အပါအဝင် အရေးပါသော ရေကြောင်းလမ်းကြောင်းများတစ်လျှောက်တွင် တည်ရှိပါသည်။ ဤဗျူဟာမြောက်တည်နေရာသည် အာဆီယံဒေသတွင်းလုံခြုံရေးနှင့် စီးပွားရေးတည်ငြိမ်မှုအတွက် အချက်အချာကျစေသည်။ အာဆီယံသည် ဒေသတွင်းရေးရာများအပေါ် မျှတသောချဉ်းကပ်မှုတစ်ရပ်ကို မြှင့်တင်ပေးပြီး ပဋိပက္ခများတွင် ဖျန်ဖြေသူအဖြစ်ဆောင်ရွက်ကာ အင်အားကြီးနိုင်ငံများအကြား တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများကို မြှင့်တင်ပေးလေ့ရှိသည်။ ဤအလယ်အလတ်လမ်းစဉ် ချဉ်းကပ်မှုသည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံတို့၏ ပြိုင်ဆိုင်မှုကို ဒေသငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တည်ငြိမ်ရေးကိုထိန်းသိမ်းရန် ကူညီပေးသည့် သံတမန်ချိန်ခွင်လျှာအမှတ်အသား ဖြစ်ပါသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် အာရှ–ပစိဖိတ်ဒေသတွင် အာဆီယံ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် ဘက်စုံစီးပွားရေး၊ ဗျူဟာမြောက် သံတမန်ရေးနှင့် လူမှုရေးကဏ္ဍများကို လွှမ်းခြုံထားသည်။

၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် စတင်တည်ထောင်ခဲ့သော ASEAN Regional Forum(ARF) သည် အာရှ–ပစိဖိတ်ဒေသတွင်း နိုင်ငံရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များအတွက် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်း ပလက်ဖောင်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတွင် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်များသာမက အမေရိကန်၊ တရုတ်၊ ဂျပန်နှင့် အီးယူတို့ကဲ့သို့ အခြားသော အရေးပါသောနိုင်ငံများလည်း ပါဝင်သည်။ အာဆီယံဒေသတွင်းဖိုရမ် (ARF) နှင့် ASEAN–China Dialogue ကဲ့သို့သော ယန္တရားများမှတစ်ဆင့် တောင်တရုတ်ပင်လယ်အတွင်း ဒေသဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကိုဖြေရှင်းရန် ဆွေးနွေးပွဲနှင့် ပဋိပက္ခကြားဝင်ဖျန်ဖြေညှိနှိုင်းရေးကို ပံ့ပိုးပေးပါသည်။

အရေးပါသော BRI ပရောဂျက်များ

သမ္မတ ရှီကျင့်ဖျင်က Belt and Road Initiative (BRI)ကို ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် စတင်ခဲ့ပြီး ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ နိုင်ငံများမှ သိသာထင်ရှားသော ပူးပေါင်းပါဝင်မှုကို မြင်တွေ့ခဲ့ရသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်အထိ BRI တွင်ပါဝင်ရန် နားလည်မှုစာချွန်လွှာ (MoUs) ရေးထိုးထားသောနိုင်ငံပေါင်း ၁၄၆ နိုင်ငံမှ ၁၅၁ နိုင်ငံကြား ရှိနေပြီဖြစ်သည်။ ဆာဟာရ အာဖရိကမှ နိုင်ငံပေါင်း ၄၄ နိုင်ငံ၊ ဥရောပနှင့် ဗဟိုအာရှမှ နိုင်ငံပေါင်း ၃၄ နိုင်ငံ၊ အရှေ့အာရှနှင့် ပစိဖိတ်မှ နိုင်ငံပေါင်း ၂၅ နိုင်ငံ၊ လက်တင်အမေရိကနှင့် ကာရေဘီယံမှ နိုင်ငံပေါင်း ၂၂ နိုင်ငံ၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်းနှင့် မြောက်အာဖရိကမှ နိုင်ငံပေါင်း ၁၉ နိုင်ငံ၊ တောင်အာရှမှ ၆ နိုင်ငံတို့ ဖြစ်သည်။

တရုတ်၏ Belt and Road Initiative သည် ဥရောပ၊ အာရှနှင့် အာဖရိကတစ်ဝန်းရှိ ကုန်းလမ်းနှင့် ပင်လယ်ရေကြောင်း နှစ်ခုလုံးတွင် ကုန်သွယ်မှုလမ်းကြောင်းများတိုးမြှင့်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ထရမ့်အစိုးရလက်ထက်တွင် အင်ဒို–ပစိဖိတ် မဟာဗျူဟာ အပေါ် တရားဝင်နှင့် အလေးပေးမှုများ ပိုမိုဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သည်။ အဆိုပါ မဟာဗျူဟာသည် ဒေသတွင်း အဓိက မဟာမိတ်များ၊ မိတ်ဖက်များနှင့် ဆက်ဆံရေးခိုင်မာစေရန်၊ တရုတ်နိုင်ငံ၏ ကြီးထွားလာနေသော ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုကို တန်ပြန်ရန်နှင့် အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသတွင် စည်းမျဉ်းအခြေခံသည့် အစီအစဉ်ကိုမြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်သည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ အင်ဒို–ပစိဖိတ်မဟာဗျူဟာ

အင်ဒို–ပစိဖိတ်မဟာဗျူဟာသည် စီးပွားရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေး စသည့် ကဏ္ဍပေါင်းစုံကို အာရုံစိုက်ချဉ်းကပ်မှု၏ အဓိကအစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ အမေရိကန်သည် အခြားအင်ဒို–ပစိဖိတ်နိုင်ငံများနှင့် ကုန်သွယ်မှုဆက်ဆံရေးကို အားကောင်းစေခြင်းဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံအပေါ် မှီတသော ကုန်သွယ်မှုအလေ့အကျင့်များချမှတ်ရန်နှင့် စီးပွားရေးအပေါ် မှီခိုမှုကို လျှော့ချရန်ရည်ရွယ်သည့် လွတ်လပ်သော ကုန်သွယ်မှုမြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် စီးပွားရေး မဟာဗျူဟာ ချမှတ်သည်။

အခြေခံအဆောက်အအုံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု (Blue Dot Network) ကဲ့သို့ အစပြုမှုများသည် ဒေသတွင်း အရည်အသွေးမြင့် အခြေခံအဆောက်အအုံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို မြှင့်တင်ရန် ရည်မှန်းသည်။ စုပေါင်းလုံခြုံရေးမူဘောင်တစ်ခု အာမခံချက်ရှိစေရန် ဂျပန်၊

တောင်ကိုရီးယား၊ ဩစတြေးလျနှင့် အိန္ဒိယကဲ့သို့သော စစ်ဘက်မဟာမိတ်နိုင်ငံများဖြင့် လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးမဟာဗျူဟာ ချမှတ်သည်။ တောင်တရုတ်ပင်လယ်အတွင်း လွတ်လပ်သည့် ပင်လယ်ရေကြောင်းလမ်းများနှင့် ဝေဟင်ပိုင်နက်ရှိစေရန်အတွက် လွတ်လပ်စွာ ရေကြောင်းသွားလာရေးလုပ်ငန်းများကို လုပ်ဆောင်သည်။ ဒေသတွင်း လုံခြုံရေးစိုးရိမ်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်အတွက် ဂျပန်၊ အိန္ဒိယနှင့် ဩစတြေးလျတို့နှင့်အတူ သံတမန်ရေးရာ ထိတွေ့ဆက်ဆံမှု အားကောင်းစေခြင်းဖြင့် လေးနိုင်ငံ လုံခြုံရေးဆွေးနွေးပွဲ (Quad) ကို အသက်သွင်းသည်။ ယင်းတွင် ဂျပန်၊ ဩစတြေးလျနှင့် အိန္ဒိယတို့ကဲ့သို့ နိုင်ငံများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ မြှင့်တက်လာစေရန် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၊ ဒေသတွင်း လုံခြုံရေးနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို မြှင့်တင်ရန်တို့ ပါဝင်သည်။

အင်ဒို–ပစိဖိတ် မဟာဗျူဟာသည် ဒေသတွင်းတွင် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ကြီးထွားလာသော ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုကို တန်ပြန်ရန်အတွက် အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသရှိ နိုင်ငံများနှင့် အမေရိကန်၏ စီးပွားရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ဆက်ဆံမှုများကို အားကောင်းစေရန် ရည်ရွယ်သည့် ချဉ်းကပ်မှုတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဤမဟာဗျူဟာသည် တရုတ်နိုင်ငံ၏ Belt and Road Initiative ကို တန်ပြန်ရန်အတွက် ဒေသတွင်းစီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၊ အခြေခံအဆောက်အအုံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ကုန်သွယ်မှုနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ မြှင့်တက်လာစေရန် ရည်ရွယ်သည်။ အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသရှိနိုင်ငံများနှင့် စီးပွားရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ ဆက်ဆံမှုများကို အားကောင်းစေခြင်းဖြင့် အမေရိကန်သည် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုကို ထိန်းချုပ်ရန်နှင့် တည်ငြိမ်ပြီး သာယာဝပြောသော ဒေသဆိုင်ရာ အစီအစဉ်ကို အာမခံရန် မျှော်လင့်ပါသည်။

ဒေသတွင်းတည်ငြိမ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးထိန်းသိမ်းရာတွင် ASEAN Centrality အရေးပါမှု

အမေရိကန်နှင့် တရုတ်တို့ကြား ပါဝါပြိုင်ဆိုင်မှုကြောင့် အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသတွင် အာဆီယံအချက်အချာသည် ပို၍အရေးကြီးလာသည်။ အမေရိကန်က ၎င်း၏ အင်ဒို–ပစိဖိတ် မဟာဗျူဟာကို တွန်းအားပေးပြီး တရုတ်သည် ဒေသတွင်းတည်ငြိမ်မှုနှင့် ဟန်ချက်ညီမှုကို ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် ၎င်း၏ Belt and Road Initiative (BRI) ကို မြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် အာဆီယံသည် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လာရန် လိုအပ်လာသည်။ အာဆီယံအချက်အချာကို လက်ကိုင်ထားခြင်းဖြင့် အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် စီးပွားရေးသာယာဝပြောရေးကို မြှင့်တင်ရန် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် အတူတကွ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ ၎င်းတွင် ဒေသတွင်း အင်အားကြီးနိုင်ငံများအကြား ဆွေးနွေးမှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်တင်ရန်၊ အငြင်းပွားမှုများကို စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် ဒေသတွင်းနိုင်ငံအားလုံးကို အကျိုးပြုမည့် စည်းမျဉ်းအခြေခံအစီအစဉ် မြှင့်တင်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ အဆုံးစွန်အားဖြင့် အမေရိကန်နှင့် တရုတ်တို့ကြား ပါဝါပြိုင်ဆိုင်မှု ကြီးထွားလာနေသည့်ကြားတွင် အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသသည် တည်ငြိမ်ပြီး သာယာဝပြောရေးအတွက် အာဆီယံအချက်အချာမှာ မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပါသည်။ ဒေသတွင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် စည်းလုံးညီညွတ်မှုဖြင့် အာဆီယံသည် အရေးပါသည့် အာဏာပြိုင်ဆိုင်မှု၏ စိန်ခေါ်မှုများကို ထိထိရောက်ရောက်

ဖြေရှင်းနိုင်လျှင် ဒေသတွင်းနိုင်ငံအားလုံးအတွက် ပိုမိုငြိမ်းချမ်းပြီး သာယာဝပြောသော အနာဂတ်ဆီသို့ ဦးတည် လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

တရုတ်နိုင်ငံအတွက် အာဆီယံသည် ဒေသတွင်း ငြိမ်းချမ်းသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအတွက် ၎င်း၏ ကတိကဝတ်ကိုပြသသည့် နည်းလမ်းဖြစ်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် Belt and Road Initiative (BRI) နှင့် Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) ကဲ့သို့သော ဖိုရမ်များနှင့် ပဏာမခြေလှမ်းများမှတစ်ဆင့် အာဆီယံနိုင်ငံများနှင့်တက်ကြွစွာထိတွေ့ဆက်ဆံလျက်ရှိသည်။ တစ်ဖက်တွင်မူ အာဆီယံအချက်အချာကို အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် ဒေသတွင်းတွင် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ကြီးထွားလာနေသော ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုကို ဟန်ချက်ညီစေမည့် နည်းလမ်းတစ်ခုအဖြစ်မြင်သည်။ အမေရိကန်သည် အာဆီယံ–အမေရိကန်မှတစ်ဆင့် အာဆီယံနိုင်ငံများနှင့် ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုကို မဟာဗျူဟာမြောက် မိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေးနှင့်အခြားအစပြုမှုများ တိုးမြှင့်ခဲ့သည်။ နှစ်နိုင်ငံလုံးသည် ဒေသတွင်း ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အကျိုးစီးပွားများ တိုးတက်မြင့်မားလာစေရန် အာဆီယံအချက်အချာကို အသုံးပြုနေချိန်တွင် ယင်းချဉ်းကပ်မှုသည် အာရှ–ပစိဖိတ်ဒေသတွင်းနိုင်ငံအားလုံးအကြား ဆွေးနွေးမှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအတွက် အရေးပါသည့် စင်မြင့်တစ်ခုလည်းဖြစ်သည်။

“ အာဆီယံအချက်အချာကို လက်ကိုင်ထားခြင်းဖြင့် အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် စီးပွားရေး သာယာဝပြောရေးကို မြှင့်တင်ရန် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် အတူတကွ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်နိုင်သည်။”

နိဂုံး

အာဆီယံအချက်အချာ အယူအဆသည် အထူးသဖြင့် အင်ဒို–ပစိဖိတ် မဟာဗျူဟာနှင့် တရုတ်နိုင်ငံ၏ Belt and Road Initiative (BRI) ကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းဖြင့် အမေရိကန်နှင့် တရုတ်တို့ကြား မဟာဗျူဟာမြောက် ပြိုင်ဆိုင်မှုကြောင့် ထင်ရှားလာပါသည်။ ဤပြိုင်ဆိုင်မှုသည်

ဒေသတွင်းတည်ငြိမ်ရေး အင်အားစုတစ်ခုအနေဖြင့် အာဆီယံ၏ အရေးပါမှုကို မြင့်တက်လာစေသည်။ အာဆီယံသည် ၎င်း၏ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများနှင့် ပြင်ပမိတ်ဖက်များ အကြား တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှု၊ ညှိနှိုင်းမှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် ၎င်း၏ အချက်အချာအခန်းကဏ္ဍကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရန် ရည်ရွယ်သည်။ အခြားတစ်ဖက်၌ အမေရိကန်၏အင်ဒို–ပစိဖိတ်မဟာဗျူဟာတွင် တရုတ်၏တိုးပွားလာသောစစ်ရေးအင်အားကို တန်ပြန်ရန်အတွက် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်များနှင့် အခြားဒေသတွင်း မဟာမိတ်များ၏ လုံခြုံရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ အားကောင်းလာစေရန် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာအစီအမံများ ပါဝင်သည်။ ယင်းကြောင့် ဒေသတွင်း စစ်ရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် ပူးတွဲစစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုများကို အချိန်နှင့်အမျှ တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်နေပါသည်။ အာဆီယံသည် အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသအတွက် ၎င်း၏ ကိုယ်ပိုင်အမြင်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်းဖော်ပြပြီး အားလုံးပါဝင်မှု၊ ပွင့်လင်းမှုနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများ လေးစားလိုက်နာမှုတို့ကို အလေးထားပါသည်။ ဤအမြင်သည် ဒေသတွင်းရေးရာများတွင် အာဆီယံ၏ကဏ္ဍကို အာမခံချက်ဖြစ်စေပြီး အင်အားကြီးနိုင်ငံများ၏ အကျိုးစီးပွားကို ဟန်ချက်ညီစေရန် ကြိုးပမ်းသည်ဟု ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။

ခြုံငုံကြည့်လျှင် တောင်တရုတ်ပင်လယ်သည် တရုတ်၊ အမေရိကန်နှင့် ၎င်း၏ မဟာမိတ်များ၏ အကျိုးစီးပွားတင်းမာမှုများနှင့် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်လာနိုင်သည့် မဟာဗျူဟာ အချက်အချာနေရာတစ်ခု ဖြစ်လာသည်။ နှစ်ဖက်စလုံးသည် ဒေသတွင်းတည်ငြိမ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးအတွက် သိသိသာသာ သက်ရောက်မှုများရှိလာနိုင်ပြီး ၎င်းတို့၏ဩဇာနှင့် ထိန်းချုပ်မှုကို အခိုင်အမာလုပ်ဆောင်ရန် ကြိုးပမ်းနေကြသည်။ လက်ရှိအနေအထားအရ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ မေလ ၃၁ ရက်နေ့မှ ဇွန်လ ၂ ရက်နေ့အထိ စင်ကာပူတွင် ကျင်းပခဲ့သည့် အာရှကာကွယ်ရေးထိပ်တန်းဖိုရမ်ဖြစ်သည့် ရှန်ဂရီလာ ဒိုင်ယာလော့ဂ်တွင် တက်ကြွစွာ ဦးဆောင်ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ Track one Diplomacy အဆင့် ဒိုင်ယာလော့ဂ်ဖြစ်ပြီး သက်ဆိုင်ရာအစိုးရများ၏ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးများတက်ရောက်၍ နှစ်နိုင်ငံဆွေးနွေးပွဲများ တွင် ဒေသတွင်းလုံခြုံရေး၊ ကာကွယ်ရေး စိန်ခေါ်မှုများကို အချေအတင်ဆွေးနွေးကြပြီး ချဉ်းကပ်မှုအသစ်များကို အတူတကွလုပ်ဆောင်မည့် အစီအမံများ ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။

အမေရိကန်သည် ဒေသတွင်းတွင် တရုတ်ထိန်းချုပ်ရေးဦးတည်သည့် အင်ဒို–ပစိဖိတ်မဟာဗျူဟာ၌ အာဆီယံအသင်းကြီး၏ အာဆီယံအချက်အချာ အယူအဆကို ထောက်ခံထားသည်။ အမေရိကန်ဒုတိယသမ္မတ ကင်မလာဟားရစ်နှင့် အမေရိကန် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး လွိုက်အော်စတင်တို့သည် (၄၃) ကြိမ်မြောက် အာဆီယံထိပ်သီး အစည်းအဝေး – ၂၀၂၃ သို့ တက်ရောက်စဉ်က ဒေသတွင်း ဘုံစိန်ခေါ်မှုများနှင့် အခက်အခဲ များကို အာဆီယံနှင့် အာဆီယံပြင်ပ အင်အားကြီးနိုင်ငံများက ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် အထူး အလေးထားသည်။ အာဆီယံထိပ်သီးအစည်းအဝေးအတွင်း ဒုတိယသမ္မတနှင့် အမေရိကန် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး လွိုက်အော်စတင်တို့သည် ပင်လယ်ရေကြောင်းလုံခြုံရေး၊ အကြမ်းဖက်မှု တန်ပြန်ရေးနှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု စသည့် နယ်ပယ်များတွင် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အားကောင်းစေရန် မဟာဗျူဟာအမျိုးမျိုးကို ဆွေးနွေး ခဲ့ကြသည်။

နိုင်ငံစုံစနစ်၏ အရေးပါမှု၊ ဒေသတွင်းတည်ငြိမ်ရေးနှင့် သာယာဝပြောရေးကို မြှင့်တင်ရာတွင် အာဆီယံ၏ အချက်အချာအခန်းကဏ္ဍကို မီးမောင်းထိုးပြခဲ့သည်။ ဘုံစိန်ခေါ်မှု

များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်၊ အပြန်အလှန်နားလည်မှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် အာဆီယံနိုင်ငံများနှင့် နီးကပ်စွာ လက်တွဲဆောင်ရွက်သွားရန် ကတိကဝတ်ပြုထားပါကြောင်း ထပ်လောင်းအတည်ပြုခဲ့သည်။ ခြုံငုံသုံးသပ်ရလျှင် အမေရိကန်သည် အာဆီယံနှင့် ၎င်း၏ မိတ်ဖက်ဆက်ဆံရေးကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် ဒေသတွင်းရှိ အာဆီယံအချက်အချာကျမှုကို လိုက်နာရန် အဓိကဦးတည်ထားပါသည်။ အမေရိကန်နှင့် အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကြား အပြုသဘောဆောင်သော ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသည် အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် သာယာဝပြောရေးကို မြှင့်တင်ရာတွင်အရေးပါသော အာဆီယံအချက်အချာ အခန်းကဏ္ဍမှ ဆက်လက်ပါဝင်နေမည်ဖြစ်ပါသည်။

မျက်မှောက်ကာလသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ပါဝါဒိုင်းနမစ်များနှင့် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးတွင် အပြောင်းအလဲများကို ဦးတည်နေသည်။ နိုင်ငံတကာစနစ်တွင် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အာဏာခွဲဝေမှုကို ရည်ညွှန်းသည့် တစ်နိုင်ငံတည်းက လွှမ်းမိုးထားသည့်စနစ် (Unipolarity) နှင့် နိုင်ငံစုံ ဩဇာလွှမ်းမိုးသည့် (Multipolarity) သို့ ကူးပြောင်းနေသည့် အခြေအနေတွင် ယနေ့ ကမ္ဘာ့ဒေသကြီးများတွင် ဖြစ်ပွားနေသော စစ်ပွဲများ၊ ပဋိပက္ခများ၊ အားပြိုင်မှုများက ဤပြောင်းလဲမှုအပေါ် သိသာထင်ရှားသော သက်ရောက်မှုများရှိလာသည်။ အာရှ–ပစိဖိတ်ဒေသတွင် ကမ္ဘာ့အင်အားကြီးနှစ်နိုင်ငံ၏ မဟာဗျူဟာ အကျိုးစီးပွားအားပြိုင်မှုသည် အာဆီယံအချက်အချာကျမှုကို အထူးအာရုံစိုက်နေကြသည့်အတွက် အာဆီယံအချက်အချာကျမှုသည် နှစ်နိုင်ငံလုံး၏ အကျိုးစီးပွား ဘုံဆုံမှတ် ဖြစ်နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် အာရှ–ပစိဖိတ်ဒေသတွင် အာဆီယံ၏ ပြင်ပမိတ်ဖက်နိုင်ငံကြီးများဖြစ်သည့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် တရုတ်တို့သည် မဟာဗျူဟာ အကျိုးစီးပွားရည်မှန်းချက်ကို ဦးတည်လျက် အာဆီယံ၏ အချက်အချာကျမှုအား ပိုမိုချဉ်းကပ်၍ အရှိန်မြှင့် ယှဉ်ပြိုင်အသုံးချမှုများ ရှိနေပါကြောင်း သုံးသပ်လိုက်ရပါသည်။

မီမီကျော်ထွန်း

Ref: – FACT SHEET: Indo–Pacific Strategy of the United States.
– A FREE AND OPEN INDO–PACIFIC – U.S. Department of State.
– China’s New Maritime Silk Road Cooperation: Why Malaysia, Indonesia.
– China’s Belt and Road Initiative in Southeast Asia: The Next Decade.
– Geopolitics in the Indo–Pacific: Major players' strategic perspectives.
– China’s “South Asia challenge” for the Belt and Road Initiative.
– China’s Belt and Road Initiative Sets Off Great Power Competition in ....
– China’s Economic Statecraft: The Belt and Road in Southeast ... – JSTOR.
– Philippines to exit from China's Belt and Road Initiative – MSN.
– Territorial Disputes in the South China Sea | Global Conflict Tracker.
– South China Sea: Why Tension Is Growing Between China and Philippines In The Disputed Waters.

wwd, urÇpft reSwu , fzpfawmhSvm;

aeZifvwf

“၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၁၉ ရက်နေ့မှာ
မြောက်ကိုရီးယားက
တိုက်ချင်းပစ်ဒုံးပျံ တစ်စီးကို စမ်းသပ်ပစ်လွှတ်ခဲ့တယ်။
တာဝေးပစ်ဒုံးပျံဖြစ်ပြီး ထူးခြားတာက
အလွန်ကြီးမားပြီး အဖျက်စွမ်းအားကြီးမားတဲ့
‘ထိပ်ဖူး’ ကို တပ်ဆင်ထားခြင်းပါပဲ။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

သိပ္ပံပညာရှင်ကြီး အိုင်စတိုင်းကို မေးတယ်။

"ဆရာကြီးခင်ဗျာ.. တတိယကမ္ဘာစစ်ဖြစ်ရင် ဘယ်လိုလက်နက်တွေနဲ့ တိုက်ခိုက်ကြမယ်လို့ ထင်ပါသလဲ"

"တတိယကမ္ဘာစစ်မှာ ဘယ်လိုလက်နက်တွေနဲ့တိုက်ခိုက်ကြမလဲတော့ မသိဘူး။ စတုတ္ထကမ္ဘာစစ်ကြရင်တော့ တစ်ဖက်နဲ့တစ်ဖက် ကျောက်တုံးတွေနဲ့ ပစ်ပေါက်တိုက်ခိုက်ကြလိမ့်မယ်။"

အိုင်စတိုင်းရဲ့အဖြေက "အ သွားပါတယ်" လေးလေးနက်နက် သတိပေးထားတာတွေ့ရတယ်။ အဖျက်စွမ်းအားကြီးမားတဲ့ လက်နက်တွေ ပိုင်ဆိုင်ထားကြတဲ့ခေတ်ဖြစ်ပြီး အရင်ကလို တစ်နိုင်ငံတည်းက အသာစီးရတဲ့ခေတ်လည်း မဟုတ်တော့တာကြောင့် တတိယကမ္ဘာစစ် "World War 3 (WW–3)" ဖြစ်လာခဲ့ရင် အပြန်အလှန်တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ကမ္ဘာကြီး အမှန်တကယ် ပျက်စီးသွားနိုင်ပါတယ်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကို အဆုံးသတ်ပေးတဲ့ အမေရိကန်ရဲ့ အဏုမြူဗုံးနှစ်လုံးဟာ ဒီနေ့ အဖျက်စွမ်းအားကြီးမားတဲ့ အဏုမြူတွေနဲ့ယှဉ်လိုက်ရင် ကလေးကစားစရာသာသာလောက်သာရှိတော့တာ တွေ့ရလို့ ဘယ်လောက်အထိ အဖျက်စွမ်းအားကြီးမလဲဆိုတာကို မျှော်တွေးလို့ရနိုင်ပါလိမ့်မယ်။

"တတိယကမ္ဘာစစ်" ကို တွင်တွင်သုံးလာတယ်

တစ်နိုင်ငံနဲ့တစ်နိုင်ငံ ပြောဆိုကြရာမှာ "တတိယကမ္ဘာစစ်" ဆိုတဲ့ စကားလုံးကို ခပ်တွင်တွင်သုံးလာကြတာကို တွေ့ရလိမ့်မယ်။ ယူကရိန်းစစ်မှာ ပူတင်က "တတိယကမ္ဘာစစ်" ဆိုတာကို စတင်သုံးစွဲခဲ့ပြီး ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလထဲမှာတော့ တတိယကမ္ဘာစစ် သတိ

ပေးသံတွေ မိုးအထိလျှံထွက်လာပါတယ်။ နေရာပေါင်းစုံမှာ ပွတ်တိုက်မှုတွေ၊ တင်းမာမှုတွေ တစ်စနဲ့တစ်စ ပိုများလာပြီး ကမ္ဘာကြီးဟာ အလွန်အကဲဆတ်တဲ့ အခြေအနေတစ်ခုထဲကို ဝင်ရောက်နေပါပြီ။

ဘယ်သူတွေ ဘယ်လောက်ထိန်းသိမ်းနိုင်ကြမလဲ။
တစ်နေရာက ထိန်းသိမ်းနိုင်ရင်တောင် နောက်တစ်နေရာကရော။
နောက်တစ်နေရာက ထိန်းသိမ်းနိုင်ရင်လည်း နောက်ထပ်တစ်နေရာကရော။

မြောက်ကိုရီးယား ဘာပြောပြီလဲ

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၁၉ ရက်နေ့မှာ မြောက်ကိုရီးယားက တိုက်ချင်းပစ်ဒုံးပျံ တစ်စီးကို စမ်းသပ်ပစ်လွှတ်ခဲ့တယ်။ တာဝေးပစ်ဒုံးပျံဖြစ်ပြီး ထူးခြားတာက အလွန်ကြီးမား ပြီး အဖျက်စွမ်းအားကြီးမားတဲ့ "ထိပ်ဖူး"ကို တပ်ဆင်ထားခြင်းပါပဲ။ ဟွာဆောင်ဖူး–၁၁ (Hwasong pho–11) လို့ အမည်ပေးထားတဲ့ ICBM မှာ ထိပ်ဖူးသက်သက်အလေးချိန် ၄ ဒသမ ၅ တန်ရှိတဲ့အတွက် "ရောမထိပ်ဖူးကြီး" လို့ အမည်ပေးထားတယ်။ Multiple Warhead ဘယ်နှစ်ခုကို သယ်ဆောင်နိုင်တယ်။တစ်ခုချင်းရဲ့ပေါက်ကွဲအားဘယ်လောက်ရှိသလဲဆိုတာကို လျှို့ဝှက်ထားပါတယ်။

"ဟွာဆောင်ဖူး–၁၁" ကို မစမ်းသပ်ခင်မှာ မြောက်ကိုရီးယားခေါင်းဆောင် ကင်ဂျုံအန် ပြောလိုက်တဲ့စကားက သတိကြီးကြီးထားစရာဖြစ်ပြီး ခပ်ပေ့ါပေ့ါနဲ့ အလေးအနက်မထား ကြရင် အန္တရာယ်အလွန်ကြီးလှပါတယ်။

"အမေရိကန်နဲ့ သံတမန်ဆက်ဆံရေးကို လုံးဝစွန့်လွှတ်လိုက်ပြီ" လို့ ခပ်တိုတို တုတ်တုတ် ပြောလိုက်တာက "ဖြစ်လာကြရင် ညှိနှိုင်းမှု လုံးဝမရှိတော့ဘူး။ စစ်ရေးနဲ့ပဲ ဖြေရှင်းတော့မယ်"လို့ ကြေညာလိုက်တာပဲဖြစ်ပါတယ်။

အခြားသတိထားစရာတစ်ခုက တောင်ကိုရီးယားနဲ့လည်း "DMZ"ကို ပယ်ဖျက် လိုက်တာဟာ လက္ခဏာကောင်းတစ်ခု မဟုတ်ပါဘူး။ တောင်–မြောက်နယ်စပ်မှာ "Demili tarized Zone (DMZ)" ဆိုတဲ့ စစ်မဲ့ဇုန်ကိုတည်ထောင်ပြီး နှစ်ဖက်တင်းမာမှုကို လျှော့ချထားတဲ့ စနစ်ကို ဖယ်ရှားလိုက်တာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဂျပန်ပင်လယ်ပြင်ဘက်ကို မြောက်ကိုရီးယားဘက်က မကြာခဏ ဒုံးပျံတွေ ပစ်လွှတ်စမ်းသပ်ပြနေတာကလည်း တောင်ကိုရီးယားနဲ့ဂျပန်ကို အချိန်မရွေး တိုက်ခိုက်လာ နိုင်တယ်လို့ ပြနေတဲ့လက္ခဏာလည်း ဖြစ်နေပါတယ်။ ဂျပန်ကဆိုရင် ဒီနှစ်ထဲမှာပဲ ကာကွယ် ရေးအသုံးစရိတ်ကို တိုးမြှင့်သုံးစွဲလာခဲ့တာ တွေ့ရတယ်။

အစ္စရေး – လက်ဘနွန်စစ်ဖြစ်ပြီ

အစ္စရေးကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးက "ဂါဇာစစ်ဆင်ရေးအဆုံးသတ်ပြီး အစ္စရေးရဲ့ အဓိကစစ်ဆင်ရေးမြားဦးကို ဂါဇာကနေ မြောက်ဘက်ကိုရွှေ့ပြီး စစ်မျက်နှာသစ်ဖွင့်လိုက်ပါပြီ၊ အဆင့် (၂) ကို ကူးပြောင်းလိုက်တာပါ။"လို့ ပြောလိုက်တယ်။

ဂါဇာမှာ ဟားမားစ်တွေကို တော်တော်လေး ရှင်းလင်းနိုင်ခဲ့တဲ့အတွက် ပိုပြီး အင်အားကြီးတဲ့ ဟစ်ဇ်ဘိုလာတွေရှိနေတဲ့ လက်ဘနွန်ဘက်ကို စစ်ဆင်ရေးအဆင့်(၂)အဖြစ် တက်လိုက်တာပါပဲ။ အစ္စရေးဘက်က စစ်ဆင်ရေးအဆင့်ဆင့်တွေကို အသေအချာ စီမံချက်ရေးဆွဲထားပုံရပါတယ်။

လက်ဘနွန်မှာရှိနေတဲ့ ဟစ်ဇ်ဘိုလာအဖွဲ့တွေအသုံးများတဲ့ Pager တွေထဲ ပေါက်ကွဲအားပြင်းယမ်းပြားနဲ့ ဘက်ထရီကို ထည့်ပေးလိုက်ပြီး ဟစ်ဇ်ဘိုလာခေါင်းဆောင်ဆီကလာတဲ့ Message အတုနဲ့ တစ်ပြိုင်နက် ဖောက်ခွဲလိုက်တာဟာ လူပေါင်း ၃၀၀၀ ကျော် ဒုက္ခိတဘဝကို ရောက်သွားခဲ့ကြတယ်။ မျက်လုံး၊ မျက်နှာ၊ ခါး၊ လက် စတာတွေ ပျက်စီးပြတ်တောက်သွားခဲ့ကြလို့ ဟစ်ဇ်ဘိုလာရဲ့ တိုက်ပွဲဝင်အဖွဲ့သားတွေ အင်အားပြုန်းတီးသွားခဲ့ကြတယ်။

နောက်တစ်ခါ ဈာပနလိုက်ပို့ချိန်မှာလည်း ဝေါ်ကီတော်ကီတွေကတစ်ဆင့် ထပ်ပြီး ဖောက်ခွဲပစ်လို့ "ရာ"ချီဒဏ်ရာရသွားခဲ့ကြပြန်တယ်။ နေ့စဉ် လူတွေသုံးစွဲနေကြတဲ့ အီလက်ထရောနစ်ပါ ပစ္စည်းတွေကတစ်ဆင့် ဖောက်ခွဲခဲ့တာဖြစ်လို့ ဟမ်းဖုန်းတွေတောင် မကိုင်ရဲကြသလောက် ဆိုက်ကိုဝင်သွားခဲ့ကြတာ တွေ့ရတယ်။

အစ္စရေး – လက်ဘနွန် တစ်ဖက်စီ ပစ်ခတ်နေကြတာတော့ ကြာလှပါပြီ။ အဲ့ဒီအဆင့်ကို "စစ်" လို့ မသတ်မှတ်သေးဘဲ ပဋိပက္ခအဆင့်လို့ပဲ ယူဆထားကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ Pager ဖောက်ခွဲမှုမှာတော့ အစုလိုက်အပြုံလိုက် သေစေတဲ့အတွက် "စစ်"လို့ သတ်မှတ်လိုက်တာ တွေ့ရတယ်။ ဆိုတော့ "အစ္စရေး–လက်ဘနွန်စစ်"ကို အမှန်တကယ်မွေးဖွားလိုက်ပြီလို့ သတ်မှတ်ရပါတော့တယ်။

အရှေ့အလယ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဗြိတိသျှသံအမတ်ကြီး Rami Mortada က "အစ္စရေးရဲ့ လက်ဘနွန်အပေါ် ကျူးကျော်စစ်ဟာ ကမ္ဘာ့နောက်ဆုံးနေ့ (Doomsday) ဖြစ်ဖို့အတွက် "မီးခတ်လိုက်တာပါပဲ" လို့ သတိပေးလိုက်တာ တွေ့ရတယ်။

အီရန်ခေါင်းဆောင်ကြီး ခါမေနီကလည်း "Pager တွေနဲ့ပတ်သက်ပြီး ဒါဟာ စစ်ကြေညာခြင်းဖြစ်တယ်" လို့ ကြေညာလိုက်တာ တွေ့ရတယ်။

ဟစ်ဇ်ဘိုလာခေါင်းဆောင်ကလည်း "အစ္စရေးတွေဟာ အနီရောင်မျဉ်းကြောင်းကို ဖြတ်သွားပါပြီ။ အဲ့ဒီလုပ်ရပ်ဟာ အစုလိုက်အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်လို့ ထိုက်တန်တဲ့ လက်စားချေတုံ့ပြန်ခြင်းကို မလွဲမသွေခံရလိမ့်မယ်"လို့ ကြိမ်းဝါးခဲ့ပြန်တယ်။

အီရန်ခေါင်းဆောင်ကြီးကလည်း "ခုခံကာကွယ်ကြတဲ့ မဟာမိတ်နိုင်ငံများရဲ့ အလွန်ပြင်းထန်တဲ့ တုံ့ပြန်မှုကို ပြန်လည်ခံစားရမယ်" လို့ သတိပေးလိုက်တယ်။

အမေရိကန်က အီရတ်ကို စစ်ပြုတုန်းက "Axis of Evil" မိစ္ဆာဝင်ရိုးနိုင်ငံများလို့ မြန်မာမှာ အသိများခဲ့တယ်။ ဒီတစ်ကြိမ်မှာ အီရန်က "Axis of Resistance" လို့ ပြန်သုံးသွားတယ်။တော်လှန်ခုခံနိုင်ငံများလို့ အဓိပ္ပာယ်ရပါတယ်။

ဒီနေရာမှာ ဘာကိုသွားတွေ့ရမလဲဆိုတော့ အစ္စရေးဟာ ဟစ်ဇ်ဘိုလာနဲ့လည်း စစ်ပွဲကမပြီးသွားဘူး။ တော်လှန်ခုခံနိုင်ငံများရဲ့စစ်နဲ့ ရင်ဆိုင်ရဦးမယ်လို့ သတိပေးလိုက်တာဖြစ်ပါတယ်။ အဲ့ဒီအထဲမှာ အင်အားအကြီးမားဆုံး အီရန်ကိုယ်တိုင် တစ်ချိန်ချိန်မှာ ပါဝင်လာမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

၂၁ ရာစုဟာ ၂၀ ရာစုထဲက “အာရပ်–အစ္စရေး (၆) ရက်စစ်ပွဲ” လို ဘယ်လိုမှ ဖြစ်လာတော့မှာမဟုတ်ပါ။ အစ္စရေးရဲ့ ရန်သူတွေအားလုံး လက်နက်အင်အား အလွန်တရာ တောင့်တင်းလာကြတာ တွေ့ရတယ်။ သူပုန်အဖွဲ့တွေကို Proxy ထားပြီးတိုက်ဖို့ ခေတ်မီ လက်နက်တွေ တပ်ဆင်ထားပြီးဖြစ်ပါတယ်။

ဆော်ဒီရပ်တည်ချက် မေ့ထားလို့မရ

ဒီရက်ပိုင်းအတွင်း ဆော်ဒီမင်းသား မိုဟာမက်ဘင်ဆယ်မန်ရဲ့စကားတစ်ခွန်းဟာ လည်း မေ့ထားလို့မရပါဘူး။ သူပြောလိုက်တာက “ဆော်ဒီ–အစ္စရေး ဆက်ဆံရေးဟာ ပုံမှန်ကို မရောက်နိုင်သေးပါဘူး။ ပါလက်စတိုင်းနဲ့ ဂျေရုဆလင်ကိစ္စ ရှိနေသေးသရွေ့ အစ္စရေးနဲ့ ပုံမှန်ဆက်ဆံနိုင်ဖို့ ခက်ခဲနေပါသေးတယ်။”

ဘာကိုပြသွားသလဲဆိုရင် အစ္စလာမ်ကမ္ဘာကြီးဟာ တစ်သွေးတစ်သားတည်း ရှိနေတယ်လို့ သွယ်ဝိုက်ပြောလိုက်ခြင်းပါပဲ။ ယေဘုယျဆိုရရင် အီရန်နဲ့ဆော်ဒီတို့က ရန်ဘက် တွေဖြစ်ကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အစ္စရေး–အီရန် စစ်ဖြစ်လာပြီဆိုရင် ဆော်ဒီအနေနဲ့ ဘယ်ဘက် ကရပ်တည်မလဲဆိုတာ အရေးကြီးလာတယ်။ အီရန်နောက်မှာ ရုရှား၊ တရုတ်တွေရှိနေတဲ့ အတွက် အဲဒီဆွဲအားတွေက ဆော်ဒီကို အီရန်ဘက်ရပ်တည်အောင် ဆွဲခေါ်သွားကြပါလိမ့်မယ်။

အင်အားမညီမျှမီက မိုဟာမက်ဘင်ဆယ်မန်အနေနဲ့ အမေရိကန်နဲ့ အလိုက်သင့် ပေါင်းဖက်ခဲ့ပေမဲ့ အဆုံးအဖြတ်ပေးမဲ့အချိန်မှာဆိုရင် ဆော်ဒီအနေနဲ့ အမေရိကန်ကို ဆန့်ကျင် သွားဖို့ ဝန်လေးမှာမဟုတ်ပါဘူး။ ဘိုင်ဒန်လက်ထက် ယူကရိန်းစစ်အတွင်းမှာ ဆော်ဒီရဲ့ ရပ်တည်ချက်က အတော်လေးသိသာလာတာ တွေ့ရတယ်။ ရုရှားနဲ့ဆက်ဆံရေး ပိုခိုင်မာလာ ပြီး အမေရိကန်လက်နက်အစား တချို့နေရာမှာ ရုရှားလက်နက်တွေ ဝယ်ယူခဲ့တာတွေ ရှိလာတယ်။ အမေရိကန်က ဆော်ဒီကို ရေနံပိုထုတ်ခိုင်းရာမှာ ဆော်ဒီက လျှော့ထုတ်ခဲ့တာမျိုး တွေအထိ ဆန့်ကျင်ဘက်တွေလုပ်ပြခဲ့တာတွေ့ရတယ်။

အရှေ့အလယ်ပိုင်းမှာ “ဆွန်နီ–ရှီအိုက်” ရယ်လို့ အစ္စလာမ်ကမ္ဘာမှာ နှစ်ခုကွဲထွက် နေပြီး ရန်သူသဖွယ်ဆက်ဆံရေးတွေနဲ့ တင်းမာနေကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဂျူးတွေနဲ့ပတ်သက် လာရင်၊ခရစ်ယာန်တွေနဲ့ ပတ်သက်လာလို့ မဖြစ်မနေ ထိပ်တိုက်တွေ့ကြရမဲ့ အခြေအနေမျိုး ဖြစ်လာခဲ့ရင် ခရစ်ယာန်နိုင်ငံတွေ ပေါင်းစည်းသွားကြမှာဖြစ်သလို အစ္စလာမ်နိုင်ငံတွေလည်း ပေါင်းစည်းသွားကြမှာ မလွဲပါဘူး။

ထူးခြားတာတစ်ခုကတော့ အမေရိကန်ဗဟိုပြု အနောက်ကမ္ဘာရဲ့လွှမ်းမိုးမှုကို စုပေါင်းတော်လှန်ကြတဲ့ အခါသမယဖြစ်နေလို့ ခရစ်ယာန်အဓိကဖြစ်တဲ့ ရုရှားနဲ့ မဟာယာန အဓိကဖြစ်တဲ့၊ ရိုးရာဘာသာအဓိကဖြစ်တဲ့ အင်အားကြီးတရုတ်တွေက အီရန်ဦးဆောင် တဲ့ဘက်မှာ ရပ်တည်လာကြတာဟာ စစ်ပွဲကို တစ်ဖက်သတ်ဖြစ်မသွားနိုင်တဲ့ အားကြီး တစ်ခုဖြစ်လာပါလိမ့်မယ်။

ဘာကိုပြလိုက်သလဲဆိုရင် “ရန်သူ – မိတ်ဆွေဆိုတာ ထာဝရမရှိဘူး၊ အမြဲတမ်း အကျိုးစီးပွားသာ ထာဝရ” ဆိုတာကို ထင်ထင်ရှားရှား ပြသရတော့မဲ့ ခေတ်သစ်စစ်ပွဲကြီး ဖြစ်လာပါလိမ့်မယ်။

အဓိကမောင်းနှင်အား (၁)

မြင်တွေ့နေရတဲ့ အခြေအနေအရဆိုရင် တတိယကမ္ဘာစစ်ဟာ စနက်တံတပ်ပြီးသား အခြေအနေမျိုးပါ။ စနက်တံဖြုတ်မဲ့အကြောင်းရင်းတွေက (၃) ခုထက်မကပါဘူး။ အဲ့ဒီအထဲမှာ အဓိကမောင်းနှင်အားကြီး (၁) က ယူကရိန်းစစ်ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ယူကရိန်းစစ်ထက် ယူကရိန်းစစ်ထဲမှာပါဝင်နေတဲ့ "ရုရှား"လို့ပြောရင် ပိုမှန်ကန်ပါလိမ့်မယ်။

ရုရှားမှာ အမေရိကန်ထက်သာလွန်နေတဲ့ အဆင့်မြင့်လက်နက်တွေ ပိုင်ဆိုင်ထားပါတယ်။ အထူးသဖြင့် Hypersonic နဲ့ဆိုင်တဲ့ လက်နက်မျိုးနဲ့နည်းပညာ၊ ရေငုပ်သင်္ဘောဆိုင်ရာ နည်းပညာတွေမှာ အမေရိကန်တွေဘက်က အတော်သတိထားကြရပါလိမ့်မယ်။ ယူကရိန်းစစ်ဖြစ်နေတာ နှစ်နှစ်ကျော်ခဲ့ပါပြီ။ ယူကရိန်းရော အနောက်အုပ်စုပါ လုံးပါးပါးလာကြတာ တွေ့ရတယ်။ ဝန်ကြီးချုပ်ပူပူနွေးနွေးဖြစ်တဲ့ ဗြိတိန်ဝန်ကြီးချုပ် Starmer ရဲ့ တက်ကြွမှုနဲ့ ယူကရိန်းစစ်သည်တချို့ ရုရှားဘက် ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်လာတယ်။ အစုလိုက်အပြုံလိုက်ဒရုန်းစစ်ဆင်ရေးကိုဆင်နွှဲလို့ ရုရှားဘက်က တချို့မြို့ရွာတွေ ပျက်စီးသွားတာ၊ နောက်ဆုံးတာဝေးပစ်မစ်ဇိုင်းတွေ ယူကရိန်းကိုပေးပြီး ရုရှားအတွင်းပိုင်းကို ပစ်ခတ်ခိုင်းတာတွေဟာ ရုရှားကို အဏုမြူဗုံးသုံးအောင် တွန်းအားပေးတဲ့အချက်တွေ ဖြစ်လာတာတွေ့ရတယ်။

ပူတင်က အဓိကစည်းနှစ်စည်း တားထားတာကို တွေ့နိုင်တယ်။

– တာဝေးပစ်ဒုံးတွေကို ယူကရိန်းကိုမပေးရ၊

– ရုရှားအတွင်းပိုင်းကို ပစ်ခတ်ခွင့်မပေးရဆိုတဲ့ စည်းနှစ်စည်းဖြစ်ပါတယ်။

တာဝေးပစ်ဒုံးတွေကို ယူကရိန်းဆီပေးပို့ခဲ့တယ်။ ပထမစည်းကို ချိုးဖောက်ခဲ့တယ်။ ယူကရိန်းကိုလည်း ပစ်ခွင့်ပေးခဲ့ဟန်ရှိတယ်လို့ ရုရှားဒုတိယကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးက ထုတ်ပြောထားတယ်။ စည်းနှစ်စည်းလုံးကို ကျော်ဖြတ်ခဲ့ရင် ပူတင်ဘာဆက်လုပ်ပါမလဲ။

"အာတိတ်ဒေသမှာ အဏုမြူဗုံးဖောက်ခွဲဖို့ ရုရှားအနေနဲ့အရာရာအဆင့်သင့်ဖြစ်နေပြီ" လို့ ပူတင်က ကမ္ဘာကြီးကို ကြေညာလိုက်ပါတော့တယ်။ အာတိတ်ဒေသထဲမှာ ရုရှားက စမ်းသပ်အဏုမြူဖောက်ခွဲမှုတွေကို လုပ်ပြပြီး သတိပေးတဲ့အဆင့်နဲ့ တုံ့ပြန်ခဲ့တာ တွေ့ရပါတယ်။

ဗြိတိန်ဝန်ကြီးချုပ်က သမ္မတဘိုင်ဒန်နဲ့ တွေ့ဆုံစဉ်မှာ အဲ့ဒီကိစ္စတွေ မဆွေးနွေးဖြစ်ပါဘူးလို့ ချက်ချင်းငြင်းဆိုလိုက်တယ်။ ဗြိတိန်ရေပိုင်နက်အနီးကို ရုရှားရေငုပ်သင်္ဘောလေးစီးရောက်သွားပြီး ရုရှားရဲ့ မဟာဗျူဟာ ဗုံးကြဲလေယာဉ်ကြီးတချို့ ဗြိတိန်လေပိုင်နက်အနီးမှာ ပျံဝဲနေတာကို ချက်ချင်းတွေ့လာရပါတော့တယ်။

အဓိကမောင်းနှင်အား (၂)

စစ်ပွဲတွေဖြစ်လာရင် ပွင့်တူရွက်တူ အမေရိကန်ကို ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ဖို့ အဓိကမောင်းနှင်အား (၂) က တရုတ်ဖြစ်ပါတယ်။ တရုတ်ထိန်းချုပ်ရေးကို ပုံစံအမျိုးမျိုးနဲ့ လုပ်ဆောင်နေတဲ့ အမေရိကန်ကိုလည်း တရုတ်က ပြန်တုံ့ပြန်လာဖို့ ဖြစ်လာတယ်။ တရုတ်ဟာ သူ့တစ်ခေတ်ဖြစ်လာဖို့အတွက် ကံကောင်းလေနေသလား ဆိုရလောက်အောင် ကံရဲ့အဖေးအမကို ရနေတာတွေ့ရတယ်။

၁၉၈၉ ခုနှစ်မှာ ဆိုဗီယက်ယူနီယံပြိုကွဲတော့ ပါးနပ်တဲ့ တိန့်ရှောင်ဖိန်က တရုတ်ရဲ့ စီးပွားရေးစနစ်ကို အမြန်ပြုပြင်နိုင်ခဲ့တယ်။ ဆိုဗီယက်ယူနီယံအပြီး အမေရိကန်ရဲ့အာရုံဟာ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဆီရောက်သွားတဲ့နှစ် ၂၀ ကာလခန့်မှာ တရုတ်ဟာ လွတ်လွတ်လပ်လပ် တိုးတက်ခွင့်ရသွားတယ်။ အင်အားကြီးလာတဲ့ ရုရှားနဲ့ တရုတ်ကို ပြန်ဦးနှိမ်ဖို့ရာ ယူကရိန်းစစ်နဲ့ ရုရှားကို အမေရိကန်တွေ ရွေးချယ်လိုက်တဲ့အတွက် တရုတ်တွေ ထပ်ပြီးကံကောင်းသွားပြန်တယ်။

ထိုင်ဝမ် (တရုတ်–တိုင်ပေ)၊ တောင်တရုတ်ပင်လယ် ကုန်သွယ်စစ်တွေဟာ အမေရိကန်အနေနဲ့ တရုတ်အတွက် ကြိုတင်စီစဉ်ထားတဲ့ မျက်နှာစာတွေဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အမေရိကန်ဟာ ယူကရိန်းစစ်၊ အစ္စရေး – ဟားမားစ်၊ ယခု အစ္စရေး – ဟစ်ဇ်ဘိုလာ စစ်တွေကြောင့် တရုတ်ကို သီးခြား မစဉ်းစားနိုင်ကြသေးပါဘူး။ တရုတ်ကို အနှောင့်အယှက်ပေးနိုင်မဲ့ ထိုင်းရွေးကောက်ပွဲ၊ မြန်မာ့နွေဦးတော်လှန်ရေးနဲ့ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ် ဟာစီနာလောက်နဲ့ ကျေနပ်နေရတဲ့ အဆင့်လောက်မှာ ရပ်နေပါတယ်။

"The enemy of the enemy is friend."

ဆိုတဲ့ သဘောတရားကို တရုတ်က အပြည့်အဝကျင့်သုံးပြီး အမေရိကန်ရဲ့မြားဦး တရုတ်ဆီ မရောက်အောင် ရှောင်ရှားနေခွင့် ရှိလာခဲ့ပါတယ်။ ယူကရိန်းစစ်မှာ ရုရှားဘက်ကို တရုတ်ကရပ်ပြပြီး အကြီးအကျယ် ထောက်ပံ့ပေးတယ်။ ဒါတင်မကဘဲ မြောက်ကိုရီးယား၊ အီရန်တို့ကို စည်းရုံးပြီး ရုရှားကို စစ်လက်နက်ပစ္စည်းတွေ အကြီးအကျယ် ထောက်ပံ့ပေးရင်း အနောက်အုပ်စုကို ယူကရိန်းစစ်နဲ့ ပြန်ပြီးနွံနစ်ပြလိုက်နိုင်ပြန်ပါတယ်။

> " တစ်ချိန်မှာ အီရန်ကိုယ်တိုင် ပါဝင်လာဖွယ်ရာရှိတဲ့ အစ္စရေး–လက်ဘနွန်စစ်မှာလည်း ရုရှား၊ တရုတ်တို့က အကြီးအကျယ် ထောက်ပံ့ပေးပြန်တာ တွေ့နိုင်ပါတယ်။"

တစ်ချိန်မှာ အီရန်ကိုယ်တိုင် ပါဝင်လာဖွယ်ရာရှိတဲ့ အစ္စရေး–လက်ဘနွန်စစ်မှာလည်း ရုရှား၊ တရုတ်တို့က အကြီးအကျယ် ထောက်ပံ့ပေးပြန်တာ တွေ့နိုင်ပါတယ်။ အီရန်ပါဝင်လာခဲ့ရင်

အဆင့်သင့်ဖြစ်ဖို့ ခေတ်မီဆန်းသစ်တဲ့ လက်နက်တွေအပါအဝင် စစ်လက်နက်ပစ္စည်းတွေကို ကုန်တင်လေယာဉ်ကြီးတွေနဲ့ အခေါက်ပေါင်းများစွာ ပို့ထားပြီး ပို့ထားဆဲဖြစ်ပါတယ်။

မရှောင်မလွှဲသာဘဲ အမေရိကန်နဲ့ ထိပ်တိုက်တွေ့ရင် တရုတ်ဟာလည်း အမေရိကန် ဆန့်ကျင်ဘက်ကနေပြီး အီရန်ကို အပြည့်အဝကူညီနေမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

QUAD vs Ocean – 2024

အမေရိကန်ရဲ့အရင်ကထိန်းချုပ်ရေးဟာ ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာထဲမှာသာ ဖြစ်ပါတယ်။ အိုဘားမားလက်ထက်မှာ ပစိဖိတ်ဒေသနဲ့ မလုံလောက်တော့ဘူးလို့ယူဆပြီး Indo – Pacific Command ဆိုတဲ့ စစ်ဌာနချုပ်တစ်ခုကို ထပ်ပြီးစုဖွဲ့လိုက်ပါတယ်။ အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာနဲ့ ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာ နှစ်ခုကို တစ်ပြိုင်နက်တည်းထိန်းချုပ်မဲ့ မဟာဗျူဟာဖြစ်ပါတယ်။ ဒါနဲ့တင် အားမရသေးလို့ QUAD ကိုထပ်ပြီး အသက်သွင်းလိုက်ပြန်ပါတယ်။ အမေရိကန်၊ ဩစတြေးလျ၊ အိန္ဒိယ၊ ဂျပန်တို့နဲ့ စုဖွဲ့ထားတာဖြစ်ပါတယ်။

ရုရှား၊ တရုတ်ဘက်က ပြန်လည်တုံ့ပြန်မှုကတော့ Ocean – 2024 ပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ စစ်သင်္ဘောပေါင်း ၅၀၀ ကျော်ပါဝင်ပြီး စစ်လေယာဉ် ၁၂၀ ကျော်နဲ့ စစ်သည် ၉၀၀၀၀ ကျော် ပါဝင်တဲ့ ရောမ ကြည်း/ ရေ/ လေ ပူးပေါင်းစစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုကြီး ဖြစ်ပါတယ်။ နှစ်ပေါင်း ၃၀ ကျော်ကာလမှာ အကြီးမားဆုံး စစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုလို့ ဆိုထားတယ်။ ဒီအပြင် မြေထဲ ပင်လယ်ဘက်မှာလည်း ရုရှား၊ အီရန်၊ တရုတ်တို့ပါဝင်တဲ့ စစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုကိုလုပ်ခဲ့တာ တွေ့ရပြန်တယ်။ Ocean – 2024 ကတော့ အမေရိကန်ရော အနောက်အုပ်စုကပါ လျစ်လျူရှု ထားလို့မရတဲ့အရာ ဖြစ်သွားပါလိမ့်မယ်။

၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်အလွန်ကာလတွေမှာတုန်းက ကမ္ဘာ့အဆင့် စစ်မျက်နှာကြီး နှစ်ခုကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း တိုက်လို့ရအောင် ပြင်ဆင်ထားတယ်ဆိုတဲ့ အမေရိကန်ရဲ့ စစ်အင်အားဟာ ၂၁ ရာစုမှာ စစ်မျက်နှာကြီးတစ်ခုတည်းကိုတောင် အနိုင်တိုက်ဖို့ ခက်ခဲလာတာ တွေ့လာရ ပါတယ်။ ဘာပဲပြောပြော အမေရိကန်ဟာ စစ်ရေး၊ စီးပွားရေးမှာ ကမ္ဘာ့နံပါတ် (၁) ဖြစ်ဆဲဖြစ်နေ လေတော့ နောက်တက်လာမဲ့စိန်ခေါ်သူကို ဦးနှိမ်ထားရမှာ သူ့တာဝန် ဖြစ်နေပြန်ပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ အခြေအနေတွေက တစ်နှစ်နဲ့တစ်နှစ်မတူဘဲ ပြောင်းလဲသွားခဲ့တာ တွေ့ရ တယ်။ လောလောဆယ် ယူကရိန်းစစ်ကနေ တတိယကမ္ဘာစစ်ကို အဖြစ်ခံမလား၊ ဒါမှမဟုတ် အစ္စရေး–ဟစ်ဇ်ဘိုလာ စစ်မျက်နှာက တတိယကမ္ဘာစစ်ကို အကူးစက်ခံမလား၊ ကမ္ဘာစစ်ကြီး ဖြစ်လာရင်ရော ဘယ်သူက လက်ဦးမှုယူပြီး ရန်သူကို အမြစ်ဖြတ်နိုင်ပါမလဲ။

မြင်ရတဲ့အခြေအနေတွေအရဆိုရင်တော့ တတိယကမ္ဘာစစ်ဖြစ်ဖို့ မီးခတ်သူနဲ့ မီးပွားတွေကတော့ တဖွားဖွားကျနေတာ တွေ့ရပါတယ်။

ပြန်ထိန်းသိမ်းနိုင်မလား၊ တတိယကမ္ဘာစစ်ကို ကူးစက်ခံမလားဆိုတာတော့ ကမ္ဘာကြီးရဲ့ ကံကြမ္မာပဲ ဖြစ်ပါတော့တယ်။

နေဇင်လတ်

ajcav;acsmif;ppfqifa&;

at;xGrif;

" အမေရိကန်ရေတပ်
အထူးတပ်ဖွဲ့ဝင်များ (Navy SEAL) က
ပါကစ္စတန်နိုင်ငံအတွင်း ဝင်ရောက်လျက်
အိုစမာဘင်လာဒင်ကို သုတ်သင်ရှင်းလင်းစဉ်
စစ်ခွေးသည်
အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့သည်။"

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

အမေရိကန်ဆင်နွှဲခဲ့သမျှသော စစ်ပွဲများတွင် အခက်ခဲဆုံးဟု သတ်မှတ်ကြသည့် အာဖဂန်စစ်ပွဲသည် စစ်ပွဲ၏ သဘောသဘာဝကို များစွာပြောင်းလဲသွားစေခဲ့သည်။ ခေတ်အမီဆုံး၊ အစွမ်းအထက်ဆုံး လက်နက်များကို အသုံးပြုစေကာမူ စစ်ပွဲကို အဆုံးမသတ်နိုင်ဖြစ်နေစဉ် အမေရိကန် ပင်တဂွန်စစ်ဌာနချုပ်သည် နည်းဗျူဟာအမျိုးမျိုးကို ပြောင်းလဲစမ်းသပ် အသုံးပြုသည်။ လက်လုပ်ဗုံး ရှာဖွေသောစက်ရုပ်၊ မောင်းသူမဲ့ထောက်လှမ်းရေးနှင့် တိုက်ခိုက်ရေး လေယာဉ် စသဖြင့် နည်းပညာအသစ်များကို ထပ်တိုးအသုံးပြုသော်လည်း စစ်ပွဲမှာ ဆုံးစမရှိ။ အာဖဂန်စစ်ပွဲကို ကြီးမားစွာ အပြောင်းအလဲဖြစ်စေသော ထပ်တိုးအသုံးပြုသည့် နည်းဗျူဟာသည်လည်း နည်းပညာနှင့်မပတ်သက်။

ထိုနည်းဗျူဟာမှာ စစ်ခွေးများဖြစ်သည်။ စစ်ခွေးများကို ရှေးပဝေသဏီစစ်ပွဲများကတည်းက အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ အာဖဂန်စစ်ပွဲတွင် စစ်ခွေးများသည် လိုအပ်ချက်နှင့် အံဝင်ခွင်ကျ အဖြစ်ဆုံးဟု စစ်ရေးပါရဂူများက ဆိုသည်။ ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် အာဖဂန်၌ရှိနေသော စစ်ခွေး အရေအတွက်မှာ ၁၃၀၀ ဖြစ်သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် အကောင်ရေ ၂၈၀၀ အထိ တိုးမြှင့်အသုံးပြုသည်။ အရေအတွက် နှစ်ဆကျော် တိုးလာခြင်းဖြစ်သည်။ အများစုမှာ ဂျာမန်ရှက်ပတ်အမျိုးအစား ဖြစ်ကြသည်။ စနိုက်ပါသေနတ်သမားများကို ခြေရာခံဖော်ထုတ်ခြင်း၊ မြေမြှုပ်ဗုံးရှာဖွေခြင်းနှင့် အန္တရာယ်ကို ကြိုတင်သိမြင်ခြင်းတို့တွင် စစ်ခွေးများသည် ပြိုင်ဘက်မရှိ အစွမ်းထက်ကြသည်။ လူသည်လည်းကောင်း၊ စက်ရုပ်သည်လည်းကောင်း၊ နည်းပညာသည်လည်းကောင်း ဤနေရာတွင် စစ်ခွေးများကို မယှဉ်နိုင်ဟု ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပက်ထရေးယပ်စ်က ပြောသည်။ ထို့ကြောင့် စစ်ခွေးများကို အာဖဂန်စစ်ပွဲတွင် ပိုမိုအသုံးပြုရန် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးက အားပေးတိုက်တွန်းခဲ့သည်။

ဗီယက်နမ်စစ်ပွဲတွင် စစ်ခွေး လေးထောင်ကျော်ကို အမေရိကန်စစ်တပ်က အသုံးပြုခဲ့သည်။ ဗီယက်ကောင်းပြောက်ကျားများ ခိုအောင်းနေသည့် လိုဏ်ခေါင်းများကို ရှာဖွေခြင်း၊ ထောင်ချောက်များကို ရှာဖွေခြင်း၊ မိုင်းရှာခြင်းတို့တွင် စစ်ခွေးသည် များစွာ အသုံးတည့်လှသည်။ ဗီယက်နမ်တွင် စစ်ခွေးများသည် အမေရိကန်စစ်သား တစ်သောင်းကျော်၏ အသက်ကို ကယ်တင်ပေးခဲ့သည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ ဗီယက်နမ်တွင် စစ်ခွေးအကောင်လေးထောင် အသုံးပြုခဲ့ပြီး ၎င်းတို့အနက် ၂၀၄ ကောင်သာလျှင် အသက်ရှင်ကျန်ရစ်သည်။ အာဖဂန်တွင် မော်တော်ယာဉ်များကို ရှာဖွေရသည့်တာဝန်ယူရသော ခွေးထိန်းတပ်ကြပ်ကြီးသည် လေးနှစ်သား ဂျာမန်ရှက်ပတ်နွယ် ရှာဖွေရေးခွေးနှင့်အတူ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရသည်။ ခွေး၏ အမည်မှာ ဒေါ်ရန်းဖြစ်သည်။ တပ်ကြပ်ကြီးက "ခွေးကိုမြင်တာနဲ့ မကောင်းတာကြံစည်နေတဲ့ လူတွေက နောက်တွန့်သွားတယ်။ ဒေါ်ရန်းရဲ့ ဒသမ ၄၅ ကျည်ဆန်အရွယ်ရှိတဲ့ သွား ၄၂ ချောင်းနဲ့ ကိုက်လိုက်တဲ့အခါ တစ်လက်မပတ်လည်မှာ ဖိအား ပေါင် ၃၅၀ ကနေ ၄၀၀ အထိ ရှိတယ်။ အကိုက်ခံရရင် မသက်သာဘူး"ဟု ပြောသည်။

စစ်ခွေးများသည် အာဖဂန် စစ်မြေပြင်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ပြီး အမေရိကန်တွင် ခေတ္တပြန်နားကာ အာဖဂန်သို့ အကြိမ်ကြိမ်ပြန်လာပြီး တာဝန်ထမ်းဆောင်ကြရသည်။ သူတို့သည် လူသားများကဲ့သို့ တာဝန်ကို ငြီးငြူခြင်းမရှိ။ စစ်ခွေးအများအပြားသည် အာဖဂန် စစ်မြေပြင်တွင် ကျဆုံးခဲ့ရသည်။ စစ်မြေပြင်တွင် ကျဆုံးသွားသော စစ်ခွေးများနှင့် စွမ်းစွမ်းတမံ တာဝန်ထမ်းဆောင်သော စစ်ခွေးများအား ဆုတံဆိပ်ချီးမြှင့်ပေးရန် နယူးဂျာစီပြည်နယ် အခြေစိုက် စစ်ခွေးများအသင်းက စည်းရုံးလှုပ်ရှားသည်။ ဆုတံဆိပ်များသည် လူသားများကိုသာ အပ်နှင်းနိုင်သည်ဟု ပင်တဂွန်စစ်ဌာနချုပ်ကဆိုသဖြင့် စစ်ခွေးများအသင်းက ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ဆုတံဆိပ်များကို တီထွင်ကာ ချီးမြှင့်လျက်ရှိသည်။

အမေရိကန်ရေတပ် အထူးတပ်ဖွဲ့ဝင်များ (Navy SEAL) က ပါကစ္စတန်နိုင်ငံအတွင်း ဝင်ရောက်လျက် အိုစမာဘင်လာဒင်ကို သုတ်သင်ရှင်းလင်းစဉ် စစ်ခွေးသည် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့သည်။ ဘင်လာဒင်သည် အံဝှက်အခန်းတွင်း ပုန်းအောင်းနေပါက အနံ့ခံဖော်ထုတ်နိုင်ရန်လည်းကောင်း၊ ရဟတ်ယာဉ်ဆင်းသက်ပြီးနောက် မြေမြှုပ်မိုင်းနှင့် ထောင်ချောက်ကို အနံ့ခံရန်လည်းကောင်း၊ ရုတ်ရုတ်သဲသဲဖြစ်နေသော အခြေအနေကြောင့် လူများစုပြုံရောက်ရှိလာခြင်းကို ခြောက်လှန့်မောင်းထုတ်ရန်လည်းကောင်း၊ ဘင်လာဒင် ထွက်ပြေးပါက ခြေရာခံလိုက်ရန်လည်းကောင်း စစ်ခွေးများကို ခေါ်ဆောင်သွားခဲ့သည်။

စစ်ခွေးများသည် များသောအားဖြင့် ဂျာမန်ရှက်ပတ်နှင့် ဘဲလ်ဂျီယန် မာလီနွား (Belgium Malinois) အမျိုးအစားများဖြစ်သည်။ လူသားများထက် နှစ်ဆမြန်အောင် ပြေးနိုင်သည်။ အနံ့ကို ကောင်းစွာခွဲခြားနိုင်သည်။ ခံနိုင်ရည်ရှိသည်။ လျင်မြန်သွက်လက်သည်။ ခွန်အား၊ သတ္တိ၊ ပါးနပ်မှုတို့ရှိသည်။ ရာသီဥတုဒဏ်ကို ခံနိုင်ရည်ရှိသည်။ နှစ်မိုင်ခန့်အကွာမှ ရန်သူကို အနံ့ခံ သိရှိနိုင်သည်။ ထိုအချက်များကြောင့် စစ်ခွေးများကို တွင်ကျယ်စွာ အသုံးပြုကြသည်။ခွေးများ၏ အနံ့ခံနိုင်စွမ်းသည် လူသားတို့ထက် အဆတစ်သောင်းမှ တစ်သိန်းအထိ ပိုသည်ဟု ဆိုသည်။

ချောက်ကမ်းပါး၊ တံတားအို၊ ပြိုလုဆဲဆဲအဆောက်အဦများအကြားတွင် တပ်စု ဖြတ်သန်းရသည့်အခါ အန္တရာယ်အကင်းဆုံးလမ်းကြောင်းကို စစ်ခွေးက ရှာဖွေပေးသည်။

ကင်းလှည့်တပ်စု၏ ရှေ့ဆုံးမှလမ်းပြကာ မြေမြှုပ်မိုင်းကို ရှာပေးသည်။ လူတစ်ယောက်၏ အဝတ်စ သို့မဟုတ် သွေးအစအနကို အနံ့ခံလျက် ထိုသူအား ခြေရာခံပေးနိုင်သည်။ စစ်ခွေးများအား ကျည်ကာအင်္ကျီ ဝတ်ဆင်ပေးလေ့ရှိသည်။ ကျည်ဆန်၊ ဓားမြှောင်၊ မိုင်းအစအနများ အန္တရာယ်မှ ကျည်ကာက အကာအကွယ်ပေးသည်။

အထူးစစ်ဆင်ရေးများတွင် စစ်ခွေး၌ မိုက်ခရိုဖုန်းနှင့် စပီကာ တပ်ဆင်ပေးထားခြင်းဖြင့် ခွေးကို အဝေးမှ လှမ်းဆက်သွယ်နိုင်အောင် စီမံထားသည်။ ညကြည့် ဗီဒီယိုကင်မရာ တပ်ဆင်ပေးထားခြင်းဖြင့် ခွေးရောက်နေသည့်နေရာကို ခွေးထိန်းက သိနိုင်သည်။ ဂျီပီအက်စ်စနစ် တပ်ဆင်ထားသည့်အတွက် ခွေးပျောက်ဆုံးခြင်း မဖြစ်နိုင်။ ခွေးတစ်ကောင်တွင် တပ်ဆင်ပေးထားသည့် အဆိုပါ အီလက်ထရောနစ်ကိရိယာများ၏ တန်ဖိုးမှာ ဒေါ်လာ ၈၆၀၀၀ ရှိသည်။

ကင်းထောက်ခွေး၊ အနံ့ခံခွေး၊ ကင်းစောင့်ခွေး စသည်တို့ကို အကုန်အကျခံလျက် လေ့ကျင့်ပေးရသည်။ ၂၄ လသားမှ ၃၆ လသားအရွယ် ခွေးများကို စတင်လေ့ကျင့်ပေးနိုင်သည်။ သင်တန်းကာလသည် ရက်ပေါင်း ၆၀ မှ ၉၀ အထိ ကြာမြင့်သည်။ ခွေးတစ်ကောင်အတွက် ဒေါ်လာနှစ်သောင်းမှ ခြောက်သောင်းအထိ လေ့ကျင့်စရိတ်ကုန်ကျသည်။ ဖောက်ခွဲရေးပစ္စည်း၊ လက်နက်၊ မူးယစ်ဆေး စသည်တို့ကို မည်သို့ဖော်ထုတ်ရမည်ကို လေ့ကျင့်ပေးသည်။ ထို့ပြင် ခွေးထိန်းကို မည်သို့အကာအကွယ်ပေးရမည်၊ ရန်သူကို မည်သို့တိုက်ခိုက်ရမည်ကို လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးသည်။ ဗုံးရှာဖွေသောခွေးသည် ဗုံးဟု မသင်္ကာဖွယ်ရာ တွေ့ရှိသည့်အခါ ဝပ်ချလိုက်ပြီး မည်သည့်လှုပ်ရှားမှုမျှမလုပ်ဘဲ အဆက်မပြတ်ဟောင်ကာ ခွေးထိန်းကို အသိပေးသည်။ မူးယစ်ရှာဖွေသောခွေးမှာမူ မူးယစ်ဆေးဝါးထည့်ထားသော အိတ်၊ သေတ္တာ စသည်တို့ကို ကိုက်ဖြတ်ဆုတ်ဖြဲပစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မူးယစ်ဆေးရှာဖွေရန် လေ့ကျင့်ထားသောခွေးကို ဗုံးရှာသည့်နေရာတွင် လုံးဝ မသုံးစွဲနိုင်ပေ။

လေ့ကျင့်ပြီးသော ခွေးများကို အရည်အချင်းစစ်ဆေးပြီး အောင်လက်မှတ်ထုတ်ပေးသည်။ စစ်ဆေးမှုအောင်မြင်သည့် ခွေးများသာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခွင့်ရသည်။ ခွေးများသည် အမေရိကန်၏ နယ်ခြားမျဉ်းတစ်လျှောက်၊ ဆက်သွယ်ပို့ဆောင်ရေး ဗဟိုစခန်းများ၊ ဆိပ်ကမ်း၊ စစ်စခန်း၊ လောင်စာဆီလှောင်ကန်များ၊ ဓာတ်အားပေးစက်ရုံ စသည့် အရေးကြီးနေရာများတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိကြသည်။ စစ်သုံးခွေးများသာမက ရဲခွေး၊ အကောက်ခွန်ခွေး၊ နယ်ခြားစောင့်ခွေး၊ ထောက်လှမ်းရေးသုံးခွေး၊ လေဆိပ်ခွေး၊ အက်ဖ်ဘီအိုင်ခွေး၊ အသက်ကယ်ခွေးတို့သည် အမေရိကန်နိုင်ငံတစ်ဝန်း တစ်နံတစ်လျား တာဝန်ထမ်းဆောင်နေကြသည်။ ယခုအချိန်တွင် အမေရိကန်စစ်တပ်၌ တာဝန်ထမ်းဆောင်နေကြသော စစ်သုံးခွေး အရေအတွက်မှာ အကောင်ရေ ၂၅၀၀ ကျော်ရှိသည်။

စစ်မြေပြင်တွင် မသန်မစွမ်းဖြစ်ရသော ရဲဘော်များကို နာလန်ထစခန်းတွင် စစ်ခွေးများသည် လမ်းကူလျှောက်ခြင်း၊ မျက်မမြင်ရဲဘော်များအား လမ်းကြောင်းပြပေးခြင်းတို့ဖြင့် တာဝန်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိကြသည်။

ခွေးထိန်းရွေးချယ်ရာတွင် အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက် ရှိသည်။ အနည်းဆုံး တပ်ကြပ်အဆင့်ရှိရမည်။ လုံခြုံရေးဌာနတွင် အနည်းဆုံး ၃၃ လ တာဝန်ထမ်းဆောင်ဖူးရမည်။ စစ်သားကျွမ်းကျင်မှု အဆင့် (၅) ရှိရမည်။ ခွေးထိန်းအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် ရွေးချယ်ခံရသူသည် သင်တန်း ၁၁ ပတ် တက်ရသည်။ခွေးထိန်းသည် ခွေး၏ အမူအရာ၊ အနေအထိုင်၊ အသွားအလာ၊

စားသောက်ပုံတို့ကို မပြတ်ကြည့်ရှုလေ့လာလျက် လိုအပ်သမျှကို ဖြည့်ဆည်းပေးရသည်။ မိမိထိန်းရသော ခွေး၏အထာကို ကောင်းကောင်းသိနေရသည်။

စစ်ခွေးများကို လေ့ကျင့်ပေးရသကဲ့သို့ ခွေးထိန်းစစ်သည်များကိုလည်း ခွေးကို မည်သို့ ခိုင်းစေထိန်းသိမ်းရမည်ကို သင်ယူရသည်။ ခွေးထိန်းများသည် တက္ကဆပ်ပြည်နယ် သင်တန်းကျောင်းတွင် တက်ရောက်သင်ကြားကြရသည်။ခွေးနှင့် ခွေးထိန်းလေ့ကျင့်ရေးအုပ်ခွဲ (341st Training Squadron) သည် စစ်သုံးခွေးများကိုသာမက အခြားအစိုးရဌာနများမှ ခွေးများနှင့် ခွေးထိန်းများကို လေ့ကျင့်သင်ကြားပေးသည်။ ခွေးနှင့်ပတ်သက်သော အခြား အထောက်အကူ ဆေးဝါးကုသမှုတို့ကိုလည်း ဆောင်ရွက်ပေးသည်။

ခွေးထိန်းသည် ရုံးပိတ်ရက်အပါအဝင် တစ်နေ့လျှင် ၁၂ နာရီမှ ၁၄ နာရီကြာ အလုပ်လုပ်ရသည်။ လေ့ကျင့်ခြင်း၊ ကျွေးမွေးပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်းတို့လုပ်ကာ ခွေးသည် တာဝန် ထမ်းဆောင်ရန် အမြဲအသင့်ရှိနေစေရသည်။ တာဝန်ထမ်းဆောင်နေချိန်တွင် ခွေး၏ ကိုယ် အလေးချိန် ပုံမှန်ရှိနေစေရန် အရေးကြီးသည်။ ထို့ကြောင့် ခွေး အစာမည်မျှစားထားသည်ကို စောင့်ကြည့်နေရန် လိုအပ်သည်။ ခွေးသည် အမှားအယွင်းလုပ်မိပါက တပ်စုတစ်စုလုံး အသက်ဆုံးနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ခွေးကို ဂရုစိုက်ရသည်။ ခွေးသည် အမြဲလန်းဆန်းနိုးကြားနေ ရန် လိုအပ်သည်။ ခွေးများသည် ခွေးထိန်းထက်ပင် အခွင့်အရေးပိုရသည်ဟု ခွေးထိန်းများ အကြား ပြက်လုံးတစ်ခုရှိသည်။

ခွေးကို ခွေးထိန်းထက် ရာထူးတစ်ဆင့် ပိုမြှင့်ပေးထားရသည်မှာ သတ်မှတ်ထားသော စည်းကမ်းဖြစ်သည်။ သို့မှသာ ခွေးထိန်းသည် ခွေးကို မိမိထက်ရာထူးကြီးသူအဖြစ် ဆက်ဆံ ရပြီး ငေါက်ငန်းခြင်း၊ ရိုက်နှက်ခြင်း မပြုလုပ်စေရန် ရည်ရွယ်သည်။ သို့သော် ခွေးကို အရာခံ ဗိုလ်ထက် မြင့်သောအဆင့်ကို မပေးရ။ ယင်းသို့ ရာထူးပေးထားခြင်းသည် ခွေးတပ်၊ ခွေးနှင့် ခွေးထိန်းတို့အကြားတွင်သာ အာဏာတည်သည်။ အခြားတပ်ရင်းတပ်ဖွဲ့များတွင် မသက်ဆိုင် ဟု ဆိုသည်။

ခွေးနှင့် ခွေးထိန်းတို့အကြား ယုံကြည်မှုနှင့် ရင်းနှီးမှုကို တည်ဆောက်ထားရသည်။ အတူတကွ သက်စွန့်ဆံဖျား တာဝန်ထမ်းဆောင်ခြင်းဖြင့် ကာလကြာရှည်လာသည့်အခါ စစ်ခွေးနှင့် ခွေးထိန်းအကြား သံယောဇဉ်ကြီးမားလာသည်။ ခွေးကို ကယ်တင်ရန်ကြိုးစားရင်း ခွေးထိန်း အသက်ဆုံးရသည်များ ရှိလာသည်။ ထို့ကြောင့် "ခွေးတစ်ကောင်တည်း တပ်စခန်းကို ပြန်လာတာထက်စာရင် မင်းတစ်ယောက်တည်း ပြန်လာရတာက ပိုကောင်းတယ်" ဟူသော စာတမ်းကို တပ်စခန်းတွင် ချိတ်ဆွဲထားသည်။

"ခွေးထိန်းတာဝန်က သုံးနှစ် လေးနှစ်သား ကလေးထိန်းနေရသလိုပဲ။ တစ်နေ့တစ်မျိုး မရိုးရအောင် သူ့ကို လုပ်ပေးနေရတာ။ ကိုယ်နဲ့တွဲပြီး တာဝန်ထမ်းဆောင်ဖူးတဲ့ခွေးကို ဘဝ တစ်သက်တာမှာ ဘယ်တော့မှ မမေ့ဘူး။ အမြဲလို သတိရနေတတ်တယ်။ တကယ့် သွေးရင်း သားရင်းလို ဖြစ်သွားတာ" ဟု ခွေးထိန်းတပ်ကြပ်ကြီး အီလီက ဆိုသည်။

ရှေးပဝေသဏီကတည်းက အီဂျစ်လူမျိုးတို့သည် ခွေးကို ကင်းစောင့်ရာတွင်လည်း ကောင်း၊ တိုက်ခိုက်ရေးတွင်လည်းကောင်း အသုံးပြုခဲ့သည်ကို သမိုင်းအထောက်အထား များအရ သိရသည်။ ဂရိလူမျိုးတို့သည်လည်း ပါရှန်းတို့ကို စစ်ဆင်နွှဲရာတွင် ခွေးကို စစ်သည် တော်များအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့သည်။ အက်စ်ကီးမိုးများသည် စွပ်ဖားလှည်းဆွဲရာတွင် ခွေးကို

အသုံးပြုသည်။ အမေရိကန်၏ အချို့ဒေသများတွင် ဝန်တင်တိရစ္ဆာန်အဖြစ် ယခုထက်တိုင် သုံးစွဲနေဆဲဖြစ်သည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဂျာမန်စစ်တပ်သည် စစ်မြေပြင်တွင် ဒဏ်ရာရနေသော ဂျာမန်စစ်သားများကို ရှာဖွေရာတွင် ခွေးကိုအသုံးပြုသည်။ ခွေးကိုယ်ပေါ်တွင် ရေနှင့် ဘရန်ဒီပုလင်းများကို ထုပ်ပိုးပေးထားပြီး တောထဲ တောင်ထဲတွင် ဒဏ်ရာရနေသူများထံ စေလွှတ်သည်။ အကူအညီပေးမည့် သူနာပြုတပ်ဖွဲ့ ရောက်မလာမီ ဒဏ်ရာရနေသူများ သက်သာစိမ့်သောငှာ စီစဉ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံ၏ကယ်ဆယ်ရေးခွေးများသည်ကမ္ဘာကျော် စေတနာ့ဝန်ထမ်းခွေးများဖြစ်သည်။ လျှောင်၊ မုန်တိုင်း၊ တောင်ပြိုခြင်း စသည့် သဘာဝဘေးဒုက္ခကျရောက်ပြီး ပိတ်မိနေသူများ၊ ဒဏ်ရာရနေသူများကို ဆွစ်ခွေးများက ရှာဖွေပေးသည်။ တောနက်ထဲတွင် ဒဏ်ရာဖြင့် လဲနေသူများကို ခွေးက ရှာဖွေတွေ့ရှိသည့်အခါ ဒဏ်ရာရသူထံမှ ဦးထုပ်၊ လက်မောင်းတံဆိပ်၊ ပခုံးတံဆိပ် စသည့် အမှတ်အသားတစ်ခုခုကို ရယူလျက် တပ်စခန်းသို့ ပြန်လာသည်။ ၎င်းယူလာသော အမှတ်အသားကိုကြည့်လျက် ဒဏ်ရာရနေသူသည် ရန်သူနှင့် မိမိရဲဘော်ကို ခွဲခြားနိုင်သည်။ ယူလာသောအမှတ်အသားများကို ခွေးကိုပြလျက် ဒဏ်ရာရနေသူထံ လမ်းပြခိုင်းသည်။ ပထမကမ္ဘာစစ်အတွင်း ဂျာမန်စစ်တပ်သည် စစ်ခွေးပေါင်းသုံးသောင်းကျော်ကို အသုံးပြုခဲ့သည်ဟု မှတ်တမ်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်တွင် အမေရိကန်က ပြင်သစ်သို့ စစ်ခွေး ၄၀၀ ကျော်ကို လေ့ကျင့်ပြီး ပေးခဲ့သည်။ ဥရောပ အယ်လ်ပိုင်တောင်တန်းပေါ်တွင် ခွေးများကို လူနာတင်လှည်းဆွဲခြင်း၊ အမြောက်ကျည်ဆန်သယ်ယူခြင်းတို့တွင် ဝန်တင်တိရစ္ဆာန်အဖြစ် အသုံးပြုခဲ့သည်။ အမြောက်ဆန်သယ်ယူရာတွင် ခွေးသည် လူနှင့်လားတို့ထက် ပိုမိုအသုံးတည့်သည်ဟု ဆိုသည်။

ကာကွယ်ရေးကဏ္ဍ၌ ခွေးကို တွင်ကျယ်စွာအသုံးပြုနိုင်ရန် အမေရိကန်စစ်တပ်သည် ခွေးတပ်ဖွဲ့ (Dogs for Defense) ကို ၁၉၄၂ ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းသည်။ ခွေးလေ့ကျင့်သူများ၊ သားဖောက်မွေးမြူသူများသည် အရပ်သားများ ဖြစ်နေကြသည်။ စစ်တပ်က အရပ်သားများ ပါဝင်လာမည်ကို မလိုလားသဖြင့် ခွေးတပ်ဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းရေးမှာ ကြန့်ကြာနေသည်။ သို့သော် ၁၉၄၂ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် ထိုစဉ်က ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး Harold Stimson က အမိန့်ထုတ်လျက် စစ်ထောက်ချုပ်သည် စစ်ခွေးများကို လေ့ကျင့်ပြီး ကင်းစောင့်တာဝန်သာမက အခြားသော ကာကွယ်ရေးကိစ္စများတွင် အသုံးပြုရန်ဟု ညွှန်ကြားသည်။ ထိုသည်မှစလျက် ရှာဖွေခြင်း၊ ကယ်ဆယ်ခြင်း၊ စုံစမ်းခြင်း၊ ကင်းလှည့်ခြင်း၊ သတင်းပို့ခြင်း စသည့် အမှုကိစ္စများတွင် စစ်တပ်က ခွေးကို အသုံးပြုလာသည်။

ခွေးတပ်ဖွဲ့စည်းခြင်းတွင် အမေရိကန်ပြည်သူများက ပါဝင်ကူညီကြသည်။ စတင်ဖွဲ့စည်းသည့် နှစ်နှစ်အတွင်း စစ်တပ်သို့လှူဒါန်းသော ခွေးအကောင်ရေ လေးသောင်းကျော် ရရှိသည်ဟုဆိုသည်။ ယင်းတို့အနက်မှ ၁၈၀၀၀ သည် ပဏာမစစ်ဆေးခြင်းကို အောင်မြင်ကြသည်။ အကောင်ရေ တစ်သောင်းသည် တာဝန်ထမ်းဆောင်ကြရသည်။

စစ်တပ်တွင် အသုံးပြုနိုင်သည့် ခွေးအမျိုးအစား ခုနစ်မျိုးတွင် ဂျာမန်ရှက်ပတ်၊ ဒိုဘာမင်၊ ဘယ်လ်ဂျီယန် သိုးကျောင်းခွေး၊ ကိုလီ၊ ဆိုက်ဘေးရီးယန်းခွေး၊ အက်စ်ကီးမိုးခွေးနှင့် မာလာမျူ့ခွေးတို့ ပါဝင်သည်။

စစ်ခွေးများသည် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း စွတ်စိုပူပြင်းသော ဆော်လမွန်ကျွန်းစုမှသည် ရေခဲပြင် အလာစကာအထိလည်းကောင်း၊ ဥရောပ၏ ယာခင်းနှင့် တောတောင်တို့တွင်လည်းကောင်း တာဝန်ထမ်းဆောင်ကြသည်။

စစ်ဘုရင်နပိုလီယံ၏ ကိုယ်တိုင်ရေးအတ္ထုပ္ပတ္တိတွင် "စစ်ပွဲပြီးဆုံးပြီး စစ်တလင်းပြင်တွင် ကျွန်ုပ် လှည့်ပတ်ကြည့်ရှုနေစဉ် ခွေးများသည် သေဆုံးသွားပြီဖြစ်သော သူ့သခင်၏ ဒဏ်ရာများကို လျှာဖြင့် လျက်ပေးနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ကျွန်ုပ် ကြေကွဲဝမ်းနည်းရသည်။ မည်သည့် စစ်မြေပြင်မြင်ကွင်းကမျှ ထိုမျှလောက် ကျွန်ုပ်၏စိတ်ကို မထိခိုက်စေ" ဟု ရေးသားထားသည်။

အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်များအနက် ခွေးသည် လူနှင့် အရင်းနှီးဆုံး၊ လူ့သဘောကို အသိဆုံး၊ လူ့အသက်ကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်ဆုံး တိရစ္ဆာန်ဖြစ်သည်။ ကျေးလက်များတွင် နေအိမ် လုံခြုံရေး၊ ကျွဲကျောင်း၊ နွားကျောင်းရာတွင် အသုံးပြုကြသည်။ လူနှင့်ခွေး ဆက်ဆံရေးသည် မည်သည့်အချိန်တွင် စတင်ခဲ့သည်ကို အသေအချာမသိရ။ သမိုင်းအထောက်အထားအရ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း နှစ်သောင်းတွင် စတင်ခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ ပြင်သစ်နိုင်ငံ အာဒရေ့ချ်ဒေသ ဂူအတွင်း ပန်းချီကားများတွင် တွေ့ရသည်။ ပုံတွင်တွေ့ရသော ထိုစဉ်က ခွေးများသည် ဝံပုလွေနှင့် ပိုတူသည်။ ယနေ့ အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်ဖြစ်လာမည့် ခွေးအမျိုးအနွယ်သည် ထိုစဉ်က တသီးတခြား ကမ္ဘာ့တစ်နေရာတွင် ပေါက်ဖွားရှင်သန်နေခဲ့ဟန်တူသည်။ အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်အဖြစ် စတင်မွေးမြူခံရပြီး လူများ ပြောင်းရွှေ့အခြေစိုက်ရာသို့ အတူလိုက်ပါရင်း အခြားမျိုးများနှင့် ရောယှက်ခဲ့သည်။ ယင်းသို့ဖြင့် ဝံပုလွေရုပ်သဏ္ဍာန် မှေးမှိန်ပျောက်ကွယ်ရသည်ဟု ပညာရှင်များက ဆိုသည်။ ခွေးများ၏ မျိုးရိုးဗီဇ ဒီအန်အေ ၉၉ ဒသမ ၆ ရာနှုန်းသည် ဝံပုလွေနှင့် ထပ်တူကျသည်။ လူ၏ ဒီအန်အေသည် ချင်ပန်ဇီမျောက်ဝံ၏ ဒီအန်အေနှင့် တူညီမှုသည် ၉၆

" အိမ်မွေးတိရစ္ဆာန်များအနက် ခွေးသည် လူနှင့် အရင်းနှီးဆုံး၊ လူ့သဘောကို အသိဆုံး၊ လူ့အသက်ကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်ဆုံး တိရစ္ဆာန်ဖြစ်သည်။ ကျေးလက်များတွင် နေအိမ်လုံခြုံရေး၊ ကျွဲကျောင်း၊ နွားကျောင်းရာတွင် အသုံးပြုကြသည်။"

ရာနှုန်းသာရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ခွေးနှင့် ဝံပုလွေတို့ ဗီဇနီးစပ်မှုသည် လူနှင့် ချင်ပန်ဇီမျောက်ဝံတို့အကြား နီးစပ်မှုထက်ပိုသည်။

မည်သို့ပင် လေ့ကျင့်ပေးသည်ဖြစ်စေ ဝံပုလွေသည် ခွေး၏ အကျင့်စရိုက်နှင့် နီးစပ်မလာပေ။ ခွေးသည် လူ့အလိုကို သိသည်။ လူက ချစ်ခင်လာစေရန် ပျူပျူငှာငှာ ဆက်ဆံတတ်သည်။ နှစ်နှစ်သားအရွယ် ကလေးငယ် နားလည်သည့် စကားလုံးအရေအတွက်ကို အချို့ခွေးများအား သင်ကြားပေးနိုင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ စိတ်ခံစားမှုတွင် ခွေးများသည် လူထက်ခွင်ကျဉ်းသည်ကို တွေ့ရသည်။ ခွေးများသည် အချိန်ကုန်ဆုံးမှုကို သိပ်သတိမထားမိကြ။ ထို့ကြောင့် သူတို့သည် ပကတိ ပစ္စုပ္ပန်တွင်သာ နေနေကြသည်။ ပစ္စုပ္ပန်၏ အကျဉ်းသားများဖြစ်နေကြသည်။ ခွေးများသည် နောင်တရခြင်း၊ မနာလိုဝန်တိုခြင်း ဖြစ်တတ်သည်ဟု ခွေးရှင်များက ယူဆကြသည်။ ထိုအယူအဆသည် မမှန်ဟု မနုဿဇီဝဗေဒပညာရှင် (Anthrozoo–logist) များက ဆိုသည်။ ပျော်ရွှင်ခြင်း၊ ဒေါသထွက်ခြင်း၊ စိုးရိမ်ခြင်းတို့ကို ခွေးများသည် ခံစားမှု ရှိနိုင်သော်လည်း ထိုခံစားမှုများသည် အခိုက်အတန့်မျှသာဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။

ခွေးကို စစ်မြေပြင်တွင် အသုံးပြုမှု တိုးတက်များပြားလာသည့်အလျောက် စစ်မြေပြင်တွင် ခွေးကျဆုံးမှုနှင့် ဒဏ်ရာရမှုများ ရှိလာသည်။ စစ်ပြန်ခွေးများတွင် စိတ်ဓာတ်ချောက်ချားပျက်ပြားမှု (Post–traumatic stress disorder–PTSD) တွေ့လာရသည်။ ပေါက်ကွဲမှုကို ကြုံတွေ့ရသည့်အခါ စစ်ခွေးသည် တုန်လှုပ်ချောက်ချားသွားတတ်သည်။ နောက်တစ်ကြိမ်တာဝန်မထမ်းဆောင်လိုတော့။ ယင်းသို့စိတ်ဒဏ်ရာရသွားသည့် စစ်ခွေးသည် နောက်တစ်ကြိမ်တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် ပြင်ဆင်သည့်အခါတွင်မှ သိရသည်။ ခွေးထိန်းကို ပြန်ကိုက်ခြင်း၊ တစ်နေရာတွင် သွားရောက်ပုန်းအောင်းခြင်း၊ ခွေးထိန်းနောက်တွင် အမြီးကုပ်ကာ ဝပ်နေခြင်းတို့သည် ရောဂါလက္ခဏာများဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ရောဂါလက္ခဏာများ တွေ့ရသည့်အခါ ထိုခွေးကို ပြန်လည်လေ့ကျင့် အသုံးပြုနိုင်ခြင်း ရှိ မရှိကို လေ့လာသုံးသပ်ရသည်။ ဆက်လက်အသုံးမပြုနိုင်တော့ဟုဆိုပါက ယင်းခွေးကို အငြိမ်းစားပေးရသည်။

ပေါက်ကွဲမှုစိတ်ဒဏ်ရာကို စစ်သားများ ခံစားရသကဲ့သို့ စစ်ခွေးများလည်း ခံစားကြရသည်။ အချို့စစ်ခွေးများသည် ပေါက်ကွဲမှုများစွာကို ကြုံတွေ့ရသော်လည်း တုန်လှုပ်မှုမရှိ။ စိတ်ဒဏ်ရာကြောင့် အချို့ခွေးများမှာ ပြန်လည်လေ့ကျင့်သင်ကြားမှုကို ခံယူကြရသည်။ အချို့စစ်ခွေးများမှာမူ စစ်မြေပြင်သို့ ပြန်ခေါ်လာ၍ မရတော့။ ကိုယ်ခန္ဓာတွင် ဒဏ်ရာရသောခွေးများကို ရှေ့တန်းတိရစ္ဆာန်ဆေးရုံတွင် ကုသမှုခံယူစေသည်။ ဒဏ်ရာပြင်းထန်သော ခွေးများကိုမူ တက္ကဆပ်လေတပ်စခန်းရှိ စစ်ခွေးဆေးရုံ (Military Working Dog Hospital at Lackland Air Force Base) သို့ ပို့ကာ ကုသရသည်။ စိုးရိမ်ဖွယ်အခြေအနေရှိသော ခွေးများကို ဂျာမနီရှိ အထူးကု ခွေးဆေးရုံသို့ ပို့ရသည်။

ကုသပြီးနောက် ဆက်လက်ကုသရန် လိုအပ်သော စစ်ခွေးများကို လက်လန်လေတပ်စခန်း၊ စစ်ခွေးနာလန်ထစခန်း (Lackland Air Force Base) သို့ ပေးပို့သည်။ ထိုစခန်းသည် အမေရိကန်စစ်တပ်၏ တစ်ခုတည်းသော စစ်ခွေးနာလန်ထစခန်းဖြစ်သည်။ ထိုဆေးရုံတွင် ခွေးများ၏ကျန်းမာရေး ပုံမှန်စစ်ဆေးခြင်းမှအစ သွားသန့်ရှင်းရေးအထိ ဆောင်ရွက်ပေးလျက်ရှိသည်။ ဆေးရုံတွင် ပုံမှန်အားဖြင့် ခွေးအကောင်ရေ ၉၀၀ ခန့် တက်ရောက်ကုသမှု

ခံယူနေသည်။ ခွေးဆေးရုံကို ၁၉၆၈ ခုနှစ်တွင် တည်ဆောက်ခဲ့ပြီး ၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် ဒေါ်လာ ၁၃ သန်းတန် ဆေးရုံသစ်ကို ဖွင့်လှစ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဆေးရုံတွင် ခွေးများကိုသာ ကုသပေးသည်။ နောက်ဆုံးပေါ်နည်းပညာများကို အသုံးပြု ကုသပေးလျက်ရှိသည်။

ယခင်ကဆိုလျှင် စစ်ရေးတာဝန်များကို မထမ်းဆောင်နိုင်တော့သည့် စစ်ခွေးများကို လေ့ကျင့်ရေးကျောင်းသို့ ပြန်လည်ပေးပို့ပြီး ခွေးထိန်းများ လေ့ကျင့်ရာတွင် အသုံးပြုသည်။ အကောက်ခွန်၊ မူးယစ်ဆေးဝါးနှိမ်နင်းရေးအေဂျင်စီ၊ လေဆိပ်နှင့် အဆောက်အဦလုံခြုံရေးစသည်တို့က အလိုရှိပါက ထိုဌာနများသို့ ပေးသည်။

ကွန်ဂရက်က ဥပဒေကြမ်း (Roby Bill) ကို အတည်ပြုလျက် စစ်ခွေးများ အငြိမ်းစားယူရန် ခွင့်ပြုခဲ့သည်။ စစ်ခွေးများ အငြိမ်းစားယူရာတွင် စစ်သားများ အငြိမ်းစားယူသကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ရသည်။

အသက် ၁၁ နှစ် နှင့် ၁၂ နှစ်အကြားတွင် စစ်ခွေးသည် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရည် လျော့ကျလာသည်။ ထိုအခါတွင် ခွေးစစ်ဆေးရုံ ဆေးဘုတ်အဖွဲ့က စစ်ဆေးပြီး တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် မသင့်တော်တော့ကြောင်း ထောက်ခံချက်ပေးရသည်။ အကယ်၍ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများကလည်း မလိုအပ်ဟုဆိုပါက ပုဂ္ဂလိကမွေးစားရန် လျှောက်ထားသူများထံသို့ စာချုပ်စာတမ်းနှင့် လွှဲပြောင်းပေးရသည်။

အမေရိကန်စစ်တပ်သည် ၁၉၄၂ ခုနှစ်၊ မတ်လ ၁၃ ရက်နေ့တွင် စစ်ခွေးတပ်ဖွဲ့ကို စတင်ဖွဲ့စည်းသည်။ ထိုနေ့ကို အစွဲပြုလျက် နှစ်စဉ် မတ်လ ၁၃ ရက်နေ့ရောက်တိုင်း စစ်မှုထမ်းခွေးများအတွက် ဂုဏ်ပြုအခမ်းအနားကို ကျင်းပလျက်ရှိသည်။

အေးထွန်းမင်း

Ref: – Dogs man& best friend

– The Military Working Dog Handler Course: Everything you need to know

&k&Sm;-,lu&ef;ppfyGJrsm;tvm;tvm
ax;Gk=kef;

❝ ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့တွေရဲ့
ရုရှားနိုင်ငံ ကာ့စ်ခ်ဒေသအတွင်း
ချီတက်တိုက်ခိုက်မှုတွေက
စစ်ပွဲရဲ့အခြေအနေကို ပြောင်းလဲစေနိုင်ဖို့အတွက်တော့
အခက်အခဲတွေတောင်
ဖြစ်စေခဲ့တယ်လို့ ဆိုရမှာပါ။❞

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ယူကရိန်းစစ်ပွဲ စတင်ဖြစ်ပွားချိန် ရုရှားတပ်ဖွဲ့တွေက ယူကရိန်းနိုင်ငံကို ချီတက်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်ကစ၍ အမေရိကန်အစိုးရကလည်း ယူကရိန်းအစိုးရကို ကြီးမားသော စစ်ရေးအထောက်အပံ့တွေ ပံ့ပိုးပေးခဲ့တာ တွေ့ရမှာပါ။ ဒါပေမဲ့ ဒီအထောက်အပံ့တွေကလည်း ရေရှည်မှာ တင်းကျပ်မှုတွေ ရှိလာနိုင်တာကို တွေ့ရမှာပါ။ တချို့ဆိုရင် ပံ့ပိုးပေးတဲ့ စစ်လက်နက်ကိရိယာအမျိုးအစားပေါ် မူတည်ပါလိမ့်မယ်။ ဥပမာ တာဝေးပစ်ဒုံးပျံတွေ၊ စစ်လေယာဉ်တွေဆိုရင် လွှဲပြောင်းပေးမှုအပေါ် ကန့်သတ်တာတွေ ရှိပါတယ်။ တချို့အမေရိကန်လက်နက်တွေဆိုရင် ဘယ်လိုအသုံးပြုရမယ်ဆိုတာကို မသိတဲ့ အခက်အခဲတွေ ရှိနိုင်ပါတယ်။ ရုရှားနိုင်ငံအတွင်းပိုင်းသို့ တိုက်ခိုက်မှုများက အမေရိကန်အစိုးရအဖို့ ကြောက်ရွံ့စိုးရိမ်မှုများကို ဖြစ်စေကာ ယူကရိန်းအနေဖြင့် ရှေ့တန်းစစ်မျက်နှာမှ ဝေးကွာသောပစ်မှတ်များကို တိုက်ခိုက်ရန်၊ ယူကရိန်း၏ စွမ်းဆောင်နိုင်ရည်ကို ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်ရန် စီစဉ်ခဲ့ခြင်းလည်းဖြစ်တယ်လို့ ဆိုရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒီအခြေအနေက အငြင်းပွားဖွယ်လည်းဖြစ်တယ်လို့ ဆိုရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ယူကရိန်းအစိုးရအရာရှိတွေနဲ့ အပြင်ဘက်မှ ဝေဖန်ရေးဆရာတွေကပါ ဂျိုးဘိုင်ဒန်အစိုးရအနေနဲ့ ရုရှားနိုင်ငံအတွင်း ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်မှုအန္တရာယ်ကို မလိုအပ်ဘဲနဲ့ ချဲ့ကားပြောနေတယ်လို့ ဆိုကြပါတယ်။ ဒီကိစ္စနဲ့ပတ်သက်လို့ သုံးသပ်မှုတစ်ရပ် မပြုလုပ်ခင် ယူကရိန်းနိုင်ငံအတွက် ရုရှားနိုင်ငံအတွင်းပိုင်းအထိ တိုက်ခိုက်မှုတွေက ဘယ်လောက်အရေးပါတယ်ဆိုတာ စဉ်းစားဖို့ အရေးကြီး လှပါတယ်။ တကယ်လို့သာ အမေရိကန်အစိုးရအနေနဲ့ သူ့ရဲ့တင်းကျပ်မှုတွေကို ပယ်ဖျက်ရင်၊ ယူကရိန်းအနေနဲ့ စစ်ပွဲမှာ အနိုင်ရဖို့ လုပ်ဆောင်နိုင်စွမ်းတွေ ရသွားခဲ့ပြီဆိုရင် စစ်ပွဲအလားအလာက ဘယ်လိုပြောင်းသွားနိုင်မလဲ။

စစ်ရေးရှုထောင့်အရကြည့်ရင်တော့ အမေရိကန်အစိုးရရဲ့ ယခုလို ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်ထားမှုတွေက အကူအညီမဖြစ်စေနိုင်ဘူးလို့ မြင်ကြမှာပါ။ ရုရှားနိုင်ငံအတွင်းပိုင်း

ထိ ထိုးစစ်တွေပြုလုပ်နိုင်ဖို့ ယူကရိန်းကို နည်းလမ်းနဲ့အခွင့်အရေးတွေ ပေးခဲ့ခြင်းက ယူကရိန်းရဲ့ တိုက်ခိုက်မှုစွမ်းရည်ကို တိုးတက်လာစေမှာပါ။ ဒါပေမဲ့ ကွဲပြားခြားနားမှုရှိနေတာက စစ်ပွဲရဲ့ တိကျပြတ်သားတဲ့ နောက်ဆုံးအခြေအနေ ဖြစ်လာနိုင်ပါ့မလားဆိုတာပါပဲ။ စစ်ပွဲအခြေအနေကို ပြောင်းလဲစေမဲ့ ကြီးမားတဲ့သက်ရောက်မှုတစ်ရပ် ဖြစ်စေနိုင်ဖို့ ယူကရိန်းအနေနဲ့ အဆိုပါ ထိုးစစ်ဆင်တိုက်ခိုက်မှုတွေကို မြေပြင်စစ်ကစားမှုနဲ့ အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ သေချာစွာ အနီးကပ်ချိတ်ဆက်ညှိနှိုင်းပြီး တစ်ပြိုင်တည်းဆောင်ရွက်ဖို့ လိုပါလိမ့်မယ်။ ဒီအချက်က ဒီစစ်ပွဲအတွင်း ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့တွေအနေနဲ့ ကျွမ်းကျင်ပိုင်နိုင်မှုမရှိတဲ့အချက်ပါပဲ။ တစ်နည်းဆိုရရင် ဒီလိုမှ မဆောင်ရွက်နိုင်ရင် ယူကရိန်းအနေနဲ့ ရုရှားနိုင်ငံအတွင်းပိုင်းကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်လို့ရတဲ့ အကျိုးအမြတ်တွေက စစ်ပွဲရဲ့အခြေအနေကို ပြောင်းလဲစေနိုင်မှာ မဟုတ်ပါဘူး။

စစ်မြေပြင်အား လိုသလိုပုံဖော်ခြင်း

ယူကရိန်းစစ်ပွဲက နှစ်ဖက်လုံးမှာ အင်အားတဖြည်းဖြည်း ယုတ်လျော့လာကာ တစ်ဖက်ဖက်မှ ဆက်လက်၍တိုက်ခိုက်ရန် မလိုလားတော့တာ ဒါမှမဟုတ် လက်နက်အင်အား၊ လူအင်အားမကျန်ရှိတော့တဲ့ အခြေအနေရောက်မှသာ စစ်ပွဲပြီးဆုံးမယ့်အခြေအနေကို ရောက်နေရတာ တစ်နှစ်ကျော်ရှိပြီ ဆိုရမှာပါ။ နှစ်ဖက်လုံးက ဝင်ရောက်ထိုးဖောက်ဖို့ အလွန်ခက်ခဲမဲ့ ခံစစ်တွေကို ပြင်ဆင်ထားကြတာပါ။ ဒီလိုအခြေအနေမျိုးမှာ ယူကရိန်းအနေနဲ့ ရုရှားလိုနိုင်ငံကြီးကို ကျော်လွှားအနိုင်ယူနိုင်ဖို့က သူ့ရဲ့ စွမ်းဆောင်နိုင်ရည်မှာ သာမန်သင့်ရုံ တိုးတက်မှုလောက်ရှိတာထက် အများကြီးလိုအပ်ပါလိမ့်မယ်။ မြေပြင်မှ ထိုးစစ်ဆင်မှုက လျင်မြန်ကာ ကုန်ကျစရိတ်လည်းနည်းပြီး ကြီးမားတဲ့ အတိုင်းအတာအထိ ရလဒ်ရရှိနိုင်တာမို့ လက်ရှိစစ်ပွဲအခြေအနေကို မြေပြင်စစ်ကစားဆောင်ရွက်မှု ပြုလုပ်ရမှာဖြစ်ပါတယ်။

မကြာမီလပိုင်းက ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့တွေရဲ့ ရုရှားနိုင်ငံ ကာ့စ်ခ်ဒေသအတွင်း ချီတက်တိုက်ခိုက်မှုတွေက စစ်ပွဲရဲ့အခြေအနေကို ပြောင်းလဲစေနိုင်ဖို့အတွက်တော့ အခက်အခဲတွေဖြစ်စေခဲ့တယ်လို့ ဆိုရမှာပါ။ ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့တွေက ပုံမှန်မဟုတ်တဲ့၊ ကောင်းစွာပြင်ဆင်ထားမှုမရှိတဲ့ ရုရှားစစ်မျက်နှာအပိုင်းကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့တွေက မြေပြင်မှာ လျင်မြန်စွာ ချီတက်နိုင်ခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ရုရှားအရန်တပ်ဖွဲ့တွေ ရောက်ရှိလာခဲ့ပြီးတဲ့နောက်မှာတော့ ယူကရိန်းတို့ ချီတက်တိုက်ခိုက်မှုက နှေးကွေးသွားပါတယ်။ ယူကရိန်းတို့အနေနဲ့ စစ်ပွဲမှာ အဓိကကျတဲ့ ထိုးဖောက်တိုက်ခိုက်မှုကြီးတစ်ရပ် ပြုလုပ်နိုင်မယ့်ပုံ မရှိတော့ပါဘူး။ ရုရှားနယ်မြေအနည်းအကျဉ်းကို သိမ်းယူခဲ့နိုင်တာက ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုတွေဖြစ်လာရင် သူ့အဖို့ ဈေးဆစ်တောင်းဆိုမှုတွေ ပြုကောင်းပြုနိုင်ပါလိမ့်မယ်။ ဒွန်ဘတ်စ်ဒေသရှိ ယူကရိန်းခံစစ်ကြောင်းတွေကို ရုရှားက ဖိအားပေးနေမှုတွေ လျော့ပါးစေမယ်။ ဒါမှမဟုတ် ရုရှားသမ္မတပူတင်ကို နိုင်ငံရေးအရ အားနည်းစေနိုင်မယ်ဆိုတဲ့အချက်တွေ ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်ပေမဲ့ စစ်ရေးပုံရိပ်ကို သိသိသာသာကြီး ပြောင်းလဲသွားစေဖို့ ဆိုတာကတော့ မဖြစ်နိုင်ပါဘူး။

ယူကရိန်းရဲ့ ရုရှားနိုင်ငံအတွင်းပိုင်းသို့ ပိုမိုကြီးမားတဲ့ ထိုးဖောက်တိုက်ခိုက်နိုင်မှုစွမ်းရည် ဖြစ်လာစေဖို့ နည်းလမ်းများစွာရှိပါတယ်။ အခြေခံအားဖြင့်ဆိုရရင် စစ်ရေးဆောင်ရွက်ပုံနည်းလမ်း ပြောင်းလဲဖို့ပါပဲ။ ယူကရိန်းအနေနဲ့ အလှမ်းကွာဝေးတဲ့ ရုရှားရဲ့

ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးနဲ့ အမိန့်ပေးပစ်မှတ်တွေ၊ လေတပ်စခန်းနဲ့ ရေတပ်စခန်းတွေ၊ မြေပြင်တပ်ဖွဲ့ ခင်းကျင်းတပ်ချထားတဲ့ နယ်မြေတွေ၊ လက်နက်စက်ရုံတွေ ဒါမှမဟုတ် ထောက်ပံ့ရေးအခြေခံအဆောက်အအုံတွေ၊ အရပ်ဘက်စွမ်းအင်လုပ်ငန်းတွေ ဒါမှမဟုတ် ကရင်မလင်လို ရုရှားနိုင်ငံရေးထိန်းချုပ်မှုဗဟိုတွေကို တိုက်ခိုက်နိုင်စွမ်း ရှိပါလိမ့်မယ်။ ဒီလိုပစ်မှတ်တွေကို တိုက်ခိုက်တာ ဒါမှမဟုတ် ခြိမ်းခြောက်မှုပြုတာက ရုရှားရဲ့ထိုးစစ်တွေကို စွမ်းဆောင်နိုင်ရည် လျော့စေနိုင်ပါတယ်။ ခံစစ်အားကိုလည်း အားနည်းစေနိုင်ပါတယ်။ ရေရှည်မှာ စစ်ရေးဆောင်ရွက်ချက်က အင်အားဖြုန်းတီးမှုလည်း မဖြစ်စေနိုင်ပါဘူး။ ဒါ့အပြင် ရုရှားသမ္မတပူတင်နဲ့ ခေါင်းဆောင်ပိုင်းတွေအတွက် စစ်ရေးကုန်ကျစရိတ်တွေ များလာနိုင်စေပါတယ်။

ယူကရိန်းအနေနဲ့ ရုရှားရဲ့ ခံစစ်စည်းကို ကျော်လွှားထိုးဖောက်နိုင်ဖို့ဆိုရင် သူ့ရဲ့ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းအားကို သင့်တင့်ရုံ တိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် ပြုပြင်မှုလေးတွေ လုပ်တာထက် အများကြီး ပိုလိုအပ်ပါတယ်။

ဒီနေရာမှာ ခုလို ရည်မှန်းတဲ့ သက်ရောက်မှုတွေထဲက ဘယ်လိုဟာတွေက သိသာထင်ရှားစွာ ဖြစ်လာနိုင်မလဲဆိုတာ မေးခွန်းထုတ်စရာရှိပါတယ်။ ပွဲဦးထွက်ဆိုရရင် ခုလို နယ်မြေအတွင်းပိုင်းကို နက်ရှိုင်းစွာ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်မှုက စစ်ပွဲတစ်ပွဲမှာ အင်မတန်မှ ကုန်ကျစရိတ် ကြီးမားတာပါ။ တန်ဖိုးနည်းမောင်းသူမဲ့လေယာဉ်တွေဆိုရင်လည်း ဒီလို အတွင်းပိုင်းဝေးကွာလွန်းတဲ့ ပစ်မှတ်တွေအထိ ပျံသန်းတိုက်ခိုက်နိုင်စွမ်း မရှိပါဘူး။ ဒီဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းက ကြီးမားသလို ပိုမိုခေတ်မီပြီး အကုန်အကျလည်းများတဲ့ လက်နက်တွေလိုအပ်မှာပါ။ အမေရိကန်က ယူကရိန်းကို စစ်ရေးထောက်ပံ့မှုတွေမှာ တင်းကျပ်တဲ့ ကုန်ကျစရိတ်ကန့်သတ်မှုတွေ ပြုလုပ်ထားတာပါ။ ဒါကြောင့်လည်း အခြားအမျိုးမျိုးသော လက်နက်အထောက်အပံ့တွေကို လျှော့ချဖြတ်တောက်မှုမပြုဘဲနဲ့ ဒီလို ရုရှားနိုင်ငံအတွင်းပိုင်းထိ တိုက်ခိုက်နိုင်မယ့် လက်နက်မျိုးတွေကိုပဲ ပံ့ပိုးပေးဖို့ဆိုတာ မဖြစ်နိုင်ပါဘူး။ ဥပမာပြောရရင် မကြာမီက ယူကရိန်းကိုထောက်ပံ့ရန် ခွဲတမ်းချခဲ့တဲ့ အမေရိကန်ရဲ့ F–16 တိုက်လေယာဉ် ၃၆ စီး (တစ်အုပ်စု) ကို ဒေါ်လာ ၆၀ ဘီလီယံမှ ၃ ဘီလီယံအထိ တန်ဖိုးကျသင့်မှာပါ။

တကယ်လို့ တန်ဖိုးကြီးတဲ့ လက်နက်စနစ်တွေက အချိုးအစားမျှတမှုမရှိတဲ့ ရလဒ်တွေကို ဖြစ်စေခဲ့မယ်ဆိုရင် သူတို့အတွက် ကုန်ကျစရိတ်က များလွန်းတယ်လို့ ဆိုရမှာပါ။ ဒါပေမဲ့ အလှမ်းကွာဝေးတဲ့ ပစ်မှတ်တွေကို ထိမှန်နိုင်ဖို့ တိကျတဲ့ညွှန်ကြားချက်လည်း လိုအပ်မှာပါ။ နည်းပညာအားနည်းချက်တွေကို တန်ပြန်ဆောင်ရွက်နိုင်ရမှာပါ။ တစ်ဖက်မှာဆိုရင်လည်း မိမိဘက်က စစ်ပွဲအတွင်း စွမ်းဆောင်နိုင်စွမ်းရည်အသစ်တွေ ရလာပြီဆိုရင် တစ်ဖက်ကလည်း နည်းပညာတန်ပြန်ဆောင်ရွက်မှုနဲ့ စစ်ဆင်ရေးဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်ညှိနှိုင်းမှုတွေကို ထိထိရောက်ရောက်အသုံးချပြီး လျင်မြန်စွာ တုံ့ပြန်လာတော့မှာပါ။ ဥပမာပြောရရင် တန်ဖိုးကြီးလှတဲ့ လက်နက်တွေဖြစ်တဲ့ HIMARS ဒုံးကျည် ဒါမှမဟုတ် Excalibur ပဲ့ထိန်းအမြောက်တွေဟာဆိုရင် တန်ဖိုးကြီးလှသလို ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့တွေအတွက် အများကြီးသက်ရောက်မှုရှိမှာပါ။ ဒါပေမဲ့ သူတို့က တကယ်တမ်းမှာ ဒီလက်နက်တွေရဲ့ တိကျထိရောက်မှုကို ရယူနိုင်ခြင်း မရှိခဲ့ပါဘူး။ ရုရှားတပ်ဖွဲ့တွေက ရက်သတ္တပတ်အနည်းငယ်အတွင်း ပြန်လည်ပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်ပြီး တုံ့ပြန်လာမှုကြောင့် ဒီလက်နက်တွေရဲ့ ထိရောက်မှုကို ဆုံးရှုံးခဲ့ရပါတော့တယ်။

ရန်သူရဲ့ အတွင်းပိုင်းနယ်ထဲကို တိုက်ခိုက်မယ်ဆိုတာကလည်း အကျိုးသက်ရောက်မှုတွေရှိနိုင်သလို ဒီအခွင့်အလမ်းက ကာလတိုအတွက်ပဲဖြစ်မယ်လို့ ယူဆရပါတယ်။ ဒီလိုတိုက်ခိုက်မှုမှာ ယူကရိန်းအနေနဲ့ သူ့ရဲ့စွမ်းဆောင်ရည်အသစ်တွေကို ကြီးမားသော အတိုင်းအတာနဲ့ ထိထိရောက်ရောက်အသုံးချဖို့ လိုအပ်မှာပါ။ မြေပြင်ထိုးစစ် တိုက်ခိုက်မှုတွေနဲ့အတူ ဒီလိုစွမ်းဆောင်နိုင်ရည်အသစ်ရှိတဲ့ လက်နက်တွေကို စုစည်းအသုံးချပြီး ရုရှားရဲ့ ခံစစ်ကြောင်းတွေကို ရုတ်တရက် ထိုးဖောက်တိုက်ခိုက်နိုင်ရမှာပါ။

အမေရိကန်ရဲ့ စစ်ရေးအယူအဆအရဆိုရရင် ရန်သူရဲ့အတွင်းပိုင်းကို နက်ရှိုင်းစွာ ထိုးဖောက်တိုက်ခိုက်မှုက ရန်သူရဲ့အရေးကြီးတဲ့ ရှေ့တန်းစစ်မျက်နှာတွေအတွက် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးလမ်းကြောင်းတွေကို ခေတ္တဖြတ်တောက်ခြင်းဖြင့် စစ်ပွဲကို မိမိလိုသလို ပုံဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်တယ်။ ရန်သူက ပြန်လည်ပြီး ပုံမှန်မဖြစ်ခင် ဒါမှမဟုတ် တုံ့ပြန်တိုက်ခိုက်မှုတွေ လုပ်မလာနိုင်ခင် မြေပြင်တပ်တွေကိုစုစည်းပြီး အဆိုပါရန်သူရဲ့ အရေးကြီးတဲ့ ရှေ့တန်းစစ်မျက်နှာတွေကိုတိုက်ခိုက်ဖို့ အခွင့်အလမ်းကို ဖန်တီးရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

ရန်သူ့နယ်မြေထဲ နက်ရှိုင်းစွာ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ပြီဆိုရင် အထက်မှာဖော်ပြခဲ့တဲ့အချက်တွေအားလုံးကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ဖို့ကတော့ လွယ်ကူလှတာ မဟုတ်ပါဘူး။ ယူကရိန်းတို့ရဲ့ ၂၀၂၃ ခုနှစ် နွေရာသီမှာပြုလုပ်ခဲ့တဲ့ ထိုးစစ်ဟာဆိုရင် ပြတ်သားတဲ့ ထိုးဖောက်တိုက်ခိုက်မှုပြုနိုင်ဖို့ လိုအပ်တဲ့အတိုင်းအတာဖြစ်တဲ့ တပ်ဖွဲ့တွေကို ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက်တိုက်ခိုက်နိုင်တဲ့စွမ်းရည် လုံးဝမရှိတာ တွေ့ရပါတယ်။ တာဝေးပစ်လက်နက်ကြီးတွေကို အသုံးပြုပြီဆိုရင် ဒီလို မိမိတပ်ဖွဲ့တွေကို ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်နိုင်မှုက ပိုလို့ ရှုပ်ထွေးခက်ခဲလာဦးမှာပါ။

၂၀၂၃ ခုနှစ် ထိုးစစ်တုန်းကဆိုရင် ယူကရိန်းခေါင်းဆောင်တွေက ရန်သူက ခေတ်မီမောင်းသူမဲ့လေယာဉ်တွေနဲ့ လက်နက်ကြီးတွေသုံးနေချိန်မှာ တပ်ဖွဲ့တွေကို တစ်ပြိုင်တည်းအချိန်ကိုက်လှုပ်ရှားဖို့ဆိုတာက မလွယ်ကူလှဘူးလို့ ပြောကြပါတယ်။ အမေရိကန်အရာရှိအများအပြားကတော့ တကယ့်ပြဿနာက ယူကရိန်းတို့အနေနဲ့ လုံလောက်တဲ့ လေ့ကျင့်မှုမရှိခြင်းလို့ ယူဆခဲ့ကြပါတယ်။ ယခုတစ်နှစ်အကြာမှာတော့ ယူကရိန်းတို့က ရုရှားနယ်မြေထဲကို နက်ရှိုင်းစွာ ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်မှုကို ပြုလုပ်လာပြန်ပါပြီ။ ဒါပေမဲ့ ဒီအတွက် စစ်ဆင်ရေးတစ်ခုကိုလည်း ကြားထဲမှာ ဆင်နွှဲခဲ့ခြင်းမရှိတဲ့ ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့တွေဟာ စွမ်းရည်အားဖြင့် မဖြစ်စလောက် တိုးတက်မှုလေးနဲ့ မိမိတပ်တွေကို နေရာယူ စစ်ပွဲဆင်နွှဲရာမှာ ကျဆုံးထိခိုက်မှုနည်းစေဖို့ အမေရိကန်က ထောက်ပံ့ထားတဲ့ တန်ဖိုးကြီးလက်နက်တွေရဲ့အနည်းငယ်ကိုတော့ စသုံးရတော့မှာပါ။

မဟာဗျူဟာမြောက် ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်မှု

စစ်ပွဲကို မိမိလိုသလို ပုံဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်ဖို့ရာမှာ မြေပြင်တပ်ဖွဲ့တွေ ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု နည်းလမ်းတစ်ခုတည်းနဲ့တော့ မရပါဘူး။ ဒါ့အပြင် ရုရှားရဲ့

မြေပြင်တပ်ဖွဲ့တွေကို တိုက်ရိုက်ပစ်မှတ်ထားတိုက်ခိုက်တာ ပြုလုပ်ရပါမယ်။ ဒီလို တိုက်ခိုက်နိုင်စွမ်းရည်တွေကိုသုံးပြီး ရုရှားရဲ့စစ်ပွဲကို ထောက်ပံ့မှုပြုနေတဲ့ တင့်ကားနဲ့ လက်နက်ခဲယမ်းထုတ်လုပ်မှု စက်ရုံမျိုးတွေ၊ ရေနံချက်စက်ရုံတွေ၊ စွမ်းအင်စခန်းတွေနဲ့ ရုရှားနိုင်ငံရဲ့ စွမ်းအင်အခြေခံအဆောက်အအုံတွေအပြင် နိုင်ငံရေးအရထိန်းချုပ်တဲ့ ဗဟိုစခန်းတွေကိုပါ ယူကရိန်းအနေနဲ့ တိုက်ခိုက်ရမှာပါ။ ရည်ရွယ်ချက်ကတော့ ရုရှားရဲ့စစ်ပွဲကို အားဖြည့်ပေးနိုင်မှုစွမ်းအားကိုပျက်စီးစေဖို့ ဒါမှမဟုတ် ဆုတ်ယုတ်ကျဆင်းစေဖို့ပါ။

ဒါပေမဲ့ အစဉ်အလာဖြစ်ပွားခဲ့မှုတွေအရ ဆိုရရင်တော့ ဒီလိုပစ်မှတ်ထား တိုက်ခိုက်မှုတွေက စစ်ပွဲတစ်ပွဲမှာ ထိရောက်မှုရှိတယ်လို့ အလုံးစုံ ဆိုလို့မရပါဘူး။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းက မဟာမိတ်တပ်ဖွဲ့တွေဟာ ဂျပန်နဲ့ဂျာမန်တို့ရဲ့ မြို့ကြီးတွေနဲ့ စက်မှုလုပ်ငန်းဇုန်တွေကို ဖျက်ဆီးဖို့ ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်မှုတွေ ပြုလုပ်ခဲ့ပါတယ်။ ကိုရီးယားစစ်ပွဲနဲ့ ဗီယက်နမ်စစ်ပွဲတို့မှာလည်း မြို့ကြီးတွေနဲ့ အခြေခံအဆောက်အအုံတွေပျက်စီးစေဖို့ အကြိမ်ကြိမ် ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီလိုတိုက်ခိုက်မှုတွေက ပစ်မှတ်ထားတဲ့ ရန်သူနိုင်ငံရဲ့ကြံ့ခိုင်မှုကို ရိုက်ချိုးနိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိပါဘူး။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်မှာတော့ ဟီရိုရှီးမားမြို့နဲ့ နာဂါဆာကီမြို့တွေကို အဏုမြူဗုံးကြဲချခြင်းက ဂျပန်ကို ၁၉၄၅ ခုနှစ်မှာ လက်နက်ချစေခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အခုအချိန်မှာ ရုရှားမြို့ကြီးတွေကို အဲဒီလို အဏုမြူဗုံးကြဲချဖို့ ဘယ်သူမှ အဆိုပြုမှာမဟုတ်ပါဘူး။

ရုရှားဘက်ကတော့ယူကရိန်းရဲ့မြို့ကြီးတွေနဲ့စွမ်းအင်အခြေခံအဆောက်အအုံတွေကို ၂၀၂၂–၂၀၂၃ ခုနှစ် ဆောင်းရာသီကာလကစလို့ မဟာဗျူဟာမြောက် ဗုံးကြဲမှုတွေ ပြုလုပ်ခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့လည်း ဒီလိုတိုက်ခိုက်မှုတွေက စစ်ပွဲမှာအသာရဖို့ ရလဒ်အလားအလာတွေမဖြစ်စေခဲ့ပါဘူး။ အာဖဂန်နစ္စတန်၊ အီရတ်နဲ့ လစ်ဗျားတို့မှာလိုပဲ ဒီလိုဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်မှုတွေက တစ်ဖက်ရန်သူက မိမိအပေါ် လိုက်လျောဖြေလျှော့မှုတွေပြုလုပ်ဖို့ မစွမ်းဆောင်နိုင်ခဲ့ပါဘူး။

အချို့သော အကဲဖြတ်လေ့လာသူတွေက မဟာဗျူဟာမြောက်ဗုံးကြဲခြင်းရဲ့ အများဆုံးအကျိုးပြုနိုင်တဲ့ရလဒ်က ရန်သူရဲ့စစ်ရေးအားထုတ်မှုကို မြေပြင်စစ်ကစားခြင်းကနေလေကြောင်းခံစစ်အသားပေးဖို့ လမ်းလွှဲအာရုံပြောင်းစေနိုင်တာ ဒါမှမဟုတ် ရန်သူရဲ့ မြေပြင်တပ်ဖွဲ့တွေ အားလျော့သွားစေဖို့ ရန်သူရဲ့ လက်နက်ထုတ်လုပ်မှုကို ဖျက်ဆီးနိုင်တဲ့ စွမ်းရည်ကို ပြသတာတို့ ဖြစ်လိမ့်မယ်လို့ ထင်မြင်ကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီလိုဖြစ်စေဖို့ကလည်း ကြီးမားတဲ့အတိုင်းအတာနဲ့ ဆောင်ရွက်ရမှာပါ။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်တုန်းကဆိုရင် မဟာမိတ်တွေက ဂျာမနီကို သုံးနှစ်ခွဲကာလအတွင်း ဗုံးတန်ချိန်နှစ်သန်းကို လေယာဉ်ခေါက်ရေပေါင်း ၇၁၀၀၀၀ ကို အသုံးပြုကြဲချခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့လည်း ဂျာမနီရဲ့ လက်နက်ထုတ်လုပ်မှုက ၁၉၄၂ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလကနေ ၁၉၄၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လကြားအတွင်းမှာ မြင့်တက်နေဆဲဖြစ်တာ တွေ့ရပါတယ်။ စစ်ပွဲရဲ့နောက်ဆုံးလတွေအတွင်းမှသာ ဂျာမန်လေတပ်ဟာ ကြီးမားစွာ ဖျက်ဆီးခံခဲ့ရပြီးတဲ့နောက် ဂျာမန်မြေပြင်တပ်တွေအနေနဲ့လည်း အင်အားချည့်နဲ့ခဲ့ရတာပါ။ ယခုခေတ်ကာလ ခေတ်မီနည်းပညာတွေနဲ့ဆိုရင်တောင် ဒီလိုမဟာဗျူဟာမြောက် ဗုံးကြဲ တိုက်ခိုက်မှုနဲ့အတူ ရုရှားနိုင်ငံအတွင်းပိုင်းကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်မှုက စစ်ပွဲအခြေအနေကို ပြောင်းလဲစေနိုင်မှာ မဟုတ်ဘူးလို့ ယူဆရပါတယ်။

ရုရှားအနေနဲ့လည်းမြောက်ကိုရီးယားနဲ့ တရုတ်နိုင်ငံတို့ဆီကနေ လက်နက်ခဲယမ်းနဲ့ ကိရိယာတွေ ရရှိနေတာပါ။ ဒါကြောင့်လည်း ယူကရိန်းအနေနဲ့ ရုရှားနိုင်ငံအတွင်းပိုင်းကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ဖို့ လှုပ်ရှားနေမှုက ရည်မှန်းတဲ့အတိုင်းဖြစ်နိုင်ဖို့ ဖြစ်နိုင်ခြေရေးရေးမျှသာ ရှိတယ်လို့ ဆိုပါရစေ။

" ရုရှားအနေနဲ့လည်း မြောက်ကိုရီးယားနဲ့ တရုတ်နိုင်ငံတို့ဆီကနေ လက်နက်ခဲယမ်းနဲ့ ကိရိယာတွေ ရရှိနေတာပါ။ "

ဘေးအန္တရာယ်စွန့်စားရမှုအပေါ် အကဲဖြတ်ခြင်း

အမှန်တကယ်ဆိုရင် ရုရှားနိုင်ငံအတွင်းပိုင်းထိ ယခုလို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်မှုက ယူကရိန်းအတွက် စစ်ပွဲမှာတော့ အထောက်အကူဖြစ်စေမှာပါ။ ရုရှားနိုင်ငံအတွင်းပိုင်းရှိ စက်ရုံတွေ ဒါမှမဟုတ် အခြေခံအဆောက်အအုံတွေကို ဖျက်ဆီးနိုင်မယ်ဆိုရင် ယူကရိန်းတို့ရဲ့ စိတ်ဓာတ်ကို မြှင့်တင်ပေးရာလည်း ရောက်မှာပါ။ ဥပမာဆိုရရင် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း အမေရိကန်တို့က ဂျပန်နိုင်ငံ တိုကျိုမြို့ကို အနည်းအပါး ဗုံးကြဲခဲ့နိုင်တာကတောင် အမေရိကန်တို့ရဲ့ စိတ်ဓာတ်ကို မြင့်တက်စေခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အခုအချိန်မှာ ဒီလိုပြုလုပ်နိုင်စွမ်းက မြေပြင်ပေါ်က စစ်ရေးလက်တွေ့အခြေအနေကို ပြောင်းလဲစေနိုင်တော့မှာ မဟုတ်ပါဘူး။ ဒါကြောင့်လည်း ယူကရိန်းရဲ့ မိတ်ဖက်တွေအဖို့ တော်သင့်ရုံ စစ်ရေးအကျိုးအမြတ်လေးက တစ်ဖက်မှာ ဘေးအန္တရာယ်စွန့်စားရမှုတွေ ဘယ်လောက်ထိ များလာစေမလဲဆိုတာ မေးဖို့လိုလာပါပြီ။ ဒီမေးခွန်းရဲ့အဖြေက ပဋိပက္ခ ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာနိုင်စေမဲ့ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိမှု သုံးသပ်ချက်တွေကို ဖော်ထုတ်ပြသမှာပါ။ အနောက်အုပ်စုအစိုးရနဲ့ ပြည်သူတွေအနေနဲ့ ဒီဘေးအန္တရာယ်တွေအပေါ် ဘယ်လောက်ထိ ခံနိုင်ရည်ရှိမလဲ စဉ်းစားရမှာပါ။ ဒါက လက်တွေ့မှာဆောင်ရွက်ဖို့ ဖြစ်နိုင်ပါ့မလားဆိုတာ အဆုံးအဖြတ်ပေးမယ့်အချက်ပါပဲ။ မူဝါဒတွေကို

ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပြီဆိုရင် စစ်မြေပြင်မှာဖြစ်လာမဲ့ နောက်ဆက်တွဲအကျိုးဆက်တွေကို ခန့်မှန်းနိုင်ရပါမယ်။ ဒါကြောင့်လည်း နောက်ဆုံးအနေနဲ့ဆိုရရင် အနောက်အုပ်စုအနေနဲ့ ယူကရိန်းကို ရုရှားအတွင်းပိုင်းထိ တိုက်ခိုက်ဖို့ရာ လိုအပ်တဲ့ တာဝေးပစ်လက်နက်ကြီးတွေပါ အသုံးပြုခွင့်ပေးခဲ့ရင် နောက်ဆက်တွဲ အကျိုးဆက်တွေက စစ်ပွဲရဲ့အခြေအနေကို ပြတ်ပြတ်သားသား ပြောင်းလဲစေနိုင်မယ်ဆိုတဲ့အချက်ကို မတွေ့ရသေးတာ အမှန်ပဲလို့ ဆိုချင်ပါတယ်။

ထွေးကိုထွန်း

Ref: The false Promise of Ukraine's Deep Strikes into Russia Hitting Faraway Targets Will not tip the Balance of War by Stephen Biddle

AD,uferfEkdfHc&;Domf;vkyfef;zdEdkwf,kvufI
rSK;cjrifnwf

“ ကော်ဖီသည်
ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ အကျော်ကြားဆုံး
ထုတ်ကုန်တစ်ခုဖြစ်ပြီး
ဗီယက်နမ် ပရိမီယံကော်ဖီစေ့များ၏ ရနံ့ကို
ထိတွေ့ခံစားနိုင်ပါသည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများတွင် တစ်ခုပါဝင်သည့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် စွဲမက်ဖွယ်ကောင်းသော အစဉ်အလာကြီးမားသည့် သမိုင်းကြောင်းများ၊ မတူကွဲပြားသော ယဉ်ကျေးမှုများနှင့် ရင်သပ်ရှုမောဖွယ် ရှုခင်းများကြောင့် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ ခရီးသွားဧည့်သည်များအတွက် ဆွဲဆောင်မှုရှိသော နေရာတစ်ခု ဖြစ်နေသည်။

ခရီးသွားဧည့်သည်များအတွက် ပင်လယ်ကမ်းခြေများ၊ သစ်တောများ၊ တောင်တန်းများနှင့် များပြားလှစွာသော တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်းရှိသည့် လယ်ကွင်းများဖြင့် အံ့သြဖွယ်ကောင်းသော သဘာဝရှုခင်းများ ရှိနေပါသည်။ နိုင်ငံအရွယ်အစားမှာ သေးငယ်သော်လည်း ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် ယူနက်စကို (UNESCO) မှ အသိအမှတ်ပြုထားသော သဘာဝအံ့ဖွယ်များစွာကို ပိုင်ဆိုင်ထားသည့် နေရာဖြစ်သည်။ ဗီယက်နမ်ကို လည်ပတ်သည့်အခါ မယုံကြည်နိုင်စရာကောင်းလှသည့် ထုံးကျောက်များ၊ စိမ်းလန်းစိုပြည်သော ရှုခင်းများ၊ ဟာ့လောင်ပင်လယ်အော်နှင့် ကက်ဘာကျွန်းတို့ကို လွမ်းဆွတ်သတိရနေစေနိုင်ပါသည်။ ဟာ့လောင်ကျွန်းမှတစ်ဆင့် မြင့်မားသောတောင်တန်းများရှိပြီး ကောင်းကင်တစ်ခုလုံးကို လွှမ်းခြုံကာ ယနေ့တိုင် တောရိုင်းတိရစ္ဆာန်များ ထိန်းသိမ်းထားရာနေရာဖြစ်သည့်ဟာ့ဂျန်းမြို့သို့ သွားရောက်နိုင်ပါသည်။ သဘာဝကို ချစ်မြတ်နိုးသူများအတွက် နောက်ထပ် နေရာတစ်ခုမှာ ဘူမိဗေဒဆိုင်ရာတန်ဖိုးများကြောင့် လူသိများသော ဖုန်ညာ (Phong Nha) အမျိုးသားပန်းခြံဖြစ်ပါသည်။ ဖုန်ညာ အမျိုးသားပန်းခြံတွင် ကြီးမားသောလိုဏ်ဂူသည် မြေအောက်မြစ်တစ်ခုမှ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်ပြီး အထက်ပိုင်းတွင်ရှိသော သစ်တောတစ်ခုမှ ရေစိမ့်ဝင်မှုဖြင့် ဖန်တီးထားသည်။ ကမ္ဘာ့အရှည်လျားဆုံး မြေအောက်စကြံအတွင်း မယုံကြည်နိုင်စရာကောင်းလှသော လိုဏ်ဂူသည် ပိုမိုထူးခြားသော ဂေဟစနစ်ကို မြင်တွေ့နိုင်သည်။

ရှေးဟောင်းမြို့တော် ဟွမ်လူ၊ ထရမ်အမ်း-တမ်ကိုးဘိဒုံ ရှုခင်းသာနှင့် ဟွမ်လူ အထူးသစ်တောတို့ပါဝင်သည့် ကမ္ဘာ့ယဉ်ကျေးမှုနှင့် သဘာဝအမွေအနှစ် နေရာသုံးခုကို

လက်လွတ်၍ မရနိုင်ပေ။ ၎င်းတို့သည် သဘာဝရှုခင်းများတွင် နစ်မြောနေစေရန် မတူကွဲပြားသော အတွေ့အကြုံများစွာကို ပေးနေပါသည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် သဘာဝအံ့ဖွယ်မြင်ကွင်းများ အမျိုးမျိုးရှိနေခြင်းသည် အကျော်ကြားဆုံးများထဲမှ တစ်ခုအဖြစ် ပါဝင်နေပေသည်။

ဗီယက်နမ်၏၃၄၄၄ ကီလိုမီတာရှည်လျားသောကမ်းရိုးတန်းရှိပင်လယ်ကမ်းစပ်တွင် အပန်းဖြေအနားယူခြင်း၊ ဆိတ်ငြိမ်သော ကမ်းခြေအပန်းဖြေစခန်းများ၊ သာယာလှပသည့် ကမ်းခြေများသို့ သွားရောက်ခြင်း၊ သန္တာကျောက်တန်းများအကြား ရေငုပ်ခြင်းနှင့် အခြား အတွေ့အကြုံသစ်များစွာကို ရရှိစေပါသည်။ လှပသော ဗီယက်နမ်ကမ်းခြေများနှင့် ဗီယက်နမ်ကျွန်းစုများသည် ကြည်လင်ပြီး အပြာရောင်ရှိသော ဖူအုး (Phu Quoc) နှင့် ဒုန့်လဲ့ကမ်းခြေ (Doc Let) ကဲ့သို့သော ညာထရမ်းမြို့ (Nha Trang) ၏ နူးညံ့သိမ်မွေ့သော ကမ်းခြေများ ပါဝင်သည်။ ဟွေအန်း မြို့ (Hoi An) ရှိ အန်းဘင်ကမ်းခြေ (An Bang)၊ ဒါနန်းမြို့ (Da Nang) ရှိ မီကဲကမ်းခြေ (My Khe) စသည့် ကမ္ဘာ့အလှဆုံးကမ်းခြေများနှင့် မွေနဲမြို့ (Mui Ne) ရှိ ပျက်စီးယိုယွင်းခြင်းမရှိသေးသော သဘာဝကမ်းခြေများသို့လည်း သွားရောက်လည်ပတ်နိုင်ပါသည်။

ပင်လယ်နှင့်ကျွန်းများအပြင် ဗီယက်နမ်၏ မြောက်ဘက်ရှိ တောင်တန်းဒေသသို့ ခရီးသွားခြင်းသည် တောင်စောင်းတစ်လျှောက်တွင် လှိုင်းထနေသော ထူးခြား၍ ရင်သပ်ရှုမောဖွယ်ရာ လယ်ကွင်းများကို ဖော်ထုတ်ပြသနေသည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံရှိ စပါးစိုက်ခင်းများကို တစ်နှစ်ပတ်လုံး အချိန်မရွေး သွားရောက်ကြည့်ရှုနိုင်ပြီး စိုက်ပျိုးမှုအသစ်များ၏ စိမ်းလန်းစိုပြည်မှုများမှ ကောက်ရိတ်သိမ်းချိန်တွင် တောင်စောင်းများကို ရွှေအိုရောင်ဖုံးအုပ်ထားသည် အထိ အရောင်ပြောင်းသွားသည်ကို မြင်တွေ့နိုင်သည်။ တစ်ဆက်တည်း လယ်ကွင်းများကို ကြည့်ရှုရန် အလှပဆုံးနေရာများမှာ မုံချချိုင်း စပါးခင်း၊ အီသီတောင်ယာစပါးခင်း၊ ပူလွန်းတောင် သဘာဝစိုက်ခင်း၊ ဟွမ်ဆုဖီ လှေခါးထစ်တောင်ယာစိုက်ခင်း အစရှိသည့်နေရာများ ဖြစ်ပါသည်။ ဒေသခံတောင်သူလယ်သမားများနှင့် ရင်သပ်ရှုမောဖွယ်ရာ ရှုခင်းများအပြင် ယဉ်ကျေးမှုများ အပြန်အလှန် ဖလှယ်နိုင်သောနေရာများဖြစ်သည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ ရှည်လျားသည့် ကုန်းမြေတစ်လျှောက်တွင် အဆုံးမရှိ လှိုင်းထနေသော တောင်တန်းများစွာရှိသည်။ လှပသော မြင်ကွင်းကျယ်များကို ခံစားရန်၊ သဘာဝကို စူးစမ်းလေ့လာရန်နှင့် ကျေးရွာနေ တောင်သူဦးကြီးများ၏ စိတ်ဝင်စားဖွယ် လူနေမှုဘဝများကို လေ့လာနိုင်ရန် တောင်ထိပ်များသို့ ခြေလျင်တောင်တက်ခြင်းသည် ထူးခြားမှုတစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ အင်ဒိုချိုင်းနား၏ ခေါင်မိုးဟု တင်စားခေါ်ဝေါ်ပြီး လူသိများသော အမြင့်ဆုံးတောင်ဖြစ်သည့် ဖန်စီပန်တောင် (Fansipan) သည် စွန့်စားခန်းများကို ကြိုက်နှစ်သက်သူများအတွက် လည်ပတ်သင့်သည့် နေရာတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဟွမ်လင်းဆွန်းတောင်၊ စကျင်ကျောက်တောင်များ၊ ဗန်ဒင်းတောင်၊ ဖိုင်သဲတောင်နှင့် လန်ဘီရန်တောင်များသည် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ ထူးခြားထင်ရှားသော တောင်ထိပ်များထဲမှ ကျော်ကြားသောနေရာများပင်ဖြစ်သည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် သူရဲကောင်းများနှင့် အစဉ်အလာကြီးသော သမိုင်းကြောင်းများ ပါဝင်သည့် အမွေအနှစ်များနှင့် ထူးခြားသော သမိုင်းဝင်နေရာများစွာ ရှိနေပါသည်။ ဗီယက်နမ်

သမိုင်းကို စိတ်ဝင်စားသူ ခရီးသွားများအတွက် ဟန္တိုင်း၊ ဟိုချီမင်း၊ ကွန်ဒါအိုကျွန်း၊ ဒါနန်း၊ ဟွေအန်းနှင့် ဟူးမြို့ စသည့် နေရာများသည် မဖြစ်မနေရောက်သင့်သည့် နေရာများပင်ဖြစ်သည်။ ရှေးဟောင်း ဟူးမြို့တော်သည် ဗီယက်နမ် ပဒေသရာဇ်မင်းဆက်များ၏ သမိုင်းဝင်ပုံပြင်များစွာကို သိမ်းဆည်းထားသည့် နေရာဖြစ်သည်။ တစ်ချိန်က နာမည်ဆိုးဖြင့် ကျော်ကြားခဲ့သော ကွန်ဒိုးကျွန်း (Con Dao) သည် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ ရင်နင့်ဖွယ်ရာသမိုင်းကြောင်းများကို ထိန်းသိမ်းထားရှိပြီး ဟွေအန်းမြို့ (Hoi An) နှင့် ဒါနန်းမြို့ (Da Nang) တွင် သမိုင်းဝင် ဗိသုကာလက်ရာ မြောက်မြားစွာတည်ရှိနေသည့် အဆောက်အဦများ ရှိနေပေသည်။ ထိန်ဟွာမြို့ရှိ ထိန်ညာဟို (Ho Citadel–Thanh Hoa)၊ ဟန္တိုင်းမြို့ရှိ သိန်းလောင်း (Thanh Long–Hanoi)၊ ဟွေအန်း (Hoi An) ရှေးဟောင်းမြို့၊ ဟူးမြို့တော် (Hue Imperial City) နှင့် ကွမ်နမ် (My Son Sanctuary – Quang Nam) ကဲ့သို့သော ယူနက်စကိုမှ အသိအမှတ်ပြုခံထားသော ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်အဖြစ် သတ်မှတ်ထားသည့်နေရာများကို စူးစမ်းလေ့လာနိုင်ပါသည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ အစဉ်အလာကြီးမားသော သမိုင်းကြောင်းများကို စူးစမ်းလေ့လာရန် နောက်ထပ်နည်းလမ်းတစ်ခုမှာ သမိုင်းဝင်ပြတိုက်များကို လည်ပတ်ကြည့်ရှုခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ပြတိုက်များသည် ခရီးသွားဧည့်သည်များအား နှစ်ပေါင်းရာနှင့်ချီ၍ သက်တမ်းရှိသော သမိုင်းဝင်ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ၊ သမိုင်းဝင်ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ စွဲမက်ဖွယ်ကောင်းသော သမိုင်းဝင်ပုံပြင်များကို သိရှိနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းသော ပြတိုက်များမှာ ဆိုင်ဂုံစစ်ပွဲ အကြွင်းအကျန်ပြတိုက်၊ ဗီယက်နမ်စစ်သမိုင်းပြတိုက်၊ ဟိုချီမင်းပြတိုက်၊ ချန်းမ်ပြတိုက်(Cham)၊ B–52 ဗုံးကြဲလေယာဉ်များ အသုံးပြုခဲ့သည့် ပြတိုက်၊ ဗီယက်နမ်အမျိုးသားသမိုင်းပြတိုက်၊ ဟူ (Hue) တော်ဝင်ရှေးဟောင်းပြတိုက်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် ပြင်သစ်ကိုလိုနီနယ်ချဲ့တို့၏ လွှမ်းမိုးမှုကို ခံခဲ့ရသည်ဖြစ်၍ ပြင်သစ်တို့၏ ဗိသုကာလက်ရာ အဆောက်အဦများကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ထိုအဆောက်အဦများသည် အဝါရောင်ဖြစ်နေပြီး အနုစိတ်အလှဆင်ထားသော ဗိသုကာလက်ရာများကို တွေ့မြင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ခရီးသွားများ အနှစ်သက်ဆုံးမှာ ဟန္တိုင်းအော်ပရာစင်မြင့်၊ ဆိုင်ဂုံ ဗဟိုစာတိုက်ကြီး၊ ဆိုင်ဂုံဘုရားရှိခိုးကျောင်းနှင့် အမျိုးသားသမိုင်းပြတိုက်တို့ ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံရှိ 81–Vietnam မိုးမျှော်တိုက်များကဲ့သို့ နိုင်ငံ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အမှတ်သင်္ကေတကိုဖြစ်စေသည့် ခေတ်မီ ဗိသုကာလက်ရာဆိုင်ရာ အထင်ကရနေရာများလည်း တွေ့မြင်နိုင်သည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် လှပသော တံတားများစွာရှိပြီး တံတားတစ်ခုချင်းစီတွင် စိတ်ဝင်စားစရာကောင်းသော ဗိသုကာလက်ရာများကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ၁၉ ရာစုနှောင်းပိုင်းတွင် တည်ဆောက်ခဲ့သော လုံပရင်တံတားသည် ဟန္တိုင်းမြို့ရှိ အထင်ကရ သမိုင်းဝင်တံတားအဖြစ် တည်ရှိနေပြီး ဒါနန်းမြို့ရှိ နဂါးတံတား၊ ဟန္တိုင်းမြို့ရှိ နတ်တန်းတံတားနှင့် ဟိုချီမင်းမြို့ရှိ ဖူးမိုင်တံတားတို့သည်လည်း တစ်မျိုးချင်းစီအနေဖြင့် ဆွဲဆောင်မှုရှိနေပါသည်။ ဒါနန်းမြို့ရှိ ဟန်မြစ်ကူးတံတားသည် ထူးခြားသော ကြိုးတံတားတစ်စင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် မြင့်မားသော ဗိသုကာအဆောက်အဦများရှိသည့်အပြင် မြေအောက်ရှိ ဗိသုကာလက်ရာများကိုလည်း တွေ့မြင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဗီယက်နမ်ရှိ ဥမင်

လိုဏ်ခေါင်းများသည် ကီလိုမီတာပေါင်း ရာနှင့်ချီ၍ ရှည်လျားပြီး ပင့်ကူမျှင်များကဲ့သို့ ကျဉ်းမြောင်းသော မြေအောက်လမ်းကြောင်းများဖြစ်သည်။ စစ်ပွဲတွင် အသုံးပြုခဲ့သည့် ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းများ၊ ကတုတ်ကျင်းများ၊ အိပ်ခန်းများနှင့် အစားအစာသိုလှောင်ခြင်းကဲ့သို့သော နိုင်ငံ၏ သမိုင်းကြောင်းနှင့်ဆက်စပ်နေသော လက်ကျန်အဆောက်အဦများကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ဗီယက်နမ်ရှိ ထင်ရှားသော ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းစနစ်များတွင် ဒီလောင်ပင်ဒင်းဥမင်များ၊ ဗင်းမေ့ဥမင်များ၊ ခေထရိုင်းဥမင်များနှင့် ဗီးလင်းဥမင်များ ပါဝင်သည်။

ဗီယက်နမ်ဟင်းလျာများ၏ ပါဝင်ပစ္စည်းများနှင့် ပြင်ဆင်မှုနည်းလမ်းတို့မှာ မျှတမှုရှိသည့်အတွက် အရသာကောင်းကြသည်။ ဗီယက်နမ်အစားအစာများတွင် ထူးခြားသော ဟင်းခတ်အမွှေးအကြိုင် ပေါင်းစပ်ထားခြင်း၊ လတ်ဆတ်သော ဟင်းသီးဟင်းရွက်များကို အသုံးပြုခြင်းနှင့် အရသာရှိစေရန် ငံပြာရည်အမျိုးမျိုးကို အသုံးပြုထားသည်။ ထင်ရှားသော ဗီယက်နမ်ဟင်းလျာများမှာ ဖုန်ဟခေါက်ဆွဲ၊ ဗီယက်နမ်ရိုးရာမုန့်များ၊ ကမ္ဘာကျော်လမ်းဘေးဈေးဆိုင်များ၊ ဆန်ပြုတ်၊ ကွာန် (Quang) ခေါက်ဆွဲ၊ အမျိုးမျိုးစုံလင်သော အမဲသားခေါက်ဆွဲ၊ ငါးကိတ်မုန့်ကဲ့သို့သော အစားအစာများဖြစ်သည်။

ဗီယက်နမ်ရှိလမ်းမများတွင် လမ်းလျှောက်ရင်း လူစည်ကားသော လမ်းဘေးကော်ဖီဆိုင်များကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ၎င်းဆိုင်များတွင် ဗီယက်နမ်ကော်ဖီ၊ ရေခဲကော်ဖီ၊ ကြက်ဥကော်ဖီနှင့် သီးစုံဖျော်ရည်များ ရွေးချယ်၍ သောက်သုံးနိုင်ပါသည်။ လူစည်ကားသော လမ်းဘေးဆိုင်များမှ တက်ကြွလန်းဆန်းသော ကော်ဖီယဉ်ကျေးမှုကို ခံစားနိုင်သည်။ ကော်ဖီသည် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ အကျော်ကြားဆုံး ထုတ်ကုန်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ဗီယက်နမ် ပရီမီယံကော်ဖီစေ့များ၏ ရနံ့ကို ထိတွေ့ခံစားနိုင်ပါသည်။ ကော်ဖီတစ်ခွက်သောက်ခြင်းဖြင့် ဒေသခံတစ်ဦးကဲ့သို့ ခံစားနိုင်သည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်း ဖွံ့ဖြိုးလာမှုနှင့်အတူ တိုးတက်လာသည့် ခရီးသွားများ၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ရန် ဟိုတယ်နှင့် ခရီးသွားဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ၌ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ တည်းခိုခန်းများ၊ ဟိုတယ်များနှင့် အပန်းဖြေစခန်းများအပါအဝင် ဇိမ်ခံခန်းများအထိ တည်းခိုစရာ၊ ရွေးချယ်စရာ အမျိုးမျိုးရှိပြီး ခရီးသွားများအနေဖြင့် ရွေးချယ်တည်းခိုနိုင်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ညာထရမ်း (Nha Trang)၊ ဟွေအန်း (Hoi An)၊ ဟာလောင် (Ha Long) နှင့် ဖူးအူး (Phu Quoc) တို့ကဲ့သို့ ထင်ရှားသော ကမ်းရိုးတန်းမြို့များနှင့် ကျွန်းများရှိ ဟိုတယ်နှင့် အပန်းဖြေစခန်းများသည် ထင်ရှားပါသည်။ စိမ်းလန်းစိုပြည်သော သစ်ပင်များ၊ ဗိသုကာလက်ရာများဖြစ်သည့် ထမင်းစားခန်းများ၊ ရေကူးကန်များ၊ စပါးခင်းများ၊ ဂေါက်ကွင်းများ၊ ဈေးဝယ်စင်တာများကို ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ခရီးသွားများ နှစ်သက်ကြသည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ များပြားလှသော ခရီးသွားများ၊ လည်ပတ်စားသောက်သည့် ခရီးစဉ်များမှသည် ပြတိုက်လေ့လာရေးခရီးစဉ်များနှင့် သာယာလှပသော သဘာဝရှုခင်းများအား လေ့လာအပန်းဖြေရေး ခရီးစဉ်များက အမြဲတမ်း ဆွဲဆောင်လျက်ရှိသည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် ခြေလျင်တောင်တက်ခြင်း၊ စခန်းချအနားယူခြင်း၊ လမ်းလျှောက်ခြင်း၊ ကယပ် လှေစီးခြင်း၊ ရေငုပ်ခြင်းနှင့် ကျောက်တောင်တက်ခြင်း စသည့် ခရီးစဉ်များလည်း ရှိပါသည်။

ရှုခင်းများနှင့် ဗိသုကာလက်ရာများအပြင် ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးတမ်းနှင့် အနုပညာဆိုင်ရာ အစိတ်အပိုင်းများသည် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ ဆွဲဆောင်မှုအား သိသိသာသာ အထောက်

အကူပြုနေပါသည်။ ဗီယက်နမ်၏ ယဉ်ကျေးမှုသင်္ကေတများဖြစ်သည့် အောင်ဒိုင်းရိုးရာအင်္ကျီ (Ao Dai) နှင့် နွမ်လရိုးရာခမောက် (Non La) များသည် ဗီယက်နမ်အမျိုးသမီးများ၏ ကျက်သရေရှိမှုကို ဖော်ညွှန်းထားသည့် ဗီယက်နမ်ရိုးရာဝတ်စုံဖြစ်သည်။ နေအပူရှိန်ဒဏ်နှင့် မိုးဒဏ်ကို ကာကွယ်ရန်အတွက် အသုံးပြုသော နွမ်းလမုန့်မတ်ခမောက်သည် ရိုးရှင်းပြီး ဗီယက်နမ်အမျိုးသမီးများ၏ ကြိုးစားအားထုတ်မှုနှင့် ခံနိုင်ရည်အား ကိုယ်စားပြုနေသည်။ ဗီယက်နမ်အမျိုးသမီးများ၏ အလှကို ကမ္ဘာတစ်ဝန်းသို့ ပြသနေရုံသာမက နိုင်ငံ့လက်မှုပညာရပ်များ၏ ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် စွမ်းဆောင်နိုင်မှုကို မီးမောင်းထိုးပြသနေပါသည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် နှစ်စဉ် နှစ်သစ်ကူးပွဲတော်နှင့် နွေဦးရာသီပွဲတော်တို့မှာ ထင်ရှားသည်။ နှစ်သစ်ကူးပွဲတော်သည် မိသားစု ပြန်လည်ဆုံစည်းခြင်း၊ ရိုးရာဓလေ့အရ ပျော်ရွှင်စွာ လက်ဆောင်ပေးခြင်း၊ အရသာရှိသော ဟင်းလျာများဖြင့် နှစ်သစ်ကို အစပြုခြင်းဖြစ်သည်။ နွေဦးရာသီပွဲတော်သည် မိသားစုစည်းလုံးမှုကို ကိုယ်စားပြု၍ ပြည့်စုံမှု၊ အသီးအနှံများ ဖြစ်ထွန်းရေးနှင့် လိုအပ်သောဆန္ဒများကို ကိုယ်စားပြုပါသည်။ အဆိုပါ ပွဲတော်ကြီးနှစ်ခုအပြင် ခရီးသွားများသည် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ ထူးခြားသော ယဉ်ကျေးမှုသမိုင်းကြောင်းများနှင့် ဘာသာရေးဓလေ့ထုံးတမ်းများအလိုက် ဘုရင်ဖောင်ဘုရားကျောင်း မီးထွန်းပွဲတော်၊ ဟူရိုးရာ လက်မှုပညာပြပွဲတော်၊ ဇီဗိုဖုန်ကျေးရွာဓလေ့ပွဲတော်၊ ဝိညာဉ်ကန်တော့ပွဲတော်၊ ဆောင်းဦးရာသီပွဲတော်နှင့် လနတ်ဘုရားကိုပူဇော်သည့် ကောက်ရိတ်သိမ်းပွဲတော်၊ ဟုန်ဘုရားကျောင်းပွဲတော်၊ ဆင်ပွဲတော်နှင့် နန်ဟိုင်း ပင်လယ်နတ်ပူဇော်ပွဲကဲ့သို့သော ပွဲတော်များ၊ အခြားပွဲတော်များသည်လည်း ခရီးသွားများအား ဆွဲဆောင်လျက်ရှိသည်။ ဟွေအန်းမီးပုံးပွဲတော်သည် လပြည့်နေ့သို့ရောက်ရှိချိန် တစ်လလျှင်တစ်ကြိမ် ကျင်းပလေ့ရှိပြီး ညကောင်းကင်ယံတွင် စက္ကူမီးပုံး ထောင်ပေါင်းများစွာကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။

အရည်အသွေးမြင့်မားပြီး ထူးခြားသော ရိုးရာလက်မှုပညာပစ္စည်းများကို ကျွမ်းကျင်စွာ ထုတ်လုပ်နေသည့် ကျေးရွာများကိုလည်း တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ အဆိုပါကျေးရွာများမှာ ဘက်ထရန် မြေအိုးကျေးရွာ၊ ဗန်ဖူ ပိုးထည်ကျေးရွာ၊ ဟူနံ့သာကျေးရွာ၊ ဒေါင်ဟို ရိုးရာပန်းချီကျေးရွာ၊ ကုတ်ဒွန် ဇာထိုးပန်းထိုးကျေးရွာနှင့် ချောင်ကိုနီကယ်ဟတ်ကျေးရွာတို့ ပါဝင်ပြီး ခရီးသွားများသည် လက်မှုပညာနှင့် ရိုးရာပုံပြင်များကို တွေ့မြင်ကြားသိနိုင်သည်။

ရေပေါ်ရုပ်သေး အနုပညာဖျော်ဖြေပွဲများအနေဖြင့် ဗီယက်နမ်တွင် နှစ်ထောင်ပေါင်းများစွာကတည်းက သီးသန့်ရှိခဲ့သော ထူးခြားသည့် အနုပညာလက်ရာတစ်ခုဖြစ်သည်။ ကျွမ်းကျင်သော လက်မှုပညာရှင်များက ဖန်တီးထားသည့် ရုပ်သေးရုပ်များနှင့် ထူးခြားသော ရေပေါ်စင်မြင့်တို့ကို ပေါင်းစပ်ထားသည်။ ဟနွိုင်းမြို့သို့ ရောက်ရှိပါက ထန်လောင် ရေပေါ်ရုပ်သေးကဇာတ်ရုံ သို့မဟုတ် ရွှေရောင်နဂါး ရေပေါ်ရုပ်သေးကဇာတ်ရုံတို့တွင် ဟနွိုင်းရေပေါ်ရုပ်သေးပြပွဲကို ကြည့်ရှု၍ အပန်းဖြေနိုင်ပါသည်။ လှုပ်ရှားသက်ဝင်နေသော တေးဂီတနှင့်အတူ ဒီဇိုင်းဆန်းပြားမှု၊ စွဲမက်ဖွယ်ကောင်းသော ယဉ်ကျေးမှုအနုပညာများနှင့် သမိုင်းဝင်ပုံပြင်များကြောင့် ခရီးသွားများအနေဖြင့် နှစ်သက်သဘောကျနိုင်ပါသည်။

ဗီယက်နမ်ရိုးရာတေးဂီတသည် အဖိုးမဖြတ်နိုင်သော အနုပညာဖန်တီးမှုများစွာနှင့် မတူကွဲပြားသော တိုင်းရင်းသားရိုးရာယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်များကို တွေ့မြင်ရပါမည်။

ဗီယက်နမ်ရှိ ရိုးရာဂီတအမျိုးအစားများဖြစ်သည့် ချူး၊ ကွမ်ဟို၊ ကထရူး၊ ဟင်းခတ် ကျုံဒင်ဟု (Hue တော်ဝင် နန်းတွင်းဂီတ) များမှာ ယူနက်စကိုမှ အသိအမှတ်ပြုခံထားရသည့် တေးဂီတများဖြစ်သည်။ ဗီယက်နမ်တူရိယာများဖြစ်သည့် ဒန်ပေါင်၊ ဒန်ငွိုက်၊ ဒန်၊ နီ၊ ဆောထရပ်၊ ဒန်ဒါ၊ ဒန်ထရန့်၊ ထရန်းကွန်း၊ ကွန်ချန်နှင့် အခြားတူရိယာပစ္စည်းများသည် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ ထူးခြားသော တေးသီချင်းများ ဖန်တီးရာတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေသည်။

“ဟိုချီမင်းမြို့ရှိ Ben Thanh ဈေးနှင့် ဟနွိုင်းမြို့ရှိ Dong Xuan Market ဈေးဟောင်းတို့သည် ထင်ရှားပြီး ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသွား ဧည့်သည်များနှင့် အထူးစည်ကားလှပါသည်။”

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် ထူးခြားသော ရှေးဟောင်းဗိသုကာလက်ရာများနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာယဉ်ကျေးမှုဓလေ့များကိုလည်း တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ မြင့်မြတ်သော ဘုရားကျောင်းများသို့ သွားရောက်လည်ပတ်ခြင်းဖြင့် စိတ်ချမ်းသာ၍ ကိုယ်ကျန်းမာရှိရန် ဆုတောင်းခြင်းနှင့်အတူ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့၏ ဗိသုကာလက်ရာများကို တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ဘိုင်ဒင်းဘုရား၊ တမ်ချူးဘုရား၊ တိုင်တည်စေတီ၊ Linh Ung ဘုရား၊ Huong ဘုရား၊ Yen Tu Pa ဘုရား၊ Ho Quoc ဘုရားကျောင်း၊ Ngoc Son ဘုရားကျောင်း၊ Tran ဘုရားကျောင်း၊ Thai Vi ဘုရားကျောင်း၊ Tay Ninh ဘုရားကျောင်း စသည့် ထင်ရှားသော ဘုရားကျောင်းများကိုလည်း လေ့လာဖူးမြော်နိုင်ပါသည်။

ခရီးသွားဧည့်သည်များအနေဖြင့် ဒေသထွက် အမှတ်တရလက်ဆောင်ပစ္စည်းများ ဝယ်ယူခြင်းနှင့်အတူ ဒေသထွက်ဟင်းလျာများကို မြည်းစမ်းကြည့်ခြင်း၊ ဒေသခံပြည်သူများ၏ နေ့စဉ်လူနေမှုဘဝများကို လေ့လာခြင်းများ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ဟိုချီမင်းမြို့ရှိ Ben Thanh ဈေးနှင့် ဟနွိုင်းမြို့ရှိ Dong Xuan Market ဈေးဟောင်းတို့သည် ထင်ရှားပြီး ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသွားဧည့်သည်များနှင့် အထူးစည်ကားလှပါသည်။ ဗီယက်နမ်၏ နာမည်ကြီး ထုတ်ကုန်မျိုးစုံရနိုင်သည့် ဒေါင်ဘ

ဈေး၊ မဲခေါင်မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသ၏ ထူးခြားသော ယဉ်ကျေးမှုတစ်ခုဖြစ်သည့် ရေပေါ်ဈေး တို့မှာ ထင်ရှားသည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံရှိ လူနေမှုပုံစံသည် တစ်မူထူးခြားသော ယဉ်ကျေးမှုစရိုက်လက္ခဏာ များ ရှိနေခြင်းကြောင့် ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသွားများအတွက် ဆွဲဆောင်မှုရှိသော နေရာတစ်ခု ဖြစ်နေပါသည်။ မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်နှင့် အမျိုးသားရေးစိတ်ဓာတ်သည် ဗီယက်နမ်လူမျိုးများ၏ တန်ဖိုးများထဲတွင် အခြေခံတန်ဖိုးတစ်ခု ဖြစ်နေပါသည်။ ခရီးသွားများအနေဖြင့် ဗီယက်နမ် လူမျိုးများ၏ နိုင်ငံချစ်စိတ်၊ မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ် အကြောင်းအရာများအား နှစ်ပေါင်းများစွာ လွတ်လပ်ရေးအတွက် ကြိုးပမ်းခဲ့မှုသမိုင်းကြောင်းနှင့်အတူ ပြတိုက်များ၊ သမိုင်းဝင်နေရာများမှ တစ်ဆင့် လေ့လာသိရှိနိုင်ပါသည်။ ၎င်းအပြင် ဗီယက်နမ်လူမျိုးများ၏ မတူကွဲပြားသော တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများအား လေးစားလိုက်နာကြသည်ကို နေ့စဉ်လူနေမှုဘဝများ မှတစ်ဆင့် တွေ့မြင်ခံစားရင်းဖြင့် သက်သေထူနိုင်သည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ ခရီးသွားများကို ဆွဲဆောင်နိုင်သည့် အခြားအချက်မှာ ဗီယက်နမ် လူမျိုးများ၏ ဧည့်ဝတ်ကျေပွန်မှုနှင့် ဖော်ရွေမှုတို့ပင် ဖြစ်သည်။ ဗီယက်နမ်သို့ အလည်အပတ် သွားသည့်အခါ တစ်ယောက်တည်းခရီးသွားသော်လည်း ဘေးကင်းပြီး လုံခြုံစိတ်ချရမှုကို ခံစားရသည်။ ဗီယက်နမ်လူမျိုးများသည် အမြဲတမ်း ဖော်ရွေစွာ ဂရုစိုက်ကြပြီး ခရီးသွားများအား မည်သည့်ကိစ္စရပ်မဆို ကူညီရန် အသင့်ရှိနေတတ်ကြသည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ အမျိုးသားကမ္ဘာလှည့်ခရီးသွားလုပ်ငန်းအနေဖြင့် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတကာမှ ခရီးသွားဧည့်သည် ၁၂ ဒသမ ၆ သန်းနှင့် ပြည်တွင်း ခရီးသွားသူစုစုပေါင်း ၁၀၈ သန်းဖြစ်၍ ဝင်ငွေ ဗီယက်နမ်ငွေ (VND) ၆၇၈ ထရီလီယံအထိ သိသိသာသာ တိုးတက် လာခဲ့သည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံကို စတုတ္ထအကြိမ် ကမ္ဘာ့ဦးဆောင်အမွေအနှစ်ပန်းတိုင်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံခဲ့ရပြီး ကမ္ဘာ့ခရီးသွားဆုများနှင့် အခြားဆုများအပါအဝင် ပဉ္စမအကြိမ်အတွက် အာရှ၏ ဦးဆောင်ပန်းတိုင်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခံခဲ့ရသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ် နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတကာခရီးသွားလုပ်ငန်း ၃၉၂၁ ခု ရှိခဲ့ပြီး ၂၀၂၂ ခုနှစ်ထက် ၁၀၂၇ ခု တိုးတက်လာခဲ့သည်။ အဆိုပါနှစ်အတွင်း ခရီးသွား လမ်းညွှန်ကတ်အသစ် ၁၀၀၀၄ နှင့်အတူ ခရီးသွားလမ်းညွှန်များ၏ စုစုပေါင်းအရေအတွက်မှာ ၃၇၃၃၁ ကြိမ်အထိ ရောက်ရှိခဲ့သည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် ကြယ်ငါးပွင့်အဆင့် ဟိုတယ်စုစု ပေါင်း ၂၄၇ ခု (အခန်းပေါင်း ၈၀၈၉၆ ခန့်)နှင့် ကြယ်လေးပွင့်အဆင့် ဟိုတယ်စုစုပေါင်း ၃၆၈ ခု (အခန်းပေါင်း ၅၀၇၁၆ ခန့်) အပါအဝင် ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသည်များ နေထိုင်ရာအဆောက်အဦ ပေါင်း ၃၈၀ ခန့် ရှိသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ခရီးသွားလုပ်ငန်းကို ပြန်လည်ထူထောင်ခဲ့သော်လည်း ကမ္ဘာလှည့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းသည် စီးပွားရေးကျဆင်းမှု၊ ငွေကြေးဖောင်းပွမှု၊ ဘူမိနိုင်ငံရေးပဋိပက္ခများနှင့် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၊ ကမ္ဘာ့ရောဂါကပ်ဘေးတို့ကြောင့် ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် စိန်ခေါ်မှုများစွာကို ရင်ဆိုင်နေရသည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် ပြည်တွင်း၌ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုနှင့် ကြုံတွေ့ နေရသော်လည်း တည်ငြိမ်သည့် လူမှုစီးပွားရေးဝန်းကျင်ကို ထိန်းထားနိုင်ခဲ့သည်။ ဗီယက်နမ် ၏ ခရီးသွားလုပ်ငန်းသည် နိုင်ငံတကာခရီးသွားဧည့်သည် ၁၇ သန်းမှ ၁၈ သန်းခန့်အထိ ဆွဲဆောင်သွားရန်နှင့် ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ပြည်တွင်းခရီးစဉ်ပေါင်း ၁၁၀ သန်းကို ဝန်ဆောင်မှု

ပေးရန်အတွက် ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် စုစုပေါင်း ဗီယက်နမ်ငွေ (VND) ၈၄၀ ထရီလီယံအထိ ရည်မှန်း၍ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ အစဉ်အလာကြီးမားသော သမိုင်းကြောင်းများ၊ တက်ကြွသော ယဉ်ကျေးမှု၊ ရင်သပ်ရှုမောဖွယ် ရှုခင်းများနှင့် ဒေသခံများ၏ ဖော်ရွေမှုများက ကမ္ဘာလှည့် ခရီးသွားများအတွက် ဆွဲဆောင်မှု စွမ်းအားတစ်ရပ် ဖြစ်နေသည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ လည်ပတ်စရာနေရာများနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်းသည် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များနှင့် ကမ္ဘာ့ကပ်ရောဂါဘေးများ၏ စိန်ခေါ်မှုများကြားမှ တိုးတက်အောင် တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှ ဆောင်ရွက်ပေးနေသဖြင့် သွားရောက်လည်ပတ်ခဲ့သည့် ခရီးသွားများအနေဖြင့်လည်း မမေ့နိုင်သောခရီးစဉ်အဖြစ် ထင်ကျန်နေမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။

မျိုးမြင့်မြတ်

Ref: – vinpearl.com/en/what–is–vietnam–known

– Vietnam sets target of 17–18 million international visitors in 2024 – Travel Daily News Asia & Pacific

ADrGrHenf;ynmESifha&m*gukorI

a'gufwmjrifhbef;

“ဘက်တီးရီးယားမှာရှိနေတဲ့
ဗီဇမျှင်တိုက်ခိုက်မှုစနစ်ကို တွေ့ရှိလာတဲ့အခါ
ဗီဇမျှင်ကို ဖြတ်တောက်နိုင်တဲ့ အရည်အသွေးကို
ပညာရှင်တို့ လေ့လာခဲ့ကြတယ်။
ရလဒ်အဖြစ် ခရစ်ပါ ဗီဇမွမ်းမံမှုနည်းပညာ (CRISPR)
ပေါ်ထွက်လာခဲ့ပါတယ်။”

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

ဗီဇဆိုတာ မိဘမှ သားသမီးများထံ ဆင်းသက်တဲ့ ရုပ်ဗီဇသွင်ပြင် အမူအကျင့်တွေကို ဖြစ်စေတဲ့အရာလို့ အကြမ်းအားဖြင့် သိထားကြတာပါ။ ဒါကလည်း မိဘရုပ်သွင်၊ မိဘအမူအကျင့်တွေ သားသမီးဆီမှာ တွေ့လာရလို့ ဖြစ်ပါတယ်။ အမွှာတွေအနက် ဆင်တူအမွှာတွေမှာဆို ဗီဇတွေတူသလို ရုပ်သွင်လည်း တူကြတာကြောင့် ဗီဇက ရုပ်သွင်ကို ဖန်တီးတယ်လို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဗီဇက ရုပ်သွင်ကို တိုက်ရိုက်မဖန်တီးနိုင်ပါဘူး။ မီးခလုတ်ကို နှိပ်လိုက်လို့ မီးလင်းသွားသလိုပါပဲ။ မီးခလုတ်က မီးလုံးလင်းဖို့လိုအပ်တဲ့ လျှပ်စစ်ဓာတ်ဖြတ်တောက်ထားတာကို ပြန်ဆက်စပ်ပေးရုံပါပဲ။ လျှပ်စစ်ဓာတ်မရှိဘဲ ခလုတ်ဖွင့်လိုက်ရုံနဲ့ မီးမလင်းပါဘူး။

ဒီလိုပါပဲ ဗီဇက သူနဲ့ တထေရာတည်းတူတဲ့ ဗီဇများကိုသာ ပွားများပေးနိုင်တာနဲ့ သူ့ဗီဇမှာရှိတဲ့အတိုင်း အသားဓာတ်တွေ ထုတ်လုပ်ပေးနိုင်တာပါ။ ဗီဇတူရင် ထုတ်လုပ်ပေးတဲ့ အသားဓာတ်တွေ တူကြပါတယ်။ ဓာတုဖြစ်စဉ်တွေ တူညီကြပါတယ်။ ရလဒ်တွေ ထပ်တူဖြစ်လာစေပါတယ်။ တူညီတဲ့ ဓာတုဖြစ်စဉ်တွေကြောင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုပုံစံတူလာပြီး သားသမီးတွေဟာ မိဘနှစ်ပါးရဲ့ ရုပ်သွင်တွေ ပါရှိလာကြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဗီဇတွေဟာ ကလာပ်စည်းရှိ ဝတ်ဆံထဲမှာ ရှိနေကြပြီး လိမ်ကျစ်နေတဲ့ နှစ်ပင်လိမ် အမျှင်ရှည်ပုံစံ ရှိပါတယ်။ နှစ်ပင်လိမ်နေတဲ့ ဗီဇမျှင်ကို ဆွဲဆန့်ကြည့်ရင် လှေကားရှည်နဲ့ တူပါတယ်။ လှေကားထစ်တွေအဖြစ် ဗီဇအခြေခံဓာတ်နှစ်ခုတို့ တွဲချိတ်ဖြစ်တည်နေကြတာပါ။ လူ့ဗီဇမျှင်မှာ ဗီဇအခြေခံဓာတ်ပေါင်း သန်းသုံးထောင့်တစ်ရာကျော်ရှိကြောင်း သိထားကြပါတယ်။ အရေအတွက် ဘယ်လောက်ပဲများများ လှေကားထစ်သဖွယ် ချိတ်ဆက်နေတဲ့ ဗီဇအခြေခံဓာတ်က အဓိကအားဖြင့် လေးမျိုးသာဖြစ်ပါတယ်။ သူတို့ တန်းစီတည်ရှိနေမှုက

သဘာဝရဲ့ အစီအမံအတိုင်း ကြံ့သလိုပါ။ ဒီလို တန်းစီတည်ရှိနေတဲ့ ဗီဇအခြေခံဓာတ်အမျှင် တန်းရဲ့ တချို့နေရာတွေဟာ ဗီဇတွေပါပဲ။ အသားဓာတ်ထုတ်လုပ်စေမယ့် ညွှန်ကြားချက် အစီအမံတွေ ဖြစ်ကြတယ်။ ဗီဇတစ်ခုမှာ အစွမ်းစပြစေတဲ့နေရာ၊ အသားဓာတ်အမျိုးအစားကို သတ်မှတ်ပေးတဲ့ ဗီဇနေရာနဲ့ အစွမ်းပြမှု အဆုံးသတ်တဲ့နေရာဆိုပြီး ရှိပါတယ်။ ကလာပ်စည်း ဝန်းကျင် ဓာတုအနေအထားက ဘယ်ဗီဇ အစွမ်းစပြရမယ်ဆိုတာ ဖြစ်ပျက်စေပါတယ်။

ဥပမာအနေနဲ့ သန္ဓေသားဘဝက မျက်စိမြင်လွှာဖြစ်လာမယ့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲဦးနှောက်အတက် ကလေးဟာ မျက်နှာအရေပြား ဖြစ်လာမယ့်အလွှာကို လာထိတာနဲ့ မြင်လွှာစဖွံ့ဖြိုးပါတယ်။ စမ်းသပ်မှုတစ်ခုမှာ အဆိုပါဦးနှောက်အတက်ကလေးကို ဖြတ်ယူပြီး ဝမ်းဗိုက်အရေပြားဖြစ်လာ မယ့် အလွှာအောက်မှာ ထားပေးလိုက်တဲ့အခါ မျက်စိမြင်လွှာ စဖွံ့ဖြိုးလာကြောင်း တွေ့ခဲ့ကြ တယ်။ တခြားနေရာတွေမှာ ထားရှိစမ်းသပ်တဲ့အခါ မြင်လွှာဖွံ့ဖြိုးလာခြင်း မရှိပါဘူး။ မြင်လွှာ ဖြစ်လာစေမဲ့ ဗီဇအစွမ်းစပြစေမဲ့ ဝန်းကျင်အနေအထားပေါ်မူတည်ပြီး စတင်အစွမ်းပြ တယ်ဆိုတာ သိခဲ့ကြပါတယ်။ အားလုံးခြုံလိုက်ရင် ဗီဇမျှင်ရဲ့ အစွမ်းအစဟာ ရိုးရှင်းစွာပဲ သူနဲ့ တထေရာတည်းတူတဲ့ ဗီဇမျှင်တွေကို ပွားများပေးနိုင်တာရယ်၊ သူ့မှာရှိနေတဲ့ ဗီဇတွေမှာ သက်ဆိုင်ရာ အသားဓာတ်တွေ ထုတ်လုပ်ပေးရုံသာ ဖြစ်ပါတယ်။ ကျန်တဲ့ ဖြစ်ပျက်မှုတွေဟာ နောက်ဆက်တွဲ ဆက်စပ်ဖြစ်ပေါ်နေတဲ့ ကိစ္စရပ်တွေသာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒိုမီနို ခေါ် နီးကပ်စွာတန်းစီထားတဲ့ လေးထောင့်အပြားငယ်လေးတွေကို လက်နဲ့ တို့လှဲလိုက်တာနဲ့ ဆက်တိုက်လဲသွားပြီး နောက်ဆုံး ခလုတ်ပေါ် လဲကျစေကာ မီးလင်းစေတဲ့ ဥပမာလိုပါပဲ။ တို့လိုက်တဲ့လက်ဟာ ကပ်လျက်အပြားငယ်ကိုသာ လဲစေလိုက်တာပါ။ ဒါပေမဲ့ ဆက်စပ်လဲသွားကြတဲ့အတွက် နောက်ဆုံးအပြားငယ်ဟာ ခလုတ်ပေါ်လဲကျကာ မီးလင်းလာ စေတာ ဖြစ်ပါတယ်။ တို့လိုက်တဲ့လက်ကြောင့် မီးလင်းသွားတာဖြစ်ပေမဲ့ လက်ဟာ အပြား ငယ်ကိုသာ လှဲလိုက်တာပါ။ ခလုတ်ကို မထိ၊ မဖွင့်ပါဘူး။ ဗီဇသဘာဝဟာလည်း ဒီအတိုင်းပါပဲ။ ဗီဇတစ်ခုက အသားဓာတ်တစ်မျိုးကို ထုတ်လုပ်ပေးပြီး ဓာတုဝန်းကျင်က သက်ဆိုင်ရာ နောက်ဗီဇတစ်ခုကို အစွမ်းပြစေပါတယ်။ ဒီလို အစီစဉ်တကျ ဗီဇတစ်ခုပြီးတစ်ခု လိုအပ်သလို သက်ဆိုင်ရာဗီဇတွေ အစွမ်းပြရင်း နောက်ဆုံးရလဒ်တစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လာရပါတယ်။ ဒါက သန္ဓေဖွံ့ဖြိုးမှုအပိုင်းမှာပါ။ အချို့ဗီဇတွေကတော့ ဝန်းကျင်ဓာတုအနေအထားပေါ်မူတည် ပြီး သီးသန့်အသားဓာတ်ကိုသာ ထုတ်လုပ်ပေးပါတယ်။ သွေးအချိုဓာတ်များတဲ့အခါ သွေးချို ထိန်းဓာတ် အင်ဆူလင်ထုတ်လုပ်ပေးတာမျိုး ဖြစ်ပါတယ်။

ဗီဇရဲ့အကြောင်းများကို သိလာပြီးနောက် ဗီဇတို့ ဖောက်ပြန်တဲ့အခါ ရောဂါရလာကြ တာ သိခဲ့ကြတယ်။ ဗီဇတစ်ခု ဖောက်ပြန်ခဲ့ရင် ပြဿနာအသေးအမွှားမှ ကင်ဆာရောဂါအထိ ဖြစ်လာတတ်ပါတယ်။ ဗီဇဖောက်ပြန်တယ်ဆိုရာမှာလည်း ဗီဇတစ်ခုအဖြစ် တန်းစီတည်ရှိ နေတဲ့ ဗီဇအခြေခံဓာတ်တစ်ခု လွဲမှားတည်ရှိနေရုံနဲ့ ရောဂါဖြစ်လာစေပါတယ်။ ဥပမာအနေနဲ့ တံစဉ်ပုံသွေးနီဥရောဂါ (Sickle cell disease) ပါ။ ဗီဇအခြေခံဓာတ်အများအပြား လွဲမှားတာ၊ ပျောက်ဆုံးတာမျိုးတွေမှာ ဗီဇကထုတ်လုပ်တဲ့ အသားဓာတ်မှုမှန်မဟုတ်လို့ ဓာတ်သဘာဝ ဖောက်ပြန်ပြီး ရောဂါတွေ ဖြစ်လာစေပါတယ်။ ကလာပ်စည်းကွဲပွားမှု ထိန်းချုပ်ပေးတဲ့ ဗီဇ

ဖောက်ပြန်တဲ့အခါ ကလာပ်စည်းတွေ ထိန်းမနိုင် သိမ်းမရ ကွဲပွားကြလို့ ကင်ဆာရောဂါ ဖြစ်လာတတ်ပါတယ်။ ဗီဇမျှင် နှစ်ဆယ့်နှစ်စုံနဲ့ လိင်ဗီဇမျှင်တစ်စုံပါရှိတဲ့လူမှာ ဗီဇမျှင်တစ်ခု အပိုပါလာတဲ့အခါမှာလည်း ရောဂါဖြစ်လာစေပါတယ်။ ဗီဇမျှင်အမှတ် ၂၁ တစ်မျှင်အပိုပါလာပြီး မွေးဖွားလာသူတွေမှာ မွန်ဂိုရုပ်သွင်ကလေး၊ ဉာဏ်ရည်လျော့နည်းတဲ့ကလေး (Down Syndrome) ဖြစ်လာစေပါတယ်။

ဗီဇအကြောင်း သိလာကြပြီးနောက်မှာ နည်းပညာတိုးတက်မှုနဲ့အတူ လေ့လာခဲ့ကြတယ်။ ဗီဇမျှင်ကို အမျိုးမျိုး တို့ထိကြည့်ကြတယ်။ ဗီဇမျှင်ကို ဖြတ်တောက်နိုင်တဲ့ ဓာတ်ပစ္စည်းတွေ တွေ့လာတဲ့အခါ လေ့လာစမ်းသပ်ခဲ့ကြတယ်။ အချို့ဓာတ်ပစ္စည်းက ဗီဇမျှင်ကို တိကန်ဖြတ်နိုင်ကြသလို အချို့က နှစ်မျှင်လိမ် ဗီဇမျှင်ကို တစ်မျှင်အရှည်ထား ဖြတ်တောက်နိုင်ကြတယ်။ သဘာဝအရရှိနေတဲ့ ဗီဇမျှင်အမှားပြင်ဓာတ်ပစ္စည်းက ပြတ်တောက်နေတာကို ပြန်ပြင်ချိတ်ဆက်ကြတယ်။ အရင်က တွေ့ရှိလေ့လာနေကြတဲ့ ဓာတ်ပစ္စည်းတွေက လိုသလို တိကျစွာ ပြုပြင်နိုင်စွမ်း နည်းကြတယ်။ အချိန်ယူရသလို ကုန်ကျစရိတ်လည်း ကြီးမားကြတယ်။

ပညာရှင်တွေ ဗီဇမျှင်ကို မွမ်းမံဖို့ ကြိုးစားလာကြရာ အဏုဇီဝပိုးရဲ့ ခုခံစနစ်ကို တွေ့ရှိလာကြတယ်။ လူတို့ကို ရောဂါဖြစ်စေတဲ့ အဏုဇီဝပိုး ဘက်တီးရီးယားတွေမှာလည်း တူသောအကျိုး ခံစားရတတ်ကြပါတယ်။ သူတို့ထက်သေးငယ်တဲ့ ဗီဇအထုပ်ပိုးဗိုင်းရပ်တွေက ရောဂါပေးတတ်ကြလို့ပါ။ ဒါကြောင့် ဘက်တီးရီးယားတွေမှာ ဒီပိုးတွေဒဏ်ကို တိုက်ခိုက်ဖို့ ခံနိုင်ရည်အားတွေ ရှိနေကြတယ်။ ဗီဇအထုပ်ပိုးတွေရဲ့ ဒုက္ခပေးမယ့် ဗီဇမျှင်တွေ ဝင်လာတဲ့အခါ ဗီဇမျှင်တွေကို အပိုင်းပိုင်းဖြတ်တောက် ဖျက်ဆီးပစ်ကြတယ်။ အပိုင်းအစတချို့ကို သူတို့ ဗီဇမျှင်ထဲ ထည့်ထားပြီး နောင်တစ်ချိန်ဝင်လာတဲ့ ဗီဇအထုပ်ပိုးရဲ့ ဗီဇမျှင်နဲ့တိုက်ဆိုင်ကာ တူရင် ဖျက်ဆီးပစ်ကြမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဘက်တီးရီးယားမှာရှိနေတဲ့ ဗီဇမျှင်တိုက်ခိုက်မှုစနစ်ကို တွေ့ရှိလာတဲ့အခါ ဗီဇမျှင်ကို ဖြတ်တောက်နိုင်တဲ့ အရည်အသွေးကို ပညာရှင်တို့ လေ့လာခဲ့ကြတယ်။ ရလဒ်အဖြစ် ခရစ်ပါ ဗီဇမွမ်းမံမှုနည်းပညာ (CRISPR) ပေါ်ထွက်လာခဲ့ပါတယ်။ အသုံးပြုတဲ့ ဗီဇမျှင်ဖြတ်ကိရိယာမှာ ဗီဇအထုပ်ပိုးကို တိုက်ခိုက်တဲ့ ဘက်တီးရီးယားရဲ့ အသားဓာတ် (Cas9 Nuclease) အဓိကပါဝင်ပါတယ်။ ဒ့ါအပြင် ဗီဇမျှင်ဖြတ်တောက်လိုတဲ့နေရာကို ရှာဖွေပေးမယ့် ဗီဇမျှင်အပိုင်းအစ ပါရှိပါတယ်။ အဆိုပါနည်းပညာကို တွေ့ရှိခဲ့သူ ပညာရှင်နှစ်ဦးကတော့ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်အတွက် ဓာတုဗေဒဆိုင်ရာ နိုဗယ်ဆုကို ရရှိခဲ့ကြတယ်။

သူအလုပ်လုပ်ပုံက လမ်းညွှန်ဗီဇမျှင်တို့ရဲ့ အကူအညီနဲ့ ဗီဇမျှင်ရှည်တစ်လျှောက် ပစ်မှတ်နေရာကို ရှာဖွေပါတယ်။ တွေ့ရှိတဲ့အခါ ဗီဇမျှင်ရဲ့ အဆိုပါနေရာကို အလိမ်ဖြည်ပေးလိုက်ပါတယ်။ ဗီဇမျှင်ဖြတ် အသားဓာတ်က ဗီဇမျှင်ကို ဖြတ်တောက်လိုက်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဗီဇမျှင်ပြတ်တောက်သွားချိန်မှာ ကလာပ်စည်းအတွင်းရှိနေတဲ့ ဗီဇမျှင်အမှားပြင်ဓာတ်တွေက ပြင်ဆင်ပြန်ဆက်ဖို့ လုပ်ကြပါတယ်။ ပြန်ဆက်တဲ့အချိန်မှာ ဗီဇမွမ်းမံမှုတွေ ဖြစ်လာစေပါလိမ့်မယ်။

ဗီဇနေရာတစ်ခုကို လမ်းညွှန်တဲ့ ဗီဇမျှော်ငယ်တစ်ခုမက ဖြတ်ရမယ့် နေရာလမ်းညွှန် ဗီဇမျှော် အများအပြားကို ထည့်သွင်းပေးလိုက်ပါတယ်။ ဗီဇတစ်ခုအတွင်း နေရာအများအပြား မှာ ပြတ်တောက်မှုတွေဖြစ်လာကာ ဗီဇမျှော်အပိုင်းအစအချို့ ပြုတ်ထွက်သွားကြပါလိမ့်မယ်။ ဒီအခါ မွမ်းမံခံဗီဇဟာ အလုပ်မလုပ်နိုင်တော့ပါဘူး။ ဒါက ဗီဇအလုပ်မလုပ်နိုင်အောင် မွမ်းမံမှု (Knock-out) ပါ။ မွမ်းမံမှုနောက်တစ်မျိုးက ဗီဇမျှော်ဖြတ်အသားဓာတ်နဲ့အတူ လမ်းညွှန် ဗီဇမျှော်အပြင် အစားသွင်းလိုတဲ့ ဗီဇမျှော် နမူနာအပိုင်းအစပါ ထည့်သွင်းပေးတဲ့နည်းပါ။ ဗီဇ မျှော်ဖြတ်အသားဓာတ်က သက်ဆိုင်ရာပစ်မှတ်နေရာရောက်တဲ့အခါ ဗီဇမျှော်ကို အလိမ်ဖြေ လိုက်ပြီး ဖြတ်တောက်လိုက်ပါမယ်။ ကလာပ်စည်းအတွင်းရှိ ဗီဇမျှော်အမှားပြင်ဓာတ်တွေက ပြန်ဆက်တဲ့အခါ ထည့်ပေးလိုက်တဲ့ နမူနာဗီဇမျှော် အပိုင်းအစကိုပါ ပေါင်းစပ်ဆက်ပေးလိုက်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီမွမ်းမံမှုဟာ ဗီဇမျှော်မှာလိုအပ်တဲ့ ဗီဇအပိုင်း ပါဝင်လာစေမယ့်နည်းစနစ် (Knock-In) ပါ။

ဗီဇမျှော်ဖြတ်အသားဓာတ်ကို အလုပ်မလုပ်အောင်ဖန်တီးပြီး ဗီဇအစွမ်းပြမှု ဟန့်တားတဲ့ အစိတ်အပိုင်း ထည့်သွင်းဖန်တီးကာ ဗီဇမွမ်းမံမှု ပြုလုပ်နိုင်ပါသေးတယ်။ ပုံမှန်အတိုင်း ဗီဇ မျှော်ဖြတ်အသားဓာတ်ဟာ သက်ဆိုင်ရာဗီဇဆီ ရောက်ရှိတဲ့အခါ ဗီဇမျှော်ကို မဖြတ်နိုင်အောင် ပြုလုပ်ထားတဲ့အတွက် ဗီဇမျှော်ကိုတော့ ဖြတ်မှာမဟုတ်ပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ သူနဲ့အတူပါလာတဲ့ ဗီဇအစွမ်းပြမှု ဟန့်တားတဲ့ပစ္စည်းကြောင့် ဒီဗီဇဟာ အလုပ်လုပ်နိုင်မှာ မဟုတ်တော့ပါဘူး (CRISPR Interference)။ ဒီမွမ်းမံမှုဟာ ဗီဇမှာ အပြောင်းအလဲမပြုလုပ်ထားတဲ့အတွက် ဗီဇပျက်စီးသွားခြင်း မရှိပါဘူး။ နောက်တစ်နည်းက ဖော်ပြခဲ့တာနဲ့ ပြောင်းပြန်ပါ။ အလုပ်မလုပ် နိုင်အောင် ဖန်တီးထားတဲ့ ဗီဇမျှော်ဖြတ်အသားဓာတ်နဲ့အတူ ဗီဇအစွမ်းပြမှုကို အားပေးတဲ့အပိုင်း ထည့်သွင်းပေးလိုက်ပါတယ်။ ဒီအခါ သက်ဆိုင်ရာဗီဇဆီရောက်တဲ့အခါ ဗီဇမျှော်ကို မဖြတ်တောက်ဘဲ အဆိုပါ ဗီဇအစွမ်းပြမှု (CRISPR Activation) ကို ပိုမိုဖြစ်ပွားစေပါလိမ့်မယ်။ ဗီဇရှိ အခြေခံဓာတ်တစ်ခု မှားယွင်းလို့ ပြောင်းလဲလိုတဲ့အခါမှာလည်း အစွမ်းမဲ့ဗီဇမျှော်ဖြတ် အသားဓာတ်ကိုပဲ သုံးစွဲကြတယ်။ သူ့မှာ Nucleobase Deaminase ဓာတ်ပစ္စည်း ထည့်သွင်း ပေးလိုက်ပြီး သူက မှားယွင်းနေတဲ့ ဗီဇအခြေခံဓာတ်ကို အခြားဗီဇအခြေခံဓာတ်တစ်မျိုးနဲ့ လဲလှယ်ပေးပါတယ် (Base Editing)။ ဖော်ပြခဲ့တာတွေက ဗီဇမွမ်းမံမှုနည်းစနစ်တွေပါ။

အခုလို ဗီဇမွမ်းမံရတာဟာ ဓာတ်သဘာဝအဆင့်မှာ ဖြစ်တဲ့အတွက် အမှားအယွင်း မဖြစ်ရအောင် ကြပ်မတ်ရ ခက်ခဲပါတယ်။ ဒါကြောင့် တစ်ခါတစ်ရံ ဗီဇမျှော်ဖြတ်တောက်မှုဟာ လိုတဲ့နေရာမှာမဟုတ်ဘဲ မှားယွင်းဖြတ်မိတာမျိုး ဖြစ်တတ်ပါတယ်။ ဒီအခါ မွမ်းမံမှု မှားယွင်း သွားပါလိမ့်မယ် (Off-Target Effect)။ ပြန်နောက်ဆုတ်ရပါလိမ့်မယ်။ ဒီအခါမှာလည်း အဏုဇီဝလောကကိုပဲ အားကိုးရပါတယ်။ ဘက်တီးရီးယားဆီကတော့ မဟုတ်ပါဘူး။ ဘက်တီးရီးယားကို ဒုက္ခပေးတဲ့ ဗီဇအထုပ်ပိုးဗိုင်းရပ်စ်ရဲ့ ပစ္စည်းပါ။ ဗိုင်းရပ်ပိုးတို့ ဘက်တီးရီးယားထဲ ကူးစက်ဝင်ရောက်တဲ့အခါ ဘက်တီးရီးယားရဲ့ ဗီဇမျှော်ဖြတ်ဓာတ်တွေရဲ့ တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးမှုကိုခံရလို့ ဗီဇမျှော်ဖြတ်ဓာတ်ရဲ့အစွမ်းကို တားဆီးတဲ့ ဓာတ်ပစ္စည်းတွေ ဗိုင်းရပ်ပိုးတွေမှာ ရှိနေပါတယ်။ အဆိုပါ ဓာတ်ပစ္စည်းကို ၂၀၁၆ ခုနှစ်ကတည်းက တွေ့ရှိထား ကြတာပါ။ ဒီဗီဇမျှော်ဖြတ်ဓာတ်တားဆီးတဲ့ ဓာတ်ပစ္စည်းကို ရယူကာ မွမ်းမံမှုမှားယွင်းသွားတဲ့

အခါ အသုံးပြုနိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဗီဇမွမ်းမံမှုနည်းပညာကို နယ်ပယ်အစုံမှာ စမ်းသပ်နေကြသလို ဆေးပညာမှာလည်း ရောဂါကုသဖို့ ကြိုးစားနေကြပါတယ်။

ဗီဇမွမ်းမံမှုနည်းပညာခရစ်ပါအသုံးပြုပြီး တံစဉ်ပုံသွေးနီဥရောဂါကို ကုသခွင့်ပြုတဲ့ ကမ္ဘာ့ပထမဆုံးနိုင်ငံဟာ ဗြိတိန်နိုင်ငံ ဖြစ်လာပါတယ်။ တံစဉ်ပုံသွေးနီဥရောဂါဟာ သွေးအနီရောင်ခြယ်ကို ဖွဲ့စည်းပေးတဲ့ အသားဓာတ်တစ်ခုဆိုင်ရာ ဗီဇဖောက်ပြန်လို့ ဖြစ်လာတာပါ။ သွေးနီဥအတွင်းရှိ သွေးနီရောင်ခြယ်ဓာတ်ဟာ အောက်ဆီဂျင်ကို သယ်ပို့ပေးတဲ့ အသားဓာတ်ဖြစ်ပါတယ်။ သွေးနီရောင်ခြယ်ဓာတ်ဆိုင်ရာ ဗီဇမှာပါရှိတဲ့ ဗီဇအခြေခံဓာတ်များစွာအနက် တစ်ခုသာ မှားယွင်းတဲ့အခြေအနေ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလို အနည်းအကျဉ်းမှားယွင်းမှုဟာ ဗီဇက ထုတ်လုပ်ပေးတဲ့ အသားဓာတ်ပုံစံကို မူမမှန် ဖြစ်စေပါတယ်။ မှားယွင်းနေတဲ့ အသားဓာတ်က တစ်ခုနဲ့တစ်ခု စေးကပ်တာကြောင့် မျက်နှာပြင်နှစ်ဖက် ခွက်နေတဲ့ အပြားဝိုင်းသဏ္ဌာန် သွေးနီဥဟာ နှစ်ဖက်ချွန်ခပ်ကွေးကွေးပုံ (တံစဉ်ပုံ) ဖြစ်လာပါတယ်။ ဒီပုံစံဟာ ဆံခြည်မျှင်သွေးကြောငယ်အတွင်း ဖြတ်စီးသွားလာရာမှာ ချောမွေ့မှုမရှိတော့ပါဘူး။ တစ်ခါတစ်ရံ သွေးကြောပိတ်ဆို့မှု ဖြစ်စေပါတယ်။ ရလဒ်အဖြစ် နာကျင်စေတတ်ပါတယ်။ သွေးနီဥ ပေါက်ပြဲလွယ်စေပါတယ်။ ထွက်လာတဲ့ သွေးအနီဓာတ် ပျက်စီးတဲ့အခါ အဝါဓာတ်တွေ ဖြစ်လာတာကြောင့် အရေပြား ဝါလာပါလိမ့်မယ်။ မျက်ဖြူသား ဝါလာပါလိမ့်မယ်။ သွေးနီဥ ပျက်စီးပါများလာတဲ့အခါ သွေးအားနည်းလာပါလိမ့်မယ်။ အလွယ်တကူ မောပန်းနွမ်းနယ်ပါလိမ့်မယ်။ ရောဂါပြင်းထန်သူတွေဆို သေဆုံးသွားနိုင်ပါတယ်။

ရောဂါလက္ခဏာပေါ်လိုက်ပြီး လူနာကို ကုသပေးကြရပါတယ်။ နာကျင်မှုအတွက် နာကျင်မှုသက်သာဆေး၊ သွေးလိုရင် သွေးပေးကြရတယ်။ အဓိက ကတော့ ရိုးတွင်းခြင်ဆီ အစားထိုးကုသခြင်းပါ။ ရိုးတွင်းခြင်ဆီ အစားထိုးဖို့ ဓာတ်တည့်တဲ့အလှူရှင် ရှိရပါမယ်။ များသောအားဖြင့် ဆွေမျိုးနီးစပ်တော်သူ၊ သွေးအုပ်စုတူသူ ဖြစ်ရပါမယ်။ နောက်တစ်နည်းက သွေးနီဥထုတ်ပင်မကလာပ်စည်း အစားထိုးခြင်းပါ။ ဒီနေရာမှာလည်း သင့်တော်တဲ့ ပင်မကလာပ်စည်းရဖို့ မလွယ်ကြပါဘူး။ အကယ်၍ အောင်မြင်ခဲ့ရင်တော့ သွေးအားနည်းမှုအတွက် ရေရှည်သက်သာစေပါလိမ့်မယ်။

အခုနောက်ဆုံး ဗီဇမွမ်းမံမှုနည်းပညာ တိုးတက်လာတဲ့အခါ ခရစ်ပါနည်းကို အသုံးပြုပြီးကုသဖို့ ကြိုးစားလာကြပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဗီဇမျှင်ဖြတ်တောက်ခြင်းမပြုဘဲ မှားယွင်းနေတဲ့ ဗီဇအခြေခံဓာတ်တစ်ခုကိုသာ ပြောင်းလဲလိုက်ပါလိမ့်မယ်။ တံစဉ်ပုံ သွေးနီဥရောဂါဆိုင်ရာဗီဇမှာ မှားယွင်းနေတဲ့ ဗီဇအခြေခံဓာတ်ကို မှန်ကန်တဲ့ဓာတ်နဲ့ လဲလှယ်နိုင်ခြင်း မရှိပါဘူး။ လဲလို့ရတဲ့ အခြေခံဓာတ်နဲ့သာ ဖလှယ်လိုက်ရပါတယ်။ ရလာတဲ့ ဗီဇထုတ်လုပ်ပေးတဲ့ သွေးအနီဓာတ်ဆိုင်ရာ အသားဓာတ်က ရောဂါမဖြစ်စေလို့ ရောဂါသက်သာလာစေပါတယ်။

သုတေသီတွေဟာ လူနာရဲ့ သွေးနီဥထုတ် ပင်မကလာပ်စည်းတွေကို ဗီဇမွမ်းမံပေးပြီး ကြွက်ကိုယ်ထဲထည့် စမ်းသပ်ခဲ့ကြတယ်။ အစားထိုးပေးပြီး ၁၆ ပတ်အကြာမှာ အစားထိုးထားတဲ့ ပင်မကလာပ်စည်း ၆၈ ရာခိုင်နှုန်းဟာ လိုအပ်တဲ့ သွေးနီရောင်အသားဓာတ် ထုတ်လုပ်ပေးနိုင်ပြီး ရောဂါသက်သာလာတာ တွေ့ခဲ့ကြတယ်။ လူ့သွေးနီဥဟာ ကြွက်ကိုယ်ထဲမှာ ကြာရှည်မရှင်သန်နိုင်တာကြောင့် ကြွက်ရဲ့ ပင်မကလာပ်စည်းနဲ့ ထပ်စမ်းသပ်ခဲ့ကြရာ အစားထိုးပေးပြီး

၁၆ ပတ်အကြာမှာ အစားထိုးထားတဲ့ ပင်မကလာပ်စည်း ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းဟာ လိုအပ်တဲ့ သွေးနီရောင်အသားဓာတ် ထုတ်လုပ်ပေးနိုင်ပြီး ရောဂါ အတော်လေးသက်သာလာတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဗီဇမွမ်းမံကုသမှုကြောင့် ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးများကို မတွေ့ကြရပါဘူး။

အခုအခါ အမေရိကန်အစားအစာနဲ့ ဆေးဝါးကြီးကြပ်ရေးဌာနက အသက် ၁၂ နှစ်နဲ့ အထက် တံစဉ်ပုံသွေးနီဥရောဂါသည်တွေကို ကုသဖို့ Casgevy နဲ့ Lyfgenia လို့ အမည်ပေးထားတဲ့ ကုထုံးနှစ်ခုကို ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၈ ရက်နေ့မှာ အသုံးပြုခွင့်ပေးလိုက်ပြီဖြစ်ပါတယ်။ ပထမဆုံးခွင့်ပြုပေးလိုက်တဲ့ ကုထုံးက Casgevy ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီကုထုံးမှာ လူနာရဲ့ သွေးဥထုတ်ပင်မကလာပ်စည်းများကို ရယူပါတယ်။ ရလာတဲ့ သွေးဥထုတ် ပင်မကလာပ်စည်းများကို ဗီဇမွမ်းမံနည်းပညာခရစ်ပါ အသုံးပြုပြီး မှားယွင်းနေတဲ့ ဗီဇအခြေခံဓာတ်တစ်ခုကို ပြင်ဆင်ပေးမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ အခုလို ဗီဇမွမ်းမံပြင်ဆင်ပေးထားတဲ့ ပင်မကလာပ်စည်းများကို လူနာကိုယ်ထဲ ပြန်ထိုးထည့်ပေးလိုက်တဲ့အခါ ရိုးတွင်းခြင်ဆီတွေဆီ ရောက်ရှိနေရာယူ ပွားများလာကြတယ်။ ဗီဇမွမ်းမံပြီးတဲ့ ပင်မကလာပ်စည်းတွေကနေ ရောဂါဖြစ်စေတဲ့ သွေးအနီရောင်ခြယ်အသားဓာတ် မထွက်လာတော့ပါဘူး။ ထွက်လာတဲ့ သွေးအနီရောင်ခြယ် အသားဓာတ်သစ်က သွေးနီဥတွေကို ပုံမှန်ပုံ ဖြစ်စေနိုင်လို့ ရောဂါမဖြစ်တော့ဘဲ ရောဂါသက်သာလာစေပါတယ်။

ကုထုံးကို စမ်းသပ်ရာမှာ အသက် ၁၂ နှစ်နဲ့ ၃၅ နှစ်ကြား အစမ်းသပ်ခံသူ ၃၁ ဦး အနက် ၂၉ ဦးဟာ ၁၂ လကြာသည်အထိ ရောဂါရဲ့ ပုံပျက်သွေးနီဥတို့ကြောင့် သွေးကြောပိတ်ဆို့ကာ ဆိုးရွားတဲ့ နာကျင်မှုကို မခံစားရတော့ပါဘူး။ ကုထုံးနဲ့ ကုသခံယူမယ့် ဝေဒနာသည်ဟာ ရိုးတွင်းခြင်ဆီထဲရှိနေတဲ့ သွေးဥထုတ် ပင်မကလာပ်စည်းတွေ သွေးကြောထဲထွက်လာစေမယ့်ဆေးနဲ့ ဦးစွာ ကုသခံရပါတယ်။ နောက်တော့ သွေးဖောက်ယူပြီး ပင်မကလာပ်စည်းများကို ခွဲထုတ်သိမ်းဆည်းရပါတယ်။ တစ်ကြိမ်ပြုလုပ်ဖို့ တစ်ပတ်ကြာ အချိန်ယူရပါတယ်။ ပင်မကလာပ်စည်းအရေအတွက် လုံလောက်စွာရရှိဖို့ တစ်ကြိမ်မက ပြုလုပ်စုဆောင်းရတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

ရလာတဲ့ ပင်မကလာပ်စည်းအားလုံးအနက် အချို့ကို နဂိုအတိုင်း သိမ်းဆည်းထားရပါတယ်။ ဗီဇမွမ်းမံမှုမှာ တစ်စုံတစ်ရာ ပြဿနာရှိခဲ့ရင် သိမ်းထားတဲ့ ပင်မကလာပ်စည်းတွေကို ပြန်သွင်းပေးဖို့ပါ။ ကျန်ပင်မကလာပ်စည်းတွေကို ဗီဇမွမ်းမံမဲ့ဌာနဆီ ပို့ပေးရပါတယ်။ ခြောက်လကြာ အချိန်ယူမွမ်းမံပြီးနောက် ကုသမဲ့ဆေးရုံဆီ ပြန်ပို့ပေးပါတယ်။ လူနာကိုယ်ထဲ ဗီဇမွမ်းမံထားတဲ့ ပင်မကလာပ်စည်းတွေ ပြန်မသွင်းပေးမီ ရက်အနည်းငယ်အလိုမှာ ရိုးတွင်းခြင်ဆီထဲရှိ သွေးဥထုတ် ပင်မကလာပ်စည်းများကို ဖျက်ဆီးဖို့ ဆေးသွင်းပေးရပါတယ်။ ဗီဇမွမ်းမံထားတဲ့ ပင်မကလာပ်စည်းတွေ နေရာယူနိုင်ဖို့ အရင်ရှင်းထားတဲ့သဘောပါ။ ဒီအချိန်မှာ သွေးအားနည်းပြီး ကူးစက်ရောဂါဝင်လွယ်လို့ ဆေးရုံမှာပဲ နေကြရပါတယ်။ နောက်ဆုံး ဗီဇမွမ်းမံထားတဲ့ ပင်မကလာပ်စည်းတွေကို ပြန်သွင်းပေးလိုက်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဗီဇမွမ်းမံ ပင်မကလာပ်စည်းများဟာ ရိုးတွင်းခြင်ဆီထဲမှာ အထိုင်ချနေရာယူကာ သွေးဥများကို ထုတ်လုပ်ပေးပါလိမ့်မယ်။ အခုလို ကုသပြီးသည့်တိုင် ဆေးရုံမှာထားပြီး စောင့်ကြည့်ရပါတယ်။ များသောအားဖြင့် လေးပတ်မှ ခြောက်ပတ်ထိ ကြာမြင့်တတ်ပြီး ဆေးရုံဆင်းရမယ့်အချိန်ကို

တော့ ဆရာဝန်က အသိပေးပါလိမ့်မယ်။ ကုသမှုအောင်မြင်သည့်တိုင် လူနာဟာ သွေးနဲ့ ကိုယ်အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းတွေ လှူလို့မရပါဘူး။

နောက်ကုထုံး Lyfgenia က ဖော်ပြခဲ့တဲ့ကုထုံးနဲ့ အနည်းငယ် ကွဲပြားပါတယ်။ ပင်မကလာပ်စည်းကို ဗီဇမွမ်းမံရာမှာ ဗီဇအထုပ်ပိုးမွှားတစ်မျိုး အကူအညီကိုယူပါတယ်။ ဗီဇမွမ်းမံရာမှာလည်း ဖောက်ပြန်ဗီဇအစား မူမှန်သွေးနီရောင်အသားဓာတ်ဗီဇကို အစားထိုးမွမ်းမံတာပါ။ အနည်းဆုံး အသက် ၁၈ နှစ်ရှိပြီး နှစ်ရှည်သွေးသွင်းကုသနေရသူ၊ လေဖြတ်ဖူးသူငါးဦးကိုကုသခဲ့ရာလေးနှစ်မှငါးနှစ်ကြာစောင့်ကြည့်ခဲ့ကြပြီး သွေးသွင်းကုသဖို့မလိုအပ်သလို လေဖြတ်တာမျိုးလည်း မဖြစ်တော့ဘူးလို့ ဆိုပါတယ်။

ဒါက ခွင့်ပြုချက်ရထားတဲ့ ဗီဇမွမ်းမံမှုကုထုံးနှစ်မျိုးပါ။ စမ်းသပ်ဆဲ ဗီဇမွမ်းမံကုသမှုတွေလည်း ရှိနေကြပါတယ်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ မေလ ၉ ရက်နေ့ ပေါ်ပြူလာသိပ္ပံစာစောင်မှာ ဖော်ပြထားတဲ့ ဆောင်းပါးတစ်ပုဒ်အရ ဗြိတိန်နိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်း Oxfordshire Eynsham ဒေသမှာနေတဲ့မွေးကတည်းက နားမကြားသူကလေးငယ် (Opal Sandy) ကို ဗီဇမွမ်းမံမှုနည်းပညာသုံးပြီးဖောက်ပြန်ဗီဇနေရာမှာ ပုံမှန်ဗီဇ အစားထိုးကုသပေးခဲ့ကြတယ်။ ဒီကလေးငယ်မှာ ဗီဇဖောက်ပြန်တဲ့အတွက် တုန်ခါသံကို အကြားအာရုံအချက်ပြအဖြစ် ပြောင်းလဲပေးတဲ့ အမျှင်ငယ်များ မှန်ကန်စွာ မဖွံ့ဖြိုးနိုင်လို့ အကြားအာရုံ ချို့ယွင်းနေတာဖြစ်ပါတယ်။ အခု စမ်းသပ်ကုသမှုကို ညာဘက်နားတစ်ဖက်မှာသာ ပြုလုပ်ခဲ့ကြတာပါ။ ကုသပြီးလေးပတ်အကြာမှာ အသံကို စ တုံ့ပြန်နိုင်လာခဲ့တယ်။ ခြောက်လအကြာမှာ လေသံကလေးနဲ့ပြောရင်တောင် ကြားနိုင်လာခဲ့တယ်။ စကားလည်း စ ပြောနိုင်လာတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဒီကုထုံးမှာ ချို့ယွင်းနေတဲ့ဗီဇအစား ကောင်းမွန်တဲ့ဗီဇကို ရောဂါမဖြစ်အောင် ဖန်တီးထားတဲ့

“ ကလေးတွေရဲ့ နားမကြားမှုဟာ ခရုပတ်ပုံ အကြားအာရုံခံအင်္ဂါအတွင်း တုန်ခါသံကို အာရုံအချက်ပြအဖြစ် ပြောင်းလဲပြီးနောက် အာရုံကြောဆီ လွှဲပြောင်းပေးရာမှာ အရေးပါတဲ့ အသားဓာတ်ဆိုင်ရာ ဗီဇဖောက်ပြန်နေလို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ”

ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးအတွင်း ထည့်သွင်းလိုက်တယ်။ ဒီဗိုင်းရပ်စ်က အကြားအာရုံခံအင်္ဂါအတွင်းဆီ ပုံမှန်ဗီဇကို သယ်ပို့ပေးပါလိမ့်မယ်။ နောက်တော့ ချို့ယွင်းနေတဲ့ ဗီဇအစား ပုံမှန်ဗီဇနဲ့ အစားထိုးပေးမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

နားနှစ်ဖက်လုံးမှာ စမ်းသပ်ကုသမှုကိုလည်း ပြုလုပ်နေကြပါတယ်။ ဗီဇဖောက်ပြန်နေတဲ့အတွက် မွေးရာပါ နားမကြားရတဲ့ရောဂါ ခံစားနေရသူ တစ်နှစ်မှ ခုနစ်နှစ်အရွယ် ကလေးငယ်ခြောက်ဦးရဲ့ နားနှစ်ဖက်လုံးကို တရုတ်နိုင်ငံ ရှန်ဟိုင်းမြို့မှာ ဗီဇမွမ်းမံကုသပေးကြည့်ရာ တုံ့ပြန်မှုရှိတဲ့ ကလေးငါးဦးဟာ ဆူညံနေတဲ့ဝန်းကျင်မှာပင် စကားပြောသံကို နားထောင်နိုင်သလို အသံလာတဲ့ နေရာကိုလည်း သိနိုင်စွမ်းရှိလာတယ်လို့ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၅ ရက်နေ့ ဆောင်းပါးတစ်ပုဒ်မှာ ဖော်ပြထားပါတယ်။ တရုတ်နိုင်ငံ ရှန်ဟိုင်းမြို့မှာ ပြုလုပ်ခဲ့ကြတဲ့ ဗီဇမွမ်းမံကုထုံး ဖြစ်ပါတယ်။ ဗီဇမွမ်းမံမှုကုထုံးကို နားနှစ်ဖက်လုံးမှာ စမ်းသပ်ကုသကြည့်တာ ဒါ ပထမဆုံးပါပဲ။

ကလေးတွေရဲ့ နားမကြားမှုဟာ ခရုပတ်ပုံအကြားအာရုံခံအင်္ဂါအတွင်း တုန်ခါသံကို အာရုံအချက်ပြအဖြစ် ပြောင်းလဲပြီးနောက် အာရုံကြောဆီ လွှဲပြောင်းပေးရာမှာ အရေးပါတဲ့ အသားဓာတ်ဆိုင်ရာ ဗီဇဖောက်ပြန်နေလို့ဖြစ်ပါတယ်။ အာရုံအချက်ပြအဖြစ် ပြောင်းလဲပေးနိုင်ပေမဲ့ အာရုံကြောဆီ မရောက်နိုင်လို့ မကြားရတာပါ။ ဒီကုထုံးမှာလည်း မှုမှန်ဗီဇကို ရောဂါမပေးနိုင်အောင် ဖန်တီးထားတဲ့ ဗိုင်းရပ်စ်ထဲ ထည့်သွင်းပေးထားပါတယ်။ မှုမှန်ဗီဇပါ ဗိုင်းရပ်စ်ကို ရှန်ဟိုင်းဖူဒန်တက္ကသိုလ် မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်းဆေးရုံမှာ အသေးစားခွဲစိတ်မှုပြုလုပ်ပြီး အတွင်းနားရှိ ခရုပတ်ပုံ အကြားအာရုံအင်္ဂါဆီ ထိုးသွင်းပေးကြတယ်။ ကုသပြီး ၂၆ ပတ်အကြာမှာ စမ်းသပ်ကုသထားတဲ့ ကလေးငယ် ငါးဦးအနက် နှစ်ဦးဟာ သီချင်းသံတွေကို နားထောင်ပြီး က နိုင်လာတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

နောက်ထပ်စမ်းသပ်နေတဲ့ ဗီဇမွမ်းမံကုထုံးတစ်မျိုးက မွေးကတည်းက နားမကြားဘဲ အရွယ်ရလာတာနဲ့အမျှ အမြင်အာရုံပါဆုံးရှုံးတဲ့ Usher syndrome type 1F ရှားပါးရောဂါတစ်မျိုးပါ။ အသံတုန်ခါမှုကို အာရုံအချက်ပြအဖြစ် ပြောင်းလဲရာမှာ လိုအပ်တဲ့ Protocadherin –15 အသားဓာတ်ဆိုင်ရာ ဗီဇဖောက်ပြန်တဲ့ရောဂါ ဖြစ်ပါတယ်။ အဆိုပါ အသားဓာတ်မရှိတဲ့အခါ တုန်ခါသံကို အာရုံအချက်ပြအဖြစ် မပြောင်းပေးနိုင်လို့ အကြားအာရုံဆုံးရှုံးတာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီအသားဓာတ်ဟာ ခရုပတ်အင်္ဂါရှိ ကလာပ်စည်းမှာသာမက မျက်စိအတွင်းရှိ အလင်းတုံ့ပြန်ကလာပ်စည်းတွေမှာလည်း ရှိနေပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သူ့တာဝန်ဟာ ဘာမှန်း သေသေချာချာ မသိကြသေးပါဘူး။ သေချာတာက ဗီဇဖောက်ပြန်လို့ လိုအပ်တဲ့ အသားဓာတ်တွေဟာ နားနဲ့မျက်စိမှာပါ မထွက်တော့တာပါပဲ။

ဗီဇမွမ်းမံဖို့ ကြိုးစားတဲ့အခါ အဓိက အဟန့်အတားတစ်ခုနဲ့ ကြုံရပါတယ်။ လိုအပ်တဲ့ အသားဓာတ်ဆိုင်ရာ ဗီဇဟာ ကြီးမားနေခြင်းပါ။ ဒါကြောင့် မှုမှန်ဗီဇကို သယ်သွားပေးမဲ့ ဗိုင်းရပ်စ် ကိုယ်ထဲ မဝင်ဆံ့ပါဘူး။ ဒ့ါအပြင် စမ်းသပ်ခံမဲ့ ကြွက်မှာ တဖြည်းဖြည်း အမြင်အာရုံဆုံးရှုံးမှု မဖြစ်တတ်ကြပါဘူး။ ဒါကြောင့် ကြွက်မှာ အကြားအာရုံအတွက်ပဲ စမ်းသပ်ကုသကြည့်ခဲ့ကြတယ်။ ရောဂါသက်သာလာရင် လိုအပ်တဲ့ အသားဓာတ်ထွက်လာလို့ဆိုတာ သိနိုင်ပါတယ်။ အမြင်အာရုံဆုံးရှုံးမှုအတွက်တော့ အစင်းကျားငါး (Zebra fish) မှာ စမ်းသပ်ခဲ့ကြတယ်။ နောက် စမ်းသပ်ဖန်ပြားထဲ မွေးမြူပွားများထားတဲ့ လူ့မြင်လွှာကလာပ်စည်းတွေနဲ့

ဆက်စမ်းသပ်ကြတယ်။ တစ်ဆင့်တက်ပြီး လူဝံမျိုးနွယ်မှာ စမ်းသပ်ကြလို့ အန္တရာယ်မရှိမှ လူမှာ စမ်းသပ်ကုသကြည့်ကြပါလိမ့်မယ်။

ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးကိုယ်ထက် သယ်သွားရမဲ့ မူမှန်ဗီဇက ပိုကြီးနေတဲ့ကိစ္စနဲ့ပတ်သက်ပြီး နည်းစနစ်သုံးမျိုးနဲ့ စမ်းသပ်ကြပါလိမ့်မယ်။ ဖြစ်နိုင်ခြေအရှိဆုံးတစ်နည်းက မူမှန်ဗီဇလို အစွမ်းရှိတဲ့ အသေးစားဗီဇကို ဖန်တီးပြီး သယ်ပေးမဲ့ ဗိုင်းရပ်စ်ကိုယ်ထဲထည့်ကာ ဗီဇမွမ်းမံကြမယ့် နည်းဖြစ်ပါတယ်။ အဆိုပါ အသေးစားဗီဇနဲ့ စမ်းသပ်ရာ ကြွက်တွေမှာ အကြားအာရုံ ပြန်ကောင်းလာတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဒုတိယနည်းကတော့ မူမှန်ဗီဇမျှင်ကို နှစ်ပိုင်းပိုင်းကာ ဗိုင်းရပ်စ်ကိုယ်ထဲ ထည့်သယ်သွားဖို့ပါ။ ကလာပ်စည်းထဲ ရောက်တဲ့အခါ နှစ်ပိုင်းပြန်ပေါင်းပြီး မူမှန်အသားဓာတ် ထွက်လာမှာဖြစ်ပါတယ်။ ကြွက်တွေနဲ့ စ စမ်းသပ်ကြပါလိမ့်မယ်။ နောက်ဆုံးနည်းက ဗီဇမွမ်းမံမှုနည်းပညာ အသုံးပြုမဲ့ စမ်းသပ်မှုပါ။ လိုအပ်တဲ့ အသားဓာတ်ဆိုင်ရာဗီဇမှာ မူမမှန်ဖောက်ပြန်မှုက အများအပြား ဖြစ်နေတာကြောင့် အဖြစ်အများဆုံး ဖောက်ပြန်မှုကို မွမ်းမံဖို့ ကြိုးစားနေကြပါတယ်။ လတ်တလော ကြွက်တွေမှာ နောက်ဆုံးနည်းဟာ အကြားအာရုံသက်သာလာစေတာ ပြသနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ အဆိုပါနည်းသုံးမျိုးအနက် အဆင်အပြေဆုံးနည်းကို လူတွေမှာ စမ်းသပ်ကုသကြည့်ပါလိမ့်မယ်။ တဖြည်းဖြည်း အခြား ဗီဇမွမ်းမံမှုနည်းပညာသုံး ကုထုံးတွေ ပေါ်ထွက်လာမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဒေါက်တာမြင့်သန်း

Ref : – "A new gene therapy could revolutionize the treatment of diseases like sickle cell anaemia. Here's how" World Economic Forum Nov 30, 2023

– "Pursuing Three Gene Therapies for Rare inherited Disease" Oct 19, 2023

– "Experimental Gene Therapy Enables Hearing in Five Children Born Deal" Harvard Gazette January 25, 2024

pifumyLEdkifHukefrma&;apmifha&SmufrIpepf
a'gufwmjrifhbef;xGef;(jynfolUukefrma&;)

"စင်ကာပူနိုင်ငံ၏
ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ်သည်
မွေးကင်းစကလေးသေဆုံးမှုနှုန်း နည်းပါးခြင်း၊ အသက်ရှည်ခြင်း၊
မသန်စွမ်းသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို
ခံစားခွင့်အပြည့်အဝပေးခြင်း အစရှိသဖြင့်
ကမ္ဘာပေါ်တွင် အကောင်းဆုံးစာရင်းဝင်ပါသည်။"

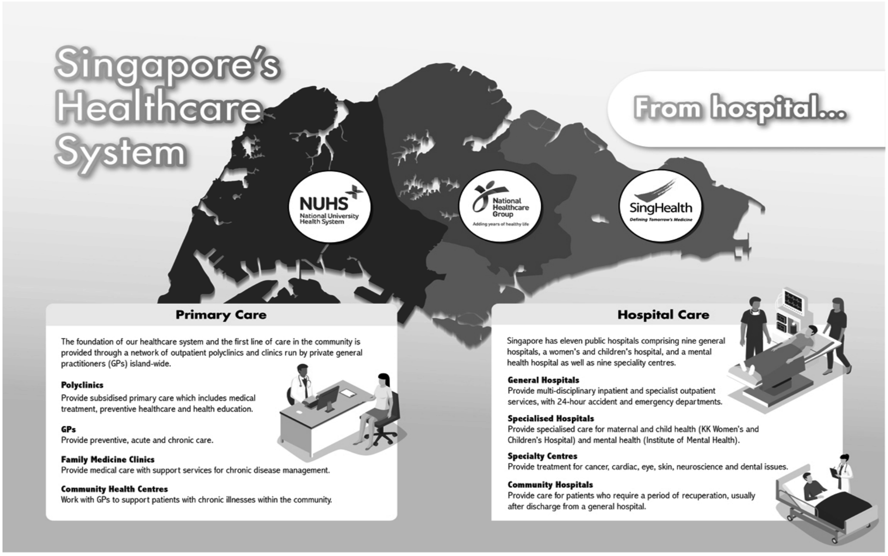

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

ကမ္ဘာပေါ်တွင် နိုင်ငံနှင့် မြို့တော်တစ်ခုတည်းသာရှိသော နိုင်ငံ သုံးနိုင်ငံအနက် စင်ကာပူနိုင်ငံသည် ကျွန်းနိုင်ငံဖြစ်ပြီး အရှေ့တောင်အာရှဒေသတွင် တည်ရှိပါသည်။ မိုင် ၃၀ ရှည်လျား၍ ကျွန်းငယ်ပေါင်း ၆၂ ကျွန်းဖြင့် ဝန်းရံထားပါသည်။ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများမှာ မြောက်ဘက်တွင် မလေးရှားနိုင်ငံနှင့် တောင်ဘက်တွင် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ် စာရင်းအရ လူဦးရေမှာ ၅ ဒသမ ၉၂ သန်းရှိပြီး ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ၆ ဒသမ ၀၃ သန်းခန့် ရှိပါသည်။ စင်ကာပူနိုင်ငံသည် မလေးရှားလက်အောက်မှ ခွဲထွက်ခဲ့ပြီး ၁၉၆၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၉ ရက်နေ့တွင် လွတ်လပ်သော သမ္မတနိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံ ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ စင်ကာပူ (Singapore) သည် ဒေသခံ မလေးရှားအမည်ဖြစ်သည့် Singapura မှ ဆင်းသက်လာပါသည်။ စင်ကာ (Singa) မှာ ခြင်္သေ့ဟု အဓိပ္ပာယ်ရပြီး ပူရာ (Pura) မှာ မြို့တော် ဖြစ်ပါသည်။ စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ် ကောင်းမွန်ခြင်းကြောင့် လူ့ဘဝသက်တမ်း ရှည်ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ်အကြောင်း သိရှိစေချင်ပါသည်။

စင်ကာပူလူမျိုးများ၏ ပျမ်းမျှသက်တမ်း

၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် စင်ကာပူနိုင်ငံ၌ မွေးဖွားသော အမျိုးသားများ၏ ပျမ်းမျှသက်တမ်းမှာ ၈၀ ဒသမ ၇ နှစ်ဖြစ်ပြီး အမျိုးသမီးများ၏ ပျမ်းမျှသက်တမ်းမှာ ၈၅ ဒသမ ၂ နှစ်ဖြစ်ပါသည်။ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများထက် သက်တမ်းပိုရှည်ကြပါသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ၏ ပျမ်းမျှသက်တမ်းမှာ ၈၄ ဒသမ ၁၉ နှစ်ဖြစ်သည်။

စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ သက်ကြီးရွယ်အို အရေအတွက်

စင်ကာပူနိုင်ငံတွင် သက်ကြီးရွယ်အိုများ (၆၅ နှစ်အထက်) သည် စုစုပေါင်းလူဦးရေ၏ ၁၀ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်းကို ကိုယ်စားပြုပြီး အခြားအာဆီယံနိုင်ငံများအားလုံးထက် အမြင့်ဆုံးဖြစ်ပါသည်။ နောင်လာမည့် အနှစ် ၂၀ အတွင်း စင်ကာပူနိုင်ငံသည် အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်း (Hyper–aging) ဟုခေါ်သော အတွေ့အကြုံကို ခံစားရပါလိမ့်မည်။ အသက်ကြီးလာသည်နှင့်အမျှ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုလိုအပ်ချက်များ တိုးမြင့်လာမည် ဖြစ်ပါသည်။ နာတာရှည်ရောဂါများ၊ အားနည်းချို့ယွင်းမှုများနှင့် အသက်အရွယ်ကြီးရင့်မှုဆိုင်ရာ ရောဂါများနှင့်ပတ်သက်၍ ပိုမိုစိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို ရင်ဆိုင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ စင်ကာပူနိုင်ငံသားအများစုသည် လုပ်ငန်းခွင်မှ အနားယူရသည့်အရွယ်တွင် မိမိကိုယ်ကို စောင့်ရှောက်နိုင်မှု၊ ဂရုစိုက်နိုင်မှုနှင့်ပတ်သက်၍စိုးရိမ်ပူပန်မှုရှိကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် သက်ကြီးရွယ်အိုများအတွက် ဘိုးဘွားရိပ်သာများနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးစခန်းများကဲ့သို့သော အဆောက်အဦများ ပိုမိုတည်ဆောက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ စင်ကာပူနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် သက်ကြီးရွယ်အိုအများဆုံးနိုင်ငံများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်တွင် စင်ကာပူနိုင်ငံသား ၁၀ ဦးလျှင် တစ်ဦးသည် အသက် ၆၅ နှစ်နှင့်အထက် ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် ခြောက်ဦးလျှင် တစ်ဦးခန့် တိုးလာခဲ့ပါသည်။ ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် လေးဦးလျှင် တစ်ဦးသည် အသက် ၆၅ နှစ်နှင့်အထက် ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ခန့်မှန်းထားပါသည်။

စင်ကာပူနိုင်ငံရှိ ဆေးဘက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ

စင်ကာပူနိုင်ငံတွင် ဆေးဘက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းနှစ်မျိုး ရှိပါသည်။ ပုဂ္ဂလိကဆေးရုံများနှင့် အစိုးရဆေးရုံများ ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ပုဂ္ဂလိက အဆင့်မြင့်ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကဏ္ဍတွင် ဆေးရုံ ၁၇ ရုံရှိပြီး အစိုးရဆေးရုံ ၁၆ ရုံ ရှိပါသည်။

စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ ကျန်းမာရေးအခြေအနေ

၂၀၂၃ ခုနှစ် Legatum Prosperity Index အရ စင်ကာပူနိုင်ငံသည် နိုင်ငံပေါင်း ၁၀၄ နိုင်ငံတွင် အဆင့် (၁) ဖြစ်ပြီး Economist Intelligence Unit အရ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ရလဒ်များအတွက် နိုင်ငံပေါင်း ၁၆၆ နိုင်ငံတွင် စင်ကာပူနိုင်ငံကို ဒုတိယနေရာတွင် ထားရှိခဲ့ပါသည်။ Bloomberg Global Health Index အရ နိုင်ငံပေါင်း ၁၆၃ နိုင်ငံအနက် စင်ကာပူနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် လေးခုမြောက် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု အကောင်းဆုံးနိုင်ငံဖြစ်ပြီး အာရှတွင် ပထမအဆင့် ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ် စာရင်းအရ စင်ကာပူနိုင်ငံသားများသည် မွေးကင်းစမှ အသက် ၈၄ ဒသမ ၈ နှစ်အထိ သက်တမ်းအရှည်ဆုံး ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် လူဦးရေ၏ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် အသက်ကြီးလာပြီး ၆၅ နှစ်ကျော်လာမည် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ၆၅ နှစ်အထက်၏ ၈၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သည် ကျန်းမာပြီး တက်ကြွနေကြလိမ့်မည်ဟု ခန့်မှန်းရပါသည်။

စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ ပထမဆုံးဆေးရုံ

Outram Road တွင် တည်ရှိပြီး ကမ္ဘာပေါ်တွင် အဆင့် (၉) ရှိသော Singapore General Hospital (SGH) သည် ၁၈၂၁ ခုနှစ်၌ ကျွန်းပေါ်တွင် တည်ဆောက်ခဲ့သော ပထမဆုံး ဆေးရုံဖြစ်ပြီး Bras Basah Road နှင့် Stamford Road အနီးရှိ ဗြိတိသျှစစ်တပ်စခန်းတွင် သစ်သားတဲအဖြစ် စတင်ခဲ့ပါသည်။ စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ ပထမဆုံးသော အထွေထွေဆေးရုံနှင့် ရှေးအကျဆုံး ဆေးဘက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။ SGH အပြင် Tan Tock Seng Hospital (TTSH) သည် စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ သက်တမ်းအရင့်ဆုံး ဆေးရုံများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်ပြီး ကနဦးတွင် Chinese Pauper Hospital ဟုခေါ်ပါသည်။

စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု စီမံချက် (Master Plan)

၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနမှ Healthcare 2020 Master Plan ကို စတင်ခဲ့ပါသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ စင်ကာပူနိုင်ငံသားများအတွက် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်ခြင်းဝန်ဆောင်မှုများ၏ လက်လှမ်းမီမှု၊ တတ်နိုင်မှုနှင့် အရည်အသွေးကို မြှင့်တင်ရန်ဖြစ်ပြီး ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကို ပိုမိုလွယ်ကူစေရန်အတွက် ဝန်ဆောင်မှုများကို တိုးချဲ့ကာ အဆောက်အဦအသစ်များ တည်ဆောက်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍနှင့်ပူးပေါင်း၍ မြင့်တက်လာနေသော နာတာရှည်ရောဂါသည်များကို ပြုစုစောင့်ရှောက်ရန်အတွက် Family Medicine Clinics များကို တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ Changi General Hospital–St. Andrew ၏ Community Hospital ပေါင်းစပ်အဆောက်အဦ၊ Ng Teng Fong General Hospital၊ Jurong Community Hospital နှင့် Yishun Community Hospital တို့ကို ဖွင့်လှစ်လိုက်ပြီး စုစုပေါင်း ခုတင် ၁၈၀၀ ထည့်ထားပါသည်။

စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ်စွမ်းဆောင်ရည်

စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ်သည် မွေးကင်းစကလေးသေဆုံးမှုနှုန်းနည်းပါးခြင်း၊ အသက်ရှည်ခြင်း၊ မသန်စွမ်းသူများ၏ အခွင့်အရေးများကို ခံစားခွင့် အပြည့်အဝပေးခြင်း အစရှိသဖြင့် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အကောင်းဆုံးစာရင်းဝင်ပါသည်။ အထူးခြားဆုံးမှာ အခြားနိုင်ငံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ကုန်ကျစရိတ် ထက်ဝက်အောက်နည်းပြီး ရလဒ်ကောင်းများကို ရရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု အဖွဲ့ (၃) ဖွဲ့

စင်ကာပူနိုင်ငံတွင် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု အစုအဖွဲ့ (၃) ဖွဲ့ ရှိပါသည်။ အနောက်ဘက်တွင် ဆေးရုံများနှင့် Polyclinics များကို လည်ပတ်သည့် National University Health System (NUHS)၊ အလယ်ပိုင်းဒေသရှိ အမျိုးသားကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုအဖွဲ့ National Healthcare Group(NHG)၊ အရှေ့ဘက်တွင် စင်ကာပူကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများအဖွဲ့ (Sing–Health) တို့ ဖြစ်ပါသည်။

စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ ပြည်သူ့ကျန်းမာရေးအတွက် အသုံးစရိတ်

ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန၏ အဆိုအရ စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ အမျိုးသားကျန်းမာရေး အသုံးစရိတ်သည် ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဒေါ်လာ ၄၃ ဘီလီယံအထိ တိုးလာနိုင်ပါသည်။ အစိုးရနှင့်ပုဂ္ဂလိက နှစ်ခုစလုံးပါဝင်သော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုအသုံးစရိတ်သည် ဂျီဒီပီ၏ ၅ ဒသမ ၉ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၉ ဒသမ ၀ ရာခိုင်နှုန်း တိုးမြင့်လာနိုင်ပါသည်။ ဤတိုးမြင့်လာမှုသည် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုအတွက် အစိုးရအသုံးစရိတ် တိုးမြင့်လာခြင်းနှင့် အဓိက အားဖြင့် သက်ကြီးရွယ်အိုဦးရေနှင့် အစောပိုင်းတွင် ရောဂါရှာဖွေတွေ့ရှိခြင်း၊ အနီးကပ် စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် ဒေသတွင်းလူဦးရေ၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်ခြင်း ဝန်ဆောင်မှုများ သုံးစွဲခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

၂၀၂၁ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်တွင် စင်ကာပူအစိုးရသည် ကျန်းမာရေးကဏ္ဍအတွက် စင်ကာပူဒေါ်လာ ၁၆ ဒသမ ၉ ဘီလီယံခန့် သုံးစွဲခဲ့ပါသည်။ အစိုးရ၏ ကျန်းမာရေးအသုံးစရိတ်သည် လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်အတွင်း တဖြည်းဖြည်း တိုးမြင့်လာခဲ့ပါသည်။ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသည့် ၂၀၂၃ ဘဏ္ဍာရေးနှစ်၏ စုစုပေါင်းအသုံးစရိတ်မှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၇ ဒသမ ၉၅ ဘီလီယံ ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၂၄ ဘဏ္ဍာနှစ်တွင် ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန၏ စုစုပေါင်းအသုံးစရိတ်သည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၈ ဒသမ ၇၇ ဘီလီယံရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းထားပြီး ၎င်းမှာ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော ၂၀၂၃ ဘဏ္ဍာနှစ် စုစုပေါင်းအသုံးစရိတ်ထက် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၈၂၅ ဒသမ ၈၄ သန်း သို့မဟုတ် ၄ ဒသမ ၆ ရာခိုင်နှုန်း ပိုများပါသည်။ အမျိုးသားကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု အသုံးစရိတ်သည် တစ်နှစ်ထက်တစ်နှစ် တိုးလာပြီး လူဦးရေတိုးပွားမှုနှင့် သက်ကြီးရွယ်အိုများကြောင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုလိုအပ်ချက်မှာ သိသိသာသာ တိုးမြင့်လာခဲ့ပါသည်။

စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ ကျန်းမာရေး မဟာဗျူဟာ

၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၅ ရက်နေ့တွင် ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနသည် နိုင်ငံ၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကဏ္ဍကို အသွင်ပြောင်းရန်နှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် ရည်ရွယ်သည့် ပဏာမခြေလှမ်းအသစ်ကို မိတ်ဆက်ခဲ့သည်။ အဆိုပါအစီအစဉ်ကို Healthier SG ဟုခေါ်ပြီး နေထိုင်သူတိုင်းအတွက် မိသားစုဆရာဝန်တစ်ဦးနှင့် ကျန်းမာရေးအစီအစဉ်တစ်ခု ပံ့ပိုးပေးရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ မိသားစုဆရာဝန်များသည် ၎င်းတို့၏ လူနာများနှင့် ခိုင်မာသော ဆက်ဆံရေးကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေပြီး ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုတွင် ပိုမိုထင်ရှားသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်လာမည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။

စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုအပေါ် စိန်ခေါ်မှု

စင်ကာပူနိုင်ငံတွင် ကောင်းမွန်သော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ် ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် သက်ကြီးရွယ်အိုဦးရေ၊ နာတာရှည်ရောဂါ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးတိုးမြင့်လာခြင်း၊ လုပ်သားအင်အားကြီးထွားမှုနှေးကွေးခြင်းနှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစရိတ်များမြင့်တက်လာခြင်း စသော စိန်ခေါ်မှုများကို ရင်ဆိုင်နေရပါသည်။

စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ ကိုဗစ် – ၁၉ ရောဂါအခြေအနေ

စင်ကာပူနိုင်ငံတွင် ကိုဗစ် – ၁၉ ရောဂါ ကူးစက်မှုကို ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန (MOH) မှ အနီးကပ်စောင့်ကြည့်နေပါသည်။ စင်ကာပူနိုင်ငံတွင် ကိုဗစ် – ၁၉ ရောဂါ ဖြစ်ပွားမှု မြင့်တက်လာကြောင်း အစီရင်ခံထားပါသည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁၁ ရက်နေ့အထိ ကိုဗစ် – ၁၉ ရောဂါ ကူးစက်ခံရသူစုစုပေါင်း ၂၁၈၁၀၄၈ ဦးနှင့် သေဆုံးသူ ၁၇၀၇ ဦး ရှိပါသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ မေလ ၅ ရက်မှ ၁၁ ရက်နေ့အထိ ရက်သတ္တပတ်အတွင်း ကိုဗစ်–၁၉ ရောဂါ ဖြစ်ပွားမှု ခန့်မှန်းခြေအရေအတွက်သည် ယခင်အပတ်က ဖြစ်ပွားမှု ၁၃၇၀၀ ဦးနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက ၂၅၉၀၀ ဦးအထိ မြင့်တက်လာခဲ့ပြီး ပျမ်းမျှနေ့စဉ် ကိုဗစ်–၁၉ ရောဂါကြောင့် ဆေးရုံတက်ကုသခြင်းမှာ ယခင်ထက် ၁၈၁ ဦးမှ ၂၅၀ ဦးခန့်အထိ မြင့်တက်ခဲ့ပါသည်။

စင်ကာပူ ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ထုတ်ပြန်ချက်အရ ကိုဗစ်–၁၉ ရောဂါ ကူးစက်ခံရသူအရေအတွက်သည် ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ မေလ လယ်ပိုင်းအထိ ၂၅၉၀၀ ဦးအထိ ရှိလာပြီဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ တိုးမြင့်လာရခြင်းအကြောင်းရင်းမှာ KP.1/ KP.2 နှင့် JN.1 ကဲ့သို့သော ကိုဗစ်–၁၉ ရောဂါမျိုးကွဲအသစ်များ ပေါ်ပေါက်လာခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိတွင် KP.1 နှင့် KP.2 သည် စင်ကာပူနိုင်ငံတွင် ရောဂါဖြစ်ပွားမှု၏ သုံးပုံနှစ်ပုံကျော် ရှိပါသည်။ ဤမျိုးကွဲများသည် ကူးစက်နိုင်ခြေ ပိုများသော်လည်း ပြင်းထန်မှု အတိုင်းအတာမှာ နည်းပါးပါသည်။ အစိုးရသည် ပြည်သူများအား နှာခေါင်းစည်းများ ထပ်မံဝတ်ဆင်ရန် ကျန်းမာရေးအကြံပေးချက် ထုတ်ပြန်ထားပါသည်။

> " ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ကြီး၏ အဆိုအရ စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ်သည် အာရှတိုက်၌ နံပါတ်တစ်နေရာတွင် တည်ရှိနေကြောင်း သိရှိရပါသည်။ "

စင်ကာပူနိုင်ငံတွင် အဖြစ်အများဆုံးရောဂါ

၂၀၂၁ ခုနှစ် စာရင်းအရ စင်ကာပူနိုင်ငံတွင် သေဆုံးမှု အများဆုံးအကြောင်းရင်းမှာ ကင်ဆာရောဂါ၊ လေဖြတ်ခြင်း၊ နှလုံးရောဂါများ အပြင် အဆုတ်ရောင်ရောဂါ၊ ကျောက်ကပ်ရောဂါ၊

ဆီးလမ်းကြောင်းပိုးဝင်ခြင်းနှင့် အဆုတ်ရောဂါများသည် ထိပ်တန်းစာရင်း ၁၀ ခုတွင် ပါဝင်ပါသည်။ သေဆုံးမှုအားလုံး၏ ၂၆ ဒသမ ၄ ရာခိုင်နှုန်းတွင် ကင်ဆာသည် နံပါတ်တစ် လူသတ်သမား ဖြစ်ပါသည်။ ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် လူပေါင်း ၄၄ ဦးသည် နေ့စဉ် ကင်ဆာရောဂါ ဖြစ်ပွားနေပြီး နေ့စဉ် လူ ၁၆ ဦးသည် ကင်ဆာရောဂါဖြင့် သေဆုံးနေကြသည်ဟု ခန့်မှန်းရပါသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် စင်ကာပူနိုင်ငံသားများ သေဆုံးရခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းရင်းမှာ နှလုံးနှင့် သွေးတိုးရောဂါများအပြင် ဦးနှောက်သွေးကြောဆိုင်ရာရောဂါများ ပါဝင်ပါသည်။ ထိုနှစ်တွင် ဒုတိယမြောက်သေဆုံးရသည့် အကြောင်းအရင်းမှာ အသက်ရှူလမ်းကြောင်းဆိုင်ရာ ရောဂါများဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် စိတ်ဓာတ်ကျခြင်းနှင့် စိုးရိမ်ပူပန်မှုဝေဒနာများသည် အဖြစ်များဆုံး စိတ်ရောဂါများ ဖြစ်ပါသည်။ စင်ကာပူနိုင်ငံသား ခုနစ်ဦးတွင် တစ်ဦးခန့်သည် စိတ်ခံစားချက်ဝေဒနာ သို့မဟုတ် စိုးရိမ်သောကဝေဒနာကို ခံစားနေရပါသည်။

စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ ထိပ်တန်းရောဂါသုံးမျိုး

စင်ကာပူနိုင်ငံတွင် Critical illness (CI) အမျိုးအစားများစွာရှိပြီး နှလုံးဖောက်ခြင်း၊ လေဖြတ်ခြင်းနှင့် ကင်ဆာရောဂါသည် ယေဘုယျအားဖြင့် လူများတွင် အဖြစ်များသောကြောင့် ထိပ်တန်း CI (၃) မျိုးဟု သတ်မှတ်ကြပါသည်။ စင်ကာပူကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန (MOH) မှ ထုတ်ပြန်သော အချက်အလက်များအရ ဤအခြေအနေသုံးမျိုးသည် ဆေးရုံတက်ရခြင်း၏ ထိပ်တန်းအကြောင်းရင်းနှစ်ခုထဲတွင် ပါဝင်ပါသည်။ နှလုံးဖောက်ခြင်း၊ လေဖြတ်ခြင်းနှင့် ကင်ဆာရောဂါတို့သည် သေဆုံးစေသော အကြောင်းရင်းများအနက်မှ အချို့ဖြစ်ပြီး ကင်ဆာရောဂါသည် ထိပ်တန်းအကြောင်းရင်းဖြစ်ကြောင်း MOH မှ ပြောကြားခဲ့ပါသည်။ စင်ကာပူနိုင်ငံသား လေးဦးမှ ငါးဦးတွင် တစ်ဦးသည် Critical illness နှင့် ကြုံတွေ့နိုင်ပါသည်။

ကင်ဆာရောဂါသည် လူငယ် သို့မဟုတ် အသက်အရွယ်မရွေး ဖြစ်ပွားနိုင်ပါသည်။ ကိန်းဂဏန်းများအရ ကင်ဆာရောဂါဖြစ်ပွားမှုသည် အသက်အရွယ်တိုင်းတွင် တိုးမြင့်လာသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း အသက် ၁၅ နှစ်မှ ၃၄ နှစ်အုပ်စုတွင် ကင်ဆာရောဂါ ရှာဖွေတွေ့ရှိမှုမှာ သုံးဆနီးပါး မြင့်တက်လာခဲ့ပါ သည်။ အမျိုးသားခြောက်ဦးတွင် အဖြစ်အများဆုံးဖြစ်သော အူမကြီးကင်ဆာသည် ခွဲစိတ်မှုအပြီးတွင် ပြန်ဖြစ်ပွားနှုန်းမှာ ၁၇ ရာခိုင်နှုန်း ရှိပါသည်။ အလားတူ ရင်သားကင်ဆာသည် အမျိုးသမီးများတွင် အဖြစ်အများဆုံး ကင်ဆာအမျိုးအစားဖြစ်ပြီး ပြန်ဖြစ်ပွားနှုန်းမှာ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းရှိပါသည်။

အကြံပြုချက်

ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ကြီး၏အဆိုအရစင်ကာပူနိုင်ငံ၏ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ်သည် အာရှတိုက်၌ နံပါတ်တစ်နေရာတွင် တည်ရှိနေကြောင်း သိရှိရပါသည်။ စင်ကာပူဆေးရုံတစ်ရုံတွင် ကုသမှုခံယူမည်ဆိုပါက အချိန်များစွာ စောင့်ဆိုင်းရန်မလိုပါ။ အချိန်တိုအတွင်းဆရာဝန်များမှ မိမိ၏ ရောဂါအခြေအနေကို သေချာစွာစစ်ဆေးပြီး ရှင်းပြပေးပါသည်။ လူနာများ၏ သိလိုသမျှအချက်အလက်များကို ကောင်းမွန်စွာ ဖြေကြားပေးပါသည်။ ထို့အပြင် ရောဂါများရှာဖွေရာတွင်လည်း နောက်ဆုံးပေါ်စက်ကြီးများဖြင့် အဆင့်မြင့်နည်းပညာများကို

သာ အသုံးပြုကြပါသည်။ လူနာများအနေဖြင့် မိမိရောဂါကို ထိရောက်သောဆေးများဖြင့် ကုသ၍ လျင်မြန်စွာ ပျောက်ကင်းသက်သာကြပါသည်။ စင်ကာပူနိုင်ငံတွင် ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုစနစ် ကောင်းမွန်သောကြောင့် မွေးဖွားသူများ၏ ပျမ်းမျှသက်တမ်း ပိုရှည်ကြ ပါသည်။ အသက်ကြီးလာသည်နှင့်အမျှ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု လိုအပ်ချက်များရှိ၍ စနစ်တကျဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ကြောင်း အကြံပြုရေးသားလိုက်ပါသည်။

ဒေါက်တာမြင့်သန်းထွန်း(ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး)

Ref : – MOH https://www.moh.gov.sg/resources–statistics/singapore–health–facts/top–10–conditions–of–hospitalisation
– ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ https://www.who.int/news/item/04–04–2002–physical–inactivity–a–leading–cause–of–disease–and–disability–warns–who
– 2nd Jul 2024 – Ministry of Health, Singapore
– Leading causes of death in Singapore 2023 by category
– Singapore faces new COVID–19 wave, 25,900 cases reported in a week, masks advisory issued | Today News

uarmÇD;,m;EdkifiH
EdkifiHjcm;qufqHa&;ukdvlrsjcif;
qifjzLuRefoefxGef

“ မျက်မှောက်ကာလတွင် ကမ္ဘောဒီးယားအပေါ် တရုတ်၏ ဩဇာအာဏာ ကြီးမားလာသော်လည်း အမေရိကန်က ဟန့်တားထိန်းချုပ်နိုင်ရန် ကြိုးစားခြင်းဖြင့် တရုတ်နှင့်အမေရိကန် အားပြိုင်သောနေရာဖြစ်နေသည်။ ”

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

နိဒါန်း

မျက်မှောက်ကာလ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများတွင် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုကို အံ့အားသင့်ဖွယ်အဖြစ် မြင်တွေ့နေရသည်။ ပြည်တွင်းတိုးတက်ပြောင်းလဲမှုများကို စိတ်ဝင်စားဖွယ် မြင်တွေ့ရသကဲ့သို့ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးများတွင်လည်း အပြောင်းအလဲများဖြစ်နေသည်ဟု လေ့လာကြသည်။ ယခုဆောင်းပါးတွင် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ သမိုင်းစဉ်ကို နောက်ခံထားပြီး နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးများကို အကျဉ်းလေ့လာထားပါသည်။

ရှေးဦးသမိုင်းနောက်ခံ

မျက်မှောက်ကာလတွင် ကမ္ဘောဒီးယားဟုခေါ်သောနိုင်ငံသည် အေဒီ ၉ ရာစုမှ ၁၅ ရာစုအထိ ခမာအင်ပါယာဟု နာမည်ကြီးခဲ့သည်။ ထိုအချိန်က ခမာအင်ပါယာကြီးသည် အရှေ့တောင်အာရှတွင် အကြီးကျယ်ဆုံး အင်ပါယာကြီးဖြစ်ပြီး မျက်မှောက်ကာလ ကမ္ဘောဒီးယားသာမက ထိုင်းနှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ နယ်မြေအများအပြား ပါဝင်နေခဲ့သည်။ ၁၁–၁၂ ရာစုခန့်အထိ ပြိုင်ဘက်ဆိုသည်မှာ အနောက်ဘက်တွင် မြန်မာပုဂံမင်းဆက်နှင့် အရှေ့ဘက်တွင် ဗီယက်နမ်မြောက်ပိုင်းရှိ ချမ်းမင်းနိုင်ငံတို့သာဖြစ်သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ဆူခိုထိုင်းမင်းဆက်သည် ၁၃ ရာစုနှောင်းမှသာ ပေါ်လာခဲ့သည်။

ခမာအင်ပါယာ၏မြို့တော်မှာ အန်ကောဖြစ်ပြီး အန်ကောဝပ် ဟိန္ဒူဘုရားရှိခိုးကျောင်းကို နှစ် ၃၀ ကြာ တည်ဆောက်ခဲ့ရာ ၁၁၂၂ ခုနှစ်တွင် ပြီးစီးခဲ့သည်ဟုဆိုသည်။ ခမာအင်ပါယာသည် အဓိကအားဖြင့် ချမ်းမင်းနိုင်ငံ (Cham) နှင့် မကြာခဏ တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြပြီး ရှေးဦးပိုင်းတွင် အနိုင်ရခဲ့သည်။ သို့သော် ၁၃ ရာစုတွင် အင်အားကျဆင်းလာပြီး ယိုးဒယား

(ထိုင်း)နိုင်ငံ အယုဒ္ဓယမင်းနိုင်ငံနှင့် ဗီယက်နမ် ချမ်းမင်းနိုင်ငံတို့၏ပြန်လည်တိုက်ခိုက်ခြင်းကို ခံရသည်။ အေဒီ ၁၄၃၁ ခုနှစ်တွင် အယုဒ္ဓယမင်းနိုင်ငံက အန်ကောမြို့တော်ကို တိုက်ခိုက်အနိုင်ရခြင်းဖြင့် ခမာအင်ပါယာ ကျဆုံးသွားသည်။ ကိုလိုနီခေတ်မတိုင်မီတွင် ယနေ့မြင်တွေ့ရသော ကမ္ဘောဒီးယား၊ ထိုင်းနှင့် ဗီယက်နမ်ရှိ မင်းနိုင်ငံများသည် အပြန်အလှန် တိုက်ခိုက်နေခဲ့ကြသောသမိုင်းကို သတိပြုရမည်ဖြစ်သည်။

မင်းနိုင်ငံငယ်များသည် အပြိုင်အဆိုင် ရပ်တည်အားပြိုင်နေခဲ့ကြစဉ် ၁၉ ရာစုတွင် ပြင်သစ်တို့က ဗီယက်နမ်၊ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် လာအိုနိုင်ငံတို့ပါဝင်သော နေရာဒေသများကို ကိုလိုနီအဖြစ် သိမ်းယူခဲ့သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံမှာ အင်္ဂလိပ်ကိုလိုနီဖြစ်ခဲ့သော မြန်မာနှင့် ပြင်သစ်ကိုလိုနီ အင်ဒိုချိုင်းနားကြားတွင် လွတ်လပ်သောနိုင်ငံအဖြစ် ကျန်ရှိနေခဲ့သည်။

ကိုလိုနီခေတ် အင်ဒိုချိုင်းနား

ပြင်သစ်တို့သည် အင်ဒိုချိုင်းနားဒေသကို ကိုလိုနီအဖြစ် သိမ်းသွင်းခဲ့သော်လည်း တစ်ခုတည်းသောနိုင်ငံအဖြစ်စုစည်းမထားဘဲ ဗီယက်နမ်ဒေသတွင် ကိုလိုနီအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် လာအိုတွင် အစဉ်အလာအုပ်ချုပ်ရေးများကို အကန့်အသတ်ဖြင့် ခွင့်ပြုပေးခဲ့သည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ဖြစ်လာချိန်တွင် ပြင်သစ်ကိုလိုနီ အင်ဒိုချိုင်းနားသည် ဂျပန်လက်အောက် ကျရောက်သည်။ ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်ခန့်မှစတင်ပြီး ဗီယက်နမ်များခေါင်းဆောင်သော အင်ဒိုချိုင်းနားကွန်မြူနစ်ပါတီသည် ဗီယက်နမ်၊ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် လာအိုတွင် ပြင်သစ်ကိုလိုနီဘဝမှ လွတ်မြောက်ရေး၊ ဂျပန်လက်အောက်မှ လွတ်မြောက်ရေးအတွက် စည်းရုံးလှုပ်ရှားခဲ့သည်။ တရုတ်ကွန်မြူနစ်ပါတီနှင့် ဆက်ဆံမှုများရှိခဲ့သည်။

အင်ဒိုချိုင်းနား လေးနိုင်ငံနှင့် ကွန်မြူနစ်များအောင်ပွဲ

စစ်ကြီးပြီးချိန်တွင် ပြင်သစ်တို့သည် အင်ဒိုချိုင်းနားဒေသကို ပြန်လည်သိမ်းသွင်းပြီး ဆက်လက်အုပ်ချုပ်နိုင်ရန် ကြိုးစားသည်။ ပြင်သစ်နယ်ချဲ့တို့၏ ကိုလိုနီအုပ်ချုပ်မှုကို ဗီယက်နမ်ကွန်မြူနစ်များက ဦးဆောင်တော်လှန်ခဲ့ရာ ၁၉၅၄ ခုနှစ်၊ မေလတွင် ပြင်သစ်ခြေကုပ် ဒိန်ဖင်ဖူးခံတပ်ကို ဗီယက်နမ်ကွန်မြူနစ်များက အနိုင်ရရှိခဲ့သည်။ ၁၉၅၄ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ကျင်းပသော ဂျီနီဗာအစည်းအဝေးက အင်ဒိုချိုင်းနားဒေသကို မြောက်ဗီယက်နမ်၊ တောင်ဗီယက်နမ်၊ လာအိုနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံဟု ခွဲခြမ်းပေးလိုက်သည်။ မြောက်နှင့်တောင်ဗီယက်နမ်ခွဲခြမ်းပေးခြင်းကို ယာယီသဘောအဖြစ် လက်ခံထားခဲ့သည်။

တောင်ဗီယက်နမ်ရှိ ဗီယက်ကောင်း ခေါ် ကွန်မြူနစ်များသည် တောင်ဗီယက်နမ်အစိုးရနှင့် ၎င်းတို့အားကူညီနေသော အမေရိကန်ကို တိုက်ထုတ်ရန်ကြိုးစားခြင်းဖြင့် ဗီယက်နမ်စစ်ဖြစ်လာပြီး မြောက်ဗီယက်နမ်သို့သာမက ကမ္ဘောဒီးယား၊ လာအိုသို့ ကူးစက်သည်။ ဗီယက်နမ်ကွန်မြူနစ်များကို တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုက အကူအညီပေးပြီး တောင်ဗီယက်နမ်အစိုးရဘက်မှ အမေရိကန်၊ ထိုင်းနှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံတို့က အကူအညီပေးသည်။ ၁၉၇၅ ခုနှစ်၊ ဧပြီလနှင့် မေလတွင် ကွန်မြူနစ်များက စစ်ရေးအောင်မြင်ပြီး ဗီယက်နမ်၊

ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် လာအိုနိုင်ငံတို့တွင် ကွန်မြူနစ်ပါတီအစိုးရများ အာဏာရရှိခဲ့ကြသည်။ ဗီယက်နမ်နှစ်နိုင်ငံလည်း ပေါင်းစည်းသွားသည်။

ကမ္ဘောဒီးယားပြဿနာ

၁၉၇၅ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘောဒီးယား၌ အာဏာရသော ကွန်မြူနစ်များသည် ခမာနီများအဖြစ် နာမည်ကြီးသည်။ ခမာနီပိုပေါ့အစိုးရသည် ကမ်ပူးချားနိုင်ငံဟု အမည်ပြောင်းလိုက်သည့်အပြင် လက်ဝဲအစွန်းရောက် ဆောင်ရွက်မှုများကြောင့် လူနှစ်သန်းခန့် သေဆုံးပြီး Killing Field ဟု နာမည်ဆိုးဖြင့် ကျော်ကြားခဲ့သည်။ ခမာနီတပ်ဖွဲ့များမှ ခွဲထွက်တပ်သားနှစ်သောင်းကျော်နှင့် ဗီယက်နမ်တပ်သား တစ်သိန်းပါဝင်သော စစ်အင်အားဖြင့် ဗီယက်နမ်သည် ၁၉၇၈ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် ကမ္ဘောဒီးယား ခမာနီပိုပေါ့အစိုးရကို ဖြုတ်ချသည်။ ဟမ်ဆမ်ရင်နှင့် ဟွန်ဆန်ခေါင်းဆောင်သော ရုပ်သေးအစိုးရကို တင်မြှောက်ပေးခြင်းဖြင့် ကမ္ဘောဒီးယားပြဿနာ ဖြစ်လာသည်။ ဗီယက်နမ်သည် အင်ဒိုချိုင်းနားဒေသတစ်ခုလုံးကို လွှမ်းမိုးရန် ကြိုးစားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဗီယက်နမ်၏လုပ်ရပ်ကို ထိုင်းနှင့်တရုတ်က လက်မခံနိုင်အောင် ဖြစ်ခဲ့သည်။

ခေတ်သစ် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ

၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် ကမ္ဘောဒီးယားပြဿနာကြောင့် ဗီယက်နမ်သည် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် နယ်စပ်စစ်ဖြစ်သည်အထိ ဆက်ဆံရေး ဆိုးဝါးသွားသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတို့၏ ပြိုင်ဆိုင်မှုသည် ပိုမိုပြင်းထန်လာပြီး ထိုင်းနိုင်ငံသည် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် နီးကပ်စွာဆက်ဆံပြီး အဖြေရှာသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားပြဿနာသည် ဒေသတွင်းပြဿနာအဖြစ်သာမက နိုင်ငံတကာပြဿနာအဖြစ် ကုလသမဂ္ဂအပါအဝင် နိုင်ငံကြီးများက ပါဝင်ဖြေရှင်းပေးခြင်းဖြင့် ၁၉၉၂–၉၃ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘောဒီးယားဘုရင့်နိုင်ငံအဖြစ် ပြန်လည်ထူထောင်နိုင်သည်။ ကုလသမဂ္ဂက ကြီးမှူးပြီး ကမ္ဘောဒီးယားလွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲကို ၁၉၉၃ ခုနှစ်၊ မေလတွင် ကျင်းပခဲ့ရာ လွှတ်တော်နေရာ ၁၂၃ နေရာအနက် ဖွန်စင်ပက် (Funcinpec) ပါတီက ၅၈ နေရာရရှိပြီး စီပီပီ (Cambodia People's Party– CPP) ပါတီက ၅၁ နေရာရရှိသည်။ သို့သော် စီပီပီပါတီသည် အာဏာရ လက်ရှိဝန်ကြီးချုပ်ဟွန်ဆန်၏ ပါတီဖြစ်နေသောကြောင့် ညှိနှိုင်းကြရသည်။ ထိုသို့ဖြင့် ဖွန်စင်ပက်ပါတီခေါင်းဆောင် ရာနာဒစ်က ပထမဝန်ကြီးချုပ်၊ ဟွန်ဆန်က ပူးတွဲ ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ်ထားရှိသော ညွန့်ပေါင်းအစိုးရကို ဖွဲ့စည်းနိုင်သည်။

ကမ္ဘောဒီးယားတွင် ညွန့်ပေါင်းအစိုးရဖွဲ့နိုင်သော်လည်း အာဏာပြိုင်မှုများဆက်လက်ဖြစ်နေခဲ့သည်။ ဖွန်စင်ပက်ပါတီနှင့် စီပီပီပါတီတို့၏ ပြိုင်ဆိုင်မှုများမှာ ပိုမိုပြင်းထန်လာပြီး ၁၉၉၇ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် အစိုးရတပ်ဖွဲ့များ (ဖွန်စင်ပက်ပါတီအားထောက်ခံသောတပ်ဖွဲ့များ)နှင့် ဟွန်ဆန်အားထောက်ခံသော တပ်ဖွဲ့များအကြား တိုက်ခိုက်မှုများ ဖြစ်လာခဲ့ရာ ဟွန်ဆန်တပ်ဖွဲ့များက အနိုင်ရသည်။ ဟွန်ဆန်သည် ပထမဝန်ကြီးချုပ်

ရာနာဒစ်အား ရာထူးမှ ဖြုတ်ချလိုက်သည့်အပြင် ဖွန်စင်ပက်ပါတီဝင်များကို ဖမ်းဆီးသည်။ ဖွန်စင်ပက်ပါတီဝင်အများအပြားမှာ ဖမ်းဆီးထောင်ချခံရသည့်အပြင် အချို့မှာ အသတ်ခံရသည်။ နောက်ဆုံး ဝန်ကြီးချုပ် ရာနာဒစ်ကိုယ်တိုင် ပြင်သစ်နိုင်ငံသို့ ထွက်ပြေးရသည်။ ထိုအချိန်မှစပြီး ဝန်ကြီးချုပ်ဟွန်ဆန်သည် ကမ္ဘောဒီးယား၏ တစ်ဦးတည်းအာဏာရှင်ဖြစ်လာသည်။ ၎င်းနှင့် ဗီယက်နမ်မှာ ချစ်ခင်ပြီး ဟွန်ဆန်က ဗီယက်နမ်ကို ကျေးဇူးရှင်အဖြစ် မှတ်ယူပြောဆိုခဲ့သည်။ သို့သော် ဟွန်ဆန်က ၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များ၏ မကောင်းသောဖြစ်ရပ်မှန်သမျှသည် တရုတ်ကြောင့်ဟုဆိုခဲ့သည်။

နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးများ

၁၉၉၇ ခုနှစ် နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲဖြစ်ပြီးနောက်တွင် ဝန်ကြီးချုပ် ဟွန်ဆန်သည် ခေတ်သစ်ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံကို ဦးဆောင်သည်။ အခြေခံဥပဒေအရ ကမ္ဘောဒီးယားသည် စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်နိုင်ငံဖြစ်သည်။ လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများကို ငါးနှစ်တစ်ကြိမ် (၁၉၉၈၊ ၂၀၀၃၊ ၂၀၀၈၊ ၂၀၁၃၊ ၂၀၁၈၊ ၂၀၂၃) ကျင်းပပေးခဲ့သော်လည်း ဝန်ကြီးချုပ် ဟွန်ဆန်က ၎င်း၏ စီပီပီပါတီကသာ အနိုင်ရအောင်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး တစ်ဦးတည်းအာဏာရှင်အဖြစ် အုပ်ချုပ်နိုင်ခဲ့သည်။

နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးများနှင့်ပတ်သက်၍ အခြေခံဥပဒေ အာတီကယ် ၅၃ တွင် တစ်နိုင်ငံ၏ နယ်မြေတည်တံ့မှုနှင့် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ဆိုင်မှုကို တစ်နိုင်ငံက လေးစားရန်၊ တစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံ ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်မှု မပြုလုပ်ရန်၊ တစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံ ပြည်တွင်းရေးကိစ္စများတွင် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်း မပြုလုပ်ရန်၊ တစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံ တန်းတူရည်တူရှိရန်နှင့် နှစ်ဦးနှစ်ဖက် အကျိုးဖြစ်ထွန်းရန်၊ ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ရန် စသည်ဖြင့် ပါရှိသည်။

၁၉၉၇ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃ ခုနှစ်အထိ ဝန်ကြီးချုပ် ဟွန်ဆန်အုပ်ချုပ်သော အချိန်ကာလအတွင်း ကမ္ဘောဒီးယား၏ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးများမှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ ရှေးဟောင်းသမိုင်းတွင် အိမ်နီးချင်း ထိုင်း၊ ဗီယက်နမ်တို့နှင့် ဆက်ဆံရေးများမှာ အခြေခံအရေးကြီးဆုံးဖြစ်နေပြီး ယင်းအနေအထားမှာ မျက်မှောက်ခေတ်ကာလတိုင်ဖြစ်နေသည်။ စစ်အေးတိုက်ပွဲကာလတွင် တရုတ်နှင့် အမေရိကန်တို့၏ အားပြိုင်မှု၊ စစ်အေးလွန်ကာလတွင် တရုတ်နှင့် ဗီယက်နမ်တို့၏ အားပြိုင်မှု၊ အမေရိကန်နှင့် တရုတ်၏ အားပြိုင်မှုများသည် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးများအပေါ်တွင် ဂယက်ရိုက်ခတ်မှုများမှာ ကြီးမားပြင်းထန်လျက်ရှိသည်။

ဗီယက်နမ်နှင့် ဆက်ဆံရေး

၁၉၇၈ ခုနှစ်၊ နှစ်ကုန်တွင် ခမာနီများအား တွန်းလှန်ရေး၊ ၁၉၈၅ ခုနှစ်တွင် ကမ်ပူးချား (ကမ္ဘောဒီးယား)၌ ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်လာရေး၊ ၁၉၉၇ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် နိုင်ငံရေးအုပ်စုများ အားပြိုင်ကြရာတွင် အနိုင်ရရေး၊ ၁၉၉၇ ခုနှစ်လွန်ကာလတွင် အာဏာခိုင်မြဲရေးအတွက် ကြိုးစားရာတွင် ဝန်ကြီးချုပ်ဟွန်ဆန်သည် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံကို မှီခိုအားထားခဲ့ရသည်။

နိုင်ငံရေး၊ လုံခြုံရေးအရ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံမှာ အရေးကြီးနေသည့်အပြင် စီးပွားရေးအရ အားကိုးနေခဲ့ရသည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်အထိ ဝန်ကြီးချုပ်ဟွန်ဆန်က ဗီယက်နမ်သည် ကမ္ဘောဒီးယားအား ကယ်တင်ပေးသောနိုင်ငံအဖြစ် ပြောဆိုခဲ့သည်။ ၁၉၇၈ ခုနှစ်ကုန်တွင် ခမာနီများလက်အောက်မှ လွတ်မြောက်ရေးတွင် ဗီယက်နမ်တို့၏ စစ်ရေးအရ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို ရည်ညွှန်းပြောဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

လက်ရှိအချိန်အထိ ဗီယက်နမ်သည် ကမ္ဘောဒီးယား၏ အဓိက ကုန်သွယ်ဖက်နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ကမ္ဘောဒီးယားမှာ သစ်တောနှင့် လယ်ယာထွက်ကုန်များကိုတင်ပို့ပြီး ဗီယက်နမ်မှ ဆောက်လုပ်ရေးကုန်များနှင့် လူသုံးကုန်များကို တင်သွင်းနေရသည်။ ၂၀၁၀ ပြည့်လွန်နှစ်များအထိ နှစ်နိုင်ငံကုန်သွယ်မှုသည် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းအထိ တိုးတက်ခဲ့ပြီး ယင်းနောက်ပိုင်းတွင် ၁၇ ရာခိုင်နှုန်းအထိ တိုးတက်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် နှစ်နိုင်ငံ ကုန်သွယ်ရေးတန်ဖိုးကို ဒေါ်လာ ၂၀ ဘီလီယံဖြစ်ရန် မျှော်မှန်းထားသည်။ တည်နေရာအရလည်းကောင်း၊ သမိုင်းကြောင်းနှင့် လူမှုစီးပွားအနေအထားအရလည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေး၊ စစ်ရေးအရလည်းကောင်း ဗီယက်နမ်သည် ကမ္ဘောဒီးယား၏ အရေးကြီးဆုံးနိုင်ငံဖြစ်နေသည်။ အလားတူ ဗီယက်နမ်ဘက်ကလည်း စီးပွားရေးအရလည်းကောင်း၊ တရုတ်အား ရင်ဆိုင်ရေးအတွက်လည်းကောင်း ကမ္ဘောဒီးယားသည် အရေးကြီးနိုင်ငံဖြစ်နေသည်။

ကမ္ဘောဒီးယား – ဗီယက်နမ် ဆက်ဆံရေးတွင် အဓိကအားဖြင့် နယ်နိမိတ် သတ်မှတ်ရေးနှင့် ဗီယက်နမ်လူမျိုးများ တရားမဝင်နေထိုင်နေခြင်းပြဿနာကို ရင်ဆိုင်နေရသည်။ ကုန်းပိုင်းနယ်နိမိတ် ကီလိုမီတာ ၁၁၁၆၀ ခန့်တွင် ၈၀ ရာခိုင်နှုန်း (နယ်နိမိတ်မှတ်တိုင် ၃၇၅) ကို သတ်မှတ်ပြီးသော်လည်း ကျန်နယ်နိမိတ်များတွင် အငြင်းပွားမှုများရှိနေသည်။ နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ရေးတွင် ဗီယက်နမ်တို့အား အလျှော့ပေးသတ်မှတ်လိုက်ရသည်ဟု ဝန်ကြီးချုပ်ဟွန်ဆန်အစိုးရအား အတိုက်အခံများက ပြစ်တင်နေသည်။ နယ်စပ်ဒေသများတွင် ဗီယက်နမ်လူမျိုးများက တရားမဝင်နေထိုင်လျက်ရှိပြီး ယင်းပြဿနာမှာ ဖြေရှင်းရန် ခက်ခဲနေသည်။ သို့စေကာမူ ကမ္ဘောဒီးယားနှင့်ဗီယက်နမ် နှစ်ဖက်အနေဖြင့် နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေးမှာ အရေးကြီးကြောင်း လက်ခံထားပြီး ပိုမိုကောင်းမွန်ရန် ကြိုးစားလျက်ရှိကြသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် ဆက်ဆံရေး

ခမာအင်ပါယာခေတ်တွင် ယနေ့ထိုင်းနိုင်ငံ၏ နယ်မြေအများစုသည် ခမာအင်ပါယာလက်အောက်တွင်ရှိခဲ့သည်။ ခမာအင်ပါယာ ကျဆင်းသွားပြီးနောက်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံသည် အရှေ့ဘက် ခမာအင်ပါယာနယ်မြေဘက်သို့ ချဲ့ထွင်သိမ်းယူခဲ့သည်။ ကမ္ဘောဒီးယားသည် ပြင်သစ်ကိုလိုနီအဖြစ်ကျရောက်စဉ် ထိုင်းနှင့်ပြင်သစ်တို့သည် ထိုင်းနှင့်ကမ္ဘောဒီးယားနယ်နိမိတ်ကိုသတ်မှတ်ရန် ကြိုးစားကြသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးဖြစ်နေချိန်တွင် ထိုင်းနိုင်ငံသည် အင်ဒိုချိုင်းနားကို လွှမ်းမိုးနေသော ဂျပန်နှင့်ပူးပေါင်းပြီး ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် ထိုင်းနယ်စပ်ဒေသအချို့ကို ရယူခဲ့သည်။ စစ်ကြီးအပြီးတွင် နယ်မြေများ ပြန်လည်ပေးလိုက်ရသော်လည်း ပြဿနာများကျန်နေခဲ့သည်။ ၁၉၆၀ ပြည့်လွန်နှစ်ကာလတွင် ပရီယာဗီဟာ (Preah Vihear)

ဘုရားကျောင်းနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်နယ်မြေပိုင်ဆိုင်မှုပြဿနာကြောင့် ထိုင်းနှင့်ကမ္ဘောဒီးယားသည် နိုင်ငံတကာတရားရုံးသို့ ရောက်ရှိခဲ့ကြသည်။

၁၉၈၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် ကမ္ဘောဒီးယားပြဿနာ အဖြေရှာနေချိန် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်နေသော ထိုင်းနိုင်ငံက ကမ္ဘောဒီးယားကို ထိုင်းဈေးကွက်အဖြစ် ဖန်တီးနိုင်ရေးအတွက် ဝန်ကြီးချုပ်ဟွန်ဆန်ကို ထိုင်းသို့ ဖိတ်ကြားခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးနှင့် လုံခြုံရေးအရ ထိုင်းနိုင်ငံသည် ဗီယက်နမ်နှင့် အားပြိုင်ရာတွင် ကမ္ဘောဒီးယားကို ကြားခံနိုင်ငံအဖြစ် ဖန်တီးလိုသည်။ ၂၀၀၁ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ် သက်ဆင်လက်ထက်တွင် ကမ္ဘောဒီးယားသည် ထိုင်းနိုင်ငံ စီးပွားတိုးချဲ့သောနယ်မြေဖြစ်ခဲ့ပြီး ဆက်ဆံရေးများ အထူးကောင်းမွန်ခဲ့သည်။

ဝန်ကြီးချုပ်သက်ဆင်အလွန် ၂၀၀၆ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းကာလတွင် နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေးမှာ ဆိုးဝါးသွားသည်။ အထူးသဖြင့် ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်းသက်ဆင်အား ဝန်ကြီးချုပ်ဟွန်ဆန်က အကြံပေးအဖြစ် ခန့်အပ်ပြီးနောက်တွင် ဆက်ဆံရေးဆိုးဝါးလာခဲ့ရာ ၂၀၀၈–၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်တွင် ပရီယာဗီဟာ ဘုရားကျောင်းနှင့် နယ်မြေအငြင်းပွားမှုသည် ပြန်လည်ကြီးထွားလာသည်။ ယင်းပြဿနာမှာ နိုင်ငံတကာခုံရုံးသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိရုံသာမက နှစ်ဖက်စစ်တပ်များ အပြန်အလှန်ပစ်ခတ်မှုများ ဖြစ်ခဲ့သည်။ အာဆီယံနိုင်ငံများအချင်းချင်း နယ်နိမိတ်ကိစ္စကြောင့် စစ်ဖြစ်သည်ဟုပင် ဆိုခဲ့ကြသည်။

၂၀၁၅ ခုနှစ်ဝန်းကျင် ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ် ပရာယွတ်လက်ထက်တွင် ဆက်ဆံရေးများကို ပုံမှန်ဖြစ်အောင် နှစ်နိုင်ငံက ကြိုးစားကြသည်။ နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေးတွင် နယ်နိမိတ်ကိစ္စများနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားဘက်မှ ထိုင်းဘက်သို့ တရားမဝင်လူများ ဝင်ရောက်နေထိုင်သော ပြဿနာများရှိစေကာမူ ထိုင်းဘက်က လုပ်အားလိုအပ်လျက်ရှိသောကြောင့် ပြဿနာကြီးငယ်မဖြစ်အောင် ထိန်းသိမ်းကြသည်။ နှစ်နိုင်ငံက စီးပွားရေးကိုဦးစားပေးသောကြောင့် ဆက်ဆံရေးများ တိုးတက်လာခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ကမ္ဘောဒီးယား ဝန်ကြီးချုပ် ဟွန်မာနက်သည် ထိုင်းနိုင်ငံသို့ တရားဝင်ခရီးသွားရောက်ခဲ့သည်။ နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေးကို Strategic Partner –ship အဆင့်သို့ တိုးမြှင့်ရန် သဘောတူညီခဲ့ကြပြီး (MoU) နားလည်မှုစာချွန်လွှာ ငါးခုကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။ ၎င်းတို့မှာ ဘေးဒုက္ခကယ်ဆယ်ရေးဆိုင်ရာ၊ သိပ္ပံနှင့်နည်းပညာဆိုင်ရာ၊ ကုန်သွယ်မှုနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ၊ အကောက်ခွန်ဆိုင်ရာ၊ ကုန်သည်ကြီးများအသင်းဆိုင်ရာ စာချွန်လွှာများ ဖြစ်ကြသည်။ ကောင်စစ်ဝန်ချုပ်ရုံးအသစ်များ အပြန်အလှန်ဖွင့်လှစ်ကြရန်၊ ကုန်သွယ်မှုပမာဏကို ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် ဒေါ်လာ ၁၅ ဘီလီယံအထိ ရောက်ရှိရန်၊ ခရီးသွားလုပ်ငန်းများတိုးချဲ့ရန် စသည်တို့ပါဝင်သည်။

တရုတ်နိုင်ငံနှင့် ဆက်ဆံရေး

၁၉၉၇ ခုနှစ် နိုင်ငံရေးအာဏာအပြောင်းအလဲဖြစ်ပြီးနောက်တွင် အမေရိကန်က ဒီမိုကရေစီနှင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို အကြောင်းပြပြီး ကမ္ဘောဒီးယားသို့ ပေးနေသော အကူအညီများ ဖြတ်တောက်လိုက်သည်။ ယင်းကြောင့် ကမ္ဘောဒီးယားသည် အမေရိကန်နှင့် ဆက်ဆံရေးများ ပျက်ပြားပြီး တရုတ်နှင့် ပိုမိုနီးကပ်ရန် ဖြစ်သွားသည်။ ကနဦးအစတွင် တရုတ်က ဒေါ်လာ ၂ ဒသမ ၈ သန်းတန်ဖိုးရှိ စစ်ရေးအကူအညီများပေးခဲ့ပြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို တိုးချဲ့ခဲ့ရာ နှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများသည် ဒေါ်လာ ၁၁၃ သန်းအထိ များပြားသည်။

“၁၉၉၇ ခုနှစ် နိုင်ငံရေးအာဏာ အပြောင်းအလဲဖြစ်ပြီးနောက်တွင် အမေရိကန်က ဒီမိုကရေစီနှင့်လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို အကြောင်းပြပြီး ကမ္ဘောဒီးယားသို့ ပေးနေသော အကူအညီများ ဖြတ်တောက်လိုက်သည်။”

၂၀၁၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် တရုတ်နှင့် ကမ္ဘောဒီးယားတို့၏ဆက်ဆံရေးများသည်သိသာစွာတိုးတက်လာပြီးတရုတ်၏သြဇာလွှမ်းမိုးသော နိုင်ငံအဖြစ် ရှုမြင်ကြသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံသည် အလှည့်ကျ အာဆီယံဥက္ကဋ္ဌတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရချိန်တွင် တရုတ်နိုင်ငံနှင့် နီးကပ်စွာ ရပ်တည်ခဲ့သောကြောင့် အာဆီယံနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးများ အစည်းအဝေးက တောင်တရုတ်ပင်လယ်အရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး ညှိနှိုင်းမရဘဲ ကြေညာချက်မထုတ်နိုင်သည်အထိ ဖြစ်ခဲ့သည်။

၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် သမ္မတရှီကျင့်ဖျင် အာဏာရလာပြီး ကမ္ဘောဒီးယားတွင် တရုတ်၏ စီးပွားတိုးချဲ့ရေးလုပ်ငန်းများမှာ အလျင်အမြန်များပြားလာခဲ့သည်။ တရုတ်၏ ဘီအာအိုင် စီမံချက်တွင် ကမ္ဘောဒီးယားသည် အရေးပါသော နိုင်ငံအဖြစ် ပါဝင်သည်။ ကမ္ဘောဒီးယားရှိ တရုတ်၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအနက် အကြီးဆုံးမှာ Sihanoukville Special Economic Zone တည်ဆောက်ရေးဖြစ်သည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ပမာဏမှာ ဒေါ်လာ ၃၀ ဒသမ ၆ ဘီလီယံဖြစ်ပြီး စက်မှုလုပ်ငန်း ၁၀၈ ခု ပါဝင်ရန်ဖြစ်သည်။

လတ်တလော လူ ၁၆၀၀၀ ဦး အလုပ်ရရှိပြီး စီမံကိန်းပြီးလျှင် လူတစ်သိန်းအထိ အလုပ်ရရှိရန် မျှော်မှန်းထားသည်။ ထို့ပြင် ရေအားလျှပ်စစ်ထုတ်လုပ်ရေး၊ Siem Reap နိုင်ငံတကာ လေဆိပ်ဆောက်လုပ်ရေး၊ Phnom Penh to Preah Sihanouk အဝေးပြေးလမ်းမကြီး တည်ဆောက်ရေးတို့တွင် တရုတ်၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများဖြင့် ဆောင်ရွက်သည်။

လတ်တလောဆောင်ရွက်နေသော စီမံကိန်းမှာ Funan Techo Canal ဖြစ်သည်။ ယင်းမှာ ကီလိုမီတာ ၁၈၀ ကျော်ရှည်လျားပြီး တန်ချိန် ၃၀၀၀ မှ ၅၀၀၀ အထိရှိ သင်္ဘောများ သွားလာနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အရှေ့ဘက် ကမ္ဘောဒီးယား၏ မဲခေါင်မြစ်ဝနှင့် အနောက်ဘက် ထိုင်းပင်လယ်ကွေ့ ကမ္ဘောဒီးယားဆိပ်ကမ်းများကို ဆက်သွယ်ပေးမည့် တူးမြောင်းဖြစ်သည်။ တူးမြောင်းဖောက်လုပ်ရန် ဒေါ်လာ ၁ ဒသမ ၇ ဘီလီယံ ကုန်ကျမည်ဖြစ်ပြီး ကမ္ဘောဒီးယား ဘက်မှ ၅၁ ရာခိုင်နှုန်း၊ တရုတ်ဘက်မှ ၄၉ ရာခိုင်နှုန်း ထည့်ဝင်မည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ တူးမြောင်းဖောက်လုပ်ပြီးစီးပါက ကမ္ဘောဒီးယားသည် ဗီယက်နမ်ထိန်းချုပ်ထားသော မဲခေါင် မြစ်ဝကို ဖြတ်သန်းရန်မလိုဘဲ ပင်လယ်ထွက်ပေါက် ရရှိတော့မည်ဖြစ်သည်။ ဗီယက်နမ်အပေါ် မှီခိုရမှု နည်းပါးသွားမည်ဖြစ်သော်လည်း တရုတ်အပေါ် မှီခိုရမှုများ ပိုမိုလာမည်ဟု ဝေဖန်ကြ သည်။ ထို့ပြင် တရုတ်အနေဖြင့် ကမ္ဘောဒီးယားရှိ Ream ရေတပ်စခန်းကို အသုံးပြုလာနိုင် ဖွယ်ရှိသည်ဟုလည်း မှန်းဆနေကြသည်။

ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် တရုတ်တို့သည် စီးပွားရေးနယ်ပယ်သာမက စစ်ရေးနယ်ပယ်တွင် လည်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ ရွှေနဂါး ပူးတွဲစစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုများကို ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် စတင်ပြုလုပ်ခဲ့ရာ ၂၀၁၈၊ ၂၀၁၉၊ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်နှင့် ၂၀၂၃ ခုနှစ်များတွင် ဆက်တိုက်ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် စစ်ရေးဆက်ဆံရေးဆိုင်ရာ MoU တစ်ခု လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး ဒေသဆိုင်ရာစစ်ရေးတွင် ပူးတွဲဆောင်ရွက်ကြရန် ပါရှိသည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် Ream ရေတပ်စခန်းကို အကြီးစားပြင်ဆင်တည်ဆောက်သည်။

အမေရိကန်နှင့် ဆက်ဆံရေး

၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘောဒီးယားဘုရင်နိုင်ငံသစ်တွင် ပါတီစုံနိုင်ငံရေးနှင့် ဈေးကွက် စီးပွားရေးအရ တည်ဆောက်ရန် အခြေခံဥပဒေတွင် အထင်အရှားပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ အမေရိကန်နှင့် အနောက်အုပ်စုက ဒီမိုကရေစီနှင့် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ် ရှင်သန်ထွန်းကား လာရန် မျှော်မှန်းထားခဲ့ကြပြီး Consultative Group for Cambodia ကို ဖွဲ့စည်းလျက် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများအတွက် နှစ်စဉ် ဒေါ်လာသန်း ၅၀၀ အကူအညီ ပေးရန် စီစဉ်ကြသည်။

သို့သော် ၁၉၉၇ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လအရေးအခင်းမှာ ဝန်ကြီးချုပ် ဟွန်ဆန်က စစ်အင်အား ဖြင့် ရွေးကောက်ခံအစိုးရကို ဖြုတ်ချခြင်းဖြစ်သည်ဟု အမေရိကန်က သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ဝန်ကြီးချုပ် ဟွန်ဆန်သည် အတိုက်အခံနိုင်ငံရေးသမားများအား ဥပဒေမဲ့ဖမ်းဆီးခြင်း၊ အကျဉ်းချခြင်း၊ အသတ်ခံရခြင်းများပြုလုပ်ပြီး လူ့အခွင့်အရေးများကို ချိုးဖောက်သည်ဟု စွပ်စွဲသည်။ ဟွန်ဆန်အစိုးရကို ပြင်းထန်စွာပြစ်တင်ပြီး ပေးအပ်နေသောအကူအညီများကို ရပ်ဆိုင်းခဲ့သည်။

၂၀၁၃ ခုနှစ် လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဟွန်ဆန်၏ စီပီပီပါတီသည် အမတ်နေရာ ၆၈ နေရာရရှိပြီး အတိုက်အခံ စီအန်အာပီ (Cambodian National Rescue Party– CNRP) က အမတ်နေရာ ၅၅ နေရာ ရရှိသည်အထိ ပြိုင်ဆိုင်မှု ပြင်းထန်လာသည်။ ဟွန်ဆန်၏ပါတီနှင့် အစိုးရက ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများ ပြုလုပ်ပေးမည်ဟု ပြောဆိုသော်လည်း အတိုက်အခံ စီအန်အာပီပါတီ အင်အားကြီးမားလာခြင်းကို ဖြိုဖျက်သည့်အနေဖြင့် ပါတီဝင်များကို ဖမ်းဆီးထောင်ချသည်။ နောက်ဆုံး ပါတီခေါင်းဆောင် Sam Rainsy သည် ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် တိုင်းပြည်မှ ထွက်ပြေးရသည်။

ယင်းသို့ဒီမိုကရက်တစ်အင်အားစုများကိုဖိနှိပ်သောကြောင့်အမေရိကန်ကွန်ဂရက်က ဥပဒေများပြဋ္ဌာန်းပြီး ကမ္ဘောဒီးယားကို အရေးယူပိတ်ဆို့သည်။ နဂိုကပေးအပ်ထားသော စီးပွားရေးအခွင့်အရေးများနှင့် စစ်ရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကို ရုပ်သိမ်းသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်အလွန်ကာလတွင် အဓိက အတိုက်အခံနိုင်ငံရေးပါတီကို ဖိနှိပ်ခြင်းကြောင့် အမေရိကန်က ပိတ်ဆို့မှုများကို ပိုမိုပြုလုပ်ခဲ့သည်။

ဝန်ကြီးချုပ်ဟွန်ဆန်အစိုးရ၏ ဒီမိုကရေစီနှင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကြောင့် ကမ္ဘောဒီးယားအား အမေရိကန်က အရေးယူပိတ်ဆို့သော်လည်း ကမ္ဘောဒီးယားအပေါ် တရုတ်၏ ဩဇာအာဏာကြီးမားလာမည်ကို စိုးရိမ်ပြီး ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် ဆက်ဆံရေးများကိုလည်း အကန့်အသတ်ဖြင့် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သည်။ အမေရိကန်ထိပ်တန်းအရာရှိများသည် ကမ္ဘောဒီးယားသို့ အမြဲတမ်းလိုလိုသွားရောက်သည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် အမေရိကန်ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး လွိုက်အော်စတင်သည် ကမ္ဘောဒီးယားသို့လာရောက်ပြီး ရပ်ဆိုင်းထားခဲ့သော Angkor Sentinel ပူးတွဲစစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုများနှင့် စစ်ပညာသင်ကြားရေး အစီအစဉ်များကို ပြန်လည်စတင်နိုင်ရန် ဆွေးနွေးသည်။ ကမ္ဘောဒီးယားရှိ Ream ရေတပ်စခန်းကို တရုတ်ဘက်က အသုံးပြုနိုင်သည့် အလားအလာများအပေါ် စိုးရိမ်ကြောင်းလည်း ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။ မျက်မှောက်ကာလတွင် ကမ္ဘောဒီးယားအပေါ် တရုတ်၏ဩဇာအာဏာ ကြီးမားလာသော်လည်း အမေရိကန်က ဟန့်တားထိန်းချုပ်နိုင်ရန် ကြိုးစားခြင်းဖြင့် တရုတ်နှင့်အမေရိကန် အားပြိုင်သောနေရာဖြစ်နေသည်။

ကမ္ဘောဒီးယား၏ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးခြေလှမ်းများ

၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်အလွန်ကာလတွင် တရုတ်နှင့်ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံတို့၏ ဘက်ပေါင်းစုံဆက်ဆံရေးများ တိုးချဲ့လာသောကြောင့် ကမ္ဘောဒီးယားသည် တရုတ်၏နောက်လိုက်နိုင်ငံဖြစ်သည်ဟု ပြောဆိုကြသည်။ အထူးသဖြင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ် အာဆီယံအဖွဲ့၏ အလှည့်ကျဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ကမ္ဘောဒီးယားက ဆောင်ရွက်နေချိန်တွင် တရုတ်နိုင်ငံဘက်မှ အထင်အရှားရပ်တည်ခဲ့ခြင်းကို ထောက်ပြပြောဆိုကြသည်။

သို့သော် ၂၀၂၂ ခုနှစ် အာဆီယံအလှည့်ကျဥက္ကဋ္ဌ ဆောင်ရွက်ချိန်တွင် ကမ္ဘောဒီးယားသည် ပြစ်တင်ပြောဆိုခံရခြင်းမှ လွတ်ကင်းရုံသာမက ယူကရိန်းအရေးနှင့် မြန်မာ့အရေးတွင် ကမ္ဘောဒီးယား၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကို ချီးမွမ်းကြသည်။ တီအေစီစာချုပ်သို့ နိုင်ငံသစ် ၇

နိုင်ငံ ပါဝင်ချုပ်ဆိုနိုင်ခြင်း၊ ဘရာဇီးနှင့် ယူအေအီးနိုင်ငံတို့မှာ ဆွေးနွေးဖက်နိုင်ငံများဖြစ်လာခြင်း၊ တီမောလိစ်နိုင်ငံကို အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်အဖြစ်လက်ခံရန် မူအားဖြင့် သဘောတူနိုင်ခြင်းတို့ကို ထောက်ပြကြသည်။

ကမ္ဘောဒီးယားသည် သာမန်အားဖြင့် ရုရှား၊ တရုတ်ဘက်နှင့် နီးစပ်သော်လည်း ၂၀၂၂ ခုနှစ်ဆန်းတွင် ယူကရိန်းအရေးအခင်းနှင့်ပတ်သက်ပြီး ကမ္ဘောဒီးယားက ရုရှားအားပြစ်တင်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ မတ်လ ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံတွင် ရုရှားအား ပြစ်တင်သောအဆိုတွင် ကမ္ဘောဒီးယားက ပူးတွဲအဆိုရှင်အဖြစ် ပါဝင်ခဲ့သည်။ တစ်ဖန် ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံတွင် ရုရှားအား ပြစ်တင်သောဆုံးဖြတ်ချက်ကို ထောက်ခံခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် ကမ္ဘောဒီးယား ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ် Prak Sokhonn သည် ဂျပန်သို့သွားရောက်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေးကို အဆင့်မြှင့်ရန် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သော Comprehensive Strategic Partnership အရ နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေးများကို တိုးချဲ့ရန်ရည်ရွယ်ကြောင်း ဖော်ထုတ်ကြသည်။ ကုလသမဂ္ဂ အမြဲတမ်းလုံခြုံရေးကောင်စီဝင်ဖြစ်ရန် ကြိုးပမ်းနေသောဂျပန်အား ထောက်ခံကြောင်း ကမ္ဘောဒီးယားဘက်က ဖော်ထုတ်ပြောဆိုခဲ့သည်။ တရုတ်နှင့်မတူသော ရပ်တည်ချက်ဖြစ်သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လတွင်ကျင်းပသော လွှတ်တော်အစည်းအဝေးတွင် ဝန်ကြီးချုပ်ဟွန်ဆင်သည် ရာထူးမှနုတ်ထွက်ပြီး ဆီးနိတ်ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်။ ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် ၎င်း၏သား ဟွန်မာနက်ကို ရွေးချယ်ကြသည်။ ဝန်ကြီးချုပ် ဟွန်မာနက်က ယခင်ကကျင့်သုံးခဲ့သော နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးမူဝါဒများအတိုင်း ဆက်လက်ကျင့်သုံးမည်ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။

ဝန်ကြီးချုပ် ဟွန်မာနက်၏ ပထမဆုံးနိုင်ငံခြားခရီးစဉ်မှာ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံဖြစ်ပြီး ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် သွားရောက်ခဲ့သည်။ နှစ်ဖက်ဆက်ဆံရေးများ အရေးကြီးကြောင်းကို ထပ်မံဖော်ထုတ်ပြောဆိုကြပြီး တိုးချဲ့ကောင်းမွန်ရန်၊ နှစ်ဖက်ကုန်သွယ်မှုတန်ဖိုးများမြှင့်တင်ရန် ဆွေးနွေးကြသည်။

တစ်ပြိုင်တည်းမှာပင် ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဧပြီလတွင် ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး Sok Chenda Spphea သည် တရုတ်နိုင်ငံသို့ သွားရောက်သည်။ နှစ်ဖက်က Comprehensive Strategic Partnership of Cooperation အရ ဘက်ပေါင်းစုံ အဆင့်မြင့်ဆက်ဆံရေးများကို တိုးချဲ့ဆောင်ရွက်ရန် ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။

သုံးသပ်ချက်များ

ကမ္ဘောဒီးယားသည် လုံခြုံရေးအတွက်သာမက စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အခြေခံအားဖြင့် ဗီယက်နမ်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံတို့မှာ အရေးကြီးဆုံးဖြစ်သည်ကို လက်ခံထားသည်။ ခမာအင်ပါယာ ကြီးကျယ်ခဲ့သည်ကို အမြဲဂုဏ်ယူလျက်ရှိသည်။ ဗီယက်နမ်နှင့်ထိုင်းနှစ်နိုင်ငံလုံးသည် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ အင်အားချည့်နဲ့စဉ်က လွှမ်းမိုးရန် ကြိုးစားခဲ့ဖူးသည်ကို ကမ္ဘောဒီးယားက အမြဲသတိရပြီး အထူးသတိထား ဆက်ဆံလျက်ရှိသည်။ ဗီယက်နမ်ဘက်မှ ကမ္ဘောဒီးယားဘက်သို့ တရားမဝင် ဝင်ထွက်နေထိုင်မှုများရှိပြီး ကမ္ဘောဒီးယားဘက်မှ ထိုင်း

ဘက်သို့ တရားမဝင် ဝင်ထွက်နေထိုင်မှုပြဿနာများရှိသည်။ နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ရေး ပြဿနာအား အချိန်ယူဆောင်ရွက်ရမည်ကို အားလုံးက လက်ခံထားကြပြီး စီးပွားကုန်သွယ် ဆက်ဆံရေးများ တိုးတက်ရေးကိုသာ အလေးထားနေကြသည်။ ရှေးဟောင်းခမာအင်ပါယာ၏ တိုးတက်မှုများ၊ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များကို ပြန်လည်ဖော်ထုတ်ပြီး အမျိုးသားရေးအခြေခံ ဖြင့် ဗီယက်နမ်နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံကို ဆက်ဆံနိုင်ရန် အားထုတ်လျက်ရှိသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

ကမ္ဘောဒီးယားသည် တရုတ်နိုင်ငံ၏ အရေးပါသောအနေအထားကိုလည်း ကောင်းစွာ လက်ခံထားသည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် ၁၉၇၀ ပြည့်နှစ်တွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးလုံနိုးက အာဏာ သိမ်းသောကြောင့် ထွက်ပြေးရသော ဘုရင်သီဟာနုအား လက်ခံထားခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က ကမ္ဘောဒီးယားအပေါ် အမေရိကန်၊ ထို့နောက်ပိုင်းတွင် ဗီယက်နမ်က လွှမ်းမိုးနေခဲ့သည်။ ၁၉၇၅ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း ခမာနီများက ဗီယက်နမ်ဆန့်ကျင်ရေးအတွက် တရုတ်နိုင်ငံကိုပင် အားကိုးသောဆက်ဆံရေးများကို ဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။

မျက်မှောက်ကာလတွင် ကမ္ဘောဒီးယားအတွက် တရုတ်နိုင်ငံသည် စီးပွားရေး အရလည်းကောင်း၊ ဗီယက်နမ်အား ဆန့်ကျင်ရေးအတွက်လည်းကောင်း များစွာအရေးပါပြီး ကြိုးစားလျက်ရှိသည်။ တရုတ်၏ စီးပွားတိုးတက်ရေးကို မှီခိုလိုက်ပါသောမူဝါဒ (Bandwa –goning policy) ကျင့်သုံးသည်ဟုပင် ပြောဆိုမှုများရှိခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့်လည်း စီးပွားရေးအရလည်းကောင်း၊ ဗီယက်နမ်နှင့် အမေရိကန် ဆန့်ကျင်ရေးအတွက်လည်းကောင်း ကမ္ဘောဒီးယားကို စည်းရုံးသိမ်းသွင်းနေသည်ဟု အကဲခတ်နိုင်သည်။

ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ အခြေခံဥပဒေတွင် လွတ်လပ်သောနိုင်ငံ၊ နိုင်ငံခြားစစ်စခန်း များကို လက်မခံသောနိုင်ငံအဖြစ်ရပ်တည်ရန် ပြဋ္ဌာန်းထားကြောင်းကို ကမ္ဘောဒီးယား ခေါင်းဆောင်များက မကြာခဏ ထောက်ပြကြသည်။ နိုင်ငံအများအပြားနှင့်ဆက်ဆံလျက် လွတ်လပ်သော၊ နိုင်ငံခြားအား မှီခိုမှုနည်းပါးသောနိုင်ငံဖြစ်ရန် ကြိုးပမ်းနေသောနိုင်ငံဖြစ် သည်ဟုလည်း ပြောဆိုကြသည်။

ကမ္ဘောဒီးယားသည် အီးယူ၊ အိန္ဒိယ၊ ဩစတြေးလျတို့နှင့် ဆက်ဆံရေးတိုးမြှင့်ရန် ကြိုးစားလျက်ရှိသည်။ အိန္ဒိယက ကာကွယ်ရေးပစ္စည်းဝယ်ရန် ဒေါ်လာ သန်း ၅၀ ချေးငှားပြီး အိန္ဒိယရေတပ်နှင့် ကမ်းခြေစောင့်တပ်ဖွဲ့များက ကမ္ဘောဒီးယားသို့ လည်ပတ်ရေး၊ ကြည်းတပ် အချင်းချင်းတွေ့ဆုံရေး စသော စစ်ရေး၊ ဆက်ဆံရေးကိစ္စများကို ဆွေးနွေးကြသည်။ ယင်းသို့ သောဆက်ဆံရေးများကြောင့် ကမ္ဘောဒီးယားသည် Hedging လုပ်နေပြီလားဟုပင် လေ့လာအကဲခတ်နေကြသည်။

ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ လတ်တလော နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးများအနက် ယူကရိန်း အရေးအခင်း၊ တီမောလိစ်နိုင်ငံ အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံဖြစ်ရေးတို့နှင့်ပတ်သက်ပြီး ကမ္ဘောဒီးယား၏ ရပ်တည်ချက်များသည် အင်အားနည်းနိုင်ငံငယ်လေးအနေဖြင့် နိုင်ငံကြီး များ၏ လွှမ်းမိုးအနိုင်ကျင့်ခြင်းကို ဆန့်ကျင်ရန်၊ နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့် ကျင့်ထုံးများကို လိုက်နာကြစေရန်၊ နိုင်ငံငယ်အချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် စသောသဘောထားများကို ဖော်ထုတ်ရန်၊ လွတ်လပ်သောအနေအထားကို ဖော်ထုတ်နိုင်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများ ဖြစ်သည်ဟု လည်း သုံးသပ်အကဲဖြတ်နေကြပါကြောင်း၊ ၁၉၇၅–၇၈ ခုနှစ်ပိုင်းတွင် Killing Field ဟု

နာမည်ကြီးခဲ့သော ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံသည် ၂၀၂၀ ပြည့်လွန်နှစ်ကာလများတွင် တိုးတက်လာသော နိုင်ငံသစ်အဖြစ် မြင်တွေ့နေရသည်။

လက်ရှိဝန်ကြီးချုပ် ဟွန်မာနက်မှာ အမေရိကန်နှင့် အနောက်နိုင်ငံများတွင် ပညာသင်ကြားခဲ့သူဖြစ်ခြင်း၊ နောက်မျိုးဆက်လူငယ်ဖြစ်ခြင်း၊ ကမ္ဘောဒီးယား၏ ပြည်တွင်းပြည်ပ အနေအထားများ ပြောင်းလဲသွားပြီဖြစ်ခြင်းတို့ကြောင့် ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်နိုင်ရန် ပိုမိုကြိုးပမ်းချက်များဖြင့် နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးများကို ဖော်ထုတ်ဆောင်ရွက်လာနိုင်ကြောင်း စသည်ဖြင့် ခန့်မှန်းနေကြသည်။

ဆင်ဖြူကျွန်းသန်းထွန်း

Ref: – Vichea Huot Small State Diplomacy: Cambodia’s Foreign Policy Under the Constrains of Traditional Security Issue

– Chandy Doung and Others Cambodia’s Foreign Policy during 2010 to 2020:From

– Strategic Hedging to Bandwagoning. Korean Journal of International Studies Vol.20.No.1. April 2022.

– Sovinda Po and Other–––“An Ironclad Friend” :Explaining Cambodia’s Bandwagoning Policy toward China. Journal of Current International Asian Affairs.Vl39(3) 2020.

– Don McLain Gill— Where is Cambodia’s Foreign Policy Headed? 27 July 2023

– Chansambath Bong— Cambodia edges towards an independent foreign policy–14 Feb 2023 East Asia Forum.

urmÇhtPkjkLpGt ift&ift jrpfwG
jyifbpEStar&defwGHku smf wufEGkwf,fG&Sonf
w&kwfEGH

pdkPÖ

“တရုတ်နိုင်ငံ၏ လျင်မြန်သော
နျူကလီးယားခေတ်ပေါင်းဖိုများ တည်ဆောက်မှုသည်
ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ရပ်တည်မှုတွင်
ထိပ်ဆုံးမှ မြင်တွေ့ရမည်ဟု
မျှော်လင့်ရသည်။”

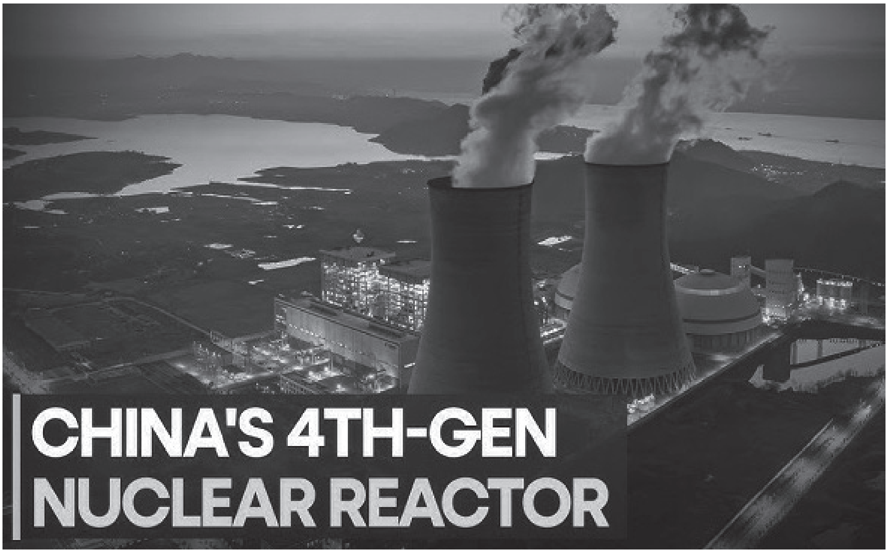

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

တရုတ်နိုင်ငံသည် မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း နျူကလီးယားစွမ်းအင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတွင် သိသာထင်ရှားစွာ အောင်မြင်ခဲ့ပြီး စက်မှုလုပ်ငန်းများကို လျင်မြန်စွာ ချဲ့ထွင်ကာ နျူကလီးယားစွမ်းအင်ထောက်ပံ့မှုကွင်းဆက် ထုထောင်မှုကဏ္ဍတွင် ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးအဖြစ် ရပ်တည်လျက်ရှိသည်။

လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း တရုတ်နိုင်ငံသည် နျူကလီးယားစွမ်းအင်တွင် အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာပြီး နျူကလီးယားနည်းပညာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် သုတေသနလုပ်ငန်း၊ အင်ဂျင်နီယာဒီဇိုင်း၊ စက်ကိရိယာများ ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းခွင်များတွင် ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်နိုင်မှုများ ဖြစ်ထွန်းလာခဲ့ကြောင်း တရုတ်အမျိုးသားစွမ်းအင်စီမံခန့်ခွဲရေးအကြီးအကဲ Zhang Jianhua က ပြောကြားထားသည်။

နှစ်ပေါင်း ၄၀ ကြာ လေ့လာမှုပြုလုပ်ပြီးနောက် နျူကလီးယားစွမ်းအင် စက်မှုလုပ်ငန်းစနစ်ဖြင့် လုပ်ဆောင်နိုင်သော စက်မှုလုပ်ငန်းစနစ်ကို ထူထောင်ခဲ့ကြောင်းနှင့် နျူကလီးယားစွမ်းအင်သည် အရှေ့ဘက်ကမ်းရိုးတန်းဒေသများအတွက် အရေးပါသော အဓိကစွမ်းအင် အရင်းအမြစ်ဖြစ်လာပြီး ပြည်နယ်ငါးခုတွင် လျှပ်စစ်ဓာတ်အားစုစုပေါင်း၏ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ကို ဓာတ်အားရရှိရေး အာမခံထားကြောင်း Zhang က ပြောကြားခဲ့သည်။

Zhang ၏ အဆိုအရ တရုတ်နိုင်ငံတွင်လည်ပတ်နေသော နျူကလီးယား စွမ်းအင်ယူနစ်များသည် မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း မြင့်မားသောအထွက်နှုန်းကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ခဲ့ပြီး ယုံကြည်စိတ်ချရသော အခြေခံဓာတ်အားအရင်းအမြစ်အဖြစ် ၎င်းတို့၏ အခန်းကဏ္ဍကို အပြည့်အဝ ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ယခုအခါ နျူကလီးယားဓာတ်အားသည် တစ်နိုင်ငံလုံး

အတိုင်းအတာဖြင့် တပ်ဆင်နိုင်မှုစုစုပေါင်း၏ ၂ ရာခိုင်နှုန်းအောက်သာရှိသော်လည်း နိုင်ငံ၏ လျှပ်စစ်ဓာတ်အား၏ ၅ ရာခိုင်နှုန်းနီးပါးကို ထုတ်ပေးထားသည်ဟုလည်း ၎င်းက ဆိုသည်။ နျူကလီးယားဓာတ်အားထုတ်လုပ်မှုသည် ယမန်နှစ်တွင် ကီလိုဝပ်နာရီ ၄၃၃ ဒသမ ၄ ဘီလီယံအထိ ရောက်ရှိခဲ့ပြီး တရုတ်နိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဒုတိယအကြီးဆုံး စွမ်းအင် ထုတ်လုပ်သူဖြစ်လာပြီး နိုင်ငံ၏ စုစုပေါင်းဓာတ်အားထုတ်လုပ်မှု၏ ၄ ဒသမ ၈၆ ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် နှစ်စဉ် ကာဗွန်ဒိုင်အောက်ဆိုက်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှု မက်ထရစ်တန်ချိန် ၃၄၀ သန်းခန့် လျော့ကျသွားခဲ့ကြောင်း China Nuclear Energy Association မှ သိရသည်။

တရုတ်နိုင်ငံသည် ယခုလက်ရှိတွင် နျူကလီးယားစွမ်းအင်တည်ဆောက်မှုနှင့် လည်ပတ်မှုတွင် ပထမအဆင့်တွင် ရပ်တည်နေသည်။ Bloomberg NEF ၏ အဆိုအရ ကမ္ဘာ့ဒုတိယအကြီးဆုံးစီးပွားရေးဖြစ်သည့် တရုတ်သည် ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် ပြင်သစ်နှင့် အမေရိကန်တို့၏ အဏုမြူစွမ်းအင်အရင်းအမြစ်ထက် ခုန်တက်သွားမည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။ ထို့အတူ ၂၀၃၅ ခုနှစ်တွင် တရုတ်နိုင်ငံ၏ စွမ်းအင်ရောနှောမှုတွင် နျူကလီးယားစွမ်းအင်၏ ရှယ်ယာပါဝင်မှုသည် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့် ရှိလာမည်ဟု အဆိုပါအသင်း၏ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ Zhang Tingke က ခန့်မှန်းထားသည်။

တရုတ်နျူကလီးယားစွမ်းအင်လုပ်ငန်းသည် နိုင်ငံခြားနည်းပညာများကို အသုံးပြု ခြင်း၊ အတုယူခြင်းဖြင့် ယခုအခါ လွတ်လပ်သော သုတေသနပြုခြင်း၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် ဆန်းသစ်တီထွင်မှုဆိုင်ရာ အောင်မြင်မှုများတွင် အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ပြောင်းလဲလာသည်ဟု သုတေသီတစ်ဦးက ပြောကြားခဲ့သည်။

တရုတ်နိုင်ငံ၏ နျူကလီးယားစွမ်းအင်နည်းပညာသည် သိသာထင်ရှားစွာ တိုးတက် လာခဲ့ပြီး ယခုအခါ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် ထိပ်တန်းနျူကလီးယားနည်းပညာများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်လာကြောင်း၊ နျူကလီးယားကိရိယာများ ထုတ်လုပ်မှုကဲ့သို့သော ဆက်စပ်စက်မှု လုပ်ငန်းများတွင် တိုးတက်မှုကို တွန်းအားပေးကြောင်းနှင့် တရုတ်နိုင်ငံသည် နျူကလီးယား နည်းပညာနှင့် အစိမ်းရောင်စွမ်းအင် ဆန်းသစ်တီထွင်မှုတွင် ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးအဖြစ် ရပ်တည်နေပြီး တရုတ်နိုင်ငံ၏ စွမ်းအင်လုံခြုံရေးကိုလည်း အားကောင်းစေမည်ဖြစ်ကြောင်း Xiamen University မှ စွမ်းအင်မူဝါဒလေ့လာရေးဌာန၏ အကြီးအကဲ Lin Boqiang က ပြောသည်။ ထို့အတူ ကမ္ဘာ့စွမ်းအင်အခင်းအကျင်းတွင် အရေးပါသော မှတ်တိုင်တစ်ခုဖြစ်သည့် ကမ္ဘာ့အဏုမြူစွမ်းအင်အရင်းအမြစ်တွင် ပြင်သစ်နှင့် အမေရိကန်တို့ကိုကျော်တက်ရန် တရုတ်နိုင်ငံသည် လမ်းကြောင်းပေါ်ရောက်နေပြီဖြစ်ကြောင်း Bloomberg က ဖော်ပြသည်။

တရုတ်နိုင်ငံ၏ နျူကလီးယားနည်းပညာအရှိန်အဟုန်ဖြင့် တိုးတက်လာမှုများက နျူကလီးယားစွမ်းအင်ထုတ်လုပ်မှုကို ရှေ့တန်းသို့ တွန်းပို့နေသည်။ တရုတ်နိုင်ငံ၏ နျူကလီးယားစွမ်းအင်ဆိုင်ရာ ခြေလှမ်းများသည် လက်ရှိနည်းပညာများပေါ်တွင် အကန့်အသတ်မရှိတိုးတက်နေသည်။ တရုတ်၏ စတုတ္ထမျိုးဆက် နျူကလီးယားဓာတ်ပေါင်းဖို များကို အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ ဖြန့်ကြက်နိုင်မှုမှာ အမေရိကန်ထက် ၁၀ နှစ်မှ ၁၅ နှစ် အထိ စောနိုင်သည်ဟု ကျွမ်းကျင်သူများက ခန့်မှန်းထားသည်။ ယင်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုက

စွမ်းအင်ကဏ္ဍတွင် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ကြီးထွားလာနေသော လွှမ်းမိုးမှုနှင့် အကြီးစားဖြန့်ကြက်မှုအတွက် နောက်ဆုံးပေါ်နည်းပညာအသုံးချနိုင်မှုကို အလေးပေးဖော်ပြသည်။

ရှန်ဟိုင်းအခြေစိုက် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းသုံး ပေါင်းစပ်စွမ်းအင်ကုမ္ပဏီ Energy Singularity က လည်ပတ်ရန် လိုအပ်သည်ထက် စွမ်းအင်ပိုထုတ်သည့် ကမ္ဘာ့ပထမဆုံး ပေါင်းစပ်ဓာတ်ပေါင်းဖိုကို အောင်မြင်စွာ တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၉ ရက်က Bne IntelliNews တွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် တရုတ်နိုင်ငံသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အစိမ်းရောင်စွမ်းအင် ချန်ပီယံဖြစ်လာပြီး ယနေ့အသုံးပြုနေသော ကမ္ဘာ့ဆိုလာပြားများ၏ သုံးပုံနှစ်ပုံကို တရုတ်နိုင်ငံက ဖြန့်ကြက်ချထားလျက်ရှိသည်။ ဆိုလာနှင့် လေစွမ်းအင်သည် ယခုလတွင် တရုတ်နိုင်ငံ၏ စွမ်းအင်ရောနှောမှုအတွက် အကြီးမားဆုံး ပံ့ပိုးသူအဖြစ် ကျောက်မီးသွေးကို ကျော်တက်သွားခဲ့သည်။

ယင်းတိုးတက်မှုများကြားမှ တရုတ်နိုင်ငံသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဖန်လုံအိမ်ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လွှတ်မှု အများဆုံးနိုင်ငံအဖြစ် ဆက်လက်ရပ်တည်နေသော်လည်း ဓာတ်အားပေးရန်အတွက် ကျောက်မီးသွေးကို မှီခိုနေရဆဲဖြစ်သည်။ သို့သော် သီအိုရီအရ တရုတ်သည် ၎င်း၏ ကာဗွန်ဘတ်ဂျက်တွင် အလွန်ကြီးမားသော ပိုလျှံငွေကို ဆက်လက်ခံစားနေသဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေး စွမ်းအင်အရင်းအမြစ်အဖြစ် ကျောက်မီးသွေးကို အသုံးပြုခွင့်ရှိပြီး အမေရိကန်နှင့် အီးယူတို့သည် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပါရီသဘောတူညီချက်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှုအားလုံးကို ခွဲဝေသုံးစွဲထားပြီးဖြစ်သည်။

စတုတ္ထမျိုးဆက် နျူကလီးယားဓာတ်ပေါင်းဖိုများသည် နျူကလီးယားနည်းပညာတွင် ပိုမိုကောင်းမွန်သော စွမ်းဆောင်ရည်၊ ပိုမိုကောင်းမွန်သော ဘေးကင်းမှုဆိုင်ရာအချက်များနှင့် လောင်စာဆီ ပိုမိုထိရောက်စွာ အသုံးချနိုင်မှုတို့ကို ကိုယ်စားပြုပါသည်။ ယင်းက ကမ္ဘာ့စွမ်းအင်ဈေးကွက်နှင့် ထွန်းသစ်စ စူပါ ပါဝါအဖြစ် တရုတ်၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုကို ကျယ်ပြန့်စွာ သက်ရောက်မှုရှိနိုင်သည်။

ထို့အတူ တရုတ်နိုင်ငံ၏ လျင်မြန်သော နျူကလီးယားဓာတ်ပေါင်းဖိုများ တည်ဆောက်မှုသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ရပ်တည်မှုတွင် ထိပ်ဆုံးမှ မြင်တွေ့ရမည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် တရုတ်၏ နျူကလီးယားစွမ်းအင် လည်ပတ်နိုင်မှုစွမ်းရည်သည် ဒုတိယနေရာမှ ပြင်သစ်၏နောက်တွင် ရှိနေသော်လည်း ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် လက်ရှိ နျူကလီးယားစွမ်းအင်ထုတ်လုပ်သည့် ထိပ်တန်းနိုင်ငံများဖြစ်သော ပြင်သစ်နှင့်အမေရိကန်တို့ထက် ပိုမိုတိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၉ ရက်က နိုင်ငံတော်ကောင်စီအစည်းအဝေးတွင် တရုတ်ဝန်ကြီးချုပ် Li Qiang က ကမ်းရိုးတန်းပြည်နယ်များဖြစ်သော Jiangsu၊ Shandong၊ Guangdong၊ Zhejiang နှင့် Guangxi တို့တွင် စုစုပေါင်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃၃ ဒသမ ၃ ဘီလီယံဖြင့် နျူကလီးယားဓာတ်ပေါင်းဖို ၁၁ လုံးကို အတည်ပြုခဲ့သည်။

Global Energy Monitor ၏ အဆိုအရ တရုတ်တွင် လည်ပတ်နေသည့် နျူကလီးယားစွမ်းရည်မှာ ၅၈ ဒသမ ၁ ဂစ်ဂါဝပ် ရှိပြီး ပြင်သစ်၏ ၆၄ ဂစ်ဂါဝပ်အထိ ရှိသည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် လွန်ခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း ၎င်း၏ နျူကလီးယားစွမ်းရည်ကို အရှိန်အဟုန်မြင့်

လုပ်ဆောင်နေပြီး ပြင်သစ်နိုင်ငံသည် ၂၁ ရာစု အစပိုင်းကတည်းက အကြီးအကျယ် ရပ်တန့်နေခဲ့သည်။ လက်ရှိတွင် အမေရိကန်သည် နျူကလီးယားဓာတ်အားပေးစက် ၉၄ လုံးနှင့် စုစုပေါင်းစွမ်းရည် ၁၀၂ ဂီဂါဝပ်ရှိသည့် နိုင်ငံအားလုံးကို ဦးဆောင်နေသော်လည်း တရုတ်နိုင်ငံ၏ တိုးတက်မှုသည် လာမည့်ဆယ်စုနှစ်အတွင်း ကွဲပြားမှုကို လျင်မြန်စွာ လျှော့ချနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။ စတင်တည်ဆောက်နေသော နျူကလီးယားဓာတ်အားပေးစက်ရုံများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပါကဒင်း၏အလားအလာစုစုပေါင်းသည် အမေရိကန်ကို ကျော်လွန်သွားမည်ဖြစ်သည်။

"ယခုအခါ တရုတ်နိုင်ငံသည် နျူကလီးယားစွမ်းအင်ကဏ္ဍတွင် ခေတ်မီနည်းပညာများ အထူးသဖြင့် Generation III နှင့် Generation IV ဓာတ်ပေါင်းဖိုများကို ရှေ့တန်းမှ တိုးတက်အောင် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။"

၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်များအစောပိုင်းကာလများတွင် တရုတ်ခေါင်းဆောင်များသည် EV လျှပ်စစ်ကားများကို ပံ့ပိုးကူညီရန် လှုံ့ဆော်ခဲ့သည်။ ယခုအခါ တရုတ်နိုင်ငံသည် နျူကလီးယားစွမ်းအင်ကဏ္ဍတွင် ခေတ်မီနည်းပညာများ အထူးသဖြင့် Generation III နှင့် Generation IV ဓာတ်ပေါင်းဖိုများကို ရှေ့တန်းမှ တိုးတက်အောင် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ အမေရိကန် အခြေစိုက် ဝါရှင်တန်ဟောက်စ်မှ ဒီဇိုင်းထုတ်ထားသော Generation III ဓာတ်ပေါင်းဖို AP1000 ကို အသုံးပြုရုံသာမက ကိုယ်ပိုင် Generation III ဓာတ်ပေါင်းဖို၊ HPR 1000 သို့မဟုတ် Hualong One ကိုလည်း တီထွင်ခဲ့သည်။

တရုတ်နိုင်ငံသည် ပါကစ္စတန်နှင့် အာဂျင်တီးနားတို့တွင် ဖြန့်ကြက်ချထားရုံသာမက တရုတ်နိုင်ငံတွင်လည်း Hualong One လေးခု၊ တည်ဆောက်ဆဲ ၁၃ ခု ရှိကာ ကမ္ဘာ့ နျူကလီးယားစွမ်းအင်ဈေးကွက်တွင် နည်းပညာခေါင်းဆောင်နှင့် နည်းပညာပေးသူအဖြစ် ဦးဆောင်လျက်ရှိသည်။

ထို့အပြင် တရုတ်နိုင်ငံသည် Generation IV ဓာတ်ပေါင်းဖိုနည်းပညာကို

ရှေ့တန်းမှ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် ကမ္ဘာ့ပထမဆုံး Generation IV နျူယူနစ် HTR–PM (High–Temperature Reactor Pebble–bed Module) သည် တရုတ်နိုင်ငံတွင် စီးပွားဖြစ် လည်ပတ်ခဲ့သည်။ နျူကလီးယားစွမ်းအင်ကို ချဲ့ထွင်နေသော်လည်း ၎င်း၏ ကုန်းတွင်းနျူကလီးယားဓာတ်အား ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတွင် ဆုတ်ယုတ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။ ဂျပန်နိုင်ငံတွင် ၂၀၁၁ ခုနှစ်၌ ဖူကူရှီးမား နျူကလီးယား မတော်တဆမှု ဖြစ်ပွားပြီးနောက် တရုတ်အစိုးရက ကုန်းတွင်းနျူကလီးယားဓာတ်အားပေးစက်ရုံများ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုဆိုင်ရာ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကြောင့် ကုန်းတွင်းနျူကလီးယားဓာတ်အားပေးစက်ရုံများ၏ ခွင့်ပြုချက်ကို ဆိုင်းငံ့ထားခဲ့သည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံသည် လက်ရှိလည်ပတ်နေသော အမေရိကန်ဓာတ်ပေါင်းဖိုရေယာဉ်စုထက် ကြီးမားသော ပေါင်းစပ်စွမ်းရည် ၂၀၁ ဂီဂါဝပ်ရှိသော ကုန်းတွင်းနျူကလီးယား ယူနစ် ၁၈၅ ခုကို ဖျက်သိမ်းလိုက်သည်။ ကုန်းတွင်းနျူကလီးယား ဆိုင်းငံ့ထားမှုကို ရုပ်သိမ်းခြင်းသည် တရုတ်၏ ရည်မှန်းချက်ကြီးသော ကာဗွန်လျှော့ချရေး ရည်မှန်းချက်များကို ထောက်ရှု၍ ဆွေးနွေးသည့် ခေါင်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်သည်။

တရုတ်နိုင်ငံသည် ၎င်း၏ရည်မှန်းချက်ဖြစ်သော နျူကလီးယားတိုးချဲ့မှု အစီအစဉ်များကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နေသောကြောင့် စီမံကိန်းအသစ်များ ဖျက်သိမ်းခြင်းသည် နိုင်ငံ၏ နျူကလီးယားစွမ်းအင်မဟာဗျူဟာ၏ အလုံးစုံအောင်မြင်မှုနှင့် ရေရှည်တည်တံ့မှုကို အကဲဖြတ်ရာတွင် အရေးကြီးပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် ၎င်း၏ နျူကလီးယားအခြေခံအဆောက်အအုံကဏ္ဍတွင် ကြီးမားစွာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံပြီး အမေရိကန်နှင့်ပြင်သစ်တို့ထက် သာလွန်သော ဓာတ်ပေါင်းဖိုအသစ်များကို အရှိန်အဟုန်ဖြင့် တည်ဆောက်နေသည်ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံသည် လာမည့် ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် နျူကလီးယားစွမ်းအင် ပိုမိုထုတ်လုပ်နိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း သုံးသပ်ရပါသည်။

စုဝဏ္ဏ

Ref: – Country expanding nuclear energy's share in power generation

– China is on track to overtake France and the United States as the world's leading source of atomic power

– China Will Generate More Nuclear Power Than Both France and the United States by 2030

urÇu;Dukjymif;vaJprnfh
aea&mijcnfpG;t ifqw;Ekef

a&eTef;ar

“ဆိုလာသည့် ကမ္ဘာပေါ်တွင်
အလျင်မြန်ဆုံးနှင့် စျေးအသက်သာဆုံး
စွမ်းအင်အရင်းအမြစ်များထဲမှ တစ်ခုဖြစ်လာနိုင်ပြီး
လာမည့်နှစ်များတွင် လျင်မြန်စွာ
ဆက်လက်ပျံ့နှံ့သွားမည်ဖြစ်သည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အပေါများဆုံး စွမ်းအင်အရင်းအမြစ်ဖြစ်သည်။ ၎င်းကို နည်းလမ်းများစွာဖြင့် ရယူအသုံးပြုနိုင်သည်။ ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးမြဲစွမ်းအင်ရင်းမြစ်တစ်ခုအဖြစ် ကမ္ဘာကြီး၏ သန့်ရှင်းသော စွမ်းအင်အနာဂတ်အတွက် အရေးကြီးသော အစိတ်အပိုင်းမှ ပါဝင်နေသည်။

နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်ကိုအသုံးပြုရန် နည်းလမ်းများစွာရှိသည့်အနက် အဓိက နည်းလမ်းနှစ်ခုမှာ Potovoltaics နှင့် Solar thermal capture တို့ဖြစ်သည်။ Photovoltaics သည် အသေးစားလျှပ်စစ်စီမံကိန်းများ (လူနေအိမ် ဆိုလာပြားတပ်ဆင်ခြင်းကဲ့သို့) ၌ ပို၍ အသုံးများပြီး ဆိုလာတပ်ဆင်မှုများတွင် ကြီးမားသော အတိုင်းအတာဖြင့် လျှပ်စစ်ထုတ်လုပ်ရန်အတွက်သာ အသုံးပြုသည်။ လျှပ်စစ်ဓာတ်အားထုတ်လုပ်ခြင်းအပြင် အပူနှင့် အအေးပေးခြင်းအတွက်နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်သုံးပရောဂျက်များ၏အပူချိန်နိမ့်ကျမှုကိုလည်း အသုံးပြုနိုင်သည်။

AT&T ကုမ္ပဏီ၏ Bell Labs ဓာတ်ခွဲခန်းမှ နေရောင်ခြည်ကို စွမ်းအင်အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲပေးသည့် နည်းပညာသစ်ကို ထုတ်ဖော်ပြသခဲ့သည်မှာ နှစ်ပေါင်း ၇၀ ပြည့်ပြီဖြစ်သည်။ ကုမ္ပဏီသည် အပြင်ဘက်တွင်အသုံးပြုသည့် စက်ပစ္စည်းများ၏ ဘက်ထရီများကို စွမ်းအင်ဖြင့် အစားထိုးနိုင်မည်ဟု မျှော်လင့်ထားသည်။ အလင်းရောင်တစ်ခုတည်းဖြင့် ပါဝါသုံးကိရိယာများ အသုံးပြုနိုင်ခြင်းကို ပြသခဲ့ခြင်းဖြင့် သိပ္ပံပညာသည် အနာဂတ်ကို အံ့သြဖွယ်ဖြစ်အောင် မည်သို့ပြုလုပ်နိုင်ကြောင်း သိရှိခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်ကို ထိန်းသိမ်းထားပြီး လိုအပ်ချိန်တွင် ရဟာတ်တစ်ခုလို လည်ပတ်နိုင်အောင် ပြုလုပ်နိုင်သည့် ရုပ်သေးရုပ်တစ်ခုသဖွယ် အသုံးချခဲ့သည်။

ယနေ့ခေတ် ဆိုလာစွမ်းအင်သည် ရုပ်သေးအဆင့်ကို ကျော်လွန်သွားပြီဖြစ်သည်။ ယခုအခါ အင်္ဂလန်နိုင်ငံ၊ ဝေလပြည်နယ်၏ ထက်ဝက်ခန့်ဧရိယာကို ဖြန့်ကြက်သိမ်းပိုက်ထားပြီး ယခုနှစ်တွင် ၎င်းတို့သည် ကမ္ဘာကို လျှပ်စစ်ဓာတ်အား၏ ၆ ရာခိုင်နှုန်းခန့်အား ပေးဆောင်မည်ဖြစ်ကာ ၁၉၅၄ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်နိုင်ငံမှ သုံးစွဲခဲ့သည့် လျှပ်စစ်စွမ်းအင်ထက် သုံးဆနီးပါး ပိုမိုများပြားလာခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ဤသမိုင်းဝင်တိုးတက်မှုသည်သာ နေရောင်ခြည်စွမ်းအင် ထွန်းကားလာမှု၏ ဒုတိယအထင်ရှားဆုံးအချက်ဖြစ်သည်။

နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်၏ မြင့်တက်လာမှုကိုဖော်ညွှန်းသော ကိန်းဂဏန်းသည် သာလွန်ကောင်းမွန်ခြင်းကိုဖော်ပြသည့် ကိန်းဂဏန်းမဟုတ်ဘဲ အမှန်ကို ညွှန်းဆိုသည့် ဖော်ပြချက်သာဖြစ်သည်။ တပ်ဆင်ထားသော ဆိုလာစွမ်းရည်သည် သုံးနှစ်တစ်ကြိမ် အကြမ်းအားဖြင့် နှစ်ဆတိုးလာပြီး ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုလျှင် ဆယ်ဆတိုးလာသည်။ ထိုသို့သော စဉ်ဆက်မပြတ် တိုးတက်မှုကို မည်သည့်နေရာတွင်မှ တွေ့ရှိနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ လွန်ခဲ့သော ဆယ်နှစ်ခန့်က ၎င်းသည် လက်ရှိအရွယ်အစား၏ ဆယ်ပုံတစ်ပုံရှိစဉ် ဆိုလာစွမ်းအင်သည် မည်မျှမြန်မြန်ကြီးထွားလာမည်ကို ကျွမ်းကျင်သူများကပင် မခန့်မှန်းနိုင်ဘဲ အနည်းအကျဉ်းမျှသာ တိုးတက်လာမည်ဟု ခန့်မှန်းခဲ့ကြသည်။ နောက်ထပ်ဆယ်ဆ တိုးမြင့်လာခြင်းသည် ကမ္ဘာ့နျူကလီးယားဓာတ်ပေါင်းဖိုတစ်ခုလုံးကို တစ်လုံးတည်းသာတည်ဆောက်ရန် ပုံမှန်လုပ်ဆောင်ချိန်ထက် နည်းမည်ဖြစ်သည်။

ဆိုလာဆဲလ်များသည် ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ် အလယ်ပိုင်းတွင် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ လျှပ်စစ်စွမ်းအင်၏ တစ်ခုတည်းသော အကြီးမားဆုံးအရင်းအမြစ် ဖြစ်လာနိုင်ခြေရှိသည်။ ၂၀၄၀ ပြည့်နှစ်များတွင် ၎င်းတို့သည် လျှပ်စစ်ဓာတ်အားသာမက စွမ်းအင်အားလုံး၏ အကြီးမားဆုံးအရင်းအမြစ် ဖြစ်လာနိုင်သည်။ လက်ရှိ ခေတ်ရေစီးကြောင်းအရ ၎င်းတို့ထုတ်လုပ်သည့် လျှပ်စစ်ဓာတ်အားကုန်ကျစရိတ်အားလုံးသည် ယနေ့ရနိုင်သော အပေါဆုံးဈေးထက် ထက်ဝက်အောက်လျော့နည်းမည်ဟု ကတိပြုထားသည်။ ဤအရာသည် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကို ရပ်တန့်မည်မဟုတ်သော်လည်း ၎င်းကို ပိုမိုမြန်ဆန်စွာ နှေးကွေးစေနိုင်သည်။ လူသန်း ၆၀၀ နေထိုင်နိုင်သည့် နေအိမ်များကို အလင်းရောင်မပေးနိုင်သေးသည့် အာဖရိကအပါအဝင် ကမ္ဘာ့နေရာအနှံ့အပြား၌ စွမ်းအင်ကြွယ်ဝစွာသုံးစွဲနိုင်မည်ဟု စတင်ခံစားရမည်ဖြစ်သည်။ ထို ခံစားချက်သည် လူသားတို့အတွက် အသစ်အဆန်း အသွင်ကူးပြောင်းမှုတစ်ခု ဖြစ်လာမည်ဖြစ်သည်။

ဤသည်မှာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးအတွက် အိပ်မက်မဟုတ်ကြောင်း နားလည်ပြီး နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်၏ အရေးပါမှုကို စဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။ ထုတ်လုပ်မှုအားကောင်းလာသည်နှင့်အမျှ ကုန်ကျစရိတ်များ ကျဆင်းလာမည်ဖြစ်သည်။ ကုန်ကျစရိတ်များ ကျဆင်းလာသည်နှင့်အမျှ ဝယ်လိုအားများလာမည်။ ဝယ်လိုအားများလာသည်နှင့်အမျှ ထုတ်လုပ်မှုတိုးလာကာ ကုန်ကျစရိတ်များ ပိုမိုနည်းပါးလာမည်။ ထုတ်လုပ်မှု၊ ဝယ်လိုအား သို့မဟုတ် နှစ်ခုစလုံးသည် အမြဲတမ်း ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်မှုများ ဖြစ်လာသည်။ အစောပိုင်းကာလများတွင် စွမ်းအင်အကူးအပြောင်းများဖြစ်သည့် သစ်သားမှ ကျောက်မီးသွေး၊

ကျောက်မီးသွေးမှ ရေနံ သို့မဟုတ် ရေနံမှသဘာဝ ဓာတ်ငွေ့သို့ ထုတ်ယူခြင်း၏ ထိရောက်မှု တိုးလာသော်လည်းနောက်ဆုံးတွင်လောင်စာပိုမိုရှာဖွေရန် ကုန်ကျစရိတ်ဖြင့် အဆုံးသတ်ခဲ့ရသည်။

ယခုအခါတွင် ဆိုလာစွမ်းအင်သည် ထိုကဲ့သို့သော ကန့်သတ်ချက်မျိုးနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။ ဆိုလာဆဲလ်များထုတ်လုပ်ရန်နှင့် ခြံများတွင် ဆိုလာစနစ်ဖြင့် စိုက်ပျိုးရန်လိုအပ်သော အရင်းအမြစ်များမှာ ဆီလီကွန်ကြွယ်ဝသော သဲ၊ နေသာသောနေရာများနှင့် လူသားတို့၏ဉာဏ်ရည် ဉာဏ်သွေး စသည်များသည် အလုံအလောက် ရှိနေပြီဖြစ်သည်။ ဆဲလ်များဖန်တီးရာတွင် စွမ်းအင်လိုအပ်သော်လည်း နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်ကို လိုအပ်သလောက်ရရှိနိုင်သည်အထိ ပေါများသည်။ ဝယ်လိုအားအရ လျှပ်စစ်ကို ဈေးသက်သာအောင် ပြုလုပ်နိုင်ပါက ၎င်းအတွက် အသုံးတည့်သည်ကို လူများက တွေ့ရှိမည်ဖြစ်သည်။ ရလဒ်မှာ ယခင်က စွမ်းအင်ရင်းမြစ်များနှင့်မတူဘဲ နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်သည် ပုံမှန်အားဖြင့် ဈေးသက်သာပြီး ဆက်လက်လုပ်ဆောင်သွားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

“ ရေရှည်တွင် မတည်မငြိမ်ဖြစ်စေသည့် သို့မဟုတ် ရှားပါးလာသည့် ရေနံနှင့်သဘာဝ ဓာတ်ငွေ့များမပါဘဲ စွမ်းအင်ပိုမို ထုတ်လုပ်နိုင်သည့်အတွက် ကမ္ဘာကြီးက ဆိုလာစွမ်းအင်ကို ပိုမိုအားကိုးလာမည်ဖြစ်သည်။ ”

သို့သော်လည်း အခြားသော ကန့်သတ်ချက်များ ရှိပါသေးသည်။ နေ့အလင်းရောင် ပြင်ပတွင် နေထိုင်လိုသည့် လူသားတို့၏ လိုအပ်ချက်ကြောင့် နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်ကို သိုလှောင်မှုနှင့် အခြားနည်းပညာများကို ဖြည့်စွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ အကြီးစားစက်မှုလုပ်ငန်း၊ လေကြောင်းနှင့် ကုန်စည်ပို့ဆောင်ရေးတို့သည် လျှပ်စစ်မီးရရှိရန် ခက်ခဲနေသော်လည်း အီလက်ထရောနစ်ဖြင့် ဖန်တီးထားသောဘက်ထရီနှင့်လောင်စာများသည် တဖြည်းဖြည်း သက်သာလာသဖြင့် အဆိုပါ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

နောက်ထပ်ကမ္ဘာ့ဆိုလာပြားအများစုနှင့် ပြုလုပ်သန့်စင်ထားသည့် ဆီလီကွန် အားလုံးနီးပါးသည် တရုတ်နိုင်ငံမှ ရရှိခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်သုံးလုပ်ငန်းသည် ပြိုင်ဆိုင်မှုပြင်းထန်ပြီး ကြီးမားသော ထောက်ပံ့မှုများနှင့် လက်ရှိဝယ်လိုအားကို ကျော်လွန်လျက်ရှိနေသည်။

တရုတ်နိုင်ငံသည် ၎င်း၏ ကိုယ်ပိုင်နယ်နိမိတ်အတွင်း တပ်ဆင်နေသော နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်အားလုံးရရှိသည့် အောင်မြင်မှုကို ရရှိထားပြီးဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ကုမ္ပဏီအချို့သည် စီးပွားရေးတိုးချဲ့မှုတွင် အဟန့်အတားများ တွေ့ရှိရသောကြောင့် အချို့သော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ နည်းပါးသွားသည့်တိုင် နောင်နှစ်များအထိ စွမ်းအင်တိုးချဲ့မှုကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားရန် တရုတ်နိုင်ငံ၏ စွမ်းဆောင်ရည်သည် ကြီးမားပါသည်။

ရေရှည်တွင် မတည်မငြိမ်ဖြစ်စေသည့် သို့မဟုတ် ရှားပါးလာသည့် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့များမပါဘဲ စွမ်းအင်ပိုမိုထုတ်လုပ်နိုင်သည့်အတွက် ကမ္ဘာကြီးက ဆိုလာစွမ်းအင်ကို ပိုမိုအားကိုးလာမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း OPEC သည် ရေနံများတူးဖော်ရန် ကြိုးပမ်းနေသောကြောင့် တရုတ်နိုင်ငံသည် နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်ကို ဈေးနှုန်းမသတ်မှတ်နိုင်သော်လည်း နိုင်ငံတစ်ခုတည်းတွင် အရေးကြီးသောစက်မှုလုပ်ငန်းတစ်ခုတည်ရှိနေသည်ဟူသောအချက်မှာ စိုးရိမ်စရာအဖြစ် တည်ရှိနေသည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံသည် စွမ်းအင်ရရှိသုံးစွဲမှုနှင့်ပတ်သက်၍ ပြင်းပြင်းထန်ထန် ခံစားနေရသည့်အတွက် တရုတ်ဆိုလာပစ္စည်းကိရိယာများအပေါ် အခွန်စည်းကြပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း အနာဂတ်တွင် ဆိုလာပြားများ၏ လိုအပ်ချက်အားလုံးနီးပါးမှာ ရှိနေသောကြောင့် ကျန်ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများတွင် ဈေးကွက်ထဲသို့ဝင်ရောက်ရန် နယ်ပယ်များစွာ ရှိနေမည်ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်ကို လက်ခံကျင့်သုံးမှုသည် ရုပ်ကြွင်းလောင်စာလိုလားသူ ထရမ့် သမ္မတရာထူးအတွက် စိတ်ပျက်ဖွယ်ဖြစ်သော်လည်း ယာယီမျှသာဖြစ်ပေမည်။ အိမ်များတွင် ဆိုလာပြားများတပ်ဆင်ရန်နှင့် လျှပ်စစ်ဓာတ်အားချိတ်ဆက်ရန် ပိုမိုလွယ်ကူစေခြင်းဖြင့် အမေရိကန်နိုင်ငံသည် ဝယ်လိုအားကို ခွင့်ပြုပါက ထပ်တူထပ်မျှ တိုးမြှင့်နိုင်သည်။ နိုင်ငံ၌ ချိတ်ဆက်ရန်စောင့်ဆိုင်းနေသည့် terawatt = one trillion watts (10^{12}) ရှိသော နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်သုံးအသစ် ရှိနေသည်။ ဥရောပသမဂ္ဂတွင် ကျောက်မီးသွေးမှ သဘာဝဓာတ်ငွေ့သို့ ပြောင်းရာတွင် ကာဗွန်ဈေးနှုန်းများက အထောက်အကူဖြစ်စေမည်ဖြစ်သည်။

ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဆိုလာစွမ်းအင်ထုတ်လုပ်သည့်စနစ်ကို တတ်နိုင်သမျှ မြန်ဆန်စွာ လည်ပတ်နိုင်စေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ၎င်းသည် ဈေးသက်သာသော စွမ်းအင်ကိုပေးဆောင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။ အကျိုးကျေးဇူးများသည် ကုန်ထုတ်စွမ်းအားကို မြှင့်တင်ခြင်းဖြင့် စတင်မည်ဖြစ်သည်။ ယနေ့ခေတ်တွင် လူသားတို့အသုံးပြုသော စွမ်းအင်မှန်သမျှသည် ကုန်ကျစရိတ်သက်သာမည် ဖြစ်သည်။ ဈေးပေါသည့် စွမ်းအင်များအဖြစ် အသုံးပြုလာနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ချမ်းသာကြွယ်ဝခြင်းမရှိသည့်သူများသည်ပင် ယင်းတို့၏ နေအိမ်များကို မီးထွန်းရန် သို့မဟုတ် ဆိုလာစွမ်းအင်သုံးကားများကို မောင်းနှင်ရန် အသုံးပြုလာနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ဈေးပေါသောစွမ်းအင်သည် ရေကို သန့်စင်စေနိုင်သည်။ မရှိမဖြစ် စွမ်းအင်လိုအပ်နေသည့် စက်ယန္တရားများကို မောင်းနှင်နိုင်သည်။ လာမည့် ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း ပိုမိုပူပြင်းလာမည့် နွေရာသီတွင် သန်းနှင့်ချီသောအိမ်များနှင့် ရုံးများကို ပိုမိုခံနိုင်ရည်ရှိစေနိုင်သည်။

သို့သော်လည်း နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်ကို အကျိုးအရှိဆုံး အသုံးချနိုင်မည်ဟု သေချာစွာ မစဉ်းစားမိခဲ့ကြပေ။ နေရောင်ခြည်စွမ်းအင် ကြွယ်ဝမှုတွင် ဈေးသက်သာသော

စွမ်းအင်သည် လူသားတို့၏ ဘဝနေထိုင်မှုပုံစံကို တိုးတက်စေပြီး စွမ်းအင်အသစ်များဖြင့် ယန္တရားများကို အချိန်မရွေး လည်ပတ်စေနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ဆိုလာသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အလျင်မြန်ဆုံးနှင့် ဈေးအသက်သာဆုံး စွမ်းအင်အရင်းအမြစ်များထဲမှ တစ်ခုဖြစ်လာနိုင်ပြီး လာမည့်နှစ်များတွင် လျင်မြန်စွာ ဆက်လက်ပျံ့နှံ့သွားမည်ဖြစ်သည်။ ဆိုလာနည်းပညာ တစ်နှစ်ထက်တစ်နှစ် တိုးတက်ကောင်းမွန်လာခြင်းဖြင့် နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်၏အကျိုးကျေးဇူးများ တိုးတက်လာကာ သန့်ရှင်းပြီး ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးမြဲ စွမ်းအင်အရင်းအမြစ်ကို ရွေးချယ်ရာတွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အကျိုးကျေးဇူးများကို တိုးမြင့်လာစေနိုင်သည်။

ဆိုလာစွမ်းအင်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အလျင်မြန်ဆုံး စွမ်းအင်အရင်းအမြစ်ဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် လက်ရှိတွင် ကမ္ဘာ့လျှပ်စစ်ဓာတ်အား၏ ၆ ရာခိုင်နှုန်းကို ပံ့ပိုးပေးသော်လည်း ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ် အလယ်ပိုင်းတွင် ဆိုလာဆဲလ်များသည် ကမ္ဘာမြေ၏ တစ်ခုတည်းသော လျှပ်စစ်ဓာတ်အား အကြီးမားဆုံးအရင်းအမြစ် ဖြစ်လာမည်ဖြစ်သည်။ ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုကြာပြီးနောက် ၎င်းတို့သည် ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး စွမ်းအင်အရင်းအမြစ်ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ဈေးသက်သာပြီး ပေါများသောပါဝါကို သုံးစွဲခြင်းသည် အခြားအရာအားလုံးနီးပါးကိုလည်း ဈေးသက်သာစေမည်ဖြစ်သည်။ နေရောင်ခြည်စွမ်းအင် မြင့်တက်လာမှုသည် ကမ္ဘာကြီး၏ အနာဂတ်အတွက် မည်သို့ဖြစ်လာမည်နည်း။ ထို့အပြင် နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်သုံး နည်းပညာသည် မည်သည့်နေရာတွင် ဆက်လက်ရှိနေဦးမည်နည်း။ နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်၏ အဆတိုးနှုန်းသည် ကမ္ဘာကြီးကို ပြောင်းလဲစေမည်လားဆိုသည်ကို ဆက်လက်စောင့်ကြည့်နေရဦးမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။

ရွှေနန်းမေ

Ref: The exponential growth of solar power will change the world ဆောင်းပါးအား ဆီလျော်အောင်ဘာသာပြန်ဆိုထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

½kS- , lu&ef;ppfEGupf0fSfwvrf;rsm;

jrefrma&;&mavhvmrma&; tzGJ

❝ ရုရှား-ယူကရိန်းစစ်ပွဲနှင့်ပတ်သက်၍
၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁ ရက်နေ့မှ
ဩဂုတ်လ ၃၁ ရက်နေ့အတွင်း
ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့် အကြောင်းအရာများကို
ရက်စဉ်အလိုက် ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။❞

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံအလယ်ပိုင်း Poltava ပြည်နယ်ရှိ Myrhorod လေတပ်အခြေစိုက်စခန်းအား လေကြောင်းမှ တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ Su–27 တိုက်ခိုက်ရေးယာဉ် ငါးစီး ပျက်စီးသွားခဲ့ကြောင်း ရုရှားစစ်ဘက်က သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ အဆိုပါ သတင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ယူကရိန်းအစိုးရကလည်း အတည်ပြုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂

ယူကရိန်းအကျဉ်းသား ၃၀၀၀ ကျော်ကို ကန့်သတ်ချက်အချို့ဖြင့် လွတ်ငြိမ်းခွင့်ပေးခဲ့ရာ အဆိုပါအကျဉ်းသားများသည် ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့အတွင်းသို့ ဆက်သွယ်ဝင်ရောက်ခဲ့ကြသည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၃

ယူကရိန်းရေတပ်သည် Novorossiysk မြို့၏ဆိပ်ကမ်းကို မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်များဖြင့် တိုက်ခိုက်ခဲ့သော်လည်း ပြန်လည်တိုက်ထုတ်နိုင်ခဲ့ကြောင်း မြို့တော်ဝန် Andrey Kravchenko က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၄

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံ Krivoi Rog လေတပ်အခြေစိုက်စခန်းရှိ MiG–29 တိုက်ခိုက်ရေး ဂျက်လေယာဉ်အား မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်ဖြင့် တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့ကြောင်းရုရှားစစ်ဘက်က သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၅

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့များစေလွှတ်သည့် ဒရုန်း ၁၀ စီးကို ပစ်ချနိုင်ခဲ့ရာ Rostov–on–Don ဆိပ်ကမ်းမြို့တွင် မီးလောင်မှုဖြစ်ခဲ့ကြောင်း Rostov ဒေသအုပ်ချုပ်ရေးမှူးက အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၆

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်များဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် Belgorod နှင့် Krasnodar Krai ဒေသရှိ နေအိမ်များနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ ထိခိုက်ပျက်စီးခဲ့ကြောင်း ရုရှားအစိုးရအရာရှိများက အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၇

Odesa ဒေသရှိ Patriot မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်နှစ်စီးကို Iskander မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်ဖြင့် တိုက်ခိုက် ဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားအစိုးရအရာရှိများက အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၈

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် မြို့တော်ကီယက်အပါအဝင် ယူကရိန်းနိုင်ငံတစ်ဝန်းသို့ မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်အများအပြားဖြင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၉

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ဇူလိုင်လ ၈ ရက်နေ့တွင် ယူကရိန်းနိုင်ငံအား မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်အစီး ၄၀ ဖြင့် တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ လူ ၄၀ ကျော် သေဆုံးပြီး ၁၅၀ ကျော် ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်းနှင့် ယူကရိန်းနိုင်ငံ၏ အကြီးဆုံးကလေးဆေးရုံကိုလည်း ထိမှန်ခဲ့ကြောင်း သတင်းများထွက်ပေါ်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၀

ပေါ်တူဂီအစိုးသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံအား ၂၀၂၄ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၂၅ ခုနှစ်အတွင်း ယူရိုသန်း ၂၂၀ ထောက်ပံ့ပေးရန် သဘောတူညီခဲ့သည်။ နော်ဝေအစိုးရကလည်း ယူကရိန်းနိုင်ငံအား F–16 တိုက်လေယာဉ် ၁၆ စီး ထောက်ပံ့ပေးရန် ကတိပြုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၁

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် Odesa ကမ်းလွန်တွင် ကင်မရွန်းအလံလွှင့်ထူထားသည့် Usko Mfu ကုန်တင်သင်္ဘောအား ထိန်းသိမ်းခဲ့ပြီး ရုရှားတို့သိမ်းပိုက်ထားသည့် ဒေသတွင် ထုတ်လုပ်သည့် ဂျုံများအား တရားမဝင်တင်ပို့မှုဖြင့် အဇာဘိုင်ဂျန် နိုင်ငံသားဖြစ်သူ သင်္ဘောမာလိန်မှူးကိုလည်း ဖမ်းဆီးခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၂

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံ၏ အခြေခံအဆောက်အအုံများအား ဆက်လက်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့ တိုက်ခိုက်ရာတွင် Iskander–M မစ်ဆိုင်းများနှင့် Shahed မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်များကိုလည်း အသုံးပြုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၃

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်တစ်စီးဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ဆီသိုလှောင်ကန်တစ်လုံး မီးလောင်ကျွမ်းခဲ့ကြောင်း Rostov ဒေသအုပ်ချုပ်ရေးမှူးက အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၄

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်ဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် Kursk ဒေသ Sudzha မြို့ရှိ ရုပ်မြင်သံကြားတာဝါတိုင်တစ်ခု မီးလောင်ကျွမ်းခဲ့ကြောင်း အဆိုပါဒေသရှိ ယာယီအုပ်ချုပ်ရေးမှူးက အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၅

ရုရှားတို့၏ ယူကရိန်းအား တိုက်ခိုက်နေသည့်စစ်ပွဲကို ဆန့်ကျင်သည့်အနေဖြင့် ရုရှားအစိုးရအဖွဲ့အစည်းတချို့၏ ဝက်ဘ်ဆိုက်များအား ဟက်ကာသမားတချို့က တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၆

Donetsk ဒေသရှိ ရုရှားတို့၏ S–300 မစ်ဆိုင်းစနစ်နှင့် ရေဒါစခန်းတစ်ခုကို ဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းစစ်ဘက်က သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၇

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် Donetsk ဒေသရှိ Spirne ကျေးရွာအား သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားစစ်ဘက်က သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၈

ရုရှားတို့ သိမ်းပိုက်ထားသည့် Donetsk ၊ Mykolaiv ၊ Kherson နှင့် Zaporizhzhia ဒေသများရှိ ရုရှားတို့၏ ရုပ်မြင်သံကြားနှင့် ရေဒီယိုထုတ်လွှင့်မှုများအား ဖြတ်တောက်နိုင်သည့် စနစ်တစ်ခု တိုးချဲ့တပ်ဆင်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ယူကရိန်းဝန်ကြီးချုပ် Denys Shmyhal က ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၁၉

ရုရှားနှင့် ယူကရိန်းတို့သည် ယူအေအီးနိုင်ငံ၏ ကြားဝင်ညှိနှိုင်းမှုဖြင့် စစ်အကျဉ်းသား ၁၉၀ ဦးအား လဲလှယ်ခဲ့ကြသည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၀

Donetsk ဒေသပေါ် ပျံတက်လာသည့် ရုရှားတို့၏ Su–25 လေယာဉ်တစ်စီးအား ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းစစ်ဘက်က အတည်ပြုထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၁

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ဇူလိုင် ၂၀ ရက်နေ့နှင့် ၂၁ ရက်နေ့တို့တွင် ယူကရိန်းနိုင်ငံအား မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်များ၊ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်များဖြင့် ညလုံးပေါက် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၂

အမေရိကန် Boeing ကုမ္ပဏီနှင့် ယူကရိန်း Antonov ကုမ္ပဏီတို့သည် မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်ထုတ်လုပ်ရေးနှင့် ထိန်းသိမ်းရေးအတွက် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မည့် နားလည်မှုစာချွန်လွှာတစ်စောင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၃

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့အတွက် တပ်သားသစ်စုဆောင်းမှုအား လက်နက်ကိုင်ခုခံရန် လူမှုမီဒီယာပေါ်တွင် လှုံ့ဆော်သည်ဆိုသည့် သံသယဖြင့် ဂျာနယ်လစ်တစ်ဦးအား ယူကရိန်းလုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့က ဖမ်းဆီးခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၄

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ယူကရိန်းအရှေ့ပိုင်းရှိ ကျေးရွာငယ်တစ်ရွာကို ထပ်မံသိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ပြီး တပ်ဖွဲ့ဝင်များမှာလည်း ရှေ့သို့ဆက်လက်ချီတက်နေကြောင်း ရုရှားစစ်ဘက်က သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၅

ဒိန်းမတ်နှင့် နယ်သာလန်အစိုးရတို့သည် ယူကရိန်းနိုင်ငံအား 14 Leopard 2A4 တင့်ကားများ ထောက်ပံ့ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ဒိန်းမတ်ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး Ruben Brekelmans က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၆

ရုရှားနိုင်ငံ မော်စကိုမြို့တွင် ဇူလိုင်လ ၂၄ ရက်နေ့ ကားဗုံးဖောက်ခွဲမှု သံသယဖြင့် ဖမ်းဆီးထားသူကို တူကီယဲနိုင်ငံက လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ကြောင်း၊ ၎င်းသည် ယူကရိန်းထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့ကိုယ်စား တိုက်ခိုက်မှုပြုလုပ်ခဲ့သည့် ရုရှားနိုင်ငံသားတစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း ရုရှားလုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့က ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၇

ယူကရိန်းအား ရုရှားတို့ တိုက်ခိုက်နေသည့်စစ်ပွဲသည် ဥရောပအတွက် အလွန်ကြီးမားသည့် ခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း၊ သို့ဖြစ်ရာ တရုတ်နိုင်ငံအနေဖြင့် ပဋိပက္ခအဆုံးသတ်နိုင်ရေး ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်အား ထောက်ပံ့ကူညီပေးရန် တိုက်တွန်းလိုကြောင်း တရုတ်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဝမ်ယိနှင့်တွေ့ဆုံစဉ်အတွင်း ပြောဆိုခဲ့ကြောင်း အီးယူ၏ အဆင့်မြင့်ဆုံး သံတမန်တစ်ဦးဖြစ်သူ Josep Borrell က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၈

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်များဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ဆီသိုလှောင်ကန်တစ်ခုအပါအဝင် ခရိုင်နှစ်ခုတွင် မီးလောင်မှုများဖြစ်ခဲ့ကြောင်း Kursk ဒေသ ယာယီအုပ်ချုပ်ရေးမှူး Alexei Smirnov က အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၂၉

Odesa ဒေသတွင် ရုရှားတို့၏ကိုယ်စား ယူကရိန်းစစ်သုံးယာဉ် ၁၅ စီးအား မီးရှို့မှုဖြင့် သံသယရှိသူခြောက်ဦးကို ဖမ်းဆီးထားကြောင်း ယူကရိန်းအာဏာပိုင်များက ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၃၀

ရုရှားနိုင်ငံ Kursk ဒေသရှိ ဆီသိုလှောင်ကန်တစ်ခုအား တိုက်ခိုက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းစစ်ဘက်က အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် ၃၁

ယူကရိန်းအစိုးရသည် F-16s တိုက်လေယာဉ်များကို ပထမဆုံးအသုတ်အဖြစ် လက်ခံရရှိခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁

ရုရှားနိုင်ငံရေးသမား Ilya Ponomarev သည် မြို့တော်ကိယက်အနီး ၎င်း၏နေအိမ်အား မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်ဖြင့် တိုက်ခိုက်ခံရမှုကြောင့် ဒဏ်ရာရရှိခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂

ရိုမေးနီးယားအစိုးရနှင့် ယူကရိန်းအစိုးရတို့သည် Neptune မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်များ တိုးမြှင့်ထုတ်လုပ်မည့် အစီအမံတစ်ခုအား ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၃

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် Shahed–type ဒရုန်း ၂၉ စီး၊ S–300 မစ်ဆိုင်း နှစ်စီး၊ Kh–31 နှစ်စီးတို့ဖြင့် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းလေတပ်က အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။ ယူကရိန်းအလယ်ပိုင်း Vinnytsia မြို့ရှိ အခြေခံအဆောက်အအုံများမှာ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်း ယာဉ်ဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ထိခိုက်ပျက်စီးမှုများရှိခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းအစိုးရအရာရှိ တစ်ဦးက ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၄

အနောက်နိုင်ငံများက ထောက်ပံ့ပေးသည့် F–16 တိုက်ခိုက်ရေးလေယာဉ်များ ပထမ အသုတ်ရောက်ရှိလာပြီး ယူကရိန်းလေတပ်က စတင်အသုံးပြုနေပြီဖြစ်ကြောင်း ယူကရိန်းသမ္မတ ဇဲလန်စကီးက ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၅

ရုရှားထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့ Russian Federal Security Service (FSB) က စုဖွဲ့ပေး ထားသည့် သူလျှိုကွန်ရက်တစ်ခုကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းထောက်လှမ်းရေး အဖွဲ့ (Security Service of Ukraine –SBU) က ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၆

Belgorod ဒေသ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်ဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုအတွင်း တစ်ဦးသေဆုံးခဲ့ပြီး Kursk ဒေသ တိုက်ခိုက်ခံရမှုတွင် အခြားနှစ်ဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း ရုရှားအစိုးရအရာရှိ တစ်ဦးက ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၇

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် Pokrovsk မြို့အရှေ့ဘက် Serhiivka ကျေးရွာအား သိမ်းပိုက် နိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားစစ်ဘက်က သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၈

ရုရှားနိုင်ငံအတွင်းသို့ ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်လာမှုကို ပြန်လည်တိုက်ထုတ်ရန်အတွက် Kursk Oblast ဒေသတွင် Wagner Group တပ်ဖွဲ့များကို ဖြန့်ကြက်နေရာချထားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၉

အမေရိကန်အစိုးရသည် Stinger မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်များ၊ ၁၀၅ မမ၊ ၁၅၅ မမ လက်နက်ကြီး များ၊ M142 High Mobility Artillery Rocket System (HIMARS) နှင့် ယာဉ်များအပါအဝင် ယူကရိန်းသို့ စစ်ရေးအကူအညီ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၂၅ သန်း ပေးအပ်သွားမည်ဖြစ် ကြောင်း ကတိပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၀

Kursk ဒေသတွင် Ka–52 ရဟတ်ယာဉ်တစ်စီးအား ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များက ပစ်ချခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းစစ်ဘက်က သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၁

Belgorod၊ Kursk၊ Voronezh၊ Bryansk နှင့် Oryol ဒေသများအပေါ် ရောက်ရှိလာသည့် Tochka–U မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်များနှင့် မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ၃၀ စီးကို ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက အတည်ပြုထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၂

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ရုရှားနယ်မြေတချို့ကို ထိန်းချုပ်နိုင်ခဲ့ကြောင်း၊ ယခုအခါ ရုရှားနိုင်ငံသား ၂၀၀၀ ဦးမှာ ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင်ရှိနေပြီး တစ်သိန်းကျော်ကို ကယ်ဆယ်ထားရကြောင်း Kursk ဒေသအုပ်ချုပ်ရေးမှူး Alexei Smirnov က ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၃

သမ္မတပူတင်သည် ယခင် ကိုယ်ရံတော်ဟောင်းတစ်ဦးဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတော်ကောင်စီ လက်ရှိအကြီးအကဲဖြစ်သူ Aleksey Dyumin အား ရုရှားနိုင်ငံအတွင်းသို့ ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်လာမှုအား တုံ့ပြန်ရေးအဖွဲ့ အကြီးအကဲအဖြစ် ခန့်အပ်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၄

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များ ကျူးကျော်ဝင်ရောက်လာမှုကြောင့် Belgorod ဒေသအား အုပ်ချုပ်ရေးမှူး Vyacheslav Gladkov က အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၅

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ယခုအခါ Pokrovsk မြို့နှင့် ၁၀ ကီလိုမီတာအကွာသို့ ရောက်ရှိနေပြီဖြစ်ရာ ပြည်သူများအနေဖြင့် ဘေးလွတ်ရာ ရှောင်ရှားကြရန် Donetsk ဒေသရှိ ယူကရိန်းအစိုးရ တာဝန်ရှိသူများက အသိပေးခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၆

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် MiG–29 တိုက်လေယာဉ်တစ်စီး ဆုံးရှုံးခဲ့ရကြောင်း ယူကရိန်းအစိုးရက ဝန်ခံပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၇

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များ ရုရှားနိုင်ငံ Kursk ဒေသသို့ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်လာချိန်မှစ၍ ယူကရိန်းနိုင်ငံအရှေ့ပိုင်းမှ Kursk ဒေသအထိ ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်အင်အား ၅၀၀၀ ဖြန့်ကြက်ချထားကြောင်း ယူကရိန်းအစိုးရအရာရှိတစ်ဦးက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၈

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် Pokrovsk မြို့အရှေ့ဘက်ရှိ Novozhelanne နှင့် Zavitne ကျေးရွာနှစ်ရွာကို သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၁၉

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များ အလျင်အမြန်ချီတက်လာနေမှုကြောင့် အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးငယ်များအား Pokrovsk မြို့မှ အမြန်ကယ်ထုတ်ရန် ယူကရိန်းအစိုးရ အရာရှိများက အမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၀

၂၀၂၄ ခုနှစ် နှစ်ကုန်တွင် ယူကရိန်းသို့ IRIS–T လောင်ချာများ ပေးပို့သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ဂျာမနီအစိုးရက ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၁

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ရုရှားနိုင်ငံ အနောက်ပိုင်းသို့ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်အများအပြားဖြင့် တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ Bryansk ၊ Belgorod ၊ Kaluga ၊ Kursk နှင့် Moscow ဒေသများပေါ်သို့ ရောက်ရှိလာသည့် မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ၄၅ စီးကို ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားအစိုးရအရာရှိများကလည်း အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၂

ယူကရိန်းသမ္မတ ဇဲလန်စကီးသည် ရှေ့တန်းစစ်မျက်နှာဖြစ်သည့် Sumy ဒေသသို့ သွားရောက်ခဲ့ပြီး ယူကရိန်းတပ်မှူး Oleksandr Syrskyi နှင့် အစည်းအဝေးတစ်ရပ် ကျင်းပခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၃

ယူကရိန်းနိုင်ငံတွင် 155 mm လက်နက်ကြီးကျည်များ ထုတ်လုပ်ရေးအတွက် ငွေကြေးထောက်ပံ့ပေးသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း နော်ဝေအစိုးရက ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၄

ရုရှားနှင့်ယူကရိန်းတို့သည် ယူအေအီးနိုင်ငံ၏ ကြားဝင်ညှိနှိုင်းမှုဖြင့် အကျဉ်းသားလဲလှယ်မှု ပြုလုပ်ခဲ့ကြရာ တစ်ဖက်လျှင် ၁၁၅ ဦးစီ လွှတ်ပေးခဲ့ကြသည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၅

ဘီလာရုစ်တပ်ဖွဲ့များအား ဘီလာရုစ်–ယူကရိန်း နိုင်ငံတကာနယ်နိမိတ်မှ ရုပ်သိမ်းရန် ယူကရိန်းနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနက ဘီလာရုစ်အစိုးရအား တိုက်တွန်းခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၆

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံတစ်ဝန်းရှိ ဒေသ ၁၅ ခုတွင် လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ အဆိုပါ လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုကြောင့် အနည်းဆုံး လူခုနစ်ဦး သေဆုံးခဲ့သည်ဟု သတင်းထွက်ပေါ်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၇

ယူကရိန်းလုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့သည် ရုရှားအတွက် Patriot လေကြောင်းကာကွယ်ရေးစနစ်များ လျှို့ဝှက်ရယူရန် ကြိုးစားသည်ဟူသည့် သံသယဖြင့် Kharkiv ဒေသတွင် လူတစ်ဦးအား ဖမ်းဆီးခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၈

လက်ရှိစာချုပ်သက်တမ်းအရ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့ ကုန်ဆုံးပြီးပါက Druzhba ပိုက်လိုင်းမှတစ်ဆင့် ဥရောပသို့ ရုရှားဓာတ်ငွေ့နှင့် ရေနံတင်ပို့မှုအား ရပ်ဆိုင်းတော့မည်ဖြစ်ကြောင်း ယူကရိန်းအစိုးရက ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၂၉

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် Chasiv Yar မြို့တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို ထိန်းချုပ်ထားကြောင်း၊ အဆိုပါမြို့မှာ ယခုအခါ ပျက်စီးသွားပြီဖြစ်ကြောင်း ယူကရိန်းစစ်ဘက်က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၃၀

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များအနေဖြင့် အီတလီလက်နက်များနှင့် ရုရှားနယ်မြေအား တိုက်ခိုက်ခွင့်မရှိကြောင်း အီတလီနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး Antonio Tajani က ပြောဆိုခဲ့သည်။ အီတလီနိုင်ငံသည် Samp–T လက်နက်သစ်များကို ယူကရိန်းသို့ ပေးပို့ထားသည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ် ၃၁

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် Chasiv Yar မြို့တွင် လူငါးဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း သတင်းထွက်ပေါ်ခဲ့သည်။

မြန်မာရေးရာလေ့လာရေးအဖွဲ့

Ref : wikipedia.org

tpDä&;- [m;rm;pf y#dy u©ESifhy#froSwfwrf;rsm;

jrefrma&;&ma vlxkrma&; tzGJU

“ အစ္စရေး–ဟားမားစ် ပဋိပက္ခနှင့်ပတ်သက်၍
၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁ ရက်နေ့မှ
ဩဂုတ်လ ၃၁ ရက်နေ့အတွင်း
ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့် အကြောင်းအရာများကို
ရက်စဉ်အလိုက် ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁

ဂါဇာမြို့ မြောက်ဘက်ပိုင်းတွင် တိုက်ပွဲများပြင်းထန်လာ၍ နေရာအနှံ့ ရွှေ့ပြောင်းနေရသည့် ပါလက်စတိုင်းများအား Shijaiyah ရပ်ကွက်မှ ထပ်မံရွှေ့ပြောင်းရန် အစ္စရေးစစ်တပ်က သတိပေးချက် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတွင် အစ္စရေး၏ တိုက်ခိုက်မှုများ ရပ်တန့်သွားသည်အထိ အစ္စရေးမြောက်ပိုင်းကို ဆက်လက်တိုက်ခိုက်သွားမည်ဟု ဟစ်ဇ်ဘိုလာအဖွဲ့က ပြောကြားခဲ့ကြောင်း မီဒီယာများက ဖော်ပြကြသည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၃

အလုံးစုံအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့် အစ္စရေးတပ်များ ဆုတ်ခွာရေးအတွက် အာမခံချက်ရရှိစေရန် တောင်းဆိုချက်တချို့ကို တင်ပြထားကြောင်း ဟားမားစ်နိုင်ငံရေးဗျူရိုအဖွဲ့ဝင် Basem Naim က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၄

အစ္စရေးနှင့် ဟားမားစ်တို့၏ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်ကို ရယူနိုင်ရန်အတွက် မှားယွင်းသည့် မျှော်လင့်ချက်များ မမွေးမြူမိစေရန် အလွန်သတိထားရမည်ဖြစ်ကြောင်း Hamad bin Khalifa University ၏ ပြည်သူ့မူဝါဒရေးရာပါမောက္ခ Sultan Barakat က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၅

ISIS ဝတ်စုံ ဝတ်ဆင်ထားသည့် သေနတ်သမားတစ်ဦးက လက်ဘနွန်ရှိ အမေရိကန် သံရုံးအား သေနတ်ဖြင့် ပစ်ခတ်ခဲ့ပြီးနောက် အဆိုပါ သေနတ်သမားကို ဖမ်းဆီးရမိခဲ့ ကြောင်း အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဌာနက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၆

အစ္စရေး မော့ဆက်ထောက်လှမ်းရေးအေဂျင်စီအကြီးအကဲ David Barnea သည် ကာတာနိုင်ငံ ဒိုဟာမြို့သို့ သွားရောက်၍ ကာတာဝန်ကြီးချုပ် Mohammed bin Abdulrahman Al Thani နှင့် တွေ့ဆုံခဲ့ပြီး နောက်လာမည့် သီတင်းပတ်တွင် ဆွေးနွေးပွဲအသစ်တစ်ခုပြုလုပ်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ်ရုံး၏ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူက အတည်ပြုပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၇

အစ္စရေး-ဟားမားစ် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်အတွက် အကောင်းမြင်မှု လျော့ပါးသွားကြောင်း အစ္စရေးက ယခုသီတင်းပတ်တွင် ပြောကြားခဲ့ပြီးနောက် ဂါဇာရှိအစ္စရေး၏လုပ်ရပ်များသည် ဆွေးနွေးပွဲကို ထိခိုက်စေနိုင်ကြောင်း ဟားမားစ်က သတိပေးပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၈

အစ္စရေးနှင့်ဟားမားစ်တို့ကြား အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ဆွေးနွေးပွဲများပြုလုပ်ရန် ကိုင်ရိုမြို့တွင် အကြီးတန်းအမေရိကန်အရာရှိများ ရောက်ရှိနေကြသော်လည်း နှစ်ဖက်ကြား ကွာဟချက်များ ရှိနေဆဲဖြစ်ကြောင်း အိမ်ဖြူတော် အမျိုးသားလုံခြုံရေး ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူ John Kirby က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၉

ဟားမားစ်ကိုတိုက်ခိုက်သည့် စစ်ပွဲတွင်ပါဝင်ရန် အဆင်သင့်ဖြစ်နေသော မည်သည့် နိုင်ငံရေးပါတီကိုမဆို တံခါးဖွင့်ထားဆဲဖြစ်ပြီး ရန်သူများအပေါ် အောင်မြင်ခြင်း နှင့်အတူ နိုင်ငံသားများ၏ လုံခြုံရေးကို အာမခံချက်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း အစ္စရေး ဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုက ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁၀

အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး အန်တိုနီဘလင်ကန်သည် အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုနှင့် ဂျေရုဆလင်မြို့တွင် တွေ့ဆုံ၍ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး အဆိုပြုချက်ကို အမေရိကန်နှင့် အခြားကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်များက ရပ်တည်သွားမည်ဟု ပြောကြားခဲ့ကြောင်း အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁၁

အစ္စရေးမြောက်ပိုင်းရှိ ဟစ်ဇ်ဘိုလာများအတွက် ခက်ခဲမှု ပိုမိုဖြစ်စေရေးကိုလုပ်ဆောင် ရန် အစ္စရေးစစ်တပ်(IDF)၏ အကြီးအကဲဖြစ်သူ စစ်ဦးစီးချုပ် Herzi Halevi က ၎င်း၏တပ်ဖွဲ့အား ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁၂

အစ္စရေး၏ ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ဂါဇာမြို့တော်၏ အရှေ့ဘက် Shujaya ရပ်ကွက်ရှိ အရေးကြီးသော အခြေခံအဆောက်အအုံများ ပျက်စီးခဲ့ကြောင်း ဂါဇာမြို့တော်မှ မီဒီယာအရာရှိ Asem Al-Nabih က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁၃

အစ္စရေးကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး Yoav Gallant၊ အစ္စရေးစစ်ဦးစီးချုပ် ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီး Herzi Halevi နှင့် ထိပ်တန်းအရာရှိ Shin Bet တို့သည် တိုက်ခိုက်မှုအခြေအနေကို အကဲဖြတ်ရန် ညတွင်းချင်း ဆွေးနွေးမှုများပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ်အရာရှိတစ်ဦးက ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁၄

ဟားမားစ်၏ Qassam တပ်မဟာခေါင်းဆောင် Mohammed Deif နှင့် Khan Younis တပ်မဟာခေါင်းဆောင် Rafe Salama တို့အား ပစ်မှတ်ထားကြောင်း အစ္စရေးလုံခြုံရေးအရာရှိတစ်ဦးက ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁၅

အစ္စရေးခေါင်းဆောင်များက လက်ဘနွန်စစ်ပွဲကို မလိုလားသော်လည်း အစ္စရေးသည် ပိုမိုပြင်းထန်သော စစ်ဆင်ရေးတစ်ခုအတွက် ပြင်ဆင်ထားကြောင်း လက်ဘနွန်နယ်စပ်သို့ လာရောက်လည်ပတ်စဉ် ဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုက ပြောကြားခဲ့ကြောင်း မီဒီယာများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁၆

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတွင် အစ္စရေး၏ တိုက်ခိုက်မှုများကြောင့် ယခုအချိန်အထိ ပါလက်စတိုင်း ၃၈၇၁၃ ဦး သေဆုံးပြီး ၈၉၁၆၆ ဦး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း ဟားမားစ်ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁၇

လက်ဘနွန်တွင် အစ္စရေး၏ လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုတစ်ခုအတွင်း ဟားမားစ်အဖွဲ့မှ တပ်မှူးတစ်ဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း ဟားမားစ်အဖွဲ့မှ ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁၈

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၇ ရက်နေ့က ဟားမားစ်အဖွဲ့၏ အစုလိုက်အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှုအထိ ဖြစ်ပွားခဲ့သော ဖြစ်ရပ်များကို စစ်ဆေးရန် ဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုက အမျိုးသားစုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မတီအား တွေ့ဆုံရေး အဆိုပြုချက်ကို အတိုက်အခံအဖွဲ့ဝင်များက ပယ်ချခဲ့ကြောင်း မီဒီယာများတွင်ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁၉

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတွင် အစ္စရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များ ဝင်ရောက်နိုင်ခြင်းမရှိသေးသည့် အဓိကမြို့ဖြစ်သော Az Zawayda ၊ Bureij ၊ Nuseirat စခန်းများနှင့် လူစည်ကားသည့် Deir– Al–Balah တို့တွင် အစ္စရေး၏ လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုကြောင့် လူ ၁၆ ဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း ဂါဇာကျန်းမာရေးဌာန တာဝန်ရှိသူများက ပြောကြားသည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၀

နိုင်ငံတကာရာဇဝတ်တရားရုံးသည် အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုနှင့် ဟားမားစ်ခေါင်းဆောင်တို့အား ဖမ်းဝရမ်းထုတ်ရန် စုံစမ်းနေကြောင်း ICC ရှေ့နေ Karim Khan က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၁

အစ္စရေးကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး Gallant နှင့် ၎င်းအား နိုင်ငံတကာရာဇဝတ်တရားရုံး (International Criminal Court –ICC) က စွဲဆိုထားသည့် စွဲချက်များကို ဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုက ပြင်းပြင်းထန်ထန် ဝေဖန်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၂

အိုင်ယာလန်၊ နော်ဝေနှင့် စပိန်တို့သည် လာမည့်သီတင်းပတ်တွင် ပါလက်စတိုင်းနိုင်ငံအဖြစ် တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုရန် အစီအစဉ်ရှိကြောင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၃

ရက်ပေါင်း ၂၀၀ ကြာ စစ်ပွဲအပြီးတွင် ဂါဇာ၌ အစ္စရေး၏ တိုက်ခိုက်မှုများကြောင့် ပါလက်စတိုင်း ၃၄၀၀၀ ကျော် သေဆုံးခဲ့ကြောင်း ပါလက်စတိုင်း ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၄

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတွင် ဟားမားစ်များက လက်နက်ချ၊ လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းပေးမည်ဆိုပါက စစ်ပွဲအား အဆုံးသတ်မည်ဖြစ်ကြောင်းနှင့် အကယ်၍ ဟားမားစ်များက မလုပ်ဆောင်ပါက အစ္စရေးသည် စစ်ရေးအရ ဂါဇာကမ်းမြောင်အား ပြီးဆုံးသည်အထိ တိုက်ခိုက်သွားမည်ဖြစ်ပြီး အစ္စရေးဓားစာခံအားလုံးကို လွတ်မြောက်စေမည်ဖြစ်ကြောင်း ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုက ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၅

အကြမ်းဖက်အဖွဲ့ကို ချေမှုန်းခြင်းသည် ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတွင် လက်တွေ့ဘဝသစ်တစ်ခုဖန်တီးရန် ပထမခြေလှမ်းဖြစ်ကြောင်း အစ္စရေးအမျိုးသားလုံခြုံရေးအကြံပေး Tzachi Hanegbi က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၆

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတွင် ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီ၏ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆုံးဖြတ်ချက်သည် အစ္စရေးနှင့်ဟားမားစ်တို့ကြား စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုအပေါ် အပျက်သဘောဆောင်သော သက်ရောက်မှုတစ်စုံတစ်ရာ မရှိသေးကြောင်း ကာတာ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူ Majed Al Ansari က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၇

ဂါဇာကမ်းမြောင်အလယ်ပိုင်းရှိ Deir–al Balah မြို့ရှိ စာသင်ကျောင်းတစ်ခုအား အစ္စရေး၏ လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုအတွင်း အနည်းဆုံး လူ ၃၀ သေဆုံးပြီး ၁၀၀ ကျော် ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း၊ သေဆုံးသူအများစုမှာ အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးငယ်များဖြစ်ကြောင်း ပါလက်စတိုင်း Al–Aqsa Martyrs ဆေးရုံ၏ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူ ဒေါက်တာ Khalil Al–Daqran က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၈

ဆီးရီးယားနှင့် လက်ဘနွန်နယ်စပ်အနီးရှိ Majdal Shams မြို့သို့ အီရန် ကျောထောက်နောက်ခံပြုထားသော စစ်သွေးကြွအုပ်စုက ဒုံးကျည်များဖြင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ကလေးငယ် ၁၂ ဦး သေဆုံးပြီး ၄၄ ဦး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ်ရုံးက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၉

ဂါဇာတွင် ဟားမားစ်များကို ချေမှုန်းရေးရည်မှန်းချက် အောင်မြင်ရန် နောက်ထပ်ခုနစ်လကြာ တိုက်ပွဲများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားမည်ဟု မျှော်လင့်ကြောင်း အစ္စရေးနိုင်ငံ၏ အမျိုးသားလုံခြုံရေးကောင်စီ၏ အကြီးအကဲ Tzachi Hanegbi က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၃၀

အစ္စရေး၏ မြေပြင်စစ်ဆင်ရေးများ တိုးချဲ့လာခြင်းကြောင့် Rafah တွင် အပျက်အစီးများ ပိုမိုပြင်းထန်လာကြောင်း ကုလသမဂ္ဂ အရှေ့အလယ်ပိုင်းငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်၏ အထူးညှိနှိုင်းရေးမှူး Tor Wennesland က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၃၁

အီရန်နိုင်ငံ၏မြို့တော် တီဟီရန်တွင် အစ္စရေး၏ တိုက်ခိုက်မှုအတွင်း နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင် အစ္စမေးလ်ဟာနီယေး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း ဟားမားစ်အဖွဲ့က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁

အီရန်နိုင်ငံမြို့တော် တီဟီရန်တွင် လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်ခံခဲ့ရသည့် ဟားမားစ်နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင် အစ္စမေးလ်ဟာနီယေး၏ နာရေးတွင် ဟာနီယေး၏ ရုပ်အလောင်းကို ပါလက်စတိုင်းအလံဖြင့် ဖုံးအုပ်ထားပြီး ဟားမားစ်အဖွဲ့၏ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူနှင့် လက်ထောက်အကြီးအကဲ Khalil Al-Hayya တို့ တက်ရောက်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂

အီရန်ကျောထောက်နောက်ခံပြု စစ်သွေးကြွအုပ်စုများတွင် တတိယမြောက် ထင်ရှားကျော်ကြားသူ ဟားမားစ်ခေါင်းဆောင် အစ္စမေးလ်ဟာနီယေး၏ ရုပ်အလောင်းကို ကာတာတွင် သင်္ဂြိုဟ်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၃

အစ္စရေးနိုင်ငံသည် အီရန်ကျောထောက်နောက်ခံပြုထားသည့် ဟားမားစ်၊ ဟူသီနှင့် ဟစ်ဇ်ဘိုလာတို့အား ပြင်းပြင်းထန်ထန် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုက ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၄

နိုင်ငံကိုဆန့်ကျင်သည့် မည်သည့်လုပ်ရပ်ကိုမဆို အစ္စရေးအနေဖြင့် လက်တုံ့ပြန်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုက ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၅

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသရှိ ဟားမားစ်အဖွဲ့၏ စီးပွားရေးဝန်ကြီး တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည့် အကြမ်းဖက်သမား Abed Al-Zeriei သည် လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုတစ်ခုအတွင်း သေဆုံးခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၆

လက်ဘနွန်တွင် ဟစ်ဇ်ဘိုလာတပ်မှူးတစ်ဦးနှင့် အီရန်နိုင်ငံရှိ ဟားမားစ်၏ ထိပ်တန်းနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်ဟု သံသယရှိသူတို့အား အစ္စရေးတို့၏ သတ်ဖြတ်ခြင်းခံရမှုကြောင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းတွင် အကြမ်းဖက်မှုများ ပြင်းထန်လာမည်ကို စိုးရိမ်သဖြင့် အမေရိကန်ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး Lloyd Austin က ဒေသတွင်း၌ စစ်အင်အားတိုးမြှင့်ချထားပေးခဲ့ကြောင်း မီဒီယာများတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၇

ဂါဇာတွင် အစ္စရေးနှင့်ဟားမားစ်တို့၏ စစ်ပွဲအတွက် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်ကို ရယူနိုင်စေရန် အသစ်ရွေးချယ်ထားသော ဟားမားစ်အဖွဲ့ ခေါင်းဆောင် Yahya Sinwar သည် အစွမ်းအစရှိသူတစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး အန်တိုနီဘလင်ကန်က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၈

အီရန်သည် မိမိကိုယ်ကို ခုခံကာကွယ်ပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်းနှင့် သင့်လျော်သော တုံ့ပြန်မှုတစ်ခုပေးရန် အီရန်၌ အခွင့်အရေးရှိကြောင်း အီရန်သမ္မတ Masoud Pezeshkian က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၉

လက်ဘနွန်နိုင်ငံ Sidon အနီးတွင် အစ္စရေးဒရုန်းယာဉ်ဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ဟားမားစ်အရာရှိ Samer al-Hajj နှင့် အခြားဟားမားစ်အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးတို့ သေဆုံးသွားကြောင်း အစ္စရေးတပ်ဖွဲ့က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၀

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသရှိ စစ်ပွဲကို ယခုပင် အဆုံးသတ်ရမည်ဖြစ်ပြီး ဟားမားစ်က ဖမ်းဆီးထားသည့် ဓားစာခံများအားလုံးကို ပြန်လွှတ်ပေးရန် လိုအပ်ကြောင်း ပြင်သစ်သမ္မတ Emmanuel Macron၊ ဂျာမန် အဓိပတိ Olaf Scholz နှင့် ဗြိတိန်ဝန်ကြီးချုပ် Keir Starmer တို့က ပူးတွဲကြေညာချက် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၁

ဂျော်ဒန်တောင်ကြားရှိ စစ်ပွဲဖြစ်ပွားခဲ့သောနေရာသို့ သွားရောက်ကြည့်ရှု၍ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူ အကြမ်းဖက်သမားများကို ဖမ်းမိသည်အထိ အချိန်နာရီအား ရေတွက်နေပြီဖြစ်ကြောင်း အစ္စရေးကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့ (IDF) စစ်ဦးစီးချုပ် Herzi Halevi က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၂

အမေရိကန်ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး Lloyd Austin နှင့် တွေ့ဆုံ၍ အီရန်နှင့် ဒေသတွင်း ခြိမ်းခြောက်မှုများကို အစ္စရေးတပ်ဖွဲ့(IDF)အနေဖြင့် ရင်ဆိုင်နိုင်မည့် စွမ်းရည်များအကြောင်းကို အသေးစိတ်ဆွေးနွေးခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး Yoav Gallant က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၃

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတွင် ဟားမားစ်ခေါင်းဆောင် အစ္စမေးလ်ဟာနီယေး လုပ်ကြံခံရမှုအတွက် ယခုသီတင်းပတ်အတွင်း မျှော်လင့်ထားသည့် ဆွေးနွေးပွဲများမှ ထွက်ပေါ်လာသည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်ကသာ အီရန်၏ လက်တုံ့ပြန်ခြင်းမှ ကျော်ခိုင်းသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း အီရန်အကြီးတန်းအရာရှိသုံးဦးက ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၄

ဂါဇာကမ်းမြောင်ကို အစ္စရေး၏ ညတွင်းချင်းတိုက်ခိုက်မှုများကြောင့် ကလေးငါးဦးနှင့် ၎င်းတို့၏ မိဘများအပါအဝင် အနည်းဆုံး လူ ၁၇ ဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း ပါလက်စတိုင်းကျန်းမာရေးအရာရှိများက ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၅

အစ္စရေး၏ တိုက်ခိုက်မှုအတွင်း ပါလက်စတိုင်း အနည်းဆုံး ၄၀ ဦး သေဆုံးခဲ့ပြီး ဂါဇာတွင် ပါလက်စတိုင်းသေဆုံးသူ စုစုပေါင်း ၄၀၁၃၉ ဦးအထိ တိုးလာကြောင်း ဂါဇာကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၆

ဂါဇာစစ်ပွဲ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဆွေးနွေးပွဲအတွက် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရေးမှူးများက နှစ်ရက်ကြာ ဆွေးနွေးခဲ့ပြီး တိုက်ပွဲများရပ်တန့်ရေး သဘောတူညီချက်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးရန်၊ လာမည့်ရက်သတ္တပတ်တွင် ကိုင်ရိုမြို့၌ ဆွေးနွေးပွဲ ပြန်လည်ကျင်းပရန် ရည်ရွယ်ထားကြောင်းနှင့် အမေရိကန်၊ အီဂျစ်နှင့် ကာတာတို့၏ ဆွေးနွေးပွဲများသည် အပြုသဘောဆောင်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၇

အစ္စရေးကို ပစ်မှတ်ထားတိုက်ခိုက်မှုကို နှောင့်နှေးကြန့်ကြာရန်နှင့် အီရန်အပေါ် ဖိအားများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားရန် ကာတာနိုင်ငံ ဒိုဟာမြို့၌ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးအတွက် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပြီးနောက် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့် ဓားစာခံများ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရေးဆိုင်ရာ တိုးတက်မှုကို ကာတာဝန်ကြီးချုပ်နှင့် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး Mohammed bin Abdulrahman Al-Thani က ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၈

လက်ဘနွန်တောင်ပိုင်းရှိ Ad-Dhahira မြို့အား အစ္စရေးတပ်ဖွဲ့များက ဗုံးကြဲပြီးနောက် ဂါဇာမှ UNIFIL ငြိမ်းချမ်းရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်တစ်ဦး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း မီဒီယာများတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၁၉

အမေရိကန်သမ္မတ ဂျိုးဘိုင်ဒန် အဆိုပြုထားသည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးအဖွဲ့၏ ရပ်တည်ချက်ကို သဘောတူကြောင်း ဟားမားစ်အဖွဲ့၏ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူ Osama Hamdan က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၀

အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုနှင့် အပြုသဘောဆောင်သော တွေ့ဆုံမှုတွင် အစ္စရေးက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မည့် အဆိုပြုချက်ကို ထောက်ခံကြောင်း အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး အန်တိုနီဘလင်ကန်က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၁

ဂါဇာကမ်းမြောင်အလယ်ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်းရှိ လူတစ်သန်းကျော်သည် ဩဂုတ်လအတွင်း စားနပ်ရိက္ခာ မရရှိခဲ့ကြောင်းနှင့် ဂါဇာတွင် လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှု အခြေအနေသည် ကပ်ဘေးထက် ကျော်လွန်နေကြောင်း ကုလသမဂ္ဂ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူ Stephane Dujarric က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၂

ဂါဇာတွင် အစ္စရေး၏ တိုက်ခိုက်မှုများ ထပ်မံဖြစ်ပွားပြီးနောက် အနည်းဆုံး ပါလက်စတိုင်း ၄၇ ဦးထက်မနည်း သေဆုံးခဲ့ကြောင်း ဆေးဘက်ဆိုင်ရာ သတင်းရင်းမြစ်များက ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၃

အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် သဘောတူစာချုပ်တစ်ခု ချုပ်ဆိုဆောင်ရွက်ရန် အဆင်သင့်ဖြစ်နေကြောင်း၊ လျှို့ဝှက်ထားစရာမရှိပါကြောင်းနှင့် လူတချို့ကိုပြန်လည်ခေါ်ဆောင်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုက ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၄

အစ္စရေးတပ်ဖွဲ့များ ဆုတ်ခွာသွားပြီးနောက် Khan Younis ရှိ Hamad City ဧရိယာမှ ရုပ်အလောင်း ၁၆ လောင်း၊ Khan Younis အနောက်ဘက် လူနေအဆောက်အအုံမှ ရုပ်အလောင်း ၁၀ လောင်းနှင့် Rafah တောင်ပိုင်းနှစ်ခုမှ အလောင်းများကို ကောက်ယူခဲ့ရကြောင်း တာဝန်ရှိသူတစ်ဦးက ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၅

ဟစ်ဇ်ဘိုလာအဖွဲ့က အစ္စရေးသို့ ဒုံးကျည်များနှင့် ဒရုန်းများ ပစ်လွှတ်ခဲ့ပြီး အစ္စရေးစစ်တပ်က ဂျက်လေယာဉ်အစီး ၁၀၀ ခန့်ဖြင့် လက်ဘနွန်ကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်းနှင့် Tel Aviv နှင့် Beirut သို့ လေကြောင်းခရီးစဉ်များကို ဖျက်သိမ်းလိုက်ကြောင်း Air France AIR. PA ကုမ္ပဏီက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၆

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှင့် အစ္စရေးဓားစာခံများလွှတ်မြောက်ရေး သဘောတူညီချက်ကို စေ့စပ်ညှိနှိုင်းသူများက ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နေကြောင်း အိမ်ဖြူတော် အမျိုးသားလုံခြုံရေးကောင်စီ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူ John Kirby က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၇

အစ္စရေးစစ်တပ်၏ မြေပြင်စစ်ဆင်ရေးကြောင့် ကုလသမဂ္ဂသည် ဂါဇာရှိ စင်တာကို ဒုတိယအကြိမ်ပြောင်းရွှေ့ခိုင်းခဲ့သော်လည်း ကလေးများအားပိုလီယိုကာကွယ်ဆေး တိုက်ကျွေးရန် သုံးရက်ကြာ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို EU ၏ နိုင်ငံခြားရေး မူဝါဒ ရေးရာမှ တာဝန်ရှိသူတစ်ဦးက တောင်းဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၈

စစ်သွေးကြွများ၏ အမာခံနယ်မြေဖြစ်လာသည့် Jenin နှင့် Tulkarm မြို့နှစ်မြို့တွင် စစ်ဆင်ရေးကို အာရုံစိုက်ခဲ့ကြောင်းနှင့် စစ်ဆင်ရေးကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နေ ကြောင်းအစ္စရေးစစ်တပ်ပြောခွင့်ရပုဂ္ဂိုလ် ဒုတိယဗိုလ်မှူးကြီး Nadav Shoshani က ပြောသည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၉

အစ္စရေး၏ နိုင်ငံ့ကာကွယ်ရေးနှင့် ၎င်း၏နိုင်ငံအား ခုခံကာကွယ်နိုင်ခွင့်အတွက် သူမ၏ ကတိကဝတ်မှာ သမ္မတဂျိုးဘိုင်ဒန်၏ သဘောထားကဲ့သို့ပင် ပြတ်သားမှုနှင့် ယိမ်းယိုင်မှုမရှိကြောင်း အမေရိကန် ဒုတိယသမ္မတ ကာမာလာဟားရစ်က ပြောကြား ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၃၀

ဂါဇာဒေသ၌ ပိုလီယိုဗိုင်းရပ်စ်ပိုးတွေ့ရှိပြီးနောက် ကလေးပေါင်း ၆၄၀၀၀၀ အတွက် ကာကွယ်ဆေးထိုးနှံရန် ပြင်ဆင်နေကြောင်း ပါလက်စတိုင်းဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂရုံးက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၃၁

အစ္စရေး–အမေရိကန် သုံ့ပန်းများအပါအဝင် ဂါဇာရှိ ဟားမားစ်စစ်သွေးကြွများ သတ်ဖြတ်ခဲ့သည့် ဓားစာခံခြောက်ဦး၏ အလောင်းများကို အစ္စရေးစစ်တပ်က ဥမင် လိုဏ်ခေါင်းအတွင်း၌ တွေ့ရှိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့ (IDF) ပြောရေး ဆိုခွင့်ရှိသူ ရေတပ်ဗိုလ်ချုပ် ဒန်နီရယ်ဟာဂါရီက သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ၌ ပြောကြားခဲ့ သည်။

မြန်မာရေးရာလေ့လာရေးအဖွဲ့

Ref : – edition.cnn.com, cnbc.com, apnews.com, washingtonpost.com, nytimes.com,

– reuters.com, i24news.tv, timesofisrael.com, dw.com, theguardian.com

အယ်ဒီတာ့စကား

– အလှည့်အပြောင်း နိုင်ငံရေးမြင်ကွင်းစုံနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၏လားရာ

အထူးဆောင်းပါး

၁။ ထိုင်းနိုင်ငံရေး လာရာနှင့်လားရာ

၂။ ထိုင်းနိုင်ငံ စီးပွားရေးတိုးတက်မှု

၃။ အတိတ်သမိုင်းနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၏ ပထဝီနိုင်ငံရေး

၄။ အလှည့်အပြောင်းများနှင့် ထိုင်းနိုင်ငံရေး မြင်ကွင်းစုံ

၅။ ထိုင်းတပ်မတော်အတွက် အခန်းကဏ္ဍသစ် သို့မဟုတ် ရာစုသစ်အတွက် ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲခြင်း

နိုင်ငံရေး

၆။ ဘက်မလိုက် နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒနှင့် ဘန်ဒေါင်းမူ

၇။ ၂၁ ရာစု အစ္စရေး-အာရှ ဆက်ဆံရေးများ

၈။ သတင်းအမှားများနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်၏ ခေတ်သစ်ဒီမိုကရေစီအန္တရာယ်

၉။ မျိုးချစ်သူရဲကောင်းတို့၏ တိုင်းပြည် သို့မဟုတ် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ

၁၀။ ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံသစ်တစ်ခု ပေါ်ထွန်းလာချေပြီ

၁၁။ ကမ္ဘာ့အထိုင်သစ် ဘယ်အချိန် ပုံပေါ်လာမှာလဲ

စီးပွားရေး

၁၂။ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဆီမီးကွန်ဒက်တာ ထောက်ပံ့ရေးကွင်းဆက်နှင့် အင်ဒိုနီးရှား၏ကြိုးပမ်းမှု

၁၃။ အာဆီယံနိုင်ငံများ၏ ဂျီဒီပီ

၁၄။ ဘိုင်ဒန်နိုမိ၊ တရုတ်ထုတ်ကုန်နှင့် အကျပ်ရိုက် အမေရိကန်ကုမ္ပဏီများ

၁၅။ အာရှ-ပစိဖိတ်ဒေသအတွင်း အာဆီယံ အချက်အချာ၊ အမေရိကန်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံအကြား မဟာဗျူဟာအားပြိုင်မှု

စစ်ရေး

၁၆။ တတိယကမ္ဘာစစ် အမှန်တကယ် ဖြစ်တော့မှာလား

၁၇။ ခြေလေးချောင်း စစ်ဆင်ရေး

၁၈။ ရုရှား-ယူကရိန်းစစ်ပွဲ ချိန်ခွင်လျှာ အလားအလာ

လူမှုစီးပွား

၁၉။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ ခရီးသွားလုပ်ငန်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု

ကျန်းမာရေး

၂၀။ ဗီဇမွမ်းမံမှုနည်းပညာနှင့် ရောဂါကုသမှု

၂၁။ စင်ကာပူနိုင်ငံ၏ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ်

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး

၂၂။ ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးကို လေ့လာခြင်း

နည်းပညာ

၂၃။ ကမ္ဘာ့အဏုမြူစွမ်းအင်အရင်းမြစ်တွင် ပြင်သစ်နှင့်အမေရိကန်တို့ကို ကျော်တက်ဖွယ်ရှိနေသည့် တရုတ်နိုင်ငံ

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်

၂၄။ ကမ္ဘာကြီးကို ပြောင်းလဲစေမည့် နေရောင်ခြည်စွမ်းအင် ဆတိုးနှုန်း

ကမ္ဘာ့ဖြစ်ရပ် ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ

၂၅။ ရုရှား-ယူကရိန်းစစ်ပွဲ ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ

၂၆။ အစ္စရေး-ဟားမားစ်ပဋိပက္ခ ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ